ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

רודאלף ראקער

זעקס באראקטערען אין דער וועלט־ליטעראטור

אידיש פון א. פרומקין

ארויסגעגעבען פון דעם רודאלף ראקער שריפטען קאמיטעט
ניו יארק, 1929

ספריה עממית בטורונטו
יידישע פאלקס ביבליאטעק
JEWISH PUBLIC LIBRARY TORONTO

אינהאַלט־פֿאַרצייכענישׂ

זייט

די זעקס 5

דער ערשטער וועג 7

דער צווייטער וועג 39

דער דריטער וועג 75

דער פֿערטער וועג 105

דער פֿינפֿטער נועג 141

דער זעקסטער וועג 175

די ערוואכונג 209

די זעקס

רוי איז דער הימעל. עס גענוצט דער מדבר. אויסגעשטרעקט אין דעם ברוינעם מדבר־זאמד ליגט א ספינקס פון שווארצען מאר־מאר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט קיין שנאה, ניט קיין ליבשאפט שטראלט פון דעם דאזיגען בליק ארוים, דאס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרוים, און אויף דער קאלטער פראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

זעקס וועגען טרעפען זיך צוזאמען ביים בילד פון דער ספינקס, זעקס וועגען, וועלכע ציהען זיך פון פרעמדע לענדער און קומען זיך דא צונויף ביי דעם זעלבען ציל.

א וואנדערער מארשירט אויף יעדען וועג, פארפאלגט פון׳ם שיקזאל׳ס בייזען פלוך, אויף׳ן שטערן די צייכענס פון דער שוועבער האנד פון פרעמדע מאכטען. ער שפאנט אנט־קעגען א וויטער וועלט, וועלכע טונקעלט דארט טיף ביים האריזאנט, אזוי ערדען־וויט און דאך אזוי נאנט צום גייסט.

ספריה עסטית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
מארנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

דער ערשטער וועג

ין וויכע בערגלעך איינגעבעט ליגט די שטאָט. די אַלטע דעכער גליהען רויט אין׳ם אָוונט־גאָלד פון דער אונטערגעהענדער זון. דיקע מויערן מיט פעסטע טורעמס רינגלען ארום דעם פיל־פאַרביגען געמיש פון די ענגע גאַסען און געסלאַך, וועלכע לויפען אומרעגעלמעסיג איינע דורך די אנדערע ווי די וועגען פון א לאַבירינט. און יעדעס געסעל מאַכט דעם איינדרוק, אזוי ווי עס וואָלט געהאט צו באַהאַלטען עפעס אין זיך, וואָס ניט יעדער פראָכטער כשר ודם קאָן לייכט דערגעהן דעם סוד דער־פון. פאַררוקט אין טונקלען ווינקלען און ארום די גרויע גאַניקעס פון די אַלטע שפיציגע הייזער ליגען פאַרטראַכט לאַנג־פאַרגאַנגענע, פון דער צייט פאַרגעסענע געשעהענישען.

שטיל פלעסקעט דער אלטער מאַרק־ברונען ווי מיט פיל, פיל יאָהרען צוריק. מאַסענווייז, געדיכט לייגען זיך אוועק די שאָטענס פון דער אלטער קירכע אויף דעם שטילען פלאַץ, וואָס זעהט היינט אוים אזוי וועלט־פאַרלאָזען. בלויז איין איינגעשרומפענע אַלטיטשקע שטעהט אויפאַם ביים אַלטען ברונען, חלומט פון פארשוואונדענע צייטען, וועלכע וועלען זיך קיינמאָל ניט אומקערען.

פאלקס ביבליאטעק
מאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY

דער פריהלינג איז פלוצלינג געקומען אין לאַנד און האָט מיט איינמאָל געמאכט א סוף צו דער טיראַניי פון׳ם לאנגען ווינטער. דער שטראַלענדער הימעל און דאָס יונגע גרינס פון די פעלדער און לאָנקעם האָבען אין אָט דעם ערשטען טאָג פון פּאַסכע ארויסגעלאָקט די מענשען צו די טויערען פון דער שטאָט, און א פרעהליכער עולם האָט זיך געלאָזט וואַוילגעהן, זיך געטומלט אין די וואַרעמע שטראַלען פון דער יונגער פריהלינג־זון, וועלכע האָט אויפגעלייזט אלין וואָס איז געווען פאַרגליווערט און וואָס האָט געהאַלטען די הערצער געפאַנגען. יונג און אַלט, גרוים און קליין איז היינט ארוים אויף דער פריי, כדי זיך אראָפצושאָקלען דעם שטויב פון דער נשמה און זיך פאַרגיטיגען פאַר־דער גרויער מאַנאָטאָניע פון די אומעטיגע ווינטער־טעג.

ביסלאכווייז איז צוגעפאלען די נאכט, און פייערליך האָט אָפּגעקלונגען דער קלאַנג פון די אַלטע גלאָקען דורך דער לעבליכער לופט, דערמאָנענדיג די בירגער אז זיי דאַרפען זיך אומקערען אהיים. דורך די טויערן פון דער שטאָט שטראָמען מחנות פון פרעהליכע מענשען, אָנגעלאָדען מיט בלומען־קרענץ און גרינע צווייגען, און דער לוסטיגער קלאַנג פון לידער דרינגט דורך די לופט. די אַלטע גאַסען פילען זיך אָן מיט רייד־עוודיגע, פלוידערענדע גרופּעס, וועלכע געהען שטיל און מיט לייכטע הערצער צוריק צו זייערע וואוינונגען, און מיט דער וואַקסענדער טונקעלקייט שטאַרכט ביסלאכווייז אָפּ דאָס לעבען אויף די גאַסען און די אָפּענע פלעצער.

די לעצטע שטראַלען פון דער שיינענדער זון זיינען שוין לאַנג פאַרגאַנגען, און די לעבליכע פריהלינג־נאכט שפּרייט אויס שטילערהייט איהרע פליגלען איבער די פארלאָזענע

וויקלען אוּן געסלעך, וועלכע שפּיגלען זיך וואונדערליך אין׳ם ליכט פון דער לבנה.

פון די קליינע פענסטערלעך איז דער שיין פון די לאָמפּען בּיסלאַנג־וויי פאַרשוואונדען. נאָר דאָ און דאָרט פונקעלט נאָך אַן אינזאָם ליכט אין דער בּיינאַכט־גער שטילקייט. ווער וויים? פּלוצלינג קעמפּט דאָרט א קראַנקער מיט זיינע וויי־טאָגען, אָדער א שטאַרבענדער גיט איבער זיין מידע נשמה צו גאָט.

איבער די שלאָפענדע הייזער ליגט א טיפּע, פּייערליכע רוה, וועלכע וועלט נאָר פון צייט צו צייט אונטערברעכען דורך דאָס ערנסטע שלאָגען פון׳ם אַלטען קירכען־זייגער אוּן דורך דעם וואַכטמאַן טרוימייער פון׳ם שטאָט־וועכטער.

אויף א בערגעל אין האַרץ פון דער טרוימענדער שטאָט הויבט זיך אויף אַן אלטערטימליכע, שטאַטליכע געביידע, וועלכע זעהט נאָך אוים וואונדערליכער אוּן עלטער ווי די הייזער אַרום איהר. אין א טורם־פאַרמיגען צימער זיצט בּיי אייניגע פּינ די שמאָלע גאָטישע פענסטער א זקן מיט לאַנגע, וויים האָר אוּן מיט א געדיכטער כוואָליעדיגער באָרד אוּן קוקט ארויס פאר׳חלומ׳ט איבער די שפּיצען פון די אַלטע דעכער, וועלכע בלישטשען גרינליך אין דעם בלייבען ליכט פון דער לבנה.

דער שווערער דעמבענער טיש אינמיטען צימער איז אַנגעלאָדען מיט ביכער אוּן פאַפּירען, וועלכע ליגען צוואוואַרפען אין א מאָדנעם מיש־מאַש. איבער דער לענג פון די אָפּגעבליאַקעוועטע וועגט ציהען זיך לאַנגע פאַליצעס, באַדעקט מיט זעלטענע מישונגען אוּן אפּאראטען. א קונסטפול גערייטער הענג־לאָמפּ פילט אַן דעם הדר מיט א שוואַכען שיין,

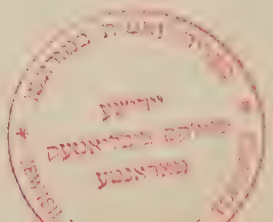

וועלכער באַמיהט זיך אומזיסט אריינצודרינגען אין די טונקעלע ווינקלען פון׳ם צימער.

מיט א מידער מינע שאַרט זיך דער אַלטער ארויף די האַר פון׳ם שטערן, און פאַרטיפט אין געדאַנקען מורמלט ער פאַר זיך:

נו, איז ווידער אמאָל אלצדינג שטיל ווי אין קבר, און אזוי ווי פון שנים קדמוניות אָן שפּריט זיך אוים איבער די שלעפער דער אומבאַגרענעצטער רוים, אין וועלכען מיליאָנען וועלטען וואנדערן אין זייערע קרייזען. — מעג דער שלאָף וואויל באקומען דעם גערעכטען און ניט געשטערט ווערען דורך שלעכטע חלומות! גליקליך איז אַזאַ מענש. א לעבען, וואָס דרעהט זיך שטענדיג בלויז ארום דעם מאָגערן באגעהר פון דער שטונדע און האָט קיינמאָל ניט דעם נסיון צו בויען בריקען אין׳ם רייך פון דער אייביגקייט. אז וואויל איז זיי! דער בורא האָט זיי ניט באשאַנקען מיט צו גרויסע פאַדערונגען. ס׳איז ניט לייכט זיי ארויסצוברייגען פון גלייכגעוויכט. דערפאר זיינען זיי באַשיצט קעגען די שטענדיגע גיהנום׳שע יסורים און דעם וויטאַגדיגען דראנג, וואָס פרעסט זיך נאר איין ביי דעם איינצעלנעם אין דער נשמה, ווי א וואַרים וואָס קאָן קיינמאָל ניט זאט ווערן.

ווי באַהאַלטענער, בגנבה קריכענדער גיפט ליגט עס מיר אין בלוט, ארום דער דאַזיגער צייט, ווען די אומערגרינדליכע נאַטור דרעהט זיך אין קרעמפען פון איהר ווידערגעבורט און שפּריצט מיט נייעם לעבען פון צענדליגע טויזענטער קוואַלען אין אלץ נייע פאָרמען און געשטאַלטען. ביז דער פריהלינג פאַרגעהט אויך לאַנגזאַם, זומער און הערבסט פאַרשווינדען

ביסלאכווייז און דער בייזער ווינטער הילט ווידער איין אלצ־
דינג אין תכריכים. און דאָן הויבט זיך אָן דאָס זעלבע אַלטע
שפּיל פון דאָס ניי. ווען מען וואַלט פאָרט געקאָנט דערגרונ־
טעיזען דעם טיפען זין פון אָט דעם אייביגען ווערן און פאר־
געהן, אין זעלבען טויט און לעבען מישען זיך אוים אויף א
וואַנדערליכען אופן און יעדער סוף ווערט שוואַנגער מיט א
נייעם אַנפאַנג!

איז דער טויט ווירקליך א סוף אָדער בלויז א נייער אַנ־
הויב, אָדער ביידע זאַבען, אַנהויב און סוף אין׳ם קרייז־לויף
פון׳ם געשעהן? ווער איז דער גרענעץ, וואָס אונטערשיידט
דאָס געזיצענע פון׳ם קומענדען, דער טיפער אור־גרונד, פון
וועלבען יעדעם ז י י ן קומט ארוים?

ווּאָס מעהר איך מאַטער זיך מיט אָט דער טונקעלער
רעטענישׂ, אלץ פרעמדער קום איך זיך אליין פאָר. א געהיי־
מער שרעק נעמט מיך ארום פאר דעם אייגענעם וועזען, וואָס
ליגט שיער אין אומפאָרשטענדליך פאר מיינע אויגען, ווי די
שטומע אייביגקייט פון אָט דעם אומבאגרעניצטען רוים.

פון וואַנען קומען מיר? ווּאוהין גיהען מיר? בין איך
שיין געווען, אייהער דער מאמע׳ס בויך איז אויפגעלאָפען צו
נייעם לעבען? ווען איך אויך ווייטער זיין, וועט דער לעצטער
פונק פון מיין זיין וועט אַמאָל פאַרלאָשען ווערן ווי א שטאָר־
בענדער פלאָם?

פאָראַן אזויפיל טונקעלעם און גיהיימניספולעם אין אונז,
וואָס ליגט באַגראָבען טיף אין דער נשמה און קומט קיינמאָל
ניט ארוים אויף דער אייבערפלעך פון דער ערשיינונג. וואָס
מיר האָבען זיך צו דערצוהלען איינע די אנדערע מכח דער
קלייגער נויט פון׳ם טאָג־טעגליכען לעבען און וועגען דעם

ביסעל פרייד, וואָס פאלט אונז זעלטען צו אויף אונזער וועג, דאָס געהט ניט טיף און ווירקט כמעט ווי א מעכאנישע ער־שיינונג, וועלכע קומט פֿאַר האַלב אומבאַוואוסט. אָבער די זאַכען, וועלכע דרעמלען דאָרט אין דער טיפענישׂ, רייסען זיך ניט אין דער עפענטליכקייט, זוכען ניט אנטפלעקט צו ווערן און ליגען טעמפּ און רעטענישׂ־שוואר אויף'ן גרונד פון דער נשמה, וואו פינסטערע אור־קרעפטן ציהען ארום אין זייערע שטומע קרייזען, ניט אנזעהענדיג קיינמאָל דאָס ליכט פון דער זון.

אין דער טיפענישׂ ליגט דאָס גאַנצע שווערע און פרעמ־דע, וואָס שטעלט זיך אונז אין האַלז, יעדעס מאָל ווען אן אָפּגעריסענער קלאַנג פֿאַרבלאַנדזשעט פון'ם אָפּגרונד, וען א שטום מויל סטראַשעט צו קריגען לשון. אין דער טיפענישׂ שטעהען אויך פעסט איינגעוואָרצעלט די ווענט, וועלכע מיר שטעלען אויף צווישען אונז, ווענט צווישען מענש און מענש, אין וועמעס שאָטענס די גרויסע אינזאַמקייט און די אומבא־שרייבליכע בענקשאפט געהען זיך שטיל זייער וועג. נאָר דאָס לעצטע און טיפסטע ווערט אונז קיינמאָל ניט אנטפלעקט און מיידט אבזיכטליך אוים דעם קוש פון דער דרויסענדיגער וועלט.

אפילו דאָרט, אין'ם הייסען ברען פון דעם געשלעכט, וואו קערפּער דריקט זיך ציטערנדיג צו קערפּער, און עס קוקט אוים ווי צוויי זעלען גיסען זיך צונויף אין דער באַרוישונג פון דער העכסטער לייַדענשאפט, — זאָגאר דאָרט בלייבט נאָך אלץ עפּעס פרעמדס, וואָס לויערט שטום אין'ם הינטערגרונד פון די געפיהלען, כדי ניט יעדעס וואָרט זאָל ארויסנעזאָגט ווערן, ניט יעדע טיפסטע און אנגסטיגסטע לוסט זאָל באפרי־

דיגט וועלן. אויך דאַרט, וואו די ליעבע לאַזט זיך אריין אין עקסטאַזען, טונקעלט נאָך אלץ אין דעם אונטערגרונד פון די געדאַנקען א סטראשענדער און רעטעניש-טיפער „ווער וויים?".

אָט, וועט מיר וואַלטען געהאט די גלעזענהייט צו כאַפען א קוק ביים בורא אין דער וועלקשטאַט און זעהן דעם אַנהויב און דעם סוף פון אלע זאכען, דאַן וואַלטען מיר אויך גע-וואוסט, וואָס עס איז פארבאַרגען הינטער יענער דינער וואַנט, וועלכע נעמט ארום דעם מוח, וואו געהיימע געדאנקען שטוי-סען זיך איינע די אנדערע אין׳ם ענגען רוים, און זאכען, וועי-גען וועלכע מען האָט קיינמאָל ניט גע׳חלום׳ט אפילו, ליגען צוגויפגעקאַרטשעט אין די אָפגרונדען. דאַן וואַלט דער זין פון׳ם לעבען מעהר ניט געזוען פאר אונז קיין פאַרשלאָסען בוך. אבער צו וואָס טויג דאָ דאָס גאַנצע גרויבלען זיך און מראַכטען? מיר אַרעמע מענשען האַלטען זיך מיט אונזערע געדאַנקען בלויז אָן דער אויבערפלעך פון׳ם געשעהען, און גראַד דעמאַלט וועט אונז דוכט זיך אויס, אז עס איז אונז ליכ-טיג געוואָרן אין די אויגען, זיינען מיר בלינדער ווי וועט עס איז.

אזוי פאַרברייגט איך נעכט אין אַנגסטען, זיין דאָ אין אָט דעם וויסטען הויז און מיין אַרעמען מוח יאָגען זיך וועלט-אומפאַסענדע געדאַנקען, וועלכע דארפען מיר ברייגען דער-לייזונג פון די שטענדיגע יסורים.

דערלייזונג? אַה, גנאַד-רייבע יונגפרוי. ד. ריינע, גע-בענשטע, וואָס דו שיועבסט דאַרט אויבען ארום גאָט׳ס הויי-ליגען טראָן! פון דיין געבענשטען לייב איז געבוירען געוואָרן דער משיח, וועלכער האָט געבראַכט די מענשען דערלייזונג

פון דעם זינד־פלוך. אָבער עס זעהט אויס, אז פאר מ י ר איז קיין משיח ניט געבוירען געווארן; ווארים קיין דערליי־זער האָט נאָך קיינמאָל ניט אויסגעלאָשען אין מיין ברוסט דעם פייער פון דער טיפער בענקשאפט.

אך, וויפיל לייכטער איז עס צו באַפרייען דעם מענשען פון דער קלייניער זינד, אידער פון די שטורמדיגע גדאַנקען, וועלכע שרייען נאָך דערקענטעניש און ליגען פארטיפט אין איינגעהויקערט איבער אָפגרונדען! — צי וועט ווען שלאָגען די שטונדע פון דערלייזונג פאר אָט דער גרויסער בענקשאפט, וועלכע לעכצט נאָך אנטפלעקונג און גאָהט אויס אין פאר־צווייפלונג און אין טעמפע יסורים?

ווי א לייכטענדער שטערן האָט אמאָל די דערפילונג פון יעדען בענקען ארומגעשוועבט איבער מיין קאָפּ, אבער מיט דער לאָסט פון די יאָהרען איז זי כסדר אוועקגעפלויגען ווי־טער אין די וויטקייטען און האָט איבערגעלאָזט בלויז מדבריות הינטער זיך.

וועו די יוגענד האָט נאָך פארשטאָהלט, פאַרהאַרטעוועט מיין קערפער און איך האָב געקוקט מיט ליכטיגע אויגען אויף׳ן לעבען, דאַן האָב איך געטרויעט פון א העכערער שעה, וועו יעדער קנופּ, וואָס דאָס שיקזאל האָט מיר פארקניפט, וועט זיך לייכט אויפבינדען אונטער מיינע הענט. אין היי־סען דראַנג האָט זיך מיין גייסט א וואַרף געטאָן אויף אלצדינג, וואָס מענשען־גייסט האָט ארויסגעגעבען. אין געזוכט דעם לעצטען ציל פון יעדער חכמה אין אַלטע ביכער און סיסטע־מען. אָבער יעדעם מאָל, וועו עס האָט זיך פאר דער בענק־שאפט א טירעל געוויזען, וועו דער גייסט האָט ביים האָרי־זאָנט א לעצטען ציל דערזעהן, איז דאָס געווען בלויז אן אָנ־

פּאַנג, אנגסטיג און שוועך, א פּאַרבלענדעניש, א פּארפּיהרע־ריש ליכט, וואָס טאַנצט ארום פּול מיט שפּאָט איבער קברים.

ביז איך בין אין׳ם שטילען לויף פון די יאָהרען געקומען צו דער איבערצייגונג, אז אונזער גאנץ וויסען און קענען העלפּט אינז ניט צו דערגעהן דעם טיפסטען זין פון די זאכען. זוי די בלינדע באיוועגען מיר זיך שטענדיג אין דעם זעלבען קרייז. מיר גיהען אנטקעגען א לעצטען ציל, און מיר קערען זיך כסדר אום צוריק צום אָלטען אָרט.

צי זיינען איך איינער פון אָט די וועלטען, וועלכע דרעהען זיך ארום אזוי וואונדערליך אין יענעם אייביגען, אל־אימפּאַבענדען רוים, פּאַראַן אזעלכע ברואים, — צי אָטעמען איך דאָרט וועזענס זוי איך דער דאָזיגער ערד, וואָס לעבצען נאָר דערקענטעניש אין אין זייער חיסען דראַנג גיהען זוי שטיל איין אין גיהנום׳שע יסורים און הימלישען גליק?

אָפּט דאַכט זיך מיר, אז איך הער פון וויטע וויטקויטען דעם שטילען ריטם פון יענע וועלטען, וועלכע מאכען זייערע קרייזען טיף אין׳ם רוים. ווי ברויזענדע אקאָרדען לאָזט עס זיך אַראָפּ טיף אין מיין נשמה: מיר קומט פאָר, אז איך פאַרנעם די האַרמאָניע פון די ספערען, און קלאָר ערשיינט פאָר מיר פּליצלינג יעדעס זיין. אָבער קוים גיב איך נאָר א ריהר מיט די פינגער אין פּרואוו צונויפּבינדען אָט די אינער־ליכע איבערלעבענישׂ אין ווערטער, צופאַלט זיך דער צויבער פון דער רגע ווי א זייפען־בלאָז; א פינסטערע וויסטקייט נעמט מיך ארום פון אלע זייטען.

און דאָך, ניט קוקענדיג דערויף וואָס איך בין שטענדיג געגאַנגען פון ענטוישונג צו ענטוישונג, פארשווינדט קיינמאָל ניט יענע גרויסע בענקשאפט, וועלכע נעהרט זיך פון׳ם בלוט

פון מיין זעלע, דאָס פייער וואָס שרייט נאָך דערקענטעניש. אויך היינט, וועו דער קראַנקער קערפער זעהט שוין פאַר זיך די געשפענטע טירען פון׳ם קבר, וויל די גרויסע בענקשאפט בשום אופן ניט אויפהערען. עס זעהט כמעט אוים, אז די שטילע יסורים וועלן נאָך שטאַרקער. פארוואָס, פארוואָס?

און איך בין דאָך תמיד געווען אזוי פרום, אן ענטשלאָסענער, אומדערשראָקענער אַנזאָגער פון דיין הערליכקייט!

דאָ דרינגט פון א טונקעלן ווינקעל פון׳ם צימער א הייזעריג געלעכטער צו דעם זקן אין אויער, און א שטים רעדט:

דו נאַר, דו אַלטער נאַר! פיהלסט שוין אין די צופוילטע גלידער די קיהלע נאַנטקייט פון׳ם טויט און קאַנסט נאָך אלץ ניט אוועקוואַרפען דיין נאַרעריי, דיינע פוסטע אילוזיעס. צי האָסטו גאָר קיינמאָל ניט אריינגעקוקט אין דיין טיפסטען וועזען? דו האָסט זיך אינגערעדט, אז דו ביזט דיין גאַנץ לעבען פרום געווען, אַבער פרום ביזטו קיינמאָל ניט געווען. וויסטו, וואָס אמת׳ע פרומקייט באדייט? א מענש איז פרום, וועו ער וועלט געטריבען פון אן אינערליכען דראַנג, און ער פאַלגט ניט פרעגענדיג, אַהן שום באדינגונגען, דעם הייליגען געבאָט. ער רעכענט ניט, האָט קיין טענות ניט, וועלט ניט געפלאגט פון הייסע שטומע וואונשען, וועלכע לויערן מיט כיטרעקייט אין דער טיפענישע און ברענען אן שמאַכטען נאָך דערפילונג.

פאַר דיר איז די פרומקייט בלויז א מיטעל צו א באַשטימטען צוועק. דו לויבסט דיין בורא׳ם גדולה, זיין הערליכקייט, פאַלגסט געטריי די געבאָטען וואָס ער האָט דיר געגעבען, אַבער טוסט בויי דיר אינעווייניג לעבסטו מיט דער אוינבילדונג,

או אלס שבר, אלס לוין דערפאר וועסטו אמאל קריגען דער־קענטניש אוֹן אז גאָט וועט דיר אראפנעמען דעם שלייער פון די אויגען, כדי דיר צו אנטפלעקען דעם זין פון זיינע ווערק.

אומזיסטע מיה, אלטער! דיך נאָרט אפֿ א פוסטער גע־דאנק, וואָס קאָן קיינמאל ניט דערפילט ווערן. דיין חיים אויג פאלגט נאָך די כימערע, דאָס לופט־בילד, וואָס גלאנצט פאר־פיהרעריש אין טויזענט קאָלירען אוֹן פארנארט דיך בלויז טיפער אין מדבר ארײן.

דיין גאָט איז אייפערזיכטיג ווי א מוסולמאן, דורך איהם וועט דיר קיינמאל ניט קומען קיין דערקענטעניש. ער צי־טערט פאר זיין אייגענער בריאה אוֹן זעהט שוין פאראוים דעם טאָג, אין וועלכען דער מענש קאָן נאָך רעוואלטירען קעגען זיין הערליכקייט. דאָן וואלט דאָך געווען א סוף צו זיין געטליכקיים.

מהמת דעם פארבלענדט ער דעם מענשען׳ס מוח אוֹן שפילט זיך מיט זיין בענקשאפט, ווייזט איהר כלומר׳שט א לעצטען ציל, וואָס קיקעלט זיך אוֹן רוקט זיך אלץ ווייטער אין דער ווייטקייט, וואָס מעהר ער באמיהט זיך עם צו דערטאַ־פען. אזוי איז דער מענש געהליבען צו דער אלטער לעגענ־דאַרישער בריאה, וואָס קוקט שטענדיג ארוים מיט פיבער־הייסע אויגען, זעהנדיג פאר זיך קיהלע, פרישע פרוכטען, וועלבע קאָנען קיינמאל ניט דערגריבען צו זיינע דאָרשטיגע ליפּען. יאָהר־טויזענטער ווערט ער ארומגעפיהרט ביי דער נאָז אוֹן ער מערקט נאָך אלץ ניט, ווי מיאוס ער ווערט אפֿגע־נארט.

דו ביזט אויפ א פאלשען וועג, אלטער! אויב דו ווילסט קריגען דערקענטעניש, מוזטו אנקלאפען אָן מיין טיר. —

די שטים וועלט אנשוויגען; א שטילער געוויש געהט דורך דורך'ן צימער.

וועל רעדט דאָס צו מיר? פּרעגט דער זקן מיט א שטילען ציטערן, און שניידענדיג קלינגט אָפּ פון'ם וויגקעל דער ענטפער:

וועל עס רעדט צו דיר? דער מענש רופט מיך די מאַכט פון דער פינסטערניש, וויל איך האָב געגנב'עט דאָס פייער פון'ם הימעל, כדי צו ברענגען ליכט פאר די קינדער פון דער ערד. דער גייסט פון ליגען האָט ער מיך געפּופען, וויל איך האָב איהם דעם ערשטען אמת אין אויער אריינגעשושקעט.

א קליין וואָרט איז ארויסגעקומען פון מיין מוח, דאָס פשוט'ע וואָרט פ א ר ו א ס. מיט דעם דאָזיגען וואָרט האָב איך אויפגענומען דיינע גרויע אור־אור־עלטערן, וועל זיי האָבען אַמאָל אריבערגעטראָטען דעם שוועל, וואו דער מענש שיידט זיך אָפּ פון דער חיה. טיף האָט זיך דאָס וואָרט אויפגעבויערט אין'ם טעמפּען מוח און האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף'ן גרונד פון זייערע נשמות ווי א שווערע, שווערע לאָסט.

אומענדליכע מענשען־מחנות האָבען זיך געווארפען פאר טויזענט געטער אין שטויב, געפּיניגט זייערע לייבער, אין מורא'דיגע יסורים געקרעכצט און געקלאָגט אויף זייערע זינד. איך בין געווען דער עדות פון זייער זעלענ־נויט און איך האָב געפרעגט בלויז דאָס איינע וואָרט: „פאַרוואָס?"

פאַרשקלאַפּטע מענשען־קינדער האָבען געפראַצעווועט געאַרבייט אין'ם שוויים פון זייער אנגעזיכט און געבויט פיראַמידען און פעסטונגען, כדי די נעמען פון זייערע האַרען זאָלען איבערגעהן לדור דורות. איך האָב צוגעזעהן דעם שגעון פון די קנעכט און בלויז געפרעגט: „פאַרוואָס?"

עס זיינען געווען צייטען, וועו דאָס וואָרט, וואָס איז געלעגען אויפ׳ן גרונד פון זייערע זעלען, האָט פלוצלינג אויפגעפלאַמט און זיך צוגליהט אין א רויטען שטראלען-גלאַנץ. דאן זיינען זיי געקומען צום שכל. געטער זיינען געפאַלען פון דער אַלער-הייליגסטער הויך אראָפּ, טראָגען זיינען צושמעטערט און צושאַטען געוואָרען אין רינשטאָק, און צובראָכען זיינען געוואָרען קייטען, וועלכע מען האָט געשמידט פאר דער אייביגקייט. אָבער דאָס האָט קיינמאָל ניט געדויערט לאַנג. דער קראַנקהאפטער באגעהר נאָך דער בייטש איז זיי געלעגען אין בלוט, און זייערע פלייצעס האָבען געבענקט נאָך א נייעם יאָך.

וועו עס רעדט צו דיר? איך בין דער גיסט, וואָס האָט זיך אמאָל באוויזען פאר דיין מוטער אין גן עדן און זי באשוואַרען, אז זי זאָל אויסשטרעקען די האַנד נאָך דער פרוכט פון׳ם עץ הדעת, פון׳ם בוים פון וויסען. איך האָב איהר אריינגעשושקעט אין אויער: „גאָט וויים, אז אין דעם טאָג וואָס איהר וועט עסען דערפון, וועלען זיך אייערע אויגען אויפעפענען, און איהר וועט זיין ווי גאָט און וויסען, וואָס גוט און וואָס שלעכט איז".

איז עס געווען מיין שולד, וואָס ער האָט דיינע עלטערן ווי די הינט אַרויסגעיאָגט פון גן עדן, פארשאָלטען די ערד וואָס האָט זיי געזאָלט דערנעהרען אין זיי איבערגעגעבען דעם טויט און דער שקלאַפערי? איז דען דערפאר דאָס וואָרט, וואָס איך האָב ארויסגערעדט, וועניגער אמת געווען?

און ווידער אַמאָל שווייגט די שטים. א ציטער געהט דעם זקן אריבער איבער׳ן קראַנקען לייב, און פון זיינע ליפען קלינגט עס אַף טעמפּ און שווער:

שטן, דו ביזט עס וואָס רעדט צו מיר. ווילסט ברייגען מיין נשמה צו א נסיון, מיך אריינטרייבן אין די אָרעמס פון פאַרדאַמונג? עס גאָהט מיר אריבער א גרויל פאר דער שפּיציגער שאַרפקייט פון דיין לאָגיק. און דאָך שרייט מיין גאַנץ זיין דיר אַנטקעגען. זאָגסטו מיר דען ניט צו דערקענטעניש און וויסען? די אַלטע וואונדען הויבען אָן צו בלוטען, מיין האַרץ גליהט ווידער אמאָל אין אנגסטיגע יסורים, און וואונשען, וועלכע איך האָב שוין לאַנג געהאַלטען פאר באגראָבען, הויבען זיך אויף פון דער טיפעניש פון מיין נשמה און רייסען זיך ארויף אין הייסען דראַנג. פאר'שרפה'ט וועלט מיין זעל פון'ם ווילדען פייער, און אין מורא'דיגע יסורים, אין טויזענט וועהען דרעהט זיך מיין גייסט. צי וועט ענדליך דאָך שלאָגען די שטונדע פון מיין בענקשאפט?

אָבער מען זאָגט, אז דעם טייוועל קאָן מען ניט טרויען. פאר מצוה, אויס ריינער ליעבע, טוט ער זעלטען עפּעס. דערום זאָג מיר קלאָר און אַהן צוריקהאלטונג: וואָס פאָדערסטו פון מיר פאַר דיין דינסט?

ניט פיעל, קלינגט עס ווידער אַף פון'ם ווינקעל. קוים ווערט צו רעדען דעריבער. — אזוי לאנג ווי דו לעבסט, זאָל דיר קיין וואונש ניט אָפּגעזאָגט ווערן. וואָס דיין פאַנטאַזיע קאָן נאָר אויסטראַכטען, דיין מוח באגעהרען, — דו וועסט זיך קיינמאָל ניט וועגדען צו מיר אומזיסט. קלאָר ווי קריש־טאָל וועט צייט און רוים און טויט און אייביגקייט זיך אויפּדעקען פאר דיר, און די טעמפּע שווערקייט פון יעדער רעטעניש וועט זיך אויפּלייזען. דו וועסט דערקענען דעם גרונד פון'ם גאנצען זיין און דעם גוט־דורכגעטראַכטען פּלאַן פון'ם

געשעהן. פֿאַר-דיינע אויגען וועט פּארשווינדען דער לעצטער גרענעץ, אָן וועלכען דיין גייסט איז ביז אהער געווען געבונדען. אויך דער קלענסטער פון דיינע קאפּריזען וועט זיין פּאר מיר א באַפֿעהל, און זאָל וועהן עס איז קומען א מאַמענט, וועהן איך וועל דיר שולדיג בלייבען אן ענטפֿער אויף עפּעס, דאָן וועהט איבערגעריסען דער באַנד, וואָס בינדט דיך צו צו מיר.

נאָר אַז עס וועט אמאָל קומען די לעצטע שעה, וועהן דיין לעבענס-קראַפֿט וועט פֿאַרלאָשען וועהרן און דיין גייסט וועט זיך צוגרייטען צו דער גרויסער רוה, — איז וואָס עס וועט דעמאָלט קומען, דאָס ליגט ביי מיר אין די הענט. וועגען דעם פּאָדער נים קיין דין וחשבון.

א שטילער נערוויש געהט דורך דורך'ן באַלקען, און לייכטע שאָטענס שוועבען ארום דעם ליכט פון'ם הענג-לאָמפּ. אין דעם אַלטען'ס נשמה ציהען דורך הימעל און העל, דער גן עדן און דער גיהנום, און זיי קעמפּען בוידע פּאר'ן זיעג. — מיט אמאָל בליצט אָפּ א שאַרפּער שיין פון זיין אויג און פּעסט קלינגט אָפּ די שטים, בעת ער רעדט:

זאָל זיין אזוי: איך בין גרייט אויסצוגעהן אויף'ן מסחר. וויסען! דערקענען! און מעג עס זיין בלויז אויף א קורצער וויילע. פּאַרזינקען דעם בליק אין דעם גאַנצען וויכער פון'ם געשעהן אין דערוועהן די גרינדען, די סבות פון יעדען דאזיין, וועלבע איך האָב אזוי לאַנג געזוכט. כ'קאָן עס קוים באגרייפען; ס'איז אלזאָ פּאַרט געקומען די לאַנג-געגאַרטע שעה, וועלבע דאַרף מיר בריינגען דערלייזונג! — און איך האָב דאָך געמיינט, אז יענער משיח, וועלבער איז פּאר אזוי פיעל מענ-

שען געשטאַרבען, וואָלט ניט געקאָנט ווערן קיין דערלייזער פאר מ י ר.

וואָס קימערט מיך טויט און תחית המתים, פארדאמונג, גיהנום, צייט און אייביגקייט, אזוי לאַנג ווי מיין גייסט לעכצט אומזיסט נאָך וויסען, נאָך דערקענטעניש, און מיין זעל גענחט אוים אונטער יסורים פון בענקשאפט! איז אָט דער אומגעשטילטער דראַנג, וואָס נאָגט מיר ביים האַרצען, דען ניט ערגער אייידער די ערגסטע גיהנום-פיין? ס'איז דערום בעסער, איך זאָל נעמען אויף זיך אלע יסורים פון דער אייביגקייט, אייידער שטענדיג ליגען איינגעהויקערט ביי פאַרשלאָסענע טירען און קיינמאָל ניט דערגעהן דעם גרונד פון דער רעטעניש.

שטן, איך בין גרייט! א בליק אין הארץ פון דער אייביגקייט באצאָלט פאר אלע מאַטערנישען פון'ם גיהנום!

דאָ שפּאַנט אַרוים פון'ם טונקלען הינטערגרונד פון ציימער א הויכער, שלאַנקער בחור און בלייבט שטעהן אין דעם שטילען ליכט-קרייז פון'ם הענג-לאָמפּ, מיט א האַהן-פעדער אויף'ן הוט, דער קערפער איינגעהילט אין א רויטען מאנטל. די שארפע צוגען פון'ם בלייכען געזיכט זיינען ווי מיט א מעסער אויסגעשניצט, און א קלוגער שפּאָט שפּילט זיך ביי איהם אויף די דינע ליפּען.

אזוי, אלטיטשקער, געפעלסטו מיר, זאָגט ער מיט א קויטשיגען טאָן. כ'האָב געוואוסט, אז דו ווערסט נאָך קומען צו מיר. דו פּאַסט זיך אויך שוועריך אריין אין דעם אנדערן קרייז. א מענש, וואָס האָט אין זיך אזעלכע טיפענישען, איז ניט געמאַכט פאר גאָט און זיין געזעץ.

PAGE 69

אָבער אצונד ארויס פון אָט די ענגע וועגט! אין צופויל־טען קאַסטען פוילט אויך דער גייסט. אויב דו ווילסט דער־גאָהן דעם טיפֿסטען זין פון׳ם לעבען, מוזטו ברייגען לענדער אונטער דיינע פיס, דארפֿסט ניט איינשמידען דיין נשמה אין קייטען הינטער פֿארשטויבטע פענסטער און הינטער אָפּגע־בליאַקעוועטע, פֿארגעלטע פֿאַרמעטען. דאָרט אויף דרויסען לאָכט דיר אנטקעגען אן אַנדער וועלט, וועלכע וועט ברייע־גען דיין אומרוהיגען גייסט דעם לאַנג־געגאַרטען פרידען.

נאָר אייַדער מיר פֿארלאָזען דאָס דאָזיגע צימער, וואָס איז פֿאַר דיר אזוי אָפּט געווען א מאַרטער־שטוב, מוזטו אי־בערבייטען די אויסערליכע געשטאַלט. די עלטער איז די שווערסטע משא, וואָס דריקט די מענשען. אין דעם אַלטען קערפּער עלטערט זיך אויך דער גייסט. דער אמת, וואָס פֿאַרמירט זיך שטיל אין אן אלטען מוח, טראָגט שוין אין זיך צופֿויליקייט, אזוי ניך ווי ער ווערט נאָר געבוירען, און דער־מאָנט אַן ווערימדיגקייט און אַן קברים־לופֿט.

נעם דאָס דאָזיגע פֿראַשיקעל, צולאָז עס אין וואַסער, און באַנעץ דערמיט דעם קאָפּ אין די גלידער. די ווירקונג דער־פון וועסטו גאָר גיך דערשפירען.

דער אַלטער טוט ווי מען הייסט איהם, באנעצט דעם קראַנקען קערפּער מיט׳ן הייל־וואַסער אין קאַן קוים באגרי־פען דעם וואונדער, וואָס איז פלוצלינג געקומען איבער איהם. די גריבער, וועלכע די צייט האָט איהם אויסגעגראָבען אין שטערן, זיינען ווי אָפּגעוויישט. געוואָרן דורך דער קראַפּט פון׳ם צויבער. פֿאַרשוואונדען איז די וויסע באָרד, די וויסע האָר, וועלכע האָבען ביז צו דער דאָזיגער רגע באדעקט זיין

קאָפּ, פּארשוואונדען די לאנגזאמע פּארניכטונג פון דער על־טער, וועלכע האָט איהם יעדע שעה דערמאָנט אָן דעם סוף.

א יונגער בחור שטעהט ביים פענסטער, בלאָנד און שטאַרק. פון זיינע אויגען שטראָלט די קראַפט פון דער יוגענד. ווי שטראָמען פייער געהט עם איהם דורך די גלידער, געהיימע כוחות פּארהאַרטעווען יעדען נערוו. די גאַנצע וועלט קוקט איהם אצונד אוים עפּעם אזוי אנדערש; ער פיהלט דאָס קלאַפען פון׳ם לעבען׳ס דופק אין די אָדערן, אומ־געהייערע, ריזיגע כוחות רייסען זיך איהם פון דער ברוסט.

אין מזרח געהט שוין אויף דער ערשטער שיין, וועו זיי שפּאַנען ביידע אריבער דעם אויסגעטראַטענעם שוועל פון׳ם אַלטען הויז און די שוואַרצע טיר הינטער זיי פּאלט צו מיט א קראַך אין שלאָס. מיט שנעלע טריט לויפען זיי דורך די שטילע, פּאר׳חלום׳טע גאסען פון דער שטאָט צו דעם אלטען טויער. א פּארשלאָפענער עפּענט זיי דער גרייז־גרויער וועכ־טער א שמאָל טירל, דורך וועלכען זיי געהען ארוים אויף דער פּריי.

אצונד ליגט די שטאָט הינטער זיי אין מונטער, מיט חשק שפּאנען זיי ארויף אויף דעם קלייענעם בערגעל, ביז׳ן סאַמע שפּיץ, פון וואַנען זייערע בליקען נעמען אָרום די פּרעכ־טיגע אויסזיכט פון דער גאַנצער וויטער געגענד. מיט פּאר־שכור׳טע אויגען קוקט דער יונגער מאָן אראָפּ אין טאָל, בעת זיין שלאַנקער באגלייטער באַטראַכט די סצענע גלייכגילטיג, מיט א מיענע פון לאנגווייליגקייט.

אין׳ם שטראַלען־גלאַנץ פון דער יונגער זון ליגען וואַלד און פעלד. זינגענדיג הויבט זיך די לערכע אויף אין דער לופ־

טען אוֹן באגריסט פרעהליך דעם גרויסען, שטראַלענדיגען שטערן. א לוסטיגע סוויטשטשערי קומט ארוים פון בוימער אוֹן קוסטען. זומער-פייגעלעך וויגען זיך אויף טוי-פרישע בלומען, אין פון דעם נאַנטען וואַלד קלינגט אַפּ דער לאַקענדער רוף פון׳ם קוקוק-פויגעל. אונטען אין טאַל געהט זיך דאַס קליינע טייכעל זיין וועג, פלוידערענדיג, מורמלענדיג, אוֹן אויף יענער זייט ליגט די אלטע שטאַט אינגעהילט אין צאַרטע שלייערן, א פאר׳כשופ׳טע וועלט אין׳ם צויבער פון שלאַף.

אזוי שען איז איהם די נאַטור נאַך קיינמאַל ניט פאַרגעקומען. קיינמאַל האַט ער ניט געפיהלט ווי היינט די גרויסע אינהייט פון זיין וועזען מיט יעדער באַשאַפענעניש. דער שוועבער דרוק, וואַס איז איהם די אלע לאַנגע יאָהרען געלעגען אויף דער נשמה, איז איצט אינגאנצען פאַרשוואונדען, אוֹן שטיל האַט זיך זיין גייסט געוויגט אין׳ם בלויען עטהער, ווי א שיפעלע אויף א שטילער אָזיערע.

מיט הייסע בליקען טרינקט ער די גאנצע הערליכקייט, וועלכע רינגעלט איהם ארום: יעדער טאָן, וואַס קלינגט אַפּ אין זיינע אויערן, באגליקט זיין הארץ ווי דער קוש פון א מיידעל.

אַפּגעלאָזען, מיט לאַנגזאַמע טריט שפּאַנען די צוויי וואנדערער אצונד מיט דער אנדער זייט בערגעל אין טאַל אַראַפּ אוֹן געהען ביים ברעג פון׳ם טייכעל, וועמעס וואַסערן קרימען זיך אוֹן פליסען שנעל אין פארשידענע ריכטונגען צו זייער ווייטען ציל. ביז וואנען דער וועג ברייגט זיי צו א שמאַלער בריק.

א מיידעל אין א לייכט קליידעל אוֹן מיט בלומען אין די

גאַלדענע האָר, קוים זיבעצעהן אָדער אכצעהן זומערן אַלט, שטעהט שפּילעוודיג ביים אנדערן ברעג, און איהרע טיפּע אויגען קוקען נאַאיוו און פול מיט אומשולד אויף די צוויי וואַנדערער. דער יונגער בחור כאַפּט גיריג אויף דעם דאַזיגען וואַרעמען בליק, וואָס שטראָמט ארוים פון די האַרציגע אויגען, און א געפּיהל, וואָס ער האָט ביז אַהער ניט געקענט, נעמט שטיל דורך זיין קלאַפּענדיג האַרץ.

צי איז דאָס ניט אקאַראַט ליעבע? ער האָט פריהער קיינמאָל ניט געוואוסט, וואָס ליעבע הייסט. ליעבע איז פאַר איהם שטענדיג געווען די קלייניע זינד פון מענשען מיט א שוואַכען ווילען, וועלכע האָבען ניט קיין שום ערנסטען צוועק אין לעבען. די פרוי איז איהם פאַרגעקומען ווי דער סך הכל פון דער זינד און פון דעם ביליגען פאַרגעניגען, וואָס פיהרט אַראָפּ דעם מאַן פון דרך חישר, פון'ס וועג פון פליכט און ערנסטע געדאַנקען, מאַכט א תל פון זיינע כוחות און נעמט צו יעדען ציל פון זיין לעבען.

מחמת דעם האָט ער פארטריבען פון זיך דאָס אנדערע געשלעכט, כדי קיין זינדיגע תאוה זאָל ניט שטערן זיינע מחשבות, ניט פאַראַליזירען די פליגלען פון זיין גייסט. קיינמאָל האָט א פרוי ניט אַריבערגעטראַטען דעם שוועל פון יענעם זעלטענעם חדר, אין וועלכען ער האָט פאַרברַאכט דעם גרעסטען טייל פון זיין פריהערדיגען לעבען, אליין מיט זיינע ברויזענדע געדאַנקען, וועלכע זיינען געזעסען איינגעהויקערט דאַרטען אין יעדען ווינקעל, ווי צושרַאָקענע שליחים פון אומבאַקאַנטע וועלטען. דאָס איז ניט געווען קיין אַרט פאר פּוסטען צייט־פאַרטרייב און גלידער־באַפרייענדע תאוות.

אָבער אצונד, וועו דער בליק פון דעם דאָזיגען מיידעלע

האָט געברענט אין זיין האַרצען, איז איבער איהם געקומען א ניי געפֿיהל, וואָס איז געזוען פולשטענדיג אין איינקלאנג מיט דער טיפֿער אינהייט פון זיין וועזען און אלצדינג וואָס האָט איהם ארומגערינגלט. דער דראַנג נאָך צאַרטער אנטפֿלעקונג, די בענקשאפט נאָך דעם אומבאקאנטען האָבען איהם אזוי זים דורכגעשטראָמט דורך אלע גלידער און דורכגעוואָרעמט זיין נשמה. זיין טריט בלייבט שטעקען אינמיטען וועג. א צופֿישטעך קוקט ער פון דער זייט אָן דעם לאַנגען בחור, וועלכער האָט איהם די גאַנצע צייט באַטראַכט מיט קוים אונטערדריקטען שפּאָט.

וואָס זשע, אַזא רושם האָט דאָס וויסע מילך-פנימ׳ל געמאכט אויף דיר, זאָגט ער. א פֿיין בריאה׳לע, בנאמנות! נאָך פֿריש פון טוי און אפּעטיטליך צום עסען. לייג ניט ארויף קיין צוים אויף דיינע געפֿיהלען, פֿאַרוואָס קיינמאָל ניט דאָס, וואָס די שטונדע שאַרט דיר צו! פֿאַרוועדטס, נאָר פֿאַרוערטס, די אידעלע׳ער יונקער, ניט געקווויינקעלט! עס וועט זיך ניט בריקען, דאָס יונג מיידעלע. בינו-לבינו וועל איך אויף א וויילע אָפּציהען פון דאַנען; אז דו וועסט מיך דארפען, בין איך גרייט דיך צו דינען.

ענטשלאָסען לויפט דער יונגער מאַן צו צום אנדערן ברעג, נעמט ארום מיט א לאַכטשענדען בליק דער מיידעל׳ס צאַרטע געשטאַלט. זיינע וועדטער פֿאַרכאָפּען און באצויבערען איהרע הושים. א פּאַרשעמטע לאָזט זי אראָפּ די אויגען און איהר געזיכט וועדט הייס און רויט ווי פייער. — אצונד זיצען זיי אויף א שטיין באדעקט מיט מאָך, אין שאָטען פון אן אלטען בוים, און רעדען פֿארטרויליך אייניער צום אנדערן ווי

פרייַנט, וועלכע האָבען זיך פון תמיד אַן געקענט. ביז די ענט פלעכטען זיך צונויף איינע אין די אנדערע און די ליפען באַגעגענען זיך שטומערהייט צום קוש.

נאָר וען דאָס יונגע פּאָר'ל הויבט זיך שטיל אויף און לאָזט זיך געהן איינג געאַרעמט צו דעם נאָהנטען וואַלד, פּאַלגט זיי נאָך דער רשעות'דיגער בליק פון'ם לאַנגען בחור, וועלכער שטעהט ביים אנדערן ברעג מיט צוזאמענגעלעגטע אַרעמס און רעדט מיט שפּאָט:

אָה מענש, דו יאָמערליכע בריאה, געמאכט פון גייסט און ערד־בלאָטע! זיין גייסט וויל שטענדיג זיך אויפהויבען צו דער העכסטער הויך, אָבער די בלאָטע ציהט איהם אראָפּ צו דער ערד, אזוי אז ער איז אייביג קלעפּיג און אייביג לעכ־צענדיג. א קאָמישער בחור איז דער מענש! ער האַלט תמיד אין איין זוכען דעם שטיין פון די קלוגע, נאָר דאן וען ער פיהלט זיך אם נאָנטסטען צו דער דערקענטעניש, באגעהט ער גראָד די גרעסטע נאַרישקייט פון זיין לעבען. אין הימעל־שער בענקשאפט, אין שטערען־חלומות שוועבט זיין גייסט, אָבער ער אליין באמערקט ניט, אז ער ליגט אין רינשטאָק וי א שכור, וועמען דער יונגער וויין האָט אונטערגעשטעלט א פיסעל.

אָט דער חברה־מאַן איז געזעסען זיבעציג יאָהר אין הויז און אין חלום האָט ער געבויט בריקען צו דער אייביקקייט, זיך געפייניגט אין זעלבסט־געמאַכטע יסורים און איז שיער פון זינען ניט אַראָפּ, וואָס זיין גאָט האָט איהם ניט אראָפּ־גענומען דעם שלייער פון די אויגען, כדי ער זאָל קאָנען קלאָר זעהן דעם גרונד פון אלע רעטענישען. אין זיין מוח האָט ער געטראָגען וועלט־אומפאסענדע געדאנקען און האָט אפּט גע־

מיינט, אז ער פֿארנעמט דעם ריטם פון וויטע וועלטען. מיט פֿיבערהאפֿטע בליקען האָט ער געוואָרט אויף דער שטונדע, וואָס וועט זיך ענדליך אויפֿהויבען דער טונקעלער פֿאָר־האַנג, וועלכער האָט איהם ביז אהער פֿארשטעלט דעם צוועק און זין פֿון׳ם לעבען. — און אז ער איז ביסלאכווייז געוואָהר געוואָרן, אז זיין גאַנץ טראַכטען איז שטענדיג געבונדען אָן צייט אָן רויס, אז עס קאָן זיך דעם גייסט קיינמאָל ניט איינ־געבען צו דערפֿאָרשען דעם גרונד פון די זאַכען, דאָן האָט איהם שיער דאָס האַרץ געפּלאַצט, און זיין זעל האָט אויסגע־שריען צו מיר אין אומבאשרייבליכע יסורים.

אָבער היינט איז דער נאָאיוואָר מענש שוין קורירט. קוים האָט ער נאָר פֿארזוכט דעם טעם פון בלוט, וועט שוין די גרויסע בענקשאַפֿט ביסלאכווייז פֿארשווינדען פון איהם. זיין גייסט, וואָס האָט זיך אמאָל פֿארמאָסטען ארויפֿצוקלע־טערן אויף די העכסטע הייכען, וועט זיך מוזען באנוגענען מיט דעם „וועגוס־כאַרג". אָנשטאָט צו דערזעהן דעם גרונד פון די זאַכען, וועט ער זיך אויסלערנען צו דערגרונטעוועזן דער פֿרויִס שוים. און אָט די קונסט וועט זיך איהם בעסער איינגעבען, אַיידער די לופט־שלעסער פון זיינע געדאנקען, וועלכע ער האָט זיין גאַנץ לעבען געבויט, און וועלכע האָבען דאָך קיינמאָל ניט געוואָלט אָננעמען קיין פֿאָרם. אזוי וועט זיך אויסברענען די אומגעשטילטע בענקשאפֿט פון דער לעצ־טער האָפֿנונג אין׳ם וואונש פון קיינמאָל ניט זאָט וועראַנדער לייִדענשאַפֿט, אין ביליגע תאוות וועלען פֿארטרייבען דעם דראַנג נאָך דערקענטעניש.

פונדעסטוועגען וועט ער קיינמאָל ניט באגרייפֿען זיין נאַרישען שפּיל. וואָרים אויך אין קלייניגקייטען איז זיין

אויג אַנגעשטעלט נאָר אויף פּרעסְפּעקטיוון, און ער זעהט ניט וואָס עס ליגט איהם פּאר דער נאָז. ער באַרימט זיך מיט זיין פּרייען ווילען, מיינט אז ער איז אליין דער שמיד פון זיין שיקזאל און איז דאָך ניט מעהר ווי די מאַריאָנעטקע, וואָס דרעהט זיך אויף דעם פּאָדים פון טונקעלע מאַכטען.

נו, איז ער ברוגז אויף זיין גאָט דערפּאַר וואָס ער האָט איהם געגאַרט, איהם יאָהרען־לאַנג ארומגעפּיהרט ביי דער נאָז, און ער האָט קיין אהנונג ניט, אז ער איז ווידער אריינגע־פּאַלען אין נעץ, אז ער האָט שוין איינגעבּיסען אין א נייעם גע־שמאַקען בּיסען און צאפּעלט זיך ווידער אמאָל אויף א האַט־שיק. אז ער האָט דעם נעץ מיט דעם געשמאַקען בּיסען אליין אויסגעלעגט, אז ער האָט דעם נייעם האַטשיק אליין געשמידט, ווי אלע פּריהערדיגע, דאָס קומט איהם, פּארשטעהט זיך, קיינ־מאָל ניט ארויף אויפֿ'ן זינען.

און דאָך ליגט אָט דער אמת אזוי נאָענט צו איהם. איך און מיין ברודערל דאָרט אויבען, וואָס זיינען מיר דען, אויב ניט די באשעפּענישען פון זיין פינסטערן דראַנג! ז י י ן גייסט האָט אונז געשאַפּען, די דריקענדע היץ פון'ם גלויבען האָט אונז אויף דער וועלט געבראכט און אונז אריינגעשליי־דערט אין'ם רייך פון דער ווירקליכקייט. —

אזוי חזר'ט זיך תמיד איבער דאָס זעלבע שפּיל, וואָס ווערט סוף כל סוף מורא'דיג לאנגווייליג, מחמת די ראָלען זיינען שטענדיג גלייך. וואָרים צי עס איז דער שטן אָדער גאָט, וואָס ציהט ארוים די העכסטע טרומפען אין דעם דאָ־זיגען שפּיל, איז דאָך כ'לעבען אלצאיינס און ענדערט גאָר־נישט אין דעם רעזולטאַט, אין וועלכען דער מענש ווערט דאָך שטענדיג איינגעשטעלט אין קאָן. —

די יאָהרען פֿליהען אין׳ם פֿילפֿאַרביגען שפּיל פון דער צייט אָן אומרוהיג געהאַן ביידע וואַנדערער זייער וועג דורך פֿרעמדע לענדער, איבער פֿרעמדע ימ׳ען. מעהר ווי איין פֿיינע שטוקע האָט איהם דער לאַנגער געוויזען. דאָס ליעב פֿובליקום פֿאַררייבט דעם קאָפּ אָן שטרעקט אויס די הענט, אזוי גיך ווי ער הויבט נאָר אָן שפּילען זיינע קונצ־שטיק, צלם׳ט זיך אויך איבער אָן טרעט איהם אָפּ דעם וועג פֿול מיט שרעק.

ער באַקענט זיך ווי געהעריג מיט די הויכען אָן טיפ־קייטען פון׳ם לעבען, איז ביי סטודענטען, פֿויערים אָן ארום־פֿאָהרער זוי ביי זיך אין דערהיים; אָבער אויך דער גלאַנץ פון די גרויסע איז איהם גוט באַקאַנט. אין מעהר ווי איין הויף איז ער א געזיינשטער, אָנגעלעגטער גאַסט, וועלכער דערפֿרעהט מיט זיין כשוף די הערצער פון די גאַט־געזאַלבטע, פֿילט אָן זייערע קיפֿערטם מיט גאָלד אָן אמוזירט זיי נאָך דערצו דורך מאסקעראד אָן פֿארשידענערליי שווארץ־קינצ־לעריי.

דער לאַנגער האָט דאָ כ׳לעבען גאָרנישט קיין גרינגע אָן פֿרעהליכע ארבייט, וואָרים זוי דער זאָמד בייט ברעג פון ים אזוי אומצעהליג זיינען די קאָפּריזען פון׳ם בחור, וועמען זיין קונסט האָט געגעבען די צוויטע יוגענד. זיין קאָפּ איז פֿול מיט טויזענט תאוות אין באגעהרען, אָן יעדער וואונש ווערט באַלד דער פֿאַטער פון א נייעם שטראָם פון וואונשען. אין אָט דעם כאַאָס פון פֿלאַטערענדע געדאַנקען איז ניטאָ קיין רוה־פּונקט, קיין פּעסטער אָרט. אידעען שטראָמען אָן שטו־רעמען ארויף אָן אראָפּ אין א משוגענעם טאַנץ אָן שטאר־בען גלייך אָפּ, נאָך איידער ער האָט זיי ביז צום סוף אויס־

געדענקט. ס׳איז א שטענדיגער ארויף און אַראָפּ פון גע־פיהלען, א שטורם פון אומרוהיגע לײדענשאפטען, אָהן יעט־וועדען צוועק, אָהן וואָס פאר עס איז ריכטונג.

דאָס וואָס האָט אַמאָל פאר אסך יאָהרען געברענט ביי איהם אין האַרצען, די טיפע בענקשאפט נאָך דעם גרונד פון די זאַכען, דער הייסער דראַנג וואָס האָט געשטרעבט צו דער־קענטעניש, דאָס איז שוין לאַנג אָפּגעשטאָרבען און טיף בא־גראָבען. זעלטען וועט עס דערמאָנט איהם נאָך א שטילער קלאַנג אין שטילע שטונדען אָן דער פארגאַנגענער צייט. דאָן שטורעמט פלוצלינג אויף אין איהם די אַלטע בענקשאַפט, און ציטערענדיג פיהלט זיין גייסט דאָס רוישען פון וויטע וועלטען. אָבער דער לאַנגער רייסט איהם דאָן אויף גיך ארוים פון זיינע חלומות דורך מאַסקען־שפיל און פוסטע קליי־ניגקייטען פון דער שטונדע. שנעל פאַלגט זיין גייסט די נייע שפור, וועלכע וערט איהם אָנגעוויזען, און יעדע בענקשאפט פארשווינדט אין דער טיפעניש.

אזוי פארגעהט כסדר א יאָהר נאָך א יאָהר, און שטיל יאָוועט זיך צום צווייטען מאָל די עלטער. די האָר ווערן בלייך, די אויגען מוטנער, און טיף אינעווייניג עפענט זיך בריט פאַנאַנדער די גרויסע פוסטקייט.

אצונד לאָזט איהם שוין דער לאַנגער אויך צורוה און שטערט איהם זעלטען אין זיינע גריבלעריין. די גרויסע איינזאמקייט באפאלט איהם, נעמט איהם אָן מיט א ציטער ביים האַרצען, און וויסט ליגט דער וועג פון׳ם לעבען פאר זיינע אויגען.

מיעד ציהט דורך דער הערבסט דורך׳ן לאַנד, און שטיל

פאַלען די בלעטער פון אלע בוימער. פארוויאַנעטע בלעטער דרעהען זיך אין׳ם ווינט, דאָס גרויסע שטאַרבען געהט דורך דורך ווי׳אלד אין פעלד. אין אויך אין איהם איז ביסלאכווייז געזוּאַרן הערבסט; נאָר טיף אין האַרצען טליעט נאָך ביי איהם א פונק פון יענעם פייער, וואָס האָט איהם אמאָל פאר־צעהרט אין איהם ארויסגעטריבען פון׳ם היים־לאַנד אויף פרעמדער ערד.

ווי אַמאָל זיצט ער אויך היינט ווידער אין הויז און גע־דאַנקען, טעמפּ און שווער, קויקלען זיך אין זיין מוח. ווילד יאָגט דער הערבסט־ווינט דורך דער קאַלטער נאכט און טרייסלט מיט שפּאָט די אַלטע געבוידע. בייס פענסטער זיצט ער, ווי מיט פיל יאָהרען צוריק, און מיעד בלאַנדזשעט זיין אויג דורך דעם טונקלען צימער. אַבער היינט לייכט איהם פון דאָרט ניט קיין שטערן, קיין לכנה־שטראל דרינגט ניט דורך די פּינכטערניש. שוואַרץ, ווי אן אָפּגרונד, עפענט דער הימעל אויף זיין מויל איבער איהם. ווי איינגעמויערט פיהלט ער זיך אין דער שאַכט פון א ברונען, און טונקעלע שאָטענס קומען ארויף פון דער טיפעניש.

נו, קומט אלזאָ א סוף צו דעם משוגענעם שפּיל, מור־מעלט ער. דער לאַנגער גנב האָט, ווייזט אויס, אָפּגעצויגען. פונקט היינט, ווען ער האָט מיר געדארפט אָפּגעבען דין וחשבון, האָט ער מיך אויף א שענדליכען אופן אוועקגעוואָר־פען. — אן דאַך, וואָס טויג ער מיר אין אָט דער שעה? איך קאָן איהם סיי ווי לענגער ניט אַריבערטראָגען. בין איך דאך שטענדיג געווען אליין, אויך דעמאָלט, ווען אנדערע האָבען זיך מיט מיר פאראייניגט. היינט איז עס טאָפעלט גוט צו

זיין אליין, אזוי אז קיין שפּאַט זאָל מיר ניט פּארשטערן די לעצטע שטונדען.

ווי א שטילער חלום לאָזט עס זיך אראָפּ אין זיין האַרץ, און פון דער טיפּעניש קלינגט אָפּ א שוואַכער קלאַנג. איז דאָס דער שטילער ריטם פון וויטע וועלטן, וועלכען ער האָט פאר צייטען אָפּגטאָאָל פארנומען, ווי דאָס שטילע רוישען פון דער טיפּסטער אייביגקייט?

א קיהל ווינטעלע נעמט ארום דעם חיסען שטערן, און שנעלער קומען ארויף די געדאנקען פון דער טיפּעניש. קלאָר ווי קריסטאָל קוקט איהם אויס יעדעס וואָרט, וואָס פאַרמירט זיך אָהן מיה ביי איהם אין מוח. אזוי טיף האָט ער די זאַכען נאָך קיינמאָל ניט דערזעהן.

איז דאָס די לעצטע אנטפלעקונג? פרעגט ער זיך מיט שרעק. די לעצטע אנטפלעקונג פאר'ן סוף? — אצונד זעה איך קלאָר, ווי שופען וואָלטען מיר אראָפּגעפאלען פון די אויגען; צובראַכען אין שטיקער ליגט די לעצטע אילוזיע. צום צווייטען מאָל פּארראַטען און פארקויפט! און כ'האָב זיך דאָך געפיהלט אזוי שטאַרק אין מיין אייגבילדונג!

דעם מאַסען-מענש באַטריגט מען בלויז איינמאָל אין לעבען. מיך אָבער, וועמען די וועלט האלט פאר דעם גרויסען חכם, האָט מען צום צווייטען מאָל אָפּגענארט.

אפריהער איז עס געווען גאָט, וואָס האָט מיך ארומגעפיהרט ביי דער נאָז, דערנאָך האָט מיך דער שטן געלערנט קונצען, מיך דרעסירט ווי א הונט. און איך, איך נאָר האָב ניט דערקענט דאָס עקלהאפטע שפיל און זיך געפיהלט ווי א האָר און מיסטער, בעת איך בין דאָך בלויז געווען דער אָפּ

JEWISH PUBLIC LIBRARY

פון זיין ווילען, דאָס בלינדע ווערקצייג פון זיין שווארצקינצ־
לערין!

ווי גרוים אין מעשה־באַשעפער האָב איך דאָס אויסגע־
קוקט אין מיינע אויגען, ווען איך האָב מיט א בייזער האַנד
צוריסען דעם באנד וואָס האָט מיך ביז דאן געהאלטן צוגעבונ־
דען צו גאָט! דערגרונטעזוען האָב איך געוואָלט, דעם אַנ־
פאַנג, דאָס קערנדל פון די זאכען דערזעהן, פארטיפען, פאר־
זינקען דעם גייסט אין דער קלוגשאפט פון דער גאנצער עקזיס־
טענץ. נו, האָב איך די גלויקזעליגקייט פון מיין זעל געאַפּ־
פערט, די קללה פון דער אייביגקייט אויף זיך גענומען פאר
א קורצען שפּאַן פון ברענענדער דערקענטעניש.

דער שטן האָט עם מיר צוגעזאָגט. און איך, איך נאָר,
איך האָב געגלויבט זיינע ווערטער, זיך געלאָזט פיהרען פון
איהם ביי דער נאָז אין קיין אהנונג ניט געהאַט, אז איך בין
געווען דער שפיל־באַל פון זיין קאַפּריז.

דערקענטעניש האָט ער מיר צוגעזאָגט. אָבער אָנשטאָט
פאר מיר אויפצודעקען דעם זין פון׳ם לעבען, דעם אַנהויב אין
דעם סוף פון אַלצדינג, האָט ער מיר צום ביליגען, לפי־שעה־
דיגען צייט־פאַרטרייב געגעבען די פרוי אלס צוציהונג, וואָס
האָט צופלאַקערט אין מיר דאָס פייער פון די תאוות און גע־
בראכט דעם גייסט צום שטילשווייגען. אין קליינגעלד האָט
ער אויסגעביטען דעם דראַנג פון דער זעל, און די פליגלען פון
מיין בענקשאפט האָט ער מיר אונטערגעהאקט, נאָך איידער
איך האָב אליין גיהאט אן אהנונג דערפון.

אָבער אצונד דעקט זיך אויף פאר מיר דער גרונד, דאָס
קערנדל פון דער רעטענעניש. גאָט און דער שטן זיינען פון׳ם
זעלבען שטאַם, די צוויי פאַלען, ארום וועלכע אונזער לעבען

דרעהט זיך. אָהן גאָט איז ניטאָ קיין שטן, קיין שטן אָהן גאָט! אלס צווילינג געבוירען אין דער זעלבער שעה, זיינען זיי געשמידט אין דעם זעלבען יאָך, וואָס האלט זיי צוזאמען ביז'ן סוף פון די צייטען.

דעם מענשען'ס לעבען ליגט אין דעם דאָזיגען קרייז. מיר שיפען זיך כמדר פון איין פאָל צום אנדערן, אָבער מיר קענען זיך קיינמאָל ניט ארויסדרעהען פון דעם צירקעל, וועלכער האלט אונז געפאָנגען אין זיין צויבער. און קומט אונז אין א ליכטיגער שעה ארויף אויף'ן געדאנק, אז איינער פון די צווויי מאכט אונז בלויז צום נאַר, דאַן וועגדען מיר זיך גלייך צו דעם אנדערן, אז ער זאָל אונז ארויסהעלפען פון דער נויט, וועלן פאר אונז א משיח און א דערלייזער.

און יענער וואַרט שוין אויף אונז, גיט אונז דעם זעלבען שטאָף, ארומגעקלעפט מיט נייע מוסטערן, כדי מיר זאָלען ניט דערקענען די אַלטע סחורה. גאָט און דער טייוועל הייסט די אַלטע פירמע. איינער קאָן ניט זיין אָהן דעם אנדערן, אָניט וואָלט באַלד געווארן א סוף צום מסחר.

אזוי לאַנג ווי אונזער גייסט דרעהט זיך אין דעם דאָזיגען צירקעל, וועט פאר איהם קיינמאָל ניט לייכטען דאָס ליכט פון דער דערקענטעניש. וואָרים די דערקענטעניש — דאָס פיהל איך קלאָר — ליגט אויסערהאַלב פון גאָט'ס און פון'ם שטן'ס קרייז; אָבער ביז איצט איז ניטאָ קיין וועג וואָס זאָל פיהרען צו איהר רייך. —

פאַר מיר איז שוין אצונד צו שפעט, כ'פיהל, אז די שטונדע קומט. די מידע גלידער שמאַכטען נאָך רוה. אָבער מיין געשלעכט וועט ניט שטאַרבען מיט מיר. אזוי לאַנג ווי דער מענש וועט וואוינען אויף דער דאָזיגער ערד, וועט זיין גייסט

זיך מיהען אין שטרעבען צו דערקענטעניש, ביז זיין זאמען וועט פאַרגעהן אין׳ם שטראָם פון דער צייט.

נו, ליגט די צוקונפט קלאָר פאר מיינע אויגען. ווי וויטע ארגעל-קלאנגען הילכט עס אַפּ אין מיינע אייערען. ס׳איז די הימען פון קומענדע דורות:

באַפרייאונג פון׳ם מענשען דורך זיך אליין! דערליזונג דורך דער אייגענער קראַפט!

וויט, וויט אין מזרח גליהט נאָך א זון, וואָס האָט קיינמאָל ניט באַלויכטען די דאָזיגע ערד! אָבער פאר מיר איז געקומען די צייט, די לעצטע שטונדע דערנענטערט זיך. שוין זעה איך דעם טונקלען זוים פון׳ם מדבר.

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס גענויגט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין דעם ברויגעם מדבר-זאמד ליגט א כפינקס פון שיוארצען מארמאר-שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט קיין שנאה, ניט קיין ליעבשאפט שטראלט פון דעם דאָזיגען בליק ארויס. דאָס אויג איז פארשליירט פון טיפען טרויס, אין אים דער קאלטער פראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל-שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער ערשטער וואנדערער קוקט אריין דער כפינקס אין די אויגען, אָבער ער קאָן קיינמאָל ניט לייזען איהרע רעטע-נישען, אין שטום, ניט אויסרייד ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער צווייטער וועג

ון אנדאלוזיע קומט דער וועג, און אָנהויבן חויבט ער זיך אָן אין די ענגע גאַסען פון סעוויליא, די שטאָט פון ליעבע און פון פֿוואַנטיורע.

וועז די זון וואַרפט איהרע היים שטראַלען איבער וויסע מויערן, וועז קיין חויך קיהלט ניט אָפּ די בלעטער פון די פּאלמען-בוימער אוז א שוזערע פּאַרע שפּאַרט ארוים פון דער ערד, דעמאָלט רוהט סעוויליא, ציהט נאַכלעסיג אויס די גלידער אוז וואַרט אויף דעם קיהלען ווינטעל פון׳ם אָזיועגט.

נאָר וועז די נאכט לאָזט זיך שטיל אראָפּ אוז טויזענט שטערען פונקלען אין די וואַסערן פון׳ם שטראָם; וועז עס רוישען שטיל די פּאַלמען-בלעטער אוז זיסע דופטען קומען פון די גערטנער, דאָז וואכט סעוויליא, דאָז שפּאַנט די זינד מיט לייכטע טריט דורך די אַלטע גאַסען אוז הילט איין די גאַנצע שטאָט אין איהר מאַנטעל.

פון פינסטערע ווינקלען לאָזען זיך הערען מאַנדאָלינקלאַנגען, גיטאַרען-שפּיל אוז ליעבעס-סערענאַדען. אין טיפער באַרוישונג פלאַקערט אויף דאָם פייער פון די תאוות. עס צערטעלט זיך די כוואַליע אין די פליסענדע וואַסערן פון׳ם

שטראָם, עס שושקעט זיך די בלום מיט דעם לעבליכען ווינט, און פייער־זשוקלעך גרייטען זיך צום ליעבעס־פעסט. די לופט איז אָנגעפילט מיט דער הין פון הייסע קושען. ס׳קוקט אויס, אזוי ווי די ערד וואָלט שטיל געציטערט אין א הייסען, ברע־נענדיגען באַגעהר, וואָס שטראָמט איהר ארויס פון אלע פּאָ־רען.

הויך איבער די שטאָלצע מויערן פון׳ם אַלקאַזאַר שיינט העל דער גילדערנער סערפּ פון דער האַלבער לבנה, אן עדות פון לאַנג־פאַרגאַנגענע פּראַכט. קיין קריסטען־נאָט איז ניט געווען שטאַרק גענוג צו פאַרטרייבען דעם אַלטען צייכען פון דעם וועלט־רוים. און זיינען די דרייסטע מהמד׳אנישע מחנות געפאלען אין בייזען קאַמף, באזיגט, צומאַלען פון דעם שווע־רען קרייץ, לויכט אָבער דעם נביא׳ס צייכען נאָך אלין אראָפּ פון הימעל און שפּיגעלט אָפּ זיין גלאַנץ אין שפּאניען׳ם טיי־כען.

אויף אַט דער הייסער ערד איז ער געבוירען געוואָרן, די לייד־ענשאפט פון דער זינד ליגט איהם אין׳ם בלוט, פילט איהם אָן מיט דעמאָנישע פאַרלאַנגען.

שוואַרץ קרייזלען זיך די לאָקען ארום דעם שטאָלצען קאָפּ. פון זיינע געזיכט־צוגען רעדט ארויס די וויידערשפּעניג־קייט, די צו־להכעיס שפּראָך פון׳ם רעכטל, דער ווילדער דראַנג פון דער דרייסטקייט, וואָס קיין געזעץ קאָן ניט האַלטען אין צאַם, קיין הייליגטום קאָן ניט צוטרייסלען.

פון טונקעלע אויגען שפּריצט גיהנום־שער פייער און הימעלשע גליקזעליגקייט. אָבער וועה צו דער פרוי, וועלכע איז פאר׳כשופ׳ט פון׳ם דאָזיגען בליק, וואָס דרינגט אריין אין

דער נשמה, שרפה'נדיג ווי די היץ פון'ם מדבר. דער מורא'־דיגער פאַרלאַנג פון דער זינד שפרינגט אין טאַנצט איצט ארום ביי איהר אין בלוט, דער קערפער דרעהט זיך אין ווילדע פיבער־היצען, אין יעדער נערוו שרייט אוים אין ברענענדען באַגעהר.

ווען ער שפּאַנט שטיל, אָהן געוויש, ווי א לעמפערט אין דער פינסטערניש, דאַן איז די געפאַהר ביי דער האַנד. אייפ'ן שפיין פון זיין שיוערד טאַנצט דער טויט, און ס'איז שרעקליך איהם ארויסצוברענגען אין כעס, צו רייצען זיין צאָרן. ווי ער באַוויזט זיך, דאַרט געהט איהם נאָך דער פינסטערער שיין פון מאַרד, די אומגעצאמטע לוידענשאפט פון'ם גיהנום.

די טייבלעך איז'ן דאָך כאַפּט אָן א ציטער, וואָרים קיין וואַנט איז ניט צו הויך, קיין פאַרקען ניט צו שטאַרק פאַר איהם. שטאַלין זיי דער שטן באַשטעהט ער אויף דעם פּלאַן. דער רעגעל רוקט זיך צוריק, די וועגט פאַלען איין. דאָ העלפט ניט קיין בעטען, העלפט ניט קיין ווייגען. ער בלייבט ניט שטעהן איף האַלבען וועג, און אויף זיין שליאַד פאַלגט דער טויט, די שאַנד אין די קיינמאָל ניט פארגעהענדע יסורים פון דער פארצווייפלונג.

ווען ער הילליעט אַט די גאנצע נאַכט אין קרייז פון פרעה־ליבע טרינקער; ווען דער בלוט־רויטער ווין פונקעלט איהם אנטקעגען אין בעכער, דאן טרינקט ער הימעל־לוסט און ער־דענ־גליק. וואָרים יעדער טראָפען, וואָס געהט איהם דורך די אָדערן, ווירקעלט בלויז פאַנאַנדער די פינסטערע כוחות פון זיין וועזען, וואָס איז אינטערי־אַרפען זיין אייגענעם געזעץ.

אין'ם ווין גליהט דער פייער־שטראָם פון דער וואַרהייט,

נו, חויבט ער דאן אָן צו רעזאַנירען, צו טענה'ן מיט זיך אליין. אָבער יעדע וואַרהייט איז בלויז באַרוישונג פון די חושים, און יעדע באַרוישונג איז בלויז א טרוים. אין דער באַרוישונג פאַלט אראָפּ דער שווערער יאָך פון'ם ליגען, די וואַנד וואָס די טיראַניי פון'ם פאַרשטאַנד האָט אויפגעשטעלט, כדי איינצוצאַמען דאָס געוואגטע שפיל פון די חושים.

וען אָזא גוט־ערציִונגענער נאַרישער בחור טרעפט אריין ווי א דרעסירט הינטעל אין לעבען, פאַרשטעהט ער אויף א מיסטעראַהאפטען אופן צו אונטערשיידען צווישען גוט און שלעכט. עס טריפט פון איהם מיט אנשטענדיגקייט, פיינקייט און גוטע זיטען און ער צושפרייט זיך ווי א פּאַווע מיט זיינע עטיק־פּעדערן, וועלכע זיינען ווי אָנגעמאַסטען פאר איהם אין פייערטעג. ער רעכענט אויס יעדע באַוועגונג, וועגט איבער יעדעם וואָרט, פאַרדעקט מיט א פרומער האַנד די נאַקעטקייטען פון'ם געפיהל און היט שטאַרק אָפּ יעדען אַלטען מנהג.

פאַר אַלצדינג האָט ער א זין און א צוועק. זאָגאר דער זינד גיט ער איהר נאָרמע, און זינדיגט ער, איז דאָס שטענדיג מיט מאָס, כדי ער זאָל חלילה ניט אַרויסגעהן פון דער ראָלע. — עס כאַפּט מיך אָן אָן עקעל, וען איך באַטראַכט אָט די בריאה.

אָבער עס טרעפט אמאָל, אז אָזא נודניק פארגעסט זיך און דער ווייַן צוטומלט איהם, פאַרנעבעלט איהם דאָס שטיקעלע מוח, דאָן שוויצט די תאוה'לע איהם ארויס פון אלע פּאָרען. די שען פארקעמטע טוגענד פאַלט פון די פּים, וואַלגערט זיך ארום ווי א חזיר אין דער בלאָטע. דער דינער קאָנווענציאָנעלער לאַק הויבט זיך אָן ברעכען, צום טייוועל געהט

די גוטע ערציהונג, און בלויז א הייפעלע שמוץ בלייבט אויף איהר אָרט.

אזוי גיך אָבער ווי דער רויש פון׳ם ווין גיהט נאָר אריבער, כאַפּט איהם גלייך אָן דער גאַנצער יאָמער פון דער מענשהייט. דאָס הערצעלע קלאַפּט פון הרטה. — דאָס האָט אודאי דער ניט־גוטער איהם אונטערגעשטעלט א פיסעל. פונקט ווי דער טייוועל וואָלט זיך געקימערט וועגען אזעלכע ברואים!

קלעגליכע מענשען, וואָס זיינען ניט דערוואַקסען צו דער העכערער קונסט פון דער גרויסער זינד. דאָס וואָס זיי רופען אָן זינד, דאָס זיינען בלויז תאוה׳לעך פון שוואַכע שטונדען, וועלכע ווערן לייכט דערפילט און שנעל פארגעסן. און גיהט אַזא „יאָלד" אַמאָל אויף פאַרבאַטענע וועגען, געטריבען דערצו פון׳ם פייערל וואָס ברענט אין איהם, קוקט ער מיר אויס ווי א סרים וואָס שטאַמעלט ליעבע־ווערטער מיט א האַלבען מויל, אָהן קראַפט. זאָגאר די זינד מאכט ער אימפאָטענט.

פון זינד ווייסט ער ווירקליך ניט צופיל, און דער קרבן פון זיין דערלייזער וועגט ניט שווער. מ׳שטיינס געזאָגט, וואָס עס וואָלט דאָ געווען צו דערלייזען ביי אזעלכע באַשעפענישען!

אָבער די גרויסע זינד, וואָס נעמט מיך געפאַנגען, וועלכע גיהט דורך נאַקעט און ניט געשמינקט דורך׳ן לעבען, שרעקט זיך ניט פאַרן גיהנום און לאַכט זיך אויס פון׳ם הימעל׳ס פלוכען; די זינד, וועלכע בויגט זיך ניט פאר קיין גאָט און קוקט מיט שטאָלצער פאַראַכטונג אויף דער אַנגעצייכענטער רעגעל פון די מענשען, — זי פיהלט זיך איינפאַך באַלוידיגט, געשענדעט דורך אזא לומפ!

נאָר מעהר נאָך ווי דעם הייסען רויש פון׳ם וויין איז ער איבערגעגעבען דעם משוגע׳נעם שפיל פון דער ליעבע. דאָ איז זיין מלוכה, דאָס שלאָכטפעלד פון זיינע מעשים. קיין מיטעל איז פאר איהם ניט צו שלעכט, קיין רשעות ניט גרויס גענוג. ער קעמפט מיט קונצשטיק, מיט כיטרעקייט, מיט געוואָלט, כדי צו פארפיהרען פרויען־הערצער. אין הויפענם שטויב צופאלט די שטאַרקסטע פעסטונג, וועלכע וועדט גע־שטורעמט פון זיין ברענענדיגער תאוה.

אָבער קוים האָט ער נאָר מיט א פאַרברעכערישער האַנט צובראָכען די פרוכט, וועלכע האָט איהם אַמאָל געריצט, זוארפט ער זי אוועק און לאָזט זי איבער אויפ׳ן מיטען וועג. אזוי גיך ווי די תאוה איז דערפילט, ווערט איהם נמאס דער געגנום, און זיין זעלע גאַרט נאָך נייע תאוות. בלויז די ערא־בערונג רייצט איהם, ניט דער באַזיץ.

זיין אויער איז טויב פאַר ביטעם, געשרייען, געוויינען. און שרייט זיין אָפּפער אוים מיט טיפסטע יסורים, בעט זיך ביי איהם און באַשוועדט איהם, אז ער זאָל באַשיצען איהר עהרע, איהר געבען די האַנט, ווי ער האָט איהר צוגעזאָגט, און אויף אַזאָ׳ן אופן באַזייטיגען די שאַנד, וואָס ער האָט איהר אָנגעטאָן, דאָן פאַרציהען זיך זיינע ליפּע מיט א לייכ־טען שפּאָט, און מיט א בייסענדען חוזק־טאָן פטר׳ט ער אָפּ איהר טרערען־שטראָם:

געוויבטע אומשולד, ליעב קינד, פאַרלאָרענע עהרע? גלויב מיר, דאָס איז ניט פיעל ווערט. טיף ווי דער ים איז מיין זעלע. ווי וואָלט איך זיך געקענט פאַרבינדען אויף אייביג מיט אייגער, ווען עס זיינען פאַראַן אזויפיל ליפּען, וועלכע זיינען נאָך ניט געקושט, אזויפיל בלומען, וועלכע זיינען נאָך

ניט אָפּגעריסען! וועך עס וויסט, ווי אָפּצושאַצען דעם געגנום פון דער שטונדע, די משוגענע פרייַדען פון א ליעבעס-נאַכט, פּאַר דעם איז די עהרע ביליג אויסלייז-געלט.

בין איך געשאָפּען פּאַר דעם באַנד פון הירשט? א בונד פּאַר קרעמער אין פּיליסטער, וועלכע ווערן געבוירן מיט די פּארצוויגטע הערנער! זיי זיינען צופרידען וואָס זייער בי-טעלע פּייערדיגע ליידנשאפט ווערט געריגעלט דורך חיילי-גען גיזען אין טראָגט דעם שטעמפּעל פון א העכערן ווילען.

א הירשט-בעט! א גרויל געהט מיר אריבער איבער'ן לייב! ס'איז דער קבר פון דער ליעבע, דער קבר פון דער זינד! וואָרים ליעבע אָהן זינד איז אן אָפּגעשמאקטער טרונק. פּאַר דעם בראַזיגן, עהרליכען בירגער ווערט עס א מזבח, וואו ער איז מקריב זיין קרבן, וואו ער ברענגט זיין „קטורת", זיין וויהרויך מיט אן אויסגערעכענטען צוועק צו פּארמעהרען זיין שטאַם.

וואָס איז דער וואונדער, וואָס עס זיינען פּאַראַן אזויפיל שוטים אויף דער וועלט! וואָרים וועך עס ווערט געבוירן אויף אזא פּערזענע, דעם ליגט ניט קיין צו שווערע משא אויף'ן קאָפּ, אין לאַנגזאַם, נאַכלעסיג קלאַפּט איהם דאָס בלוט אין די אָדערן. וויען עס מאַכט זיך ניט פון צייט צו צייט עפּעס א צופאַל אן א רויב-פויגעל פּאַלט אריין אין'ם היהנער-שטאַל-בעל, כדי דעם בראַזיגן פּארהיראַטען מאַן לייכטער צו מאַכען די ארבייט, וואָלט דאָס ביסעלע געהירן, וואָס אָט די בריאה באַזיצט, שוין לאַנג געווען צושמאַלצען. אזוי איז די אומטרייקייט אין דער הירשט אייגענטליך א חילק פּאַר דער ראַסע אן זי ברענגט נאָר וועך ניט וועך א ניצליכען דור.

דו באַגרייפסט עס ניט, מיין קינד? ווײַנסט דיר די אויגען אויס און חלומ׳סט פון א פּריהצייטיגען טויט? — נו יאָ, דאָס וואָלט כ׳לעבען ניט געווען דאָס ערגסטע וואָס קאָן פּאַסירען. וואָרים ווער עס קאָן ניט אריבערטראָגען דאָס לעבען, דער דאָרף זעהן, אַז דאָס שטאַרבען זאָל זיך איהם איינגעבען. ס׳איז שלעכט ארויפצוווינגען אויף דעם מענשען א לאַסט, וואָס ער קאָן קוים דערשלעפּען אויף זיין וועג. דערום, ווער עס האָט אין לעבען ארויסגעצויגען א פּארלוירענעם לאָטעריי־צעטעל, פּאר דעם איז דער טויט א זיכערער געווינם.

ביזטו שוואַך צו טראָגען די הייסע לוסט פון דער זינד, טו מאַך זיך פּאַרטיג פּאר אנדערע געביטען! דער קיהלער טייך, דאָס זיידענע שטריקעל, א ביסעלע גיפּט זיינען גוטע דערלייזער, זיי וועלען דיר שנעל ארויסהעלפען פון דער נויט פון דער שטונדע און עפּענען פּאר דיר דעם וועג פּרוים פון דעם דאָזיגען יאָמער־טאָל אין יענער ליכטיגער וועלט, וועגען וועלכער דו טרוימסט.

מען דאַרף קיינמאָל ניט צוהאַלטען דעם מענשען, וועלכער שטרויכעלט. ווער עס קאָן ניט שטאַהן אויף זיינע אייגענע פּים, דער מעג פּאַלען! געבענשט זאָל זיין דער, ווער עס העלפּט איהם פּאַלען וואָס שנעלער! וואָרים מיטלייד איז די ערגסטע פון אלע אויסגעלאסענקייטען, וואָס דער מענש האָט ערפונען. עס שענדט דאָס געפּיהל, פּאַרדאַרבט דעם גייסט אין מאכט פון מענשען פּאַריאָס, פּרויסגעשטויסענע פון׳ם לעבען. מיטלייד איז מאַסקירטע פּאַרגוואַלטיגונג, אויסגעפּוצטע, געשמינקטע טוגענד, וועלכע שפּרייט זיך אוים וויי א הור אינמיטען מאַרק, הילט איין דעם געמיינסטען עגאָאיזם אין א מאנטעל פון מענשען־ליעבע און בארעכענט אין

דער שטיל דעם פּראָפּיט, וואָס עהרליכע מעשים ברייגען דעם וואָס טוט זיי.

פּאר דעם שוואַכען איז עס ניט קיין חילוק, עס שטופּט איהם נאָך טיפער אין דער בלאָטע. אָבער פּאר יענע, וועלכע פּאַרשטעהען, ווי אזוי דורך כיטרעקייט און פּאלשקייט אריינצוקריגען גאלד און כבוד, — פּאר זיי איז רחמנות א באקוועם פּלאַצטערל פּאר זייער אנגעטו, די מזרא פּאר „יענער וועלט". דער גנב וואַרפט אריין א פּאָר אָפּגעריבענע גראָשען אין א בעטלער'ס האַנד אין גלעט זיך דערמיט אויס דעם וועג ארויף אין דעם הימעל-רייך.

אז מען האָט אַמאָל פּארבונדען מיט איהם א געשפּרעך וועגען יענעם אַלטען, וואָס האָט געפּאָרשט און געזוכט דעם גרונד פון אלצדינג, וועלכער האָט געוואָלט פּארזינקען דעם בליק אין'ס לויף פון די צייטען, דורכדרונגען פון א הייסען פּאַרלאַנג צו דערגעהן די שפּור פון'ס לעצטען אמת, — האָט ער זיך שפּאָטיש צולאכט און געזאָגט:

דו אַלטער נאַר! וואָס קימערט דיך דער זין פון'ס לעבען, דער אָנהויב און דער סוף פון אלצדינג? דאָס לעבען גופא האָט ניט קיין ציל און קיין צוועק. ס'איז דער מענש, וואָס קלערט אים זין אין צוועק און רעדט זיי אריין אין לעבען. פּארגאנגענהייט און צוקונפט זיינען א פּוכטע פּאַנטאַזיע. — די ערשטע אן אָפּגעפּאלענע פרוכט, די אנדערע א ניט גע-שריבען בוך, פּאר וועלכען עס איז נאָך ביז איצט ניט ערפונען געווארן קיין טיטול.

וואָס ארט עס מיך, וואָס איז געווען, וואָס וועט קומען. דאָס וואָס בלייבט ליגען אויף דער שטראָקע, וועלכע מיר

לויפען דורך, איז טויט, געשטאָרבען און באַגראָבען. דאָס וואָס ערוואַרט אונז, איז נאָך ניט געבוירן. ס׳איז ניט גוט זיך צו רַאַיען אין דעם שטויב פון די קברים, נאָך וועניגער זיך נאָכצויאָגען נאָך די זייפענבלאָזען, אין וועלכע עס שיי־מערירען פילפּאַרביג די צוקונפט־וועלטען. די רייזע פיחרט אין׳ם לאַנד פון שאָטענס און גיסטער.

פּאַרשוואונדענע הערליכקייט איז א הויפען אלטע שמאַ־טעס, וואָס איז גוט בלויז פּאַר מאָילען און וועריס צום פּרע־סען. נאָר אויב דו אליין נעמסט זיך צו דער דאָזיגער שפּייז, דאַן הויבט דער גיסט דיר אָן שימלען און שפּינען דרינגען אריין צו דיר אין מוח, כדי דאָרט אויסצושפּינען זייערע דינע נעצען, אין וועלכע די געדאַנקען וועלן געפאַנגען מיט כיט־רעקייט.

דער פּאַרבייוויפּענדער מאָמענט איז פּאַר מיר דער בעס־טער פּריינד, מיין וועלט איז דער היינט. די וועלט־געשיכטע האָט זיך אָנגעפּאַנגען אין יענעם טאָג, וועו איך האָב צום ערשטען מאָל דערזעהן די זון; זי ענדיגט זיך, וועו דער לעצ־טער פונק פון מיין זיין וועט פּאַרלאָשען וועלן אין׳ם שוים פון דער צייט.

דאָס לעבען עקזיסטירט ניט, אז מען זאָל עס קאָמענטי־רען, פּאַרטייטשען, זיך גריבלען איבער דעם און וועלען ענט־דעקען א זין, וועלכער איז ניטאָ. א פּועלער בעכער איז דאָס לעבען פּאַר אונז; מען טרינקט פון איהם מיט גרויסע, פּולע זופּען און מיט א באַרוישענדען פּאַרלאַנג. און אז דער טרונק גיהט אוים און דאָס שפּיל פון די לויידענשאפּטען איז צו ענד, דאַן וויין ניט ווי א פּארצויגען קינד. צוברעך דעם לוידיגען בעכער אויף שטיין!

LA MISÈRE

דו פּרעגסט, פון וואַנען מיר זיינען, וואוהין מיר גיהען. אָבער אין דער צייט וואָס דו צוברעכסט זיך דעם מוח און פּייניגסט זיך די נשמה צו געפינען א גרונד פאר דעם ווילדען שפּיל פון די חושים, פּאַרלויפּט די שטונדע ניט געַנוצט און ניט אויפּגעשלאָסען. וואָרים פון'ם גאָרנישט זיינען מיר ארויסגעקומען, און ווידער אונטערגעהן וועלען מיר אין'ם גרויסען גאָרנישט; דערום זעה, אז די קורצע צייט פון'ם לעבען זאָל דיר אויך ניט צורונען וועדן אין גאָרנישט!

דיין אויג פּאַלגט נאָך די שטערן, וועלכע דרעהען זיך ארום אין'ם וועלט-רוים, און דיינע ליפּען פּרעגען שטום: פּאַרוואָס? דער שטילער קלאַנג פון די ספּערען קלינגט אָפּ אין דיין אויער; דו ווילסט דעם ריטם גלייך אייַנפּאסען אין האַרצע, טרוקענע ווערטער און דו יאָמערסט, וועַן דאָס שפּיל גיט זיך דיר ניט איין.

נאָר, הערסטו ניט דעם ריטם, וואָס ברויזט ביי דיר אין בלוט? דעם שיר השירים פון דער ליידענשאפט און דער זינד, וואָס פּאַלט אָפּ אין פּליסט ווידער פּאַראוים ווי די כוואַליעס פון'ם ים און וועקט אויף טויזענט וואונשען אין דיין ברוסט?

אז איך קוק אריין אין א מיידעל'ס הייסע אויגען, דאן זעה איך שטערן, וועלכע האָבען פּאר דיר קוינמאָל ניט געלויכטען. פּאר אָט דעם שטערן-פּייער שענק איך דיר אוועק דעם גאַנצען וועלט-אַל פון די אסטראָנאָמען, וואָרים דאָס זיינען שטערן, וועלכע ציטערן אין געהיים, ווי אָנגע'שכור'ט פון הייסע תאוות.

וועַן בלאַנדושענדע ליפּען געפינען זיך אויס צום קוש און קערפּער פּרעסט זיך צו קערפּער אין מורא'דיגער לוסט; וועַן

צייט און וועלט פארשווינדען ביים האַריזאָנט פון דער זינד, דאָן פיהל איך טיף דעם אייביגען גרונד פון׳ם דאזיין, די ווילדע אנטפלעקונג פון די ליידענשאפטען.

וועו אין בעכער בלישטשעט ווי רובינען דער ווין און פאַרפיהרעריש איז דער צאַרטער קלאַנג פון די סטרונעם, וועלכער צופלאַקערט אין מיר דעם היסטען פאַרלאַנג נאָך נייע קושען, דאן פיהל איך דעם לעבען׳ס לעצטען זין. אָבער ס׳איז נאַריש צו לעבען בלויז אין ערוואַרטונג און זיך גריבלען אין־בער דעם גרונד פון פינסטערע רעטענישען, בעת די בלומען בליהען אויף׳ן וועג און ריידען שטיל־שעפטשענדיג וועגען דערפילונג.

אזוי פארשווינדען איהם די יאָהרען, געשמיסען פון שטורם. ווי א רויטער צפון־ליכט־שיין בלייבט הינטער איהם די שפור, באדעקט מיט שטארבענדע, וועלכע שיקען איהם נאָך זייער פלוך אין וועה־גערייען דורך דער לופט. און קברים הויפען זיך אָן אויף נאַקעטער ערד און דערצעהלען, וואו ער האָט אַמאָל פארווילט.

וער צעהלט די וואונדען, וואָס זיין שווערד האָט גע־מאַכט, זיך באַדענדיג אזוי אָפט אין פיינד׳ם ברוסט, די פרוי־ען־הערצער, וועלכע ליגען געבראָכען און פוילען דאַרט אויף׳ן וועג הינטער איהם? דאָס וועה־גערייען פון צושטערטע לע־בענס פאַלגט נאָך זיינע שפורען און גסיסה־זיפצען, אזוי מורא׳דיג וו דער גלאַקען־קלאַנג כיי א לויה. מעהר ווי איין טויטע פויסט דריקט זיך צוזאמען און הויבט זיך אויף געגען זיין קאָפּ, און בלייבט ליפען קלאַגען אָן אין ווילדען שמערץ. אָבער קיינמאָל קערט ער זיך ניט אום, וועגדט ניט אום

דעם בליק א קוק צו טאָן אויף דאָם פארגאַנגענע. דאָם וואָם ליגט חינטען, איז פארבי, געשטאַרבען, פאַרשלונגען פון דער אומבאַשרענקטער מאַכט פון די צייטען און רייצט ניט מעהר די באַגעהרען, די תאוות פון די חושים. וואָרים טויט איז טויט; דאָם וואָם איז אמאָל געווען ברענגט ניט קיין אייביג-קייט צו נייעם בליהען.

דערפאר וועך עס גריבעלט זיך איבער אלטע קברים, ביי דעם רויבט דער חויך פון׳ם טויט אויעק די קראַפט פון טאָן. וואָרים פון חורבות, פון איינגעפאלענע מויערן שטייגט אויף די בלייבע מחנה פון גייסטער. דאָרט שלענגעלט זיך די חרטה צווישען קברים און וויי א גנב קריכט זי אריין אין האָרץ און מוח. און וועך עס וועלט באַפאַלען פון דער דאָזיגער פעסט, פאר דעם איז דער חסד, די גינסטיגקייט פון׳ם מאַמענט אויף אייביג טויט.

דערפאַר זאָלען די טויטע אליין זאָרגען פאר זייערע טויטע. דער וואָם פארזינקט דעם בליק אין געווזענעם, איז אליין געווזען. א שאָטען וואָם נעהרט זיך פון די פלייש-לאָזע, ניט-ממשות׳דיגע געשטאַלטען פון׳ם אבסטראַקט. זיין גייסט איז געגליכען צו א מאָזאַלעאום, א פראכט-קבר, וואו בלייבע שאָטענ-בילדער ליגען באַהאַלטען אונטער מאַרמאָר.

פון יענע גריבער שטייגט אויף די בענקשאפט נאָך דערקענטעניש, די אנגסטיגע פראגע נאָך דעם גרונד פון די זאכען. דאָ וואוינט דער גייסט, וואָם הערשט איבער קברים און וועל-כער ראַיעט זיך וויי א לייכען-רויבער אין טויטע אש, ביז זיינע אויגען ווערן בימלאכווייז פארנעבעלט פון׳ם רויך פון פוילקייט, אזוי אז ער זעהט מעהר ניט דאָם פיל-פארביגע שפיל פון דער שטונדע.

גאָר אן אנדער גורל האָט ער פאר זיך אויסגעקליבען. די פרייד־ען פאַלען איהם ניט פון זיך אליין, אָהן מיה אריין אין שוים. דאָס וואָס ער געניסט אין הייסער תאוה, איז אויס־געקעמפט, אָפּגעריסען פון׳ם לעבען. דאָס ביינדעל וואָס דער צופאַל וואַרפט איהם אַמאָל צו, רייצט איהם ניט, און וואָס ער קריגט אָהן מיה, האָט ביי איהם א קנאַפּען ווערט. נאָר דאָס וואָס ער מוז געווינען פאר זיך אין קאַמף, געדראָהט פון געפאַהר און טויט, איז איהם אנגענעם. אם בעסטען פיהלט ער זיך דאָרט, וואו טויט און לעבען שוועבען ארום דעם שפּיין פון זיין שוואַרד, אויף וועגען, וואו דער פּום פּארליהרט די גלייכגעוויכט, שטעהענדיג ביים סאַמע אָפּגרונד.

די בליצען פון׳ם שיקזאל צוקען ארום זיין קאָפּ, דער שטורם נעמט ארום זיין גאַנצען וועזען. ער זינדיגט אוים פרינציפ און באגעהט פּארברעכען, וויל עס געפעלט איהם אזוי. וועז ער שפּאַנט וויי א דעמאָן פּארביי שוידערליכע טי־פענישען, וועז ער שטייגט ארויף מיט א זיכערן פּום אויף דעם שאַרפען, משופּע׳דיגען ראַנד פון א באַרג, דאַן פּרעהט ער זיך אָהן א שיעור מיט זיין קראַפּט און לאַכט זיך אוים פון דעם שיקזאל׳ס מאַכט. אין ווילדען טאַנץ בושעווען דאם בלוט אין זיין ברוסט און זיין זעלע ברויזט אין פלאַמען־שטראַמען, וואָס גיסען זיך ארוים ווי לאַווע פון פינסטערע טיפענישען.

שטאַלץ ווי אן אָדלער וויגט ער זיך ארום אין׳ם רוים און טרינקט מיט פולע זופען דעם שאַרפען טרונק פון דער פּרויי־היט. נאָר דאַן, וועז ער האָט יעדען טאָג אויסגעקעמפט פאר זיך דאָס לעבען, פיהלט ער, אז ער איז דער האַר, דער בעל

הבית פון זיין ווילען און געהט זיך זיין וועג מיט זיכערע, דרייסטע טריט. —

מיט אַמאָל פאַלט זיין בליק אויף א קינד פון א „גראנדע", אן אדעליגען; א מיידעל, וואָס שענער פון איהר האָט ער נאָך קיינמאָל ניט געזעהן. פון איהרע אויגען שטראַלט ארוים דאָס בילד פון דער אומשולד, און די הערליכקייט פון איהר שטאָלצען קערפער איז ארומגעוועבט מיט דעם צארטען דופט פון צניעות, פאר וועלכען יעדער זינדיגער וואונש ווערט פאַרשטומט.

זעלטען וועז קומט זי ארוים אין דער וועלט. זי לעבט אין איהר אייגענער שטילער ספערע, וואו דעם פאַטער'ס אויג היט זי אָפּ, כדי קיין פרעמדער ווילען זאָל איבער איהר קיין שליטה ניט האָבען.

דאָס איז א שפיל, וואָס איז ווערט די מיה. אויף אזא יאגד צו גיהן, איז פאר איהם דאָס גרעסטע פאַרגעניגען. דאָס וואָס זי האָט שוין צוגעזאָגט איהר האַרץ אן אנדערן, מאכט איהם דעם געוואָגטען שריט נאָך אנגענעמער, פארשטאַרקט בלויז דעם חיסען רויש פון דער זינד. ניט בלויז די משוגענע בענקשאפט פון דער ליעבע ווינקט איהם דאָ צו, דאָ דראָהט געפאַהר, אונטערגאַנג און טויט, פונקט דאָס, וואָס ער דאַרף, כדי צו דערפילען זיין תאוה.

מיט שווינדעל און כיטרעקייט גנב'עט ער זיך אריין אין דעם שטילען אָרט, וואו זי שושקעט זיך מיט רויזען, שפילט זיך מיט פייגעלעך און מיט א פאר'חלום'טען בליק פאַלגט זי נאָך דעם שמעטערלינג, וואָס פליהט ארום א פאר'שכור'טער פון בלום צו בלום.

אָט שטעהט דער שרעקליכער פאר איהרע אויגען און מאכט, אז איהר האַרץ זאָל פארגליווערט ווערן ווי א שטיק אייז. ווי צוגעשמידט, ווי איינגעוואַרצעלט שטעהט זי אויף אן אָרט. א שטילער שוידער גיהט איהר אַריבער איבער'ן שלאַנקען לייב. דאַן הויבט זי שטיל־שווייגענדיג אויף די אויגען, כדי אָנצוקוקען דעם, וואָס האָט זיך פאַרמאַסטען אריינצודרינגען אין איהר וועלט. ברענענדער צאָרן פלאַמט אויף אויף איהרע באַקען, און סטראשענדיג הויבט זיך אויף די האַנד צום באַפעהל.

דאָ באַגעגענט זי א בליק פון'ם מאן'ס אויגען, און אָהן כוחות פאַלט צוריק דער שטאָלצער אָרם. פון אָט די אויגען שטראַלט ארוים א גיהנום־פייער, א הימלשע אומבאגרענעצטע גליקזעליגקייט. זי פיהלט ווי די ערד וואקעלט זיך אונטער איהרע פיס. א מוראַ'דיג, א שוידערליך פאַר־געפיהל כאַפט איהר אָן ביים האַרצען, און מיט אימפעט קלאפט דאָס בלוט איהר אין די שלייפען. האַלב ווי אין חלום הערט זי דעם קלאַנג פון ווייטע ווערטער, וועלכע לאַסטשען און פאר־כשופ'ן איהר יונגען מוח, וועלכע ריידען צו איהר פון דער ליעבע און איהרע פריידען.

פאַרצווייפעלט נעמט זי צוזאמען איהרע כוחות. אין איהרע אַדערן פליסט דעם פאַטער'ס בלוט, די עהרע פון דעם „גראנדע" הויבט זיך פלוצלינג אויף, אָפּצואוועהרען דעם מוראַ'דיגען דראנג פון די ליידענשאפטען. — הערט! צי איז דאָס ניט דעם פאַטער'ס שטים, וואָס דרינגט אריין צו איהר אין די אויערן?

מיט אַמאָל דערפיהלט זי ווידער יענעם שוידערליכען בליק, וועלכער פאַלט ווי א בליץ אין איהר נשמה. און הייסע

ליפּען פּרעסען זיך אַפּ אויף איהר מויל, א שטילער „זיי גע־זונט" קלינגט איהר אין די אויערן, און ווי א שאָטען פּאר־שווינדט די געשטאַלט פון איהר בליק.

א היבשע ווייל שטעהט זי ווי פּאר־כשופּ'ט אויף דעם זעלבען אָרט, דאן פיהלט זי, ווי איהרע כוחות געהען איהר ביסלאכווייז אויס, און מיט א וועה־געשריי לאָזט זי זיך אראָפּ אויף דער מארמאָרנער באַנק. דאָס שטילע פּליוסקען פון די פּאָנטאנען קלינגט אין איהרע אויערן, אזוי ווי עס וואָלט געקומען פון א ווייטער וועלט, כדי אָפּצושוואַכען דאָס ווילדע קלאַפּען פון איהר האַרץ.

דאָ דערהערט זי ווידער אַמאָל דעם פּאָטער'ס קול. פון'ם שאָסי לאָזען זיך הערען שווערע מענער־טריט און הויכע ווערטער קלינגען אָפּ אין איהר צאַרטען אויער. און אָט קומט דער פּאָטער אָרם אין אָרם מיט יענעם מאַן, ווען זיין ווי־לען האָט פּאר איהר אויסגעקליבען אלם מאַן. ווי א פּיבער־פּראָסט דרינגט עס אריין אין איהר האַרץ, א טעמפּער קרעכץ רייסט זיך איהר ארויס פון דער ברוסט, און איהר זעל ווערט געפּיניגט פון שטומע יסורים.

צי האָט זיך די וועלט איבערגעקערט, דער זין פון די זאָכען פּארדרעהט? אזוי פּרעמד קוקט איהר פּלוצלינג אויס אָט דער מאַן, ווען איהרע ליפּען האָבען געשוואָרן טרייי־היט. און ווידער אַמאָל דערפיהלט זי יענעם היסען בליק, ווי פּלאָקערט ווי צונטער אין איהר נשמה, און וועלכער האָט פּאנאנדערגעעפּענט פּאר איהר אומבאַקאַנטע טויערן, פון וועלכע איהר נאַאיו, פּשוט האַרין האָט קיינמאָל ניט גע־טרויעט.

רוהיג נעמט דער אַלטער אָן איהר צאַרטע האַנד. — פאר׳חלום׳ט, מיין קינד? זאָגט ער מיט א לייכטען שפּאַס. נו, דאָס איז פונקט די צייט פאר טרוימעריין — דער יוגענד־טרוים, וואָס אַיז נאָך ניט באַלעסטיגט פון קיין שום פליכט!

עס ליגט א טיפער זין אין גאָט׳ס ווערק, וואָס ער האָט דעם יונגען עולם געגעבען די עלטער אלס קאָמפּאניאָן, אלס געהילף. וועו די יוגענד לאָזט זיך אריין אין דער וועלט פון חלומות, דאן מוז די עלטער זאָרגען דערפאר, אז פון די חלומות זאָלען ווערן ווירקליכקייטען.

אוו אָט דאָס האָב איך טאַקע געטאָן, מיין קינד. נאָך איידער דער הערבסט וועט אָנקומען אין לאנד, וועסטו שוין וואַנדלען אָרם אין אָרם מיט דיין מאן. אזוי וועט דיין טרוים פאַרווירקליכט ווערן.

ווי טרויער־געזאַנג ביי א קבר, אזוי קלינגען איהר דעם פאָטער׳ס ווערטער. איהר האַרץ ציט זיך צוזאַמען אין טיפּ־טע יסורים, אָבער ווי א געטרייע, געהאָרזאַמע טאָכטער זאָ־גען איהרע ליפּען א דאַנק דעם פאָטער, וועלכער איז איבער־גליקליך, געבענדיג דעם יונגען פּאָר׳ל זיין ברכה.

עס קומט דער טאָג פון דער חתונה. פון׳ם קלאָרען הי־מעל שטראַלט דער זון׳ס גילדערנע קרוין, און ליעבליך קלינגט דער גלאָקען־קלאַנג צום פרעהליכען יום טוב. ביים קאָמאַ־דיר אין פּאַלאַץ רוישט עס פון צענדליגע געסט, וועלכע פאר־ברענגען די צייט אין לוסטיגען שפּיל.

פון דער קליינער פאמיליען־קירכע לאָזט זיך הערען דער קלאַנג פון אן אָרגעל, און פייערליך פאראיניגט דער גלח דאָס איידעלע פּאָר׳ל. נאָר אין דעם מאָמענט, וועו די בלייכע

האַנד פון דער שענער כלה באריהרט די פעסטע האַנד פון איהר מאַן, און פון איהרע ליפען קומט שטיל, קוים וואָס מען הערט, ארויס דאָס וואָרט „יאָ", דאן דערפיהלט זי ווידער יענעם טייוועלשען בליק, וואָס שטראָמט דורך ווי א פייער דורך איהר נשמה. ווי אַן אומגעריכטער בליץ נעמט זי יענער בליק דורך און דורך, און פארשווינדט שנעל אין פינסטערע טיפענישען.

אין שטומען שוידער ציטערט דער שלאנקער קערפער; ווי א טויטע־פראָכט וועהט עם ארום איהר שטערן. זי פיהלט די קללה פון׳ם שיקזאַל אויף איהר קאָפּ און מיט א בלאָנ־דזשענדען בליק קוקט זי אַן דעם מאַן איהרען, וועלכער איז פאר׳שכור׳ט, פאַרבלענדט פון זיין גליק.

דאן קעמפט זי מיט דער גאנצער קראַפט פון׳ם שטאָלץ, זיך צו באפרייען פון׳ם כשוף וואָס פענטעט איהר האַרץ. אין איהרע אָדערן רוישט דאָס בלוט פון׳ם „גראנדע" און העלפט איהר צו פארטרייבען יענע פינסטערע מאַכט, וואָס האָט זיך אזוי פאַרברעכעריש אריינגע׳גנב׳עט אין איהר וועלט.

ענדליך קומט איבער איהר די גרויסע רוה. ווי א קברים־קעלט לעגט עם זיך ארום איהר האַרץ. זי פיהלט, עס איז די גרויסע רוה פאר׳ן שטורם.

שטאָלץ געהט זי געאַרעמט מיט׳ן מאַן אריין אין דעם זאַל. דער בלייכער פנים מאכט נאָך בולט׳ער, נאָך קענטיגער איהר רייצענדע שענקייט, און אלע אויגען ווערן ווי צוגע־שמידט צו דעם דאָזיגען בילד. דאן הילכט דער זאַל מעכטיג אָפּ פון יובעל און פרייד, און הונדערט בעכערם הויבען זיך אויף צום פרעהליכען גרוס.

ליעבליך, מיט א ווייכען חן נייגט זי שטיל דעם קאָפּ און באגריסט די באגייסטערטע מחנה פון געסט. אומבאגרעניצט, אָהן אָפּהאַלט, ווערט איצט די פרייד. דער הויכער זאָל הילכט פון לוסטיגע ליעדער; עס פונקעלט דער ווין אין פרעכטיגע באָקאַלען, און פרעהליכע ווערטער פליהען אין דער לופטען. א לייכטע באַרוישונג לעגט זיך אויף הארץ און מוח, אין זיסען שווינדעל וויגען זיך די פאַרלעך, און טיפע פרייד פילט אָן יעדעם האַרץ. פון הייסע אויגען שפּריצט פֿאַרבאָרגענע בענקשאפט, די גאַנצע וועלט קוקט אויס ווי ניי־געבוירן, און יעדער פיהלט אין זיך דער יוגענד׳ם קאָכעדיג בלוט.

אזוי פארפליהט שעה נאָך שעה, און אויף דרויסען שפּרייט די נאכט שוין לאַנג אויס איהרע פליגלען. באַלד קומט די שטונדע, וועו חתן־כלה וועלען אין געהיים זיך צוגרייטען צום שטילען אָפּשיד. מיט א הייסען בליק נעמט דעם מאָן׳ם אויג ארום די רייצענדע געשטאַלט פון דער יונגער פֿרוי און שושקעט איהר אריין געהיימע ליעבעם־וועָרטער אין אויער.

א צאַרטע רויטקייט באַפֿאַרבט איהרע בלייכע באקען, איהר אויג זוכט אויסצומיידען דעם מאָן׳ם בליק. מיט אמאָל געהט עס דורך ווי א בליץ דורך איהר זעל, און אזוי ווי זי וואָלט געטריבען געוואָרן פון פינסטערע כוחות, הויבט זי אויף איהרע אויגען און ווי פארגליווערט בלייבט איהר בליק הענגען אויף׳ן מיטען זאָל.

אָנגעשפּאַרט אָן א מאַרמאָר־זייל, מיט צונויפגעלייגטע אַרעמס, ווי פון שטיין אויסגעהאקט, שטעהט דער פרעמדער,

וועלכער האָט זיך דערוועגט אריינצודרינגען אין איהר היי־ליגטום. זיין אויג איז אָנגעשטעלט אויף איהר און נעמט זי דורך מיט א מורא׳דיגען פייער. זי פיהלט זיך ווי פאר־כשופ׳ט פון דעם דאָזיגען בליק; די טויערן פון גיהנום עפע־נען זיך פאָר איהר, און פלאַמען שיסען פון דער טיפענישּ. פאָר איהרע אויגען שפריצט דאָס רויטע פייער, זי פיהלט, אז אָט, אָט וועט איהר דאָס האַרץ פלאַצען, און ציטערענדיג פרעסט זיך די האַנד אויף דער ברוסט.

איהר שאַרפער שטאַלץ איז פלוצלינג ווי אוועקגעבלא־זען, צושמאַלצען אונטער דער היץ פון יענעם בליק, וואָס זויגט איהר אוים דאָס בלוט פון טיפסטען האַרצען, וואָס שמידט איהר נשמה מיט טויזענט קייטען.

מיט אַמאָל פיהלט זי, ווי די פארגליווערונג פארשווינדט ביסלאכווייז, און א מורא׳דיגע לוסט פארדרעהט איהר דעם קאָפּ. זי וואָלט גערן געוואָלט אויסשרייען, אויסרופען אין הייסען דראנג: ניט אָט דער איז עס, צו וועמען איך בין פארהייראט! ניין, יענער, וועלכער ענטבלויזט מיר די זעלע, ער איז דאָס, פאר וועמען מיין האַרץ שלאָגט!

און זי זוכט שוין מעהר ניט צו קעמפען, זיך וועהרען קעגען דעם וואָס איז איהר באַשערט. זי ווייס גאַנץ גוט, אז דאָרט שטעהט איהר שיקזאל, א פינסטערער שליח פון׳ם שטן׳ס מלוכה, וואָס ציהט זי מיט צוואנגען און לאָקט איהר זעלע מיט׳א מורא׳דיגען, עקשנות׳דיגען באגעהר. זי פיהלט, ווי דאָס בלוט שטראָמט איהר צום הארצען, דער אָטעם שטעלט זיך אָפּ, די כוחות גיהען לאנגזאם אוים. שנעלער, שנעלער אלזאָ! וואָס קווינקעלט ער זיך, וואָס טראַכט ער אזוי לאנג?

זי קאָן מעהר ניט אריבערטראָגען אָט די גסיסה, אָט די יסורים פון טויט!

אזוי ווי דער פרעמדער וואָלט געהערט איהר פיין, פאר־לאָזט ער פלוצלינג זיין אָרט און געהט צו מיט זיכערע טריט צו איהר. מיט א לייכטען שפּאָט גליטשט זיך זיין בליק ארי־בער איבער דעם פארהייראטען מאַן, וועמען ער בעט שטי־לערהייט איהם אויסצוהערען. פארוואונדערט, ניט פארשטע־הענדיג וואָס ער וויל, קוקט איהם דער דאָזיגער אריין אין געזיכט, דאָך צווינגט איהם אן אינערליכע קראפט נאָכצו־געהן יענעם ביז אין מיטען זאַל. דאָרט הערט ער וועלטער, וועלכע קאָכען אין איהם אויף דאָס בלוט. זיין האַרץ קלאָפט מיט אימפעט, נאָר ער האלט אויף זיין שטאָלץ און ניט אויס־רייד־ענדיג קיין וואָרט וווייזט ער דעם געוואָגטען בחור די טיר.

אָבער יענער קוקט איהם אָן מיט אומבאשרייבליכען שפּאָט און שלוידערט איהם א וואָרט פון אויסלאכעריי אין פּנים אריין. אָט בליצען שוין די שווערדען אין דער לופטען, און שארף קלינגט אָפּ דער הארטער שטאָהל פון די קלינגען. אין דעם גרויסען זאַל הערשט א טויטענשטילקייט, אזוי ווי דער שרעק וואָלט פּאַראַליזירט יעדעם הארץ. און אלע אויי־גען זיינען אָנגעשטעלט אויף דעם שוידערליכען שפּיל, אין וועלכען דאָס לעבען קעמפּט מיט דעם טויט.

א וועה־געשריי רייסט זיך ארוים פון דעם מיט יסורים פארצוויגענעם מויל. געטראָפען אין הארצען פּאַלט דער פאר־הייראטער מאן אנידער, און יענער קוקט מיט א פינסטערן בליק אויף דעם פיינד, וועמען ער האָט אומגעבראכט אין פו־

לער יוגענד־קראַפט. דאָן געהט ער זיך רוהיג דורך דורך׳ן שטומען זאַל און דורך דער בריטער טיר שפּאַנט ער ארוים אין דער נאַכט.

בלייך ווי א שטיינערנע סטאַטוע זיצט די אידעלע דאָנא און קוקט מיט אויסגעגלאָצטע אויגען אויף דעם שטילען מאַן, וועלכער פּראָוועט אצונד די חתונה זיינע, זיך באַדענדיג אין זיין בלוט. פּאר איהר בליק עפענט זיך פּאַנאַנדער די טיפּע־ניש פון׳ם אָפּגרונד, זי פיהלט דאָס אומבאקאַנטע רייך פון׳ם טויט, פיהלט, ווי איהר יונג הארץ וועלט פּארגליווערט אין אייז.

ביסלאַכווייז פּאַרגעהט דער קאלטער צויבער פון שרעק, וואָס האָט פּאַראַליזירט דאָס גאנצע לעבען ארום אין זאַל. מען הערט געשריי, טומעל, ווילדע קולות, און דאָס וואָס די בלייכע מורא האָט פריהער געהאט פּארטריבען אינעווייניג אין הארצען, קומט אצונד פלוצלינג ארוים מיט אימפעט, מיט גרעסערער מאַכט.

מיט אַמאָל קומט אריין אין זאַל דער גרויז־גרויער פּאָ־טער, וועלכער האָט זיך געהאַט צוריקגעצויגען פון דער פּרעה־ליכקייט אין אין א שטילען ווינקעל־צימער געווארט אויף זיינע קינדער, כדי זיי פּאר׳ן אָפּשיד צוצודריקען צו זיין האר־צען. דאָס וועה־געשריי פון דער מאַסע האָט איהם צוריק־געבראכט אהער. ער באמערקט דער טאַכטער׳ס שרעקליכען בליק, זעהט דעם טויטען, וועלכער ליגט דאָרט פּארגליווערט אויף׳ן דיל אן קוקט מיט פוסטע אויגען ארויף צו דער סטע־ליע, און פון אפּגרי־נ וועדטער דערווייסט ער זיך וואָס עס איז געשעהן.

דאָ לאָזט זיך דער אלטער מיט אימפעט ארויס אין דער שטילער נאַכט, כדי אָנצוויאָגען דעם פּאַרברעכער, וואָס האָט געשענדעט זיין הויז און אָהן רחמנות צושמעטערט זיין גליק אין שטיקער. נאָך איהם לויפען נאָך א פּאָר פּריינט זיינע פון׳ם פּארזאמעלטען עולם, און דורך די ענגע גאסען געהט אָן די ווילדע יאָגד.

אויף א שטילען פּלאַץ, וואָס איז באשטראלט פון דער לבנה, דערזעהען זיי דעם פּרעמדען׳ם פינסטערע געשטאלט.— שטעה, דו פייגלינג! — שרייט אויס דער קאָמאנדיר מיט א דונערענדער שטים. — ציה דיין שוועדד, כדי איך זאָל זיך קענען נוקם זיין פּאר דער שמאך, וואָס דו האָסט געבראכט איבער מיין הויז!

א פייגלינג — איך? אלטער, דו ביזט אפּנים ניט בייס זינען! זאָגט דער אנדערער מיט שפּאָט. ס׳וואָלט שוין בעסער געווען פּאר דיר, וען דו זיצסט רוהיג אויף אן אָרט. דיין אָרם איז ניט שטאַרק גענוג צו באפרידיגען דיין נקמה־געפיהל. כ׳לעבען, עס פּאַסט ניט פּאר דער עלטער צו מאכען דעם אָנשטעל און זיך בלאָזען ווי אן אינדיק!

דאָ פּליהט דעם אלטען׳ם שוועדד ארויס פון דער שייד; אצונד מוז אויך דער שפּאָטער ציהען זיין שוועדד. אין׳ם ליכט פון דער לבנה שלאָגען זיך אָן די קלינגען אייניע אָן די אנדערע, און בלויע פונקען שפּריצען פון׳ם הייסען שטאָהל. דער אלטער פּארשטעהט גאנץ גוט, ווי צו קעמפּען מיט׳ן שוועדד, דער שרעקליכער האַס קען איהם ניט פּארבלענדען די אויגען. אָבער ארום דעם פּרעמדען׳ם קלינג בושעוועט דער טויט, און ער איז אומבאזיגבאר ווי דער טייוועל.

א פּאַרדריקטער געשריי, פון׳ם אלטען׳ם האַנד פּאלט

ארויס דער שווערד. און בשעת די פרוינט מיחען זיך ארום איהם, פארשווינדט דער פארברעכער שנעל אין דער נאכט.—

עס פליהען די חדשים. זעלטען וועז מען רעדט נאָך וועגען יענעם חתונה־יום טוב פון׳ם טויט. א נייע מצבה באצירט דעם בית עולם פון סעווילא, געקרוינט פון׳ם קאַמאנדיר׳ס מאַרמאָרנע סטאַטוע. דאָרט שטעהט ער א בלייכער, די האנד בייס שווערד־נארטעל, די אויגען געוועגדט צום הימעל. פון אויבען שיינט אראָפּ דער בלאַסער שיין פון דער לבנה און צייטערט שטיל איבער אלטע קברים. גייסטערהאפט שטראַלט דאָס מאַרמאָר־בילד פון דעם קאַמאַנדיר, נאָך שאַרפער, בים־טרער זיינען די שטרענגע קנייטשען פון׳ם מויל. ווי א סימבאָל פון נקמה שטעהט ער דאָרט, א שליח פון די שאַטענס פון א שטומער וועלט.

מיט אמאָל קלינגען אָפּ לייכטע טריט פון׳ם וועג. פון׳ם טונקעלען שאַטען קומט שנעל ארויס דער פרעמדער און קוקט מיט פינסטערן שפּאָט אויף׳ן בילד פון זיין קרבן.

נו, אַלטיטשקער, ווי גיהט עס? זאָגט ער מיט א שפּאָטישען, הוצפּה׳דיגען טאָן. לאַנגווייליגט מען זיך דאָרט אין דער וועלט פון די גייסטער? פליסט דאָרט ניט קיין וויין, איז דאָרט ניטאָ קיין ליפּען צו קושען, און הערט מען דאָרט ניט בייס טרינקען פון סטרונעס דעם זיסען קלאנג?

ס׳טוט מיר לייד פאַר דיר, אָבער ס׳איז ניט געווען מיין שולד. דיין אייפער האָט מיך געשטופט צום קאַמף. נאר פאַרפאַלען, דאָס וואָס איז געשעהן, קען ניט געענדערט ווערן, און עס וואָלט געווען ארויסגעוואַרפן צו טראַכטען און זיך גריבלען וועגען דעם. פונדעסטוועגען כדי דו זאָלסט זעהן,

אז איך האָב גאָרנישט צו דיר, לאַד איך דיך איין מאָרגען ביי־נאַכט צו דער הוליאנקע ביי מיר אין הויז. א גוט־געגרייטער טיש, מיט דעם בעסטען ווײַן און שענע ליפּען צום קושען. האַרצעלע מיינס, וואָס נאָך ווינשסטו! דאָס איז געגוג צו ריהרען אפילו א מאַרמאָר־בילד. — דו קומסט? נעמסט אָן מיין איינלאַדונג?

מיט אמאָל הויבט דער קאַלטער שטיין אָן זיך ריהרען, זיך אויסשטרעקען, און סטראַשענדיג שטראַלט אָפּ א ליכט פון׳ם ווייסען שטערן. די ווייסע ליפּען ציטערן שטיל, און ווי פון די טיפּענישען פון קברים קלינגט עם דעם פּאַרברעכער אין די אויערן:

איך וועל קומען. זיי גרייט!

ער שטעהט א צומישטער, רייבט זיך אוים די אויגען.— וואָס איז דאָס געווען? האָט מען ניט געדעדט צו מיר? נארט מיך דער רויש פון׳ם ווײַן, די פּאַרבלענדענדיש פון די חושים? מיר דוכט, דער טויטער האָט אָנגענומען די איינלאַדונג. — דאָס וואָלט ווירקליך געווען א שפּאָס! א גאַסט פון מארמאָר־שטיין צו דער הוליאנקע! — זאָל זיין אזוי, איך בין גרייט איהם אויפצונעמען!

העל באַלויכטען איז דער זאַל, אָנגעפילט מיט דעם זיסען קלאַנג פון כשופ׳דיגע סטרונעם. דער טיש איז געדעקט, אָבער עס פעהלען נאָך די געסט. וואָרים אויף דרויסען ברויזט דער שטורם מיט אומגעהייערער מאַכט. פון׳ם שוואר־צען הימעל שפּריצען טויזענט בליצען, און קראַכענדיג הילכט אָפּ דער דונער דורך׳ן צימער. אזוי ווי די נאַטור־עלעמענ־טען וואָלטען זיך ראַרשוואָרן. די לופט איז שווער, דריקענ־

דיג און ווי מיט הין אַנגעלאָדען. ווי פייער לעגט עס זיך ארום האַרץ און מוח.

דער פרעמדער פרעסט צו דעם שטערן צו די שויבען, ארומגעפלאקערט פון׳ם שרייענדען שיין פון די בליצען, און קוועלט אַן פון דער נאַטור׳ס משוגענע מעשים. ווי א וואַק־כאַנאַליע פון דער זינד קוקט איהם אוים דאָס דאָזיגע שפיל, דאָס וויסטע, פינסטערע בושעווען פון די עלעמענטען, און שנעלער קלאַפט דאָס האַרץ אין זיין ברוסט.

אזוי פארשווינדט ביסלאכווייז שעה נאָך שעה, און אלץ שטאַרקער און צאַרנדיגער ברויזט דער שטורם. ס׳איז שוין באַלד האַלבע נאַכט, אָבער לייזיג בלייבט היינט דער זאַל. קיין גאַסט קומט ניט צו דער יום טוב׳דיגער סעודה.

דאָ זעצט ער זיך אליין אזוינק ביים ליידיגען טיש און גיט א וואונק דעם דינער איהם צו דערלאנגען די מאַלצייט. — אומזיסטע מיה! אין אָט דעם וועטער וועט קיין גאַסט ניט אריבערטרעטען מיין שוועל. אָבער דאָס וואָס איז ניט היינט, וועט זיין מאָרגען. נו, בין איך מיר דאָ מיין אייגענער גאַסט ביי דער דאָזיגער סעודה. „לחיים", ברודערל, „לחיים"! אָט דאָס ערשטע גלעזעל טרינק איך פאר דער פרייהייט און פאר דער זינד!

אָבער אין דער רגע וואָס ער נעמט דעם בעכער צו די ליפען, שלאָגט דער זיגער צוועלף. האלבע נאכט. פלוצלינג דערהערען זיך שווערע טריט דורך דעם מורא׳דיגען שטורם, און מיט גערוישׁ עפענט זיך דער הויז־טויער. איצט הילכען די טריט אַפּ דורך די קאָרידאָרען, און א שווערע האַנד קלאַפט אָן אין דער טיר.

דער דינער שטעהט ביים טיש, פארגליווערט ווי א שטיין,

און קוקט מיט שטומען שרעק צו דער טיר. דאָ מוז שוין דער בעל הבית אליין זיך מטריח זיין, אויפצונעמען דעם שפּעטען גאַסט צו דער סעודה. מיט פּעסטער האַנד עפּענט ער די טיר, און אויף'ן שוועל שטעהט די שטיינערנע סטאַטוע פון דעם קאַמאַנדיר.

איינגעלאַדען האַסטו מיך, זאָגט ער מיט א קבר־שטימע. נו, בין איך דאָ. געהט דיר אריבער א גרויל ביי דעם באַזוך? נעמט די חרטה דורך דאָס פּאַלשע הארץ דיינס? די טויטע ברעכען קיינמאָל ניט זייער וואָרט.

זייט מיר ווילקאָמען, איידעלער האַר! ס'איז פּאַר מיר א גאנץ באזונדערער כבוד אייך מיט ווירדע אויפצונעמען ביי מיר אין הויז. זעצט זיך צום טיש! אבער גיט אַכטונג, דער שטול איז ניט געמאַכט פּאר אזעלכע געסט. מעג איך אנגיסען? דער ווין איז גוט. א טראָפּען, וואָס בעסער פון אים טרעפט מען אין ערגעץ ניט!

ניט צו פּאַרברענגען, צו לעבען מיט דיר א גוטען טאָג בין איך דאָ, זאָגט דער גאסט, און די וועלטער קלינגען איהם אָפּ פון די ליפּען, פונקט ווי זיי וואָלטען ארויסגעקומען פון קברים. דער וואָס איז אריין אין דער וועלט פון די שאָטענס, האָט מעהר ניט קיין פּאַרלאַנג נאָך עסען און טרינקען. געקומען בין איך, צו קעמפּען קעגען דיין פּאַרברעכען, א נקמה־נעמער פּאר גאָט, וועמען דו האָסט חוצפּה'דיג אויסגעלאַכט.

זעהסטו דאָס ווילדע בושעווען פון דער נאַטור, דעם חימעל'ס בליצען, וועלכע שניידען דורך די לופט ארום דיין

הויז? הערסטו דאָס קראַכען פון׳ם דונער איבער אונז? עס איז דעם בוראׂם צאָרן, וועלכער פאָדערט דין וחשבון פאר די פאַרברעכען אָהן א צאָהל, וואָס דו האָסט אין ווילדער אויפ־געלאסענקויט אַנגעלאָדען אויף דיין קאָפּ.

פין יעדען רים, וואָס דער ווינט גיט, קלינגט דער פלוך פון די קרבנות, די וועה־געשרייען, די גסיסה־קרעכצען פון די, וועמען דיין פוס האָט צוטראָטען. פאַרראטענע ליעבע באוועזט דיין שולד, געבראָכענע הערצער קלאָגען דיך אָן פאַר גאָט. די שטונדען פון דיין לעבען זיינען געצעהלט. טאָ ניין אויס די פארביי־לויפענדע סעקונדען צו רַאטעווען דיין נשמה. טו תשובה, זינדער! גיב צו דיין שולד! זאָל דיין האַרץ דורכדרונגען ווערן פון טיפער חרטה, כדי דו זאָלסט געפינען גנאָד נאָך דיין טויט!

פאר א מאַרמאָר־בילד איז דאָס ניט שלעכט געראָטן, פאָלט איהם דער אנדערער אומפאַרשעמט אריין אין די רייד, אָט אפנים מען ווייס ווי אָפצושאַצען רעטאָריק דאָרט אין דער וועלט, וואו עס האָלטען זיך אויף די שאָטענס. אבער איהר האָט ניט געטראָפען דעם אָרט. איך שטעה ניט א געבויגענער, א צובראָכענער פאר מיינע מעשים, און איך בין גרייט צו באצאָלען דעם פולען פרייז פאר יעדער שטונדע פון היסער זינדען־לוסט. דערפאר האָב איך פאַרפאַקט יעדע קומענדע אָפּרעכענונג און איך לאָך פון יעדער קללה, וואָס פאָלט אויף מיין קאָפּ!

הא, וועג עס וואָלט נאָר אמת געווען, אז עס וועט אמאָל ווארטען אויף מיר א ריכטער, כדי צו פאָדערן פון מיר דין וחשבון פאר מיינע מעשים! איך וואָלט אָהן מורא איהם

אריינגעקוקט אין די אויגען און וואָלט געשפּאַט פון דער אל־מעכטיגקייט פון זיין צאָרן. איז ער דער גרויסער בורא, דער באַשאַפער פון אלץ וואָס עקזיסטירט, דאן איז די זינד זיין זוערק. און איז דאָס וואָס איך טו דעם בורא ניט צום האַר־צען, דאן איז די גאַנצע שעפּפונג דער קאַפּריז פון א קאַליקע. פון׳ם ווערק מוז מען אורטיילען איבער דעם מייסטער.

אמאָל, ווען גאָט האָט פון ערד געמאכט מענשען, האָט ער אריינגעבלאָזען לעבען אין דער טויטער מאַסע און עס איז איהם בשעת מעשה ניט ארויפגעקומען אויף׳ן זינען, אז לע־בען איז גייסט. און גייסט איז נשמה, אייגען געזעץ. זיין זוארט, דאָס וואָרט פון׳ם בורא, באהערשט דעם ערד־הויפען, אבער קיינמאָל ניט דעם גייסט, וואָס ער האָט באַשאַפען. דעם קערפער פארטיליגט ער מיט דער קאַסע פון׳ם טויט, אבער דער גייסט לעבט ווייטער אין קבר און לאָזט איבער זיין ירושה פאר די קומענדע דורות.

ס׳איז מ י י ן גייסט, וועלכער רעבעלירט געגען איהם. ער קען מיך צושמעטערן אין בלינדען צאָרן, אבער ער קען קיינמאָל ניט צאַמען מיין גייסט. פארניכטען קען ער, אונ־טערי אכען ניט! דער גייסט איז דער באַשעפער פון זיין אייגענעם רייך און לאַכט זיך אויס פון יעדער געטליכער גע־וואַלט. ביים קבר נאָך ציהט ער אויף די פאָהן פון רע־וואָלט!

האַלט איין, דו העזה׳ניק! רופט אויס דער טויטער גאסט. אצונד זעה איך קלאָר, אז אפילו דער גיהנום וואָלט ניט געקענט ברעכען דיין ווידערשפּעניגקייט. גאָט וואָלט געקענט דיך צוטרעטען ווי א וואָרים, אבער די גאַל פון דיין

שפּאַט וואָלט נאָך פון די העלישע אָפּגרונדען ארויפגעשפּריצט צום הימעל. דיין תליון אָבער מוז ווערן די צייט. וועז דיין לעבענס־קראַפט וועט בישלאכווייז אויסגעטריקנט ווערן און גייסט און קערפּער וועלען פון דער לאַסט פון די יאָהרען אַלט און שוואַך ווערן, דאַן וועט דיין רשעות לאַנגזאַם פארשווינ־דען. דאָס לעבען, וואָס דו נעמסט היינט אזוי חיים ארום, וועט אמאָל זיין דער נקמה־נעמער פאר דיינע מעשים.

ביז דעמאָלט איז נאָך דאָ א היבשע ווייל, זאָגט דער אנדערער מיט שפּאָט. אייזער דער שניי פון דער עלטער וועט באַדעקען מיין קאָפּ, וועט א שוועד מיר דורכלעכערן דאָס האַרץ. אָבער די יאָהרען אפילו וואָלטען ניט געקענט ברעכען מיין ווידערשפּעניגקייט.

ניין, דו וועסט לעבען, זאָגט דער בלייכער גאַסט. קיין שוועד וועט דיר ניט פאַרקירצען די ערד־רייזע, וואָרים ווי א פּאַנצער וועט דאָס שיקזאל באשירעמען דיין ברוסט. טאָ לעב אַלזאָ, ביז די צייט וועט זיך דערפילען און עס וועט קומען פאר דיר די שווערע שעה! —

מיט שווערע טריט פּארלאָזט דער בייזער גאסט דאָס הויז. ווילד וואַיעט דער שטורם, רייסט אוים בוימער און צוברעכט זיי אין שפּענער, אָבער דאָס מאַרמאָר־בילד געהט זיך זיין וועג דורך נאכט און שרעק, ארומגענומען פון׳ם גייסטערהאפטען שיין פון די בליצען, ביז דער קלאַנג פון זיינע טריט שטאַרבט אָפּ אין דער ווייטקייט.

יאָהר נאָך יאָהר פארגעהט אין׳ם לויף פון די צייטען.

נאָך'ן גרויען ווינטער קומט דעם פריהלינג'ס פראַכט, דעם זומער'ס היצען שוואַכט אָפּ דער קיהלער הערבסט.

פונקט ווי דער שטורם־וואַלקען, פון וועלכען עס פלאַמען אויף די בליצען, געהט דער וואנדערער דרייסט אויף'ן וועג פון זיין שיקזאל. עס זעהט כמעט אוים, אז די יאָהרען האָבען פארשטאָהלט, האַרטער געמאכט זיין ווילען און דאָס פייער פון זיינע ליידנשאפטען נאָך ווילדער צופלאקערט. ווי א דעמאָן שוועבט ער פארבי אָפגרונד־טיפענישען, אבער קיין קאָפּ־שווינדעל שטעלט ניט אָפּ דעם טריט פון זיינע פיס. ווי א ווילדער לויפט ער פון לוסט צו לוסט אין משוגענער ליידנשאַפט, ציהט אויף דרייסט די פון שטורם צודרעהטע פאָהן פון דער זינד, און נאָך איהם קומען איבעראל טויט און גיהנום'שע יסורים.

נו, האָט ער ווידער אמאָל פארפיהרט א פרויען־האַרץ און אין א שטילער נאַכט לאָזט ער זיך געהן צו זיין ליבלינג אין איהר גוט־באַשיצטען ווינקעל־צימער. אין גאַרטען זינגט די נאַכטיגאל שלוכצענדיג איהר ליעד, און שווערץ דופטען דרינ־גען אריין דורך'ן פענסטער. בארוישענדיג איז די מילדע זומער־נאַכט, אָנגעלאָדען מיט דעם פיבער־פייער פון הייסע קושען. ווילד פרעסט זיך דער פרוי'ס בוזים צו זיין ברוסט, און סאָפענדיג טרינקט זי זיינע הייסע קושען. אָ ליעבעס־נאַכט, פול מיט געהיימע זינד, אָ נאַכט פון ליידנשאפט און זיסע תאוות, — אך, ווען דו וואָלסט קיינמאָל, קיינמאָל ניט פארגאַנגען!

די שטונדען פארשווינדען שנעל אין זיסער פאַר־שכור'ט־קייט, אָט באווייזט זיך שוין דאָרט אין מזרח דאָס בלייכע

ליכט פון׳ם אויפגעהענדען טאָג. דאָ הויבט ער זיך אויף פון׳ם וויכטן בעט און נעמט ארום מיט א פינסטערן בליק די שענע פרוי, וועלכע ליגט אצונד פאר איהם, פארזונקען אין טיפען טרויס.

שלאָף דו נאָר, שלאָף רוהיג, זאָגט ער מיט מיט שטילען שפאָט. שווער וועט זיין די שעה, ווען דו וועסט זיך אויפכאפען. ס׳איז דערום בעסער, אז איך זאָל זיך אָפטראָגען, אזוי לאַנג ווי דער שלאָף האָלט נאָך דיינע אויגען געשלאָסען. ס׳איז דאָך שטענדיג דאָם זעלביגע אלטע לידעל, מכח די נאָגענדע געראנקען פון טיפער חרטה, שטראָמען חיסע טרערען פון ביטערער שאַנד.

נאָר ווען ער לאָזט זיך שנעל צו צום פענסטער, דערזעהט ער פלוצלינג זיין בילד אין שפיגעל. ער שמייכעלט פאר פאר־גענוגען, נעמט אראָפ דאם היטעלע פון קאָפ; דאָ געהט איהם מיט אמאָל אריבער א שוידער איבער׳ן לייב, וואָרים אין דער טונקעלער פראַכט פון זיינע לאָקען דערזעהט זיין בליק דאָם ערשטע ווייסע האָר.

א ווייס האָר, דער שליח פון דער נאָהנטער עלטער. ווי פינסטערע שאָטענם לאָזט עס זיך אראָפ אין זיין ברוסט. ער פיהלט דאָם שטילע קלאפען פון דער צייט׳ס פליגלען, אָבער שנעל רייסט ער זיך אוועק פון׳ם בילד און לייכט און זיכער טראָגט ער זיך אָפ פון׳ם באלקאָן.

אָבער דער געדאנק לאָזט איהם שוין מעהר ניט אָפ. ער בויערט זיך טיף אריין אין׳ם גרונד פון זיין נשמה און לויערט שטום אין דעם אָפגרונד פון׳ם געפיהל. ווי א געשפענסט שטעהט ער ביי איהם אין מוח, און ווען די ערינערונג פארלאָזט

איהם אויף א ווייל, דאַן הערט ער, ווי עם קלאַפּט שטיל אין דער דינער ווּאַנט.

אומזיסט סטאַרעט ער זיך צו פּארטרייבען דעם שרעקענס־גייסט. נאָר, זאָגט ער צו זיך אליין, וואָס קימערט דיך וועגען זאכען, וועלכע זיינען נאָך פּאַרבאָרגען אין דער צייט? די געגענווארט, דאָס איז דער נאָמען פון דיין וועלט, די „חיי שעה", די גינסטיגקייט פון דער שטונדע, דער שטערן פון דיין שיקזאל!

נאָך רופט דער קלאַנג פון סטרונעם, דער ווין, די ליעבע. ווילסטו דעם פריהלינג, טראַכט ניט וועגען דעם הערבסט! א רגע צעהלט מעהר ווי טויזענט יאָהר! א פייגלינג איז דער, וואָס כאַפּט ניט אריין די שעה!

אָבער די ערינערונג וויל בשום אופן ניט פּאַרשווינדען; ער קען פון איהר ניט פּטור ווערן. וועז ער פּאַרבּרענגט אין קרייז פון פּרעהליכע טרינקער, מיט דעם פולען בעכער צו די ליפּען, דאן דערמאָנט ער זיך פלוצלינג אַן דאָס ווייסע האָר. ער זעהט דעם שניי פון דער עלטער אויף זיין קאָפּ, דעם פּארטרערטען בליק פון פּארלאָשענע אויגען — און אין באָקאל פּאַרוואַנדעלט זיך דער ווין אין גאָל.

וועז ער נעמט אין הייסער תאוה ארום דעם קערפּער פון א פרוי און דריקט מיט ווילדען פייער אָפּ זיינע קושען אויף פייכטע ליפּען, דאַן לויפט איהם דורך דער געדאַנק דורך'ן מוח און פּאַרלעשט יעדע לויידענשאפט, יעדען הייסען באַגעהר.

קלינגט פּאר איהם דאָס שפּיל פון סטרונעם צום לוסטיגען טאַנץ, דאן גנב'עט זיך אריין די ערינערונג צו איהם אין האַרצען און טרויער־קלאַנגען פילען אַן זיינע אויערן. א

טרויער־מאַרש, זאָגט ער דאן צו זיך אליין, און א טויטען פיהרט מען שטיל צום קבר. מיר דוכט, עס איז מיין אייגענע לויה, איך אליין גיה נאָך נאָך מיין ארון. —

זאָל זיין אזוי! דער גרויסער הערבסט איז נאָהנט. ס׳קען זיין, אז די עלטער וועט דעם רויש, די פֿרייד פון לעבען פאַרביטערן, אָבער מיין ווידערשפּעניגקייט וועט קיין שום הערבסט ניט איינצאַמען.

אזוי גיהט ער זיך שטענדיג זיין שיקזאַל־וועג דורך וויי־טע לענדער, איבער ווייטע ים׳ען, ביז ער דערזעהט דעם לעצ־טען גרענץ פאר זיך. —

* * *

גרוי איז דער הימעל. עס גענידט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספינקס פון שוואַרצען מאַרמאַר־שטיין, דער בליק פאַרזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע ווייטקייטען.

ניט האַם, ניט ליעבע שטראַלט אַרוים פון׳ם דאָזיגען בליק. דאָס אויג איז פאַרשלייערט פון טיפען טרויס, און אויף דער קאַלטער פּראַכט פון די שטומע ליפּען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער צוויטער וואַנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטענישען קען ער ניט כאַפּען, און שטום, ניט אויסרייד־ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אַראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער דריטער וועג

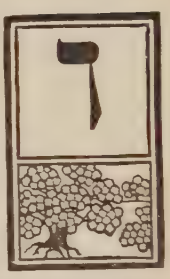

ער קאַלטער פראָסט פון׳ם צפון נעמט ארום די ערד מיט זיינע לאַפּעם. ווי א שאָטענ־ בילד שטייגט אויף דער נעבעל פון׳ם ים אזן שפּרייט זיך אוים איבער׳ן לאַנד. די נאַכט איז שווער אזן פול מיט ערוואַרטונג. דער קאַלטער שלאָם קוקט אוים ווי פּארשלייערט, ווי געדיכט ארומגעשפּונען פון די פּעדים פון׳ם שיקזאַל, אזן זיינע וועגט שטעהען ווי איינגעגראָבען אין זיך, פּאַרזונקען אין מחשבות איבער א גרויסער שולד.

קיין שטערן־שיין דרינגט ניט דורך דעם קאַלטען רוים, אויפצוהאַלטען אין דער ברוסט פון׳ם מענשען א שטילע בענקשאַפט אזן צויבערהאפטע, ערד־וויטע טרוימען.

מיט אייזערנע טריט גייהט זיך דאָם שיקזאל זיין וועג, קאַלט, מורא׳דיג ווי דער בייזער טויט, וועלכער שאַרט זיך דורך די ווייסטע קאַרידאָרען אזן קוקט אוים אויף נאָגטע, נייע קרבנות.

אויף ווייכע זוילען פאר׳גנב׳עט זיך דער שרעק ארום דעם שלאָם אזן קלאַפּט מיט לייכטע פּינגער אין געהיימע טי־ רען. אזן דאָם דאָזיגע קלאַפּען הילכט אָפּ אין מענשען־הער־ צער אזן רופט ארוים די בלייכע מחנה פון גיימטער.

און קאַלטע הענט נעמען אָן דאָס האַרץ פון׳ם קעניג, וועלכער קרעכצט פון יסורים און וואַרפט זיך ארום אין שלאָף. אָבער ער קאָן ניט אויסמיידען די געזיכטער,וועלכע שטעהען איהם אימה׳דיג פאר די אויגען, קוקען מיט הוילע בליקען איהם אין פנים אריין און צילען שטום מיט די פינגער צו איהם אין האַרצען.

א פאַרדריקטער כאַרכעל רייסט זיך אָפּ פון די בלאַסע, פון אַנגסט פאַרצערטע ליפּען, וועלכע ציטערן אין שלאָף, אזוי ווי זיי וואַלטען געפיהלט דעם וואנזין׳ס הויסען קוש.

גייסטער גליטשען זיך ארום איבער׳ן פינסטערן צימער, פון פאַרבאַרגענע ווינקלען הערט זיך זייער שטילער שפּאַטישער געלעכטער, און זיי לעגען דעם שלאָפער שטיינער אויף׳ן האַרצען. ווי דער שוידער פון טויט נעמט עס איהם דורך די נשמה, אָפּגעגאָסען מיט שווייס זיינען זיינע גלידער, ביז ער כאַפּט זיך אויף מיט א מורא׳דיגען געשריי.

א פארציטערטע שפּרינגט די פרוי אויף און איז באַלד ביי זיין זייט. מיט בלאַנדזשענדע בליקען קוקט זי אריין אין דער פינסטערניש, וועלכע ציטערט ווי א מענשען־האַרץ אין אַנגסטען. א קאַלטער שוידער געהט איהר אריבער איבער׳ן שלאַנקען לייב. אין איהרע געדאַנקען זעהט זי דאָס שפיל פון בלייכע הענט, וועלכע שטרעקען זיך אוים סטראַשענדיג צו איהר האַרץ, און פאר פּחד שטעלען זיך איהר די האָר דיבאָם.

מיט אַמאָל פארשווינדט דאָס שרעקענם־בילד, און אָהן כוחות לאָזען זיי זיך ביידע אראָפּ אויף׳ן קישען און קוקען שטום אין דער פינסטערניש, אזוי ווי זיי וואַלטען זיך צוגע־הערט צו דעם שטילען גערויש פון׳ם וועב־שטול, אויף וועלכען דאָס שיקזאַל שפּינט זיינע פעדים.

אין יענעם שלאָם איז ער געבוירן געוואָרן, א קעניג׳ס זוהן, א פירסט פון איידעלען בלוט. א בלאָסער פרינץ — כמעט בלוטלאָז קוקט אוים דער בלייכער שטערן. אבער הינטער דעם דאָזיגען שטערן האַלטען זיך אויף אָפגרונד-טיפע און רעטעניש-שווערע געדאנקען, וועלכע דרעהען זיך ארום גריבלענדיג אין זייערע שטילע קרייזען.

פון טונקעלע אויגען סטאַרטשען ארוים שרעקעדיגע בליקען אין באַטראַכטען פרעגענדיג מענשען, וועלט און זאָכען, אזוי ווי זיי וואַלטען וועלען דערגעהן דעם טיפסטען גרונד פון׳ם לעבען.

וועו ער האָט זיך דערוואוסט וועגען דעם פאָטער׳ס פלוצלינגען טויט, איז ער שנעל צוריקגעקומען פון׳ם וויטען לאַנד, אָבער ער האָט געפונען די היים פרעמד און פוסט, ניט פעהיג מעהר צו וועקען דאָם שטילע גליק, וואָם קיטעלט צו די מענשען צו דער אַלטער ערד און דערוועקט אין זיי זיסע, צארטע ערינערונגען.

ער האָט געפונען די מוטער פארהיראט צו דעם מאַן, וועלכער פאָכט אצונד מיט זיין סצעפטער איבער די קרייזען פון׳ם צפון-לאַנד. דאָם האָט איהם דורכגעשניטען ווי א בליץ דורך דער נשמה. ער קאָן ניט באגרייפען די שנעלע פארוואנדלונג, ער קאָן ניט פארשטעהן, ווי אזוי נאָך׳ן טרויער האָט אין עטליכע חדשים געקאָנט קומען א חתונה-צערעמאָניע.

דער גאַנצער יאָמער פון׳ם לעבען נעמט איהם ארום. געמיין און נישטיג קוקט איהם אוים יעדער צוועק פון׳ם דאזיין און זינלאָז ווי די משוגענע קאַפריזען פון דעם צופאַל. ער זעהט די קלינליכקייטען, די גירigקייט און נויט פון די מענ-

שען, די פּאָזע, וועלכע מוז פּאַרדעקען זייער שוואכקייט, און ער מאַכט חוזק פון זיערע קליינע מאסקעראדען.

ווי א ריזיגער יאריד קוקט איהם אויס אָט די וועלט, אָנגעפילט מיט פּאַרביגע פּליטערלעך און פוסטע זאכען, — ווי א ריזיגער יאריד, וואָס רייצט נאָר די פּארבייווּפענדע רגע און פּאַרשווינדט אזוי גיך ווי ער קומט.

מיידט ער אלזאָ מיט א כיזון אויס דעם ברייטען וועג און וואַנדעלט אויף שטעגען, וועלכע קיין אַנדערער געהט ניט, כדי אויסצופּאַרשען, נאָכשפירען די אידעען, וועלכע וואַרן אין שטילע שטונדען געבוירן אין זיין מוח.

ווי פרעמדע וואַנדערער אויף א פרעמדער ערד ציהט די געדאַנקען־מחנה דורך ביי איהם אין מוח און לאָזט איהם צייטענווייז פיהלען די שפור פון א רעטעניש. פון טונקעלע שאַכטען פּאַרמירען זיך שרעקעדיגע און אנגסטיגע באגריפען, וועלכע קאָנען שוואר פּארטראָגען דאָס ליכט פון טאָג און בלישטשען מאַדנע איבער אָפּגרונד־טיפענישען.

די אַנדערע באַמערקען גוט וואָס מיט דעם פּרינץ קומט פּאָר און שושקען זיך אריין געהיימע וועדטער אין די אויערן, אז עפּעס איז ניט אלצדינג אין אָרדנונג ביי איהם. א מאָדנער בחור, וואָס געהט נאָך זיינע פינסטערע מחשבות, באגרייפט ניט דעם געראַדען גאַנג פון׳ם לעבען און לאָזט זיך פיהרען פון זיינע קאפריזען, פון זיינע שטימונגען.

די מוטער פיהלט זיך כסדר דערשלאָגען אין זיין אַנווועזענהייט, און וועז זיין בליק דרינגט פּאַרשענדיג אריין צו איהר אין דער נשמה, דערשפירט זי דעם טעמפּען וויטאָג פון חרטה אין האַרצען.

דעם קעניג אָבער קוקט דעם פרינץ׳ס באנעמונג אויס

פארדעכטיג; דער דאָרן פון חשד בויערט זיך טיף אריין אין זיין ברוסט. — צי פיהלט אקאָרשט יענער ניט דאָס, וואָס ליגט פאַרבאָרגען אין טיפסטען גרונד פון זיין זעל? די שווע־רע שולד, וועלכע ער האָט געטומען אויף זיך, און פון וועל־כער קיינער וויסט ניט אזוי גוט ווי די מחנה פון בייזע טיי־וואָלים, וועלכע באוויזען זיך צו איהם בייגאכט אין שווערע הלומות און פילען אָן זיין נשמה מיט שרעק?

איין נאכט, וען אלע אין שלאָף זיינען שוין לאנג פאר־זונקען אין שלאָף, קאָן דער פרינץ ניט איינרוהען און עס טרייבט איהם ארויף אויף די אַלטע מויערן, וועלכע הויבען זיך אויף שטום און פינסטער צום הימעל. אין׳ם וויטען רוים הערשט א טיף שטיל־שווייגען, וואָס וועדט ניט איבערגע־שלאָגען פון דעם קלענסטען געראוש. איהם דוכט זיך אוים, אזוי ווי יעדער הויך וואָלט אָפּגעשטאָרבען און דאָס גאנצע לעבען וואָלט פלוצלינג פאַרטיליגט געוואָרן פון׳ם טויט. — דאָ באַווייזט זיך פאר זיינע אויגען א בלייכער שיין, און פון׳ם נעבעל קומט ארויס דעם פאָטער׳ס בילד.

דערשרעק זיך ניט, מיין זוהן! קלינגט עס אָפּ טעמפּ און שווער. פון אן אנדער וועלט קום איך צו דיר, כדי דיר צו אנטפלעקען א מורא׳דיגען פאַרברעכען. געשטאָרבען בין איך ניט, ווי אנדערע שטאַרבען, מיך האָט געטראָפען א מער־דער׳ס האַנד. דער אייגענער ברודער האָט דעם אַקט באַגאַנ־גען, האָט אויסגעשטרעקט די האַנד נאָך מיין לעבען, ווי קין פאַרגאָסען זיין ברודער׳ס בלוט.

ניין, ערגער נאָך ווי קין, ווארים דער דאָזיגער האָט זיך בלויז געלאָזט פארפיהרען פון זיין צאָרן, ווייל ער האָט גע־

מיינט, אז דער בורא האָט איהם פיינט. אָבער יענער איז געקראָכען ווי א שלאַנג אויף׳ן בויך און האָט מיר ווי א פייגלינג אין שלאָף געגעבען דעם טויטליכען בים. דער מאַן, וואָס טראָגט מיין קרוין און האָט זיך אויסגעקליבען דיין מוטער אלס פרוי, — דאָס האָט ער שענדליך, הינטען ארום מיך דער׳הרג׳עט.

אין דיינע אָדערן קאָכט דעם פּאַטער׳ס בלוט. פון מיין זאמען ביזטו געקומען אויף דער וועלט. דערום גיב איך אי־בער צו דיר אין האַנד די אויספיהרונג פון מיין נקמה. דיין פּאַטער׳ס שטים רעדט צו דיר און רופט דיך צו דער טאַט, כדי איך זאָל געפינען רוה אין דער שאַטען־וועלט.

אין׳ם נעבעל פארשווינדט דאָס בילד פון׳ם גייסט. ווי אייגנעוואַרצעלט שטעהט דער פרינץ אויף דעם זעלבען אָרט, אזוי ווי ער וואָלט ניט געקאָנט באגרייפען דאָס מורא׳דיגע, וואָס ער האָט געזעהן און געהערט. אָבער דאָ קאָן דאָך קיין שום ספק ניט זיין. ס׳איז געווען דעם פּאַטער׳ס בילד, דעם פּאַטער׳ס שטים. אין גאַל ווערט פארוואנדעלט דאָס בלוט ביי איהם אין דער ברוסט, און פון דער טיפעניש רופט עס, שרייט עס נאָך ראַכע.

ער זעהט, ווי דער מערדער פאר׳גנב׳עט זיך צו זיין קרבן, וועלכער האָט זיך פרידליך אויסגעשטרעקט צו רוהען און איז פארזונקען אין דעם טיפסטען שלאָף; ער זעהט, ווי יענער טריפט איהם אריין גיפט אין אויער, כדי קיין פאַרדאכט פון מענשען זאָל ניט דערוועקען קיין צווייפעל איבער דעם פלוצ־לינגען טויט.

צו מורא׳דיג איז געווען די טאַט, צו פאַרברעכעריש, אז

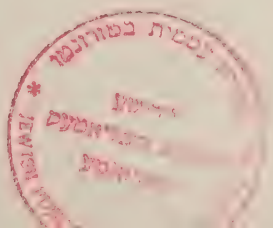

זי זאָל קאָנען בלייבען אומבאצאָלט. א מאָרד, אזוי שענדליך, וויי די וועלט האָט נאָך קיינמאָל ניט געזעהן! — דער פּאָטער טויט, דער׳הרג׳עט פּון א מערדער־האַנד! די אייגענע מוטער אין דעם מערדער׳ס ארעמס! דאָס איז א פּארברעכען, וואָס שרייט צום הימעל! דאָ ווערט די נקמה א חיליג געזעץ, אויסגלייכענדע גערעכטיגקייט אויף דער ערד.

א קאָלטער שוידער באָפאָלט דעם פרינץ. ער פּיהלט, ווי דער וואָנזין יוירט, וואָקסט ביי איהם אין בלוט און צורייסט יעדען באַנד, וואָס האָט איהם ביז אהער נאָך פארבונדען מיט די מענשען און מיט דער מענשהייט. צו שוידערליך איז דאָס פּינסטערע בילד פון דער וואַרהייט, וואָרים דאָס וואָס ער האָט געזעהן, האָט נאָך קיין שטערבליכער ניט געזעהן.

זיי רוהיג, כלייבער שאָטען, זאָגט ער שטיל. דו ווענסט מעהר ניט וואַנדערן אומרוהיג אין דער וועלט, עס וועט דער זוהן דיר העלפען, דיר געבען די פארדינטע רוה. איך וועל זיין דער הענקער פון דיין רַאַבע, און נקמה וועל איך נעמען פאר דער מורא׳דיגער שולד!

צום שוועדד כאפט זיך די האַנד פון׳ם בלייבען פרינץ, אַבער עם ציטערט איהם דער אָרם, ער האָט קיין כוח ניט, און אָהן מוט לאָזט ער צוריק אראָפּ די פּוסט. צו אומגעריכט איז געקומען דעם פאָטער׳ס וואָרט, און די דערקענטעניש האָט פּאַראַליזירט זיינע כוחות. — אַבער בלויז אָפּגעלעגט, ניט אויפגעגעבען. דאָס וואָס אָט דער טאָג האָט ניט געקאָנט דורכפיהרען, וועט אויפטאָן דער אייפער, דער חשק פון אן אנדער שעה.

אומזיסטע מיה! יעדען טאָג זעהט ער דעם מערדער׳ס

ברוסט פאר זיינע אויגען, אזוי ווי דאָס שיקזאל וואָלט איהם צוגעפיהרט דעם ציל צו דער האַנד. אָבער אין דער לעצטער רגע באַפאַלט איהם א מורא; ער קווייטשט אין איבערלעגט זיך, קומט קיינמאָל ניט צו קיין באשלום. אמת, אז ער טרעפט איהם אָפט מיט א פינסטער וואָרט, אָבער קיינמאָל ניט מיט דעם שווערד'ס קאַלטען שטאָהל.

אזוי פארשווינדט טאָג נאָך טאָג, אָבער קיינמאָל קומט איהם ניט די טאַט. שווער ליגט דעם פאַטער'ס וואונש איהם אויף דער נשמה; אָפט טוט זיך די האַנד שנעל א לאָז צום שווערד, אָבער קיינמאָל שלאָגט פאר איהם ניט די שטונדע פון ענטשלום, וואָס זאָל איהם שטאַרקען דעם ווילען און ארויסציהען די קלינג פון'ם שייד.

אזוי ווי דאָס וויסען וואָלט זיין קראפט פאר'כשופ'ט. דאָס וואָס קיינער האָט זיך קיינמאָל ניט פאַרגעשטעלט, האָט ער געקראָגען צו וויסען. אבער די דערקענטעניש שוואכט אָפ דעם מוט צו טאָן, פארצעהרט דעם ווילען, וועלכער שרייט נאָך מעשים, נאָך טאַטען.

אומזיסט שלאָגט אין איהם דעם פאַטער'ס בלוט. ער גריבעלט זיך, קאָן זיך אליין ניט פארשטעהן, באשולדיגט זיך אין פייגהויט, שעלט זיך און רופט זיך מיאוס'ער מענש, אָבער עס העלפט ניט; קיין פאַרוואורף שטאַרקט איהם ניט דעם שוואכען אָרם.

נו, זוכט ער טרייסט אין דער וועלט פון אידעען. דורך שלוסען פון טרוקענער לאָגיק פילט ער אוים דעם ליידיגען פּלאַץ פון דער טאַט, כדי צו פארשרייען יענע אינערליכע שטים, וועלכע מאַנט און רעדט וועגען שטענדיגען אָפלעגען, וועגען פאַרשפּעטיגטען האַנדלען. אין אומבאקאַנטע טיפע־

נישען גראבט זיך זיין מוח אויפ'ן שטייגער פון די חכמים און די פילאָזאָפען, וועלכע טייטשען זיך אויס דאָס לעבען לויט זייער באדערפעניש. אבער וועג דער מוח ליגט און פוילענצט אין אָפגרונד-טיפענישען, דאן האָט די האַנד קיין צייט ניט צום שנעלען טאָן.

וואָס איז דער צוועק פון'ם לעבען? פרעגט ער זיך. מיר דוכט, די לייזונג איז גאָר ניט אזוי שווער. דער צוועק פון'ם לעבען איז בלויז דער מויט, וואָרים אלצדינג, וואָס ענט-שטעהט אויף דער דאָזיגער וועלט, ווערט פון'ם הויך פון די צייטען פארזעהט, אזוי-קלאָזען ווי שטויב; דאָס שטאַר-בען איז דער גאנצער צוועק פון'ם משא ומתן. אבער צוועק אין זין זיינען שטענדיג פון'ם זעלביגען שטאַם, אין אויב דאָס לעבען האָט ניט קיין אנדער צוועק, דאן קומט פון'ם דאָזיגען צוועק אויך דער זין פון'ם לעבען.

ביי דעם מענשען אין די אויגען קוקט דאָס לעבען אויס צו זיין דאָס העכסטע גוט, אבער בעסער וואָלט געווען, וועז ער וואָלט עס קיינמאָל ניט געזעהן. דאָס וואָס ערשיינט פאר אונז אין פארלויף פון'ם געשעהן, פארשווינדט ווידער ווי א הויך אין'ם שטורם. אזוי שנעל ווי עס פארגעהט די שפּור אין מדבר, אזוי פארטיליגט די צייט אויך די שפּורען פון אונ-זער עקזיסטענץ, פונקט ווי אונזער פום וואָלט קיינמאָל ניט באריהרט די ערד.

אבער דאָס וואָס דערגרייכט זיין צוועק אין גרויסען, איז אין קליינעם ווייט ניט קיין געווינם. אויב דער מויט דער-פילט דעם צוועק פון'ם לעבען, וועט אבער דאָס שטארבען דעם מענשען קיינמאָל ניט זיין צום הארצען. וואָרים דאָס

וואָס דינט אין כלל, אין גאנצען א געוויסען צוועק, האָט אין פּרט, אין באזונדערן ניט קיין צוועק און ניט קיין זין. מחמת דעם איז דאָס לעבען פּאר אונז א פּוסטער שיין. מיר ווערן מיטגערישען פּון׳ם וויכער און דרעהען זיך ארום ווי פּאר־וויאַנעטע בלעטער אין׳ם ווינט, ביז מיר פּאַלען אראָפּ אויף דער ערד, ווערן ווידער ערד.

האָט אַלזאָ דאָס לעבען ניט קיין זין און קיין צוועק, דאן איז זיין ווערט פּאר אונז א פּוסטער קלאַנג. מיר דוכט, אז אָט דער אמת איז אומבאשטרייטבאר; די לאָגיק פּארטראָגט ניט קיין וויידערשפּרוך. אבער אויב דאָס לעבען האָט ניט קיין ווערט פּאר אונז, דאַן איז דער טויט דעם מענשען׳ס בעסטער פּריינד, וויל ער מאכט א סוף צו דעם נאַרישען שפּיל.

יאָ, ווען מיר וואָלטען געהאַט אומשטערבליכקייט און מיר וואָלטען ניט געווען געבונדען אַן דעם לויף פון די ציי־טען, דאן וואָלט מעגליך געווען צו באנעמען דעם ווערט פון׳ם לעבען. וואָרים וואו עס איז פּאַראַן אומשטערבליכקייט, דאָרט איז דער גרויסער אויסגלייך פון אלעם וואָס עקזיסטירט, אלצאיינס צי מיר רופען עס זינד אָדער טוגענד.

אין׳ם אייביגען איז פּאַראַן יעדער זין, און וועמען דער אַפּפּלום האָט איבערגעלאָזט אויף׳ן זאַמד, דעם פיהרט דער קומענדער צופּלום ארויף צו נייע הויכען. אין׳ם אייביגען ווערט דערפילט יעדער חלום, און יעדע בענקשאפט געפּינט איהר צייט. דאָרט לעבט דער שטענדיגער אויסטויש פון אלע ווערטען, און יעדער נומער מוז ארויסציהען א „זכה בגורל", א טרעפּער, וויל קיינער איז ניט געבונדען אַן דער צייט.

אָבער א ו נ ז ע ר לעבען מאכט, בנאמנות, דעם אויי־דרוק, ווי עס וואָלט געווען א שלעכטער וויץ פון א גאָט. אן

האַמלעט

אומענדליכער כאַנקראָט, א שטענדיג זוכען, א דראַנג צו כאַ־
פּען דאָס אומכאַראַקטעריסטישע, אומאויפהערליך, אומרוהיג
האָפּען, אייליען אין דעריאָגען, וואָס געפינט שנעל זיין סוף
אין׳ם שטראָם פון דער צייט אין דערפיהרט קיינמאָל ניט צו
קיין ציל.

דאָ דערמאָנט דעם פּאָעטער׳ס שטים ווידער אמאָל דעם
בלייכען טרוימער אָן דער ערנסטקייט פון דער טאָט. ער
פיהלט ארום זיך די נאָענטקייט פון דעם בלאָסען שאָטען, פיהלט
זיין אויסגעלאָשענעם בליק ביי זיך אין האַרצען און קאָן זיך
פונדעסטוועגען דאָך ניט ענטשליסען צו האַנדלען.

ער שפּרינגט אויף אין ווילדען ווייטאָג, יעדעם מאָל וואָס
זיין אויער פּארנעמט דעם קלאַנג פון דער שטים. דער גאַנ־
צער בנין פון געדאנקען, וואָס זיין שארפע לאָגיק האָט מיט
מיה אויפגעשטעלט, צופאַלט ווי א קאָרטען־שטיבעל פון א
קינד׳ס בלאָז. ער דענקט פון נקמה, אָפּרעכענונג, שנעלע
האַנדלונג, אָבער קוים נעמט ער נאָר דעם שווערד אין דער
האנד, געהט איהם אריבער דער אלטער ציטער איבער די
גלידער, און אָהן מוט לעגט ער איהם צוריק אריין אין שייד.

אומזיסט קאָכט ער זיך קעגען זיין שוואכקייט, אבער ער
קאָן די שטונדע פון ענטשיידונג ניט באצווינגען. — ביז ער
פאַלט ווידער אריין אין דעם אלטען צושטאַנד, פארשוועכדט
זיין צייט אין שטומען טראכטען און גריבלען, און אָנשטאָט
טאָטען בויט ער טעאָריעס, כדי צו שאַפען א גרונד, א תירוץ
פאר זיין שוואכקייט.

א מאָדנע בריאה, דער מענש אין זיין איינבילדונג!
הויבט ער ווידער אָן צו רעזאָנירען, צו טענה׳ן מיט זיך אליין.

ער שטאַלצירט אזוי מיט זיין ברעקלעץ, מיט זיין פונקלעץ גייסט, אזוי ווי ער וואַלט געהאט צו שאפן איבער גאנצע וועלטען. און ער איז דאָך ניט מעהר ווי א שוואַך, וואקל־דיג בריאה'לע, וואָס ווערט אוועקגעטראָגען ווי א שטרוי פון'ם שטורם. ער רעדט מיט ענטציקונג וועגען דעם צווועק פון זיין עקזיסטענץ און פארבייט דאן דעם טייטש, די ערקלע־רונג, וועלכע זיין מוח האָט אויסגעשפונען, מיט דעם מורא־דיגען געשעהן פון אונזער לעבען, וואָס געהט זיך אויטאָקרא־טיש זיינע אייגענע וועגען, ניט קימערענדיג זיך וועגען אלע קאָמענטארען און טייטשען.

פון גרויסע טאַטען טרוימט ער, וועלט־באַצווינגונג, קלערט זיך אוים וואָס פאר עס איז מיסיע, מיינט, אז ער איז ספּעציעל נעשאַפען געוואָרן פאַר איהר, און שפּרייט זיך אוים, פיהלט זיך היימיש ווי א פראָש אין זומפּ. ער שרייט, באַ־וועגט זיך, האַנדעלט, ליארעמט און לעסטערט און מערקט ניט, ווי דאָס וואָסער, וואָס זיין דראַנג האָט אָקאַרשט צו־פלוישקעט און אין שוים צוקלאַפּט, וועלט באַלד וויידער אוים־געגליכען און גלאַט.

מען קאָן שיער פלאַצען פאר געלעכטער, וועז מען באַ־טראַכט דעם נאַרישען בחור, וואָס האַלט דעם צעפּטער און פיהרט איצט די מלוכה. מיט וואָס פאר א וויכטיגקייט ער באַטאַנט עס יעדעם וואַרט, וואָס קומט ארוים פון זיין ליגנע־רישען מויל! ער פוצט זיך אוים ווי א פּאָוע און פּאַראַדירט ווי א גאַסען־זינגער אויף אַפּענעם מאַרק. געווים גלויבט ער, אז יעדע נאַרישקייט, וואָס ער באגעהט, איז ניצליך פאר דעם וואויליזיין פון זיין רייך. — וואַרים ביי די קעניגע איז אלצדינג גרויס, זאָגאר דער שטולגאַנג וועלט ביי זיי א קעניג־

ליכער אַקט, זואָס בלייבט ניט אָהן א ווירקונג אויף די געשע־העניש־ען פון דער וועלט.

דריקען איהם די געדערים חלילה ניט אין דער געוועהנ־ליכער שעה, דאן קאָן א זיג זיך פֿאַרוואַנדלען אין א מפלה—, א גאַנצע מלוכה קאָן אויף אַזאַ'ן אופן צופאַלען אין שטיקער. עס וואָלט זיך כ'לעבען גלעוינט אויסצופֿאָרשען די וועלטגע־שיכטע אויף דעם שטולגאַנג פון די מאַנארכען. מען וואָלט בּיי דעם דאָזיגען סטודיום זיך דערוואוסט זאכען, וואָס אונזער וויסענשאפֿט האָט ביז אהער ניט געקאָנט דערגעהן.

וווי ווירדיג מיין הערר אָנקעל זעהט עם אוים, און דאָך ליגט איהם דער פּחד, די שוידערליכע מורא אין בלוט און עם ציטערט אויף איהם די הויט, ווי א פֿאַרבּרעכער, וועמען מען פיהרט צום עשאפֿאָט.

די שולד, וועלכע ער האָט אָנגעלאָדען אויף זיין קאָפּ, בּעת זיין עהרגייין האָט איהם אונטערגעשטעלט א פֿאַסטקע, דערדריקט איהם שיער ניט צום טויט; די האָר שטעלען זיך איהם קאָפּוויר, וועז ער הערט זיין ברודער'ס קללות אין חלום. א הייפּעלע שמוץ איז די גאַנצע מאַיעסטעט, וועלכע שימעלט אונטער א הערמעלין־פּוטער.

דאָ געפּעלט מיר שוין, כ'לעבען, בעסער דער קעניג וואָ־רים! דער האָט גאָנץ אנדערע אייגענשאפֿטען, גאנץ אנדע־רע הערשער־קוואַליטעטען ווי אזא ציטערדיגער בחור, וועז־מען די שוידערליכע מורא נאָגט כסדר אין הארצען.

דער וואָרים איז קעניג פון אלע קעניגע, מחמת קיינער קאָן זיך ניט אויסדרעהען פון'ם מס, פון'ם צינז, וואָס ער פּא־דערט, הגם ער האָט ניט ניט קיין פערד און ניט קיין רייטער, כדי דורכצופיהרען זיין ווילען. דער וואָרים איז אומבאשטעכ־

ליך, מען קאָן איהם ניט אונטערקויפען מיט שוחד; ער איז אָהן פעהלערן, א ריטער אָהן מורא און טאדעל. ער האנ־דעלט שטענדיג לויט זיין אייגענעם אורטייל, אן אמת'ער קעניג, וועלכער בויגט זיך ניט פאר קיין שום אינפלום און רעגירט זיין וועלט נאָך זיין אייגענעם ווילן.

דער וואַרים פרעסט אלעמען — קעניגע און בעטלער, און דער זשעני איז ביי איהם ניט קיין גרעסערער יחסן ווי יעדער דומקאָפּ. אין זיין האַנדלונג שאנעווועט ער ניט קיין אלטע און קיין יונגע, חאָטש ניט קיין זין פאר געשלעכט און עלטער און איז פריי פון יעדער חניפה, פון יעדער היפאָקריטסטוום.

ער איז דער גרויסער אויסגלייכער פון דער גאנצער מענשען־עקזיסטענץ; פאר זיין ריכט־שטול גילט ניט קיין ראַנג און קיין טיטעל. קיין דענקער קאָן זיך ניט באַרימען, אז ער חאָט א פאַרצוג ביי איהם, ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער אליין חאָט פילייכט עפּעס פון'ם דענקער.

דער מענש אין זיין גאוה פיהלט זיך הויך איבער יעדער באַשעפּעניש און גלויבט, אז אלצדינג איז געשאפען בלויז פאר איהם. אזוי חאָט ער זיך איינגעאַרדענט די וועלט און באַשטימט א זין און א צוועק פאר אלצדינג. אָבער עס קומט איהם, פארשטעהט זיך, קיינמאָל ניט ארויף אויף'ן זינען, אז אנדערע וועזענס באזיצען פילייכט אויך זיין קונסט פון לאָגיק און פון דעדוקציע.

און אויב דאָס איז דער פאַל, דאָן איז קלאָר, אז זייער באַזונדערער סאָרט דענקען איז אָנגעמאָסטען פאר דער ספע־רע פון זייער לעבען, אין וועלכער עס ליגט די פאַרשטעלונג פון דער עקזיסטענץ.

סוף כל סוף איז דאָך דאָס אָפּהענגיג פון דער פּרעמיסע,

פון׳ם פאדערזאץ וואס פיהרט צום לאגישען שלום; וואס אז מען איז זיך גארנישט משער, אז מען נעמט גארנישט אן, דאן קאן גארנישט ווערן. לעגט מען אוועק דעם יסוד, דעם ערשטען גרונד פון דער פרעמיסע, פארמירט זיך פון זיך גופא דער צוועק פון׳ם לעבען. דאס וואס מען האט פארויסגע־זעצט איז דאס קערנדעל, דער עיקר פון׳ם דענקען, די בריק, וועלכע פיהרט צו יעדער לעבענס־חכמה.

אבער די פרעמיסען, וועלכע דער מוח טראכט אוים, זיי־נען שטענדיג געבונדען אן באדינגונגען; באדינגונגען גיבען דעם שכל פארם און מאניער. אנגענומען אלזא דעם פאל, אז דער וואס איז א פילאזאף, דאן איז זיין דענקען צוגעפאסט צו זיין וועזען און זיין אומגעבונג. און אזוי ווי זיין לעבען פאלגט נאך אנדערע געזעצען, זיינען אויך די אידעען, וועלכע ער פארמירט, אונטערוואַרפען דער לאגיק פון ז י י ן וועזען, וועלכע פארמירט זיך איהר אייגענעם צוועק און זין פון דער עקזיסטענץ.

א גלענצענדער אינפאל, בנאמנות! דער וויץ איז אוים־געצייכענט, ניט צום באצאלען! דער וואס א פילאזאף, א טיפער דענקער, אנגעלאדען מיט די טיפסטע שלומען פון דער חכמה! איך זעה שוין דאס בילד פאר מיינע אויגען: דער וואס אין דעם ערנסטען קרייז פון זיינע בריידער, וועלכע שטעהען געשפאנט און קוקען איהם אין מויל אריין, צו געני־סען מיט דארשט דעם טיפסטען זין פון׳ם אמת.

וויי שען, וויי הערליך איז די וועלט איינגעארדענט! קיין ברעקעלע ערד ריהרט זיך ניט פון ארט אהן דעם וויללען פון אונזער בורא. אזוי האט ער אריינגעגעבען א זין אין אלצ־

דינג, און זיין ליעבע נעמט ארום יעדע באשעפענישׂ. אבער דער עיקר הערשט זיין חסד איבער אונז, וואס מיר זיינען דער „בחיר היצורים", די קרוין פון זיין שעפּפונג.

צוערשט האט גאט באשאפען דעם הימעל און די ערד, די מענשען, פלאנצען, זשוקעם און אזוי ווייטער, ביז ער האט באשאפען זיין ליבלינגם־קינד, דעם וואָרים. וואס פאר א זין וואלט דען געהאט די גאנצע שעפּפונג, ווען עס וואלט, לויט דעם הייליגען ווילען פון אונזער בורא, ניט אויסגעקליבען געוואָרען א ווענזן, וואס איז באשטימט צו ערקלערען דאס גרויסע ווערק פון׳ם מיסטער, צו ענטדעקען דעם צווענק און זין פון דער עקזיסטענץ און אייביג לויבען און גרויסען זיין ליעבען נאמען?

צוליעב דעם וואָרים עקזיסטירט דער גאנצער וועלט־אל. עס לעבט די חיה, די פלאנצע אויף דער וועלט, כדי עס זאל ביי דעם מענשען וואקסען דער בויך, וועלכער וועט אונז אמאל דינען אלס נאשעריי. אזוי לעבט דער מענש, כדי אנצושטאפען, פעט צו מאכען די וועָרים. אה, קלוג איז אייגעארדענט דאס לעבען; קלאר ווי די נאכט זעהט מיר אויס דעם בוראׂס ווילען, די אומכאגרענעצטע ליעבע פון זיינע מעשים.

אזוי רעדט דער וואָרים, ווען די מאלצייטען זיינען אויסגעאטען. וואָרים אזא באלייבטער, פעסט־געבויטער בחור, וואס קען קוים דערשלעפען זיין פעטען גוף דורך׳ן לעבען, איז געטער־שפייז פאר דעם בוראׂס קינדער און אנטפלעקט דעם טיפען זין פון׳ם לעבען.

אבער וען פון אויבען קומט מאגערע שפייז, א דאר

שנייִדערל, דערשלָאגען פון טויט, ווָאם הָאט אפילו ניט קיין אונץ פעט אויפ'ן גוּף, און ווּעמעס פלייש איז נָאך הָארטער, נָאך אויסגעטריקענטער ווי דָאם הָאלץ פון'ם ארון, אין וועל-כען ער ליגט, דאן פארשווינדט אויך דעם ווָארים'ס גוטע שטי-מונג, די זעלבסט-צופריידענקייט פון דער בריאה. ער געפינט, אז עס זיינען פָארָאן זָאכען הָאן א צוועק, קריטיקירט דעם בורא'ם חיילוג ווערק און צווייפעלט אין דער חכמה פון דער דָאזיגער וועלט.

די לָאגיק איז אומבָאדינגט אויף זיין זייט, ווָארים ווָאם פָאר א זין און צוועק הָאט עס, כ'לעבען, אז עס שטָארבט אזא קבצן'יוק, ווָאם הָאט גָארנישט אוועקצוגעבען, נָאר חויט און ביינער? אזא חברה-מָאן וואלט געדארפט לעבען אייביג; ער שענדעט בלויז דעם טויט דורך זיין טויטען קערפער, דער-ווּעקט דעם צווייפעל אין דעם צוועק פון דער עקזיסטענץ.

איז דָאם דער שכר, די באָלוינונג פָאר אונזער טרייען גלויבען? זָאגט דער ווָארים, פָאר דעם גאנצען לויב, ווָאם מיר הָאבען תמיד אָפּגעגעבען דעם בורא פון דער פולער ברוסט און פון טיפען, דָאנקבָארען הארצען? הָאט ער פָאר-געסען אָן דער נויט פון זיינע קינדער? זָארגט ער שוין מעהר ניט, ווי ער הָאט עס פריהער געטָאן, אז די מענשען זָאלען זיין פעט, כדי די ווערים זָאלען קָאנען פרָאווען גרויסע, יום טוב-דיגע סעודות? — מען קָאן דָאך — ניט שטרָאף מיך גָאט פָאר די זינדיגע רייד! — מען קָאן דָאך חלילה ווערן אן אפיקורס, אן אטעאיסט און צווייפלען אין דעם גאנצען זין פון דער שעפפונג! —

נָאר ווען די מָאלצייטען ווערן ווידער רייכער, דאן גע-פינט אויך דער ווָארים צוריק דעם ווּעג צו גָאט. און מיט

חשק גיט ער אַפּ דעם בורא זיין לויב, וואַרנט זיינע קינדער פאר דעם שטן׳ס ליסטיגקייט און לויבט און גרויסט דעם טיפען זין פון דער אייביגער חכמה.

וואָס איז דאָס? רעדט דאָ ניט ווידער דעם פאָטער׳ס שטים, וועלכע מאַנט שטילערהייט און דרינגט אריין צו איהם אין הארצען? פאר זיינע אויגען שטעהט דאָס בילד פון׳ם אַפּפער, וואָס לאָזט אריין דעם טויטען בליק טיף אין זיין נשמה און ווייזט אָן מיט דער האַנד אויף׳ן שוועבל ביי דער זייט.

עס געהט איהם אריבער א גרויל פאר אָט דעם בליק, פאר דעם קלאַנג פון אָט דער שטימע, וואָס טרייבט איהם ארויף דאָס בלוט צום האַרצען און צומישט איהם דעם מוח. אָבער ער פיהלט, ווי אלע זיינע גלידער זיינען אָנגעפילט מיט בליי, אזוי אז ער קאָן ניט א ריהר געבען מיט דער האנד עפעס צו טאָן.

א צושראַקענער וואנדעלט ער אויף וועלט־פארלאָזענע וועגען, וואָרים יעדער בליק פון די מענשען, וואָס ער באגעגענט, קוקט איהם אוים פול מיט פאַרוואורף און שווער ווי דאָס שיקזאָל.

וועו ער האָט אַמאָל פארלאָזען די היים, איז איהם דאָ איבערגעבליבען א מיידעל פון אייזעלען בלוט, אין וועמעס האַרץ עס האָט געברענט דאָס פייער פון דער ליעבע. אָבער ער האָט אויסגעמידען זיך צו באגעגענען מיט איהר, זינט ער איז צוריקגעקומען פון׳ם וויטען לאַנד. ביז זי האָט שוין מעהר ניט געקאָנט באַהערשען די שטים פון איהר האַרצען. זי שפּירט איהם נאָך אויף זיינע שטומע וועגען, וואו ער

פארבראַנגט זיינע טעג אין גריבלעריי, און איין טאָג שטעלט זי זיך אָפּ נעבען איהם.

זי קוקט איהם אָן מיט א פּאַרזאָרגטען, טרויעריגען בליק, און שטיל ציטערט דאָס האַרץ ביי איהר אין ברוסט. ס'איז אלזאָ אמת, וואָס מען דערצעהלט וועגען איהם? זיין האַרץ איז קראַנק, דער מוח איז איהם פארפינסטערט, און די גע־דאנקען דרעהען זיך כסדר ארום זאכען, וועלכע אנדערע מענ־שען מיידען אוים מיט שרעק, כדי די פינסטערע כוחות זאָלען איבער זיי קיין שליטה ניט האָבען.

אך, ווי וואָלט די ליעבע געקאָנט באלויכטען זיין לעבען! איהם באפרייען פון דער מאכט פון'ם פינסטערן דראנג, וואָס ליגט איהם ווי א שטיין אויף'ן האַרצען און פאַראַליזירט זיין נשמה!

ער בלייבט שטעהן, וועו ער דערזעהט דאָס מיידעל פאר זיך, אין קוקט זי אָן מיט א בליק, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט מיט זיין אויג דערגרייכען דעם טיפּסטען גרונד פון דער זעלע. דאָן פאַרציהען זיך די בלייכע ליפּען מיט א לייכטען, כיטרען שמייכעל, און מיט א שארפען שפּאָט זאָגט ער צו איהר:

נו, ליעב מיידעלע, וואָס מאכט די ליעבע? דער פריה־לינג קומט, עס שטייגט דער זאָפּט אין ראָהר. ווי זאָל עס בייט מענשען אנדערש זיין! זיין גאנין לעבען דרעהט זיך דאך ארום דאָס ביסעלע הין, וואָס די נאַטור האָט איהם געי־געבען אלס נדן, כדי אָפּצונארען דאס פייער פון זיינע נארישע לייד־נשאפטען. די תאוה פארבלענדט איהם די שוואכע אויגען, מאכט איהם פארגעסען, אז ער איז בלויז דעם טויט'ס קנעכט, וועו ער וואַרקעט ווי א טויב פון ליעבע און טרייבט פוסטע שפּאַסען.

דער טויט איז א זולל וסובא, א מורא׳דיגער פרעסער. אין יעדען קבר עפענט ער דעם פיסק, כדי גיריג צו פארשלינ־גען זיין קרבן. ס׳איז די ליעבע, וועלכע שטאָפּט איהם כסדר אַן דעם מויל. וועז ניט די ליעבע, וואָלט ער שוין לאנג געווען קאפוט. זאָגאר דער גרעסטער נאַר קאָן פארשטעהן, אז יעדע וויב וועלט בלויז אויפגעקלאָפּט, כדי שפעטער צו מאכען דער־פון א טויטען־קאסטען.

די ליעבע איז דאָס אָפיום פון׳ם געשלעכט. דאָס מיטעל איז זיכער און העלפט אויף יעדען פאַל. פאר׳שבור׳ט פון זיין לייד־ענשאפט, פון זיין תאוה׳דיגער הין, פארגעסט דער מענש, אז ער באטריגט זיך אליין.

די ליעבע ווייזט איהם זאכען, וועלכע זיינען ניטאָ; ער זעהט בלויז דעם אָנהויב, אָבער קיינמאָל ניט דעם סוף. בייסט זיי די הויט, שפרינגען זיי איינם צום אנדערן, כדי צו באפרי־דיגען דאָס בישעלע ליידענשאפט, די תאוה׳לע זייערע.

מיט הנאה רייבען זיי די פעלען איינם אָן אנדערן און שאָפען בלויז שפייז פאר׳ן טויט. איהם דינען זיי, וואָרים דאָס וואָס זיי רופען לעבען, איז בלויז אן אינטערמעצאָ פאר דעם קבר.

זאָגט אקאָרשט, וועלט אייך ניט איבעל, איידעלע דאָנא? באַליידיגט מיין רעדע אייער צניעות׳דיגען אויער? — איהר שווייגט, עס גיהט אייך אריבער א שוידער פאר מיינע וועל־טער און איהר קוקט מיך אָן מיט א מורא׳דיגען בליק. דאָס איז ניט ריכטיג פון אייך, מיין שען קינד. ניט תמיד געפינט מען דעם אמת אויף׳ן וועג, אז מען דארף זיך בלויז אויי־בויגען, כדי איהם צו קריגען.

איהר זיינט א פּיין קינד, און די רַאַלע, וואָס מען הַאָט אייך אויסגעלערנט, שפּילט איהר גאָר נישׂ׳קשה׳דיג. — זעהט נאָר די פּרישע פּראַכט פון די צארטע בעקעלעך, דאָס נעזעל אביסעל עזות׳דיג און זעלבסטבאזוסט, דער רויטער מויל ווי צום קושען געשאפען, און ציינדעלעך שענער ווי צוויי שורות פּערל. דאָס וואָלט אפילו מענשען פון מיין גלייכען געקאָנט היים מאַכען.

און דאָך איז אלצדינג ליגען, וואָס מען זעהט אויף דיר. דו ביזט ניט מעהר ווי א מאַסקע וואָס פּאַרבאָרגט אויף א כּיט־רען אופן דאָס וואָס איז באַהאַלטען אונטער איהר. — דער שענער שטערן, די ווייכע רויטקייט פון די ליפּען, ווירקליך ענטציקט אין פּארפיהרט צו ווערן! אָבער אונטער דעם אלעם באַהאַלט זיך בלויז א שׂארבען, א טויטענ־קאָפּ, וואָס מאכט שפּאַטישע גרימאַסען און לאַכט זיך אוים פון אונזער דומ־היט.

די פּוליע ברוסט, די יונגע פּרישקייט פון׳ם לייב, דאָס באַדעקט בלויז א סקעלעט, וואָס הַאָט זיך אויף א קורצער צייט אויסגעבאָרגט דעם לעבען׳ס פּאַנטאַסטיש קלייד, כּדי אויך אנווועזענד צו זיין ביים גרויסען מאַסקען־באַל.

די נאַרישסטע קאַמעדיע, וואָס מען הַאָט ווען עס איז אויסגעטראַכט! אָבער זי ציהט, ברענגט יעדען טאָג „פּוליע הייזער". דאָס ליעב פּובליקום קווליט פּאר נחת און ווערט קיטמאַל ניט זאַט פון׳ם אומזיניגען שפּיל.

נאָך שטעהסטו יונג און טוי־פּריש אין דער זון און טראַכטסט ניט ווענען דער צוקונפט, וועלכע ווארט אויף דיר. אָבער שנעל פּארגעהט די צייט, וועלכע איז דיר באשערט,

באַלד וועט דיין קערפּער אראָפּ אין גרוב. דאן פּאַרשווינדט שנעל די צאַרטע פּראכט פון׳ם לייב, אויב די עלטער האָט זי שוין פריהער ניט פּאַרצעהרט.

דו ביזט בלויז שפּייז פּאר׳ן וואָרים, ניט מעהר. וואָרים אלע פּלעגער, וועלכע די יוגענד שפּינט, זיינען נאָר אן אומ־זיסטער פּאַרזוך צו פּאַרשלייערן דעם עיקר פון׳ם לעבען. מען מאַכט צו די אויגען פּאַר דער ווירקליכקייט און מען בויט זיך איין אין פּאַרמולעם און סיסטעמען, מען ווינשט זיך זאָ־כען, וועלכע ווערן קיינמאָל אין לעבען ניט דערפילט, און מען יאָגט זיך נאָך געשטאַלטען, וועלכע פּארשווינדען שנעל אין׳ם נעבעל.

ווערט מען ענטוישט פון אן אלטען בנין, וואָס דער גע־דאַנק האָט מיט מיה אויפגעבויט, קווארטירט מען זיך גלייך־איין ערגעץ אנדערש. די אלטע פירמע בייט איהר נאָמען, אבער דאָס געשעפט גיהט זיך ווייטער זיין גאַנג.

ס׳איז באמת א מאַדנע זאך, וואָס ליגט פּארבאַרגען הינ־טער א מענשען׳ס שטערן. דאָס קעמערל פון א מכשף, אין וועלכען אלע זאכען שפּיגלען זיך אָפּ אנדערש, ווי זיי זיינען. וואָרים הויבט דער מענש אָן, וואָס ער רופט, צו דענקען, דאן פּאַרלירט די ווירקליכקייט איהר רעכט. דאָס לעבען ווערט א פּורים־שפּיל, א משוגענער מאסקעראד, וואָס פּארדעקט בלויז די נאקעטקייטען פון דער עקזיסטענץ.

נו, שען קינד, כ׳מיין, דו האָסט גענוג. **אין דיין** מוח׳ל איז געווים ניטאָ קיין פּלאץ פּאר אלצדינג. וועז דער וואָרים וועט אַמאָל ארומקריכען ביי דיר אין דעם געוועלב פון דיין שאַרבען, כדי צו דערגרונטעווען וואָס דאָרט איז פּארבאָרגען,

וועט ער דאַרט, כ׳לעבן, ווינציג וואָס געפינען. צו וועניג כמעט, אז עס זאָל זיין כדאי נייגיריג צו זיין.

זיי זשע מיר געזונט! און באגעגען זיך מעהר ניט מיט מיר. די וועלט איז גרוים און אזוי פול מיט פוסטע שוטים, אַז דו וועסט מסתמא לאנג ניט דאַרפען בלייבען קיין בתולה. די צאָהל פון די שופטען דאָ איז גרוים, אומגעהייער גרוים, און פאר דער פארמעהרונג פון׳ם מענשליכען מין איז דער שופט דאָס רוב שטענדיג גרייט צו ברענגען זיין קרבן, כדי די ראָסע זאָל בלייבען ריין.

א צוטומעלטע, מיט א בלאָנדזשענדען בליק, פארלאָזט דאס מיידעל דעם אָרט. צושמעטערט איז דער חלום, וואָס זי האָט גע׳חלום׳ט, און פארוועלקט די בלומען, וועלכע די ליע־בע האָט רייף געמאכט. דאָס איז געווען צופיל פאר איהר צאַרטען געמיט. דער וואנזין דרינגט אריין אין איהר מידען הארץ. אויסגעטאָן פון׳ם לעבען, הערט זי געהיימע שטימען, וועלכע שעפטשען שטיל פון פארבאָרגענע וועלטען. זיי רו־פען, ציהען, שטופען זי מיט א מילדען צוואַנג. אין איהר גע־דאַנק זעהט זי, ווי העגט ווינקען צערטליך צו איהר. — דאָ נעמט זי דער טייך אויף אין זיין פייכטען שוים, און פון די וואָסערן פיהרט דער ·וועג אראָפ אין קבר.

די טעג ציהען זיך לאנגזאם, שוער און אנגסטיג, אזוי ווי די צייט וואָלט בישלאכווייז אויסגעגאנגען, אויסגעטרי־קענט. דעם קעניג שרעקט יעדע נאכט דערזעלביגער חלום, און א טיפער שוידער נעמט דורך זיין פאַלש האַרץ. צו טייער איז די קרוין, וועלכע ער טראָגט, כמעט שווערער ווי די שולד, וועלכע ליגט אויף זיין קאָפ.

די קעניגין וועלט פארגליווערט אין שטילען וויטאָג; די מוראַ־דיגע זאָרג ליגט אויסגעשפרייט אויף דעם בלייכען שטערן. קיין שמייכעל באווייזט זיך מעהר ניט אויף די שטרענגע ליפען; א פינסטער פאַר־געפיהל געהט איהר דורך דורך דער נשמה. זי פיהלט דעם פלוך, וואָס ליגט אויף די מויערן און דערשטיקט שטילערהייט דאָס גאַנצע לעבען אין׳ם שלאָס.

איעדער טאָג איז כמעט גלייך צו דעם אנדערן. עס קערען זיך כסדר אום דיזעלביגע וועלטער, און יעדע מיענע, יעדער זשעסט וועלט א טויטער מנהג.

ווי א שפיל פון מאַריאָנעטען קוקט אויס דאס לעבען, וואָס געהט אָן אין די פינסטערע, אומעטיגע צימערן. מעכאַניש שפילט זיך יעדער אַקט אָפּ פון זיך אליין, פונקט ווי דאָס פאַלען פון די זעמדעלעך אין׳ם גלעזערנעם זאַמד־זייגער. עס קומט־פאָר, אזוי ווי די האַנדלענדע פיגורען וואָלטען אויפגעצויגען געווארן פון אן אומבאַקאַנטער האַנד, און זיי דרעהען זיך אצונד כסדר אין דעם זעלבען קרייז.

נאָר דער בלייכער פרינץ אליין זעהט דאָס שפיל דורך און דורך, זינט יענער נאַכט, וועו דעם טויטען פאַטער׳ס גייסט איז צום ערשטען מאָל ערשינען פאר איהם און איהם אנטפלעקט פאַרבאָרגענע זאכען.

אָבער די ערינערונג אין יענער שטונדע האָט זיך אויסגעגראָבען מיט טיפע קריצען אין זיין האַרץ. ער קאָן זיך קיינמאָל מעהר ניט באפרייען פון איהר; פון יעדען שטיין דרינגט צו איהם ארויס דעם טויטען׳ס שטימע און דערמאָנט איהם פינסטער אָן דער בייזער טאַט.

אומזיסט סטאַרעט ער זיך צוצוריסען דעם כשוף, אין

וועלכען די דערקענטעניש האָט איהם פעסט איינגעשמידט. ער שטעלט אויף געדאַנקען נאָך געדאַנקען, געפינט אוים אלץ נייע און נייע גרינדען, וועלכע די שאַרפסטע לאָגיק גיט איהם אריין אין מוח, כדי צו פאַריאָגען די טייוואָלים, וועלכע ליגען באַהאַלטען אין די שאַכטען פון זיין נשמה.

אומזיסט! זיך אליין קאָן ער ניט אָפנאַרען, וואָרים א שוידערליכע שולד באַצאָלט מען ניט מיט קיין וועדטער.

צו גרוים איז געוואָרן די דערקענטעניש, וועלכע איז אי־בער איהם געקומען, האָט זי אלזאָ געמוזט דערשטיקען דעם דראַנג צו דער טאַט. דאָ העלפט ניט קיין וויטאָג, קיין אי־נערליכע פיניגונג; דעם טויטען׳ס מאַהנען שטאַרקט איהם ניט דעם ווילען. ער טרוימט פון מעשים, פון טאַטען, און ברענגען ברענגט ער ארוים בלויז אידעען. —

וואָס איז די נקמה? פרעגט ער מיט לייכטען שפאָט. באַצאָלט זי ווירקליך פאר א באַגאַנגענעם פאַרברעכען? אָפ־רעכענונג וואָלט עס געווען, וועו איך זאָל קאָנען באַצווינגען דאָס פאַרגאַנגענע, עס אַרויפּפיהרען אויף אנדערע וועגען. אָבער דערצו האָב איך קיין כוחות ניט.

אָנגענומען דעם פאַל, אז איך האָב שוין געצויגען דעם שוערד און אריינגעשטאָכען די שטאָהלענע קלינג אין דעם מערדער׳ס ברוסט — וואָס וואָלט געווען דער רעזולטאַט פון מיין טאָן?

די ערד וואָלט פאַרדעקט זיין קערפער; מיט זיין פלייש וואָלט זיך דער וואָרים געקוויקט. דער־וואָרים קימערט זיך ווינציג וואָס איבער דער עפענטליכער מיינונג; ער פרעסט דעם מערדער ווי דעם דזשענטעלמאן. עטישע קוואַליטעטען

זיינען איהם פּרעמד און קאַנען איהם דעם אפּעטיט ניט פּאר־קלענערן.

אָבער אַנגענומען דעם פּאַל, אז איך קווינקעל זיך, אז איך האַלט זיך צוריק פון איבערריסען דעם פּאַדים פון זיין לעבען, אז איך ווער ניט זיין מלאך המות צוליב דער נקמה. וואָס וואָלט דאן געווען דער סוף פון דעם ליעד?

נו פּארשטעהט זיך, דאַן וועט ער דעם פּוילען גוף זיינעם שלעפּען נאָך א פּאָר יאָהר דורך׳ן לעבען און שטאַרבען, אזוי ווי אלע שטאַרבען. מיט פּאָמפּ, מיט פּראכט און גלאַנץ וועט מען איהם באַגראָבען און זיין נאָמען וועט מען עהרען דורך א מאָנומענט, ווי עס געשיקט זיך פּאר מענער פון זיין מין.

אָבער די פּרעסער דאַרט אין׳ם שוים פון דער ערד קאָן מען ניט פּארבלענדען מיט פּוסטע צערעמאָניעס. זיי וועלען מיט דעם זעלבען שטילען חשק נאָגען זיין טויטען קערפּער, אזוי ווי ער וואָלט געווען אן אומשולדיג לעמעלע, א נעביכל, ביז פון איהם וועט איבערבלייבען ניט מעהר ווי א הייפּעלע ביינער, וואָס וועט בימלאכווייז אויך פּאַרוואַנדעלט ווערן אין ערד.

נאָר אויב דער רעזולטאַט איז דערזעלבער, איז דאָך דאָס איין שוואַרץ יאָהר, און מיין נקמה האָט ניט קיין שום צוועק. פון דער גיריגקייט פון די ווערים וועט ער זיך ניט אויסדרע־הען, צי ער וועט שטאַרבען אויף זיין ווייכען בעט, צי איך וועל איהם שנעל אריבערשיקען אין קבר. פּאר דעם וואָרים וועט ער אלץ קומען פּריה געגוג.

מען דאַרף אויך לומפּען קיינמאָל ניט פּארקירצען דאס לעבען, וואָרים א שנעלער טויט איז פּאר זיי נאָר א געווינס,

וויל ער דערלייזט זיי פון׳ם שאָטען פון זייערע מעשים. אחוץ דעם פּאַסט אונז גאָר ניט אזוי שטאַרק צו זיין נקמה־נעמער, וואַרים עם ליגט דאָך ביי אונז אלעמען עפּעס פון׳ם לומפּ אין׳ם בלוט. אז איך בארעכען זיך גוט, דאן איז די לומפּעריי פון דער וועלט פונקט אזוי נייטיג ווי דאָס שטיקעלע ברויט. ווי וואָלט מען אָהן דעם געקאָנט לעבען אויף דער וועלט? געמיינהייט באפליגעלט דאָס לעבען, מאכט עס לייכט, און וואָלט דער שופט ניט געלעגען פאַרבאַרגען אין אונז, וואָלט אינז די לאַסט פון דער עקזיסטענץ דערדריקט.

אָבער אפּנים, אז גייסטער קאָן מען ניט קאָרמענען מיט גרינדען, וואַרים זיי באשטעהען איינגע׳עקשן׳ט אויף זייערס אן האָבען ניט קיין פּערשטאַנד פּאר לאָגיק און געזעץ.

שוין וויידער קלינגט די שטימע אין מיינע אויערן, רעדט פון פּאַטער־רעכט, פון קינדער־פליכט און רייצט מיך אויף צום בייזען נקמה־אקט, וואָס איז מיר שרעקליך דערווידער און פּארגרעסערט בלויז אין מיר דעם פלוך פון צוויסטיגקייט, וועלכער פּארוואונדעט מיין זעל צום טויט.

טו העלף מיר וויטער, לאָגיק, דו שטן׳ם וויב, כדי איך זאָל זיך קאָנען וועהרען קעגען די גענאנקען, וועלכע זויגען מיר אויס דאָס הארץ־בלוט פון די אָדערן!

די פליכט פון די קינדער! הא, הא, א שען וואָרט, גע־הייליגט דורך טראדיציע פון קדמונים, פון דור־דורות אן! — ער איז דיין פּאַטער —; זי איז דיין מוטער. נו, איז וואָס? דערפּאר וואָס ער איז דיין פּאַטער, ביזטו אויף אייביג פּאר־קויפט צו איהם, מוזטו דיין ווילען תמיד בויגען פּאר זיינעם, טאַרסט קיינמאָל ניט געהן דיין אייגענעם וועג. ער איז דיין

פאָטער, ער האָט דיר געשענקט דאָס לעבן, דערפאר ביזטו איהם אייביג שולדיג, ביזט אייביג פארפליכטעט צו איהם.

זאָגט דאָך יענעם עהרווירדיגע בוך, פון וועלכען די מענשען שעפען די העכסטע חכמה:

דו זאָלסט עהרען דיין פאָטער און דיין מוטער, כדי דו זאָלסט לעבן לאַנג אויף דער ערד, וואָס דער האַר, דיין גאָט גיט דיר.

א קלוג בוך, כ'לעבן, א כיטרע געזעץ! אזוי ריכטיג געמאכט, צו פארטונקלען די אויגען פון די שוטים; אָבער עם זאָגט גאָרנישט דעם קלאָרן, פרייען גייסט, וועלכער פארטיפט זיך קריטיש אין יעדען וואָרט.

לאָמיך אָפאָרשט זעהן, וואָס איז דער זין פון די וועטער! ער איז דיין פאָטער —; זי איז דיין מוטער. — אין א שווערער, דריקענד הייסער נאַכט — די הירשען האָבען געשריען — דאָ האָט אויך דער פאָטער דערפיהלט אזא היים־דריקענדע שווערקייט אין בלוט, אז ער האָט לויידענשאפטליך ארומגענומען די פרוי, וועלכע איז שפעטער געוואָרן מיין מוטער, און וועלכע האָט פייערדיג אויפגענומען זייער הייסע קושען.

דער רעזולטאט בין איך געווען. האָט וועד פון זיי געטראַכט דערפון אין יענער נאַכט, וועז דאָס פייער פון לויידענשאפט האָט זיי פארצעהרט? אין יענער נאַכט איז זיי ביידען געווען אלצאייגס. זיי האָבען געזוכט בלויז זייער אייגענעם פארגעניגען, און דער רעזולטאט איז זיי אין זינען ניט געלעגען.

האָט אימעצער מיך געפרעגט, צי איך וויל אראָפקומען אלס גאַסט אויף דער דאָזיגער ערד? איז דער פאָטער אדער

די מוטער גיעזען באַוואוסטזיניג, ווען איך בין אריינגעשליי־
דערט גיעזאָרן אין אַט דער נאַרישער וועלט, בלויז כדי אי־
בערצונעמען די ירושה, וועלכע ליגט ווי א קללה אויף אונ־
זערע קעפ, און פון וועלכער דער מענש קאָן זיך ניט באפרייען
ביז'ן טויט?

ווער האָט זיי גיגעבען דאָס רעכט, מיר צו העלפען צום
לעבען? א גאָט, א שטן, ווָאס פרעמט זיך מיט מיינע יסורים,
און וועלכער האָט פארזיוט לעבען, כדי צו זעטיגען זיין תאוה?

דאָן זיינען די באַשעפער פון מין לייב צו מ י ר פאַר־
פליכטעט, ביז צום ראַנד פון קבר זיינען זיי מ י ר שולדיג.
דאָס רעכט פון די קינדער איז די עלטערן'ס פליכט.

שטער מיר אלזאָ מעהר ניט מיין רוה, בלייבער שאָטען!
מיט וואָס פאר א רעכט פאַדערסטו פון מיר, אז איך זאָל זיין
דער נקמה־נעמער פאר דיין טויט?

דער ברודער, וועלכער האָט דיך אין א פינסטערער שעה
דערשלאָגען מיט א מערדערישער האַנד, איז באַגאַנגען בלויז
איין מאָרד אין זיין לעבען. מיך אָבער האָסטו טויזענט מאָל
גימאָרדעט, וועז דו האָסט מיך ברוטאל צום לעבען דער־
וועקט. די לאַנגע פיין, צו וועלכער דו האָסט מיך פאראור־
טיילט, איז ערגער ווי דער שנעלער קלאפ פון'ם מאָרד.

דו האָסט קיין רעכט ניט אויף דעם זעץ פון מיין שווערד.
נאָך מעהר, דו האָסט אפילו קיין רעכט ניט צו פאַרפאַלגען
דעם מערדער, וועלכער האָט דיך ווי א פייגלינג הינטען ארום
דער'הרג'עט, וועז זיין בלינדער עהרגייץ האָט איהם געטרי־
בען דערצו, איבערצונעמען דיין שטעל, זיך בייטען ראָלען
מיט דיר.

א ראָלען־אויסטויש אין דעם פּאַרס פון׳ם לעבען! צו וואָס זשע טויג דער ליאַרם, די פּייערליכע זשעסטען? מיר איז דאָס לעבען אזוי אויך שווער געגוג צו טראָגען. וועז איך האָב די קראָפּט, וואָלט איך שוין לאַנג געמאכט א סוף צו דעם שפּיל, אָבער דאָס וויסען האָט מיר פּאַראַליזירט דעם מוט. מוז איך וויטער שפּילען די קאָמעדיע, ביז אן אנדער האַנד וועט אראָפּלאָזען דעם פּאַרהאנג.

ער פּארלאָזט דעם שלאָס, וואנדעלט גריבלענדיג זיין וועג דורך פּרעמדע לענדער, איבער פּרעמדע ים׳ען, ביז אויך ער דערגרייכט דעם לעצטען גרענץ.

* * *

גרוי איז דער הימעל. עס גענייצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספּינקס פון שוואַרצען מאַרמאָר־שטיין, דער בליק פּארזונ־קען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה און ניט ליבשאפט שטראָלט ארוים פון׳ם דאָ־זיגען בליק. דאָס אויג איז פּארשליערט פון א טיפען טרוים, און אויף דער קאָלטער פּראָכט פון די שטומע ליפּען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער דריטער וואנדערער קוקט אריין דער ספּינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטענישען קאָן ער קיינמאָל ניט ער־פּארען, און שטום, ניט אויסריידענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער פערטער וועג

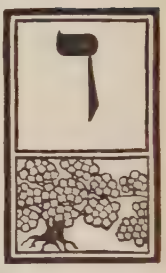

ד זון לאַכט, עס שטראַלט דער בלויער הימל, און פרעהליך קלינגט דער יובעל־געזאַנג פון דער לערכע. די אלטע דעמבעס רוישען שטיל, שאַקלען פריינדליך צו מיט די קרוי־נען און דערצעהלען זיך שענע, ליבע מעשה׳־לעך.

אין טאָל מורמלט לוסטיג די כוואליע פון׳ם טייכל; שטיל, אין זיך לאַכענדיג שפרינגט זי איבער גלאַטע שטיינדלעך און רייסט זיך מיט א מורא׳דיגען דראַנג צו בלויע וויטקייטען. קיין זאַך קאָן זי ניט צוריקדרעהן צו דעם זעלביגען אָרט; אין׳ם שטענדיגען לויפען פאַרפליסט פון איהר דאָס בילד פון׳ם לעבען, יעדע פעסטע עקזיסטענץ.

א מילד ווינטעלע באוועגט די גרינע לאַנקעס, און גראָז און בלומען באַדען זיך אין׳ם מאָרגען־טוי, וועלכער שפיגעלט אָפ וואונדער פון מיליאָנען טראָפענס, ווי די שטילע פראַכט פון א צויבער־מעשה׳לע.

הונדערטער שמעטערלינגען וויגען זיך אויף צאַרטע בלו־מען־בעכערלעך און מיט שטילען, טיפען פאַרגעניגען ציהען זיי אריין די זיסע נעין פון דער שענקייט. צו רייך כמעט איז די שפע, וואָס ליגט אויסגעשפרייט פאר זיי; פליהען זיי

ארום פּארשנאַשקעטע פון בעכערל צו בעכערל און נעהרען זייער קורצען לעבען מיט בלומען־דופט און פּאר׳שכור׳ענדע באַגעהרען.

די בינען זומען אין דער לעבליכער לופט, עם טרעלערט, סוויסטשעט, קוויטשעט פון בוים און קוסט, און אין׳ם גאָלד פון דער זון טאַנצט פרעהליך ארום א מחנה פליגען.

אין שאַטען גליטשען זיך פלינק יאַשטשערקעם ארום אלטע שטיינער, און צויבערליך בלישטשעט די פּראַכט פון זייערע לייבער, וועו א פּאַרבלאַנדזשעטער שטראַל פּאר׳גנב׳עט זיך דורך די בלעטער און שפּיגעלט זיך אָפּ טאַנצענדיג אויף דער ערד.

פון׳ם נאָהנטען דאַרף הילכען אָפּ די שטארקע קלעפּ פון׳ם האַמער, באגלייט פון דעם אַלטען שמיד׳ס געזאַנג. מיט חשק שטעהט ער שוין ביי דער ארבייט, הויבט די שטאַרקע אָרעמס ארויסצוקריגען ביים האַרטען שטאָהל זיין פּאַרבאַר־געגעם קלאַנג. א לייכטער רויך הויבט זיך אויף צום הימעל, פּאַרלירט זיך אין דער בלויער לופט און פּארשווינדט ווי דאָס בילד פון א גייסט ביים קלאַנג פון א צויבער־וואַרט.

די גאַנצע וועלט קוקט אוים אזוי שען און פּריי פון זאָר־גען, א בילד פון פּרייד, פון אומגעשטערטער לוסט. די זון לאַכט, עם לאַכט דער גאַנצער רוים, און רייצענדיג כיכעט עם פון יעדען קוסט, אזוי ווי עם וואַלט פּארשוואונדען יעדע ערד־שווערקייט, וועלכע שלעפּט דעם גייסט כסדר אראָפּ אין דער טיפעניש, כדי ער זאָל ניט קאָנען אויפשטעהן קיין תחית המתים.

די גאַנצע מאַנטשע גלאַנצט אין׳ם יום טוב׳דיגען קלייד און זאָגט אָן דער וועלט די פרעהליכע בשורה, אז איינער פון

איהרע זיהן האָט זיך ארויסגעלאָזט, אויסצולייזען די מענשען פון פאַרערבטע, גע׳ירש׳ענטע יסורים.

אסך האָבען שוין פאר איהם זיך צוועקגעלאָזט אין מרחקים און זיך אויסגעלאָכט פון׳ם טויט און פון דער שווערער נויט, אויסצוגעפינען דאָס „דאָראדאָ", דאָס אָנציהענדע גאָלדענע לאַנד, אין וועמעס טיר קיין מענש האָט נאָך נית אָנגעקלאָפט, כדי עס זאָל דערפילט ווערן די צייט פון׳ם גרויסען גליק, וואָס טויזענטער זינגער האָבען וועגען איהר קומען געטרויעט.

אין ווייטע ווייטקייטען, אונטער׳ן האָריזאָנט, וואו עס געפינט זיך דער לעצטער ציל פון אונזער גרויסער בענקשאפט, דאָרט ליגט א פארלאָרענער גן עדן, ארומגעוועבט פון רויטען זונען־גאָלד, א טאָל פון לעבען און פון טיפסטער לוסט, וואו יעדער וואונש ווערט דערפילט און יעדע פרייד ווערט רייף.

א גרינער אינזעל איז עס אין אן אומבאַקאַנטען ים, וואָס לאָקט און ציהט מאַדנע פון בלויע, גלענצענדע ווייטקייטען, און וועמעס בילד עס דרינגט אריין ווי א זיסער חלום אין יסורים־פולע מענשען־הערצער, א חלום וואָס לאָזט אויפשפראָצען טויזענט בונטע בליהונגען און טרייבט ארויף העלדען אויף דעם שטורמדיגען וועג פון קאמף.

עם זיינען די אויסדערווילטע, וועלכע די ווייטקייט ציהט צו, הייליגע היטער פון׳ם אידעאל און ריטער אָהן מורא, וועלכע גיהען פאַרטראָכט, פאר׳חלום׳ט זייער וועג, צו דעם רייך פון די שטערן, צום וואונדערלאנד.

אָבער קיינער איז קיינמאָל נית צוריקגעקומען אין דער

אַלטער חיים. זיי וואַנדערן, וואַנדערן, ביז די אויגען ווערן פאַרפינסטערט, ביז עס טריקענען אויס די לעצטע כוחות פון׳ם לעבן, און זיי שטאַרבען ניט באַווייזט אויף פּרעמדער ערד, ווייט פון דער חיים און פון׳ם וואונדער צוגלייך.

אין׳ם הייסען מדבר־זאַמד פאַרדאַרט זייער געביין, אין פינסטערע וועלדער פוילען זייערע קערפּערס, אין טיפע אפּגרונדען פּארשליידערט זיי דער טויט, וועלכער געהט זיי נאָך ווי א שאָטען אויף זייער וועג.

אָבער אנדערע לאָזען זיך ארוים, פּאַלגען נאָך די פּארשאָטענע שפּור, קוקען ניט אויף קיין געפּאַהר און לאָבען זיך אוים פון׳ם אייביגען שיקזאַל. וואַרים טיפּע קלאַנגען דרינגען שטיל אריין צו זיי אין די אויערן, און זייערע אויגען זעהען א ווייטע וואונדער־וועלט. דאָס מאַניעט און ציהט און ווינקט; ווי דאָס געזאַנג פון ים־נימפען אזוי נעמט עס ארום זייערע געדאַנקען און געפיהלען, ביז זיי קאָנען זיך מעהר ניט אויפהאַלטען אין זיכערן האַפען און לאָזען זיך ארוים צו אומבאקאַנטע וועלטען, וועלכע ווינקען פּאר׳חלום׳ט צו זיי פון דער בלויער ווייטקייט.

נו, איז אויפגעשטאַנען א נייער העלד, וואָס האָט לענגער ניט געקאָנט אויסזיצען אין זיין דאַרף, און וועלכער האָט זיך ארויסגעלאָזט אין וועג, א באשירמער פון די אונטערדריקטע, א באַשיצער פון דער טוגענד און גערעכטיגקייט, וואָס אייד־לער פון איהם האָט די וועלט קיינמאָל ניט געזעהן. מיט א שטאַרקער האַנד וויל ער באַשיצען די אומשולד און באקעמפען געמיינע מוטוויליגקייט און טיראניי, כדי די וועלט זאָל זיך פרעהען מיט איהר לעבען.

דערפאר גלאנצט די מאנטשא היינט אין׳ם יום טוב׳דיגן קלייד און שמייכעלט ליבליך, ווי א שענע כלה, וואָם גרייט זיך צו דער פרעהליכער חתונה און עס קוקט איהר אוים, ווי דער הימעל וואָלט געווען באַהאַנגען מיט פידלען.

ארום גרינע בערגלעך שלענגעלט זיך דער וועג אראָפּ אין טאָל און איבער דער לענג פון׳ם טייכעל פיהרט ער צום פעלד פון מאַנטיעל, ווו דאָם אויג קאַן קוקען פריי, אָהן א שום שטערונג, גלייך צום האָריזאָנט.

עס באוויזען זיך צוויי מאָדנע געשטאלטען; זיי רייטען לאַנגזאַם, אָהן איילעניש, אראָפּ אין טאָל. איינער לאנג און דאַר, א בילד פון׳ם הונגער, מיט באַקען וואָם זיינען אזוי איינגעפאלען און אויסגעדארט, ווי זיי וואָלטען זיך אינעווייניג אין׳ם אייגענעם מויל געיאָלט פאראיניגען צום קוש. א יאָמערליך בילד, וואָם רופט ארוים רחמנות, אָבער אין דערזעלבער צייט רייצט עס אויך צום לאַכען.

אן אָלטער פאַנצער באַשיצט דעם אויסגעמאַרעטען קערפער, די דאַרע גלידער זיינען באַדעקט פון אייזערנע שינעס, און אויפ׳ן קאָפּ טראָגט ער א שיסעל, וואָם מוז איהם דינען אַנשטאָט דעם אייזערנעם היטעל. א לאַנגער שוועבד העגגט איהם ביי דער זייט אן אין דער רעכטער האַנד טראָגט ער א שפיז, וואָם קוקט אוים ווי אן אלטע ריטערישע פיקע.

דער אלטער ריטער זיצט אויף א שקאפע, וואָם יעדער ריפ שטעהט איהר אָפּ פון׳ם קערפער, אזוי אויסגעדארט און אָפּגעליזעוועט, פונקט ווי דער אייגענער בעל הבית איהרער וואָלט זי געבראכט אויף דער וועלט.

אן עזעל שפּאַנט געמיטליך ביי זיין זייט, קיילעכדיג, דיק

און אָפּגעפּרעסען, און אויף'ן זאָטעל זיצט מיט צושפּרייטע פּים א נידעריגער ברייט־פּלייציגער בחור. מיט חשק, צופּרידען מיט זיך אליין, גריזשעט ער א ביינדעל פון א הון, פּאָס־מאקעווטע זיך, קלאפּט הויך מיט די גראָבע ליפּען, אקוראט ווי די וועלט וואָלט איהם גאר קיין בעסערס דערפון ניט גע־קאָנט געבען.

דער ריטער קוקט פּאר'חלום'ט אויף'ן הימעל צו די ווייסע וואָלקענדלעך, וועלכע ציהען שטיל אין דער וויטענס. א טיפער זיפּץ רייסט זיך איהם ארויס פון דער ברוסט, וואָרים אין זיין הארץ ברענט א גרויסע ליעבע, וועלכע ער דערנעהרט מיט זיין אייגען בלוט, כדי זי זאָל אייביג בליהען און אייביג לעבען, ווי דאָס פּייער פון דער געטין וועסטא, וואָס וועדט קיינמאָל ניט פּארלאָשען.

זיין געטרייי הארץ איז ביי דער אידעלער דאָמע, וואָס ער האָט זיך אויסגעקליבען פּאר א הערשערין, צוליב וועמען ער האָט פּארלאָזען זיין הויז, כדי אָנצופּילען די וועלט מיט זיינע טאָטען.

אין דער צייט באַטראַכט דער דיקער בחור קריטיש זיין ביין, צי איז אקאָרשט ניט געבליבען דאָרט א פּעדימעל, וואָס ער וואָלט נאָך געקאָנט אָפּגריזשען. דאָן וואָרפט ער איהם אוועק אויף'ן פּעלד, ווישט זיך אָפּ מיט א בריטער האנד די פּעטע ליפּען און גרעפּצט אָפּ ווי א פּויער, וועמען די אָרע־מע מאָלצייט איז וואויל באַקומען.

אזוי רייטען זיי זיך באקוועם אויף זייער וועג, צוויי מענשען, וועלכע האָבען גאָרנישט צו פּאָרזאָמען, ביים צופּאָל אין די הענט, וואָס די שעה וועט ברענגען. איצט זיינען זיי איבערגעקומען דאָס לעצטע בערגעל, און וויט שיינט אפּ

דאם פעלד פון מאַנטיעל, איינגעטונקט אין בלומען־דופט און זונענשיין.

אצונד שטעלט דער ריטער אָפּ זיין פערד, באדעקט זיך דאָם שארפּע אויג מיט דער לינקער האַנד, כדי צו קאָנען ארויסקוקען אין דער ווייטקייט, וועלכע ציהט זיך אויס ווי א גרינער שטראָם פאר זיינע בליקען.

מיט אמאָל פארשטייפט זיך יעדער מוסקעל אין דעם אויסגעדארטען קערפער, און פעסטער דריקט זיך די פוסט צונויף ארום דעם שפיז. א דרייסט פייערל בליצט ארוים פון זיינע אויגען, און יעדער נערוו איז אנגעצויגען, גרייט צום קאמף.

מיין זוהן, דו זעהסט די ריזען דאָרט אין פעלד? וועגדט ער זיך מיט הין צו דעם דיקען בחור. דאָ איז מיר, ווייזט אויס, באשערט אן אוואַנטיורע, א געוואגטער יצוזאמענ־שטוים. זעה נאָר, ווי זיי שטרעקען אויס די לאַנגע אָרעמס אן ווייזען מיר סטראַשענדיג די שווערע פויסטען! די שוטים מיינען, אז זיי וועלען מיך פּאַרטומלען, מיך דערשרעקען, און זיי האַבען קיין אהנונג ניט, ווי שטאַרק איך בענק נאָך טא־טען. — הימ זיך אקאָרשט, איהר גאָט־פּאַרדאַמטע, איהר גנבים־באַנדע! איין אייניציגער ריטער וואָגט עם זיך צו שטע־לען אנטקעגען אייך, גרייט אָנצוטרינקען דאָם פעלד מיט אי־ער בלוט!

רוהיג, מיין אוידעלער האָר! פּאַלט איהם דער דיקער אריין אין די רייד. מיר דוכט זיך אז איהר זיינט ניט אינ־גאַנצען בייס זינען. ניט קיין ריזען זיינען עס, וועלכע איהר זעהט דאָרטען —, דאָם זיינען ווינט־מיהלען, וועלכע דרעהען

זייערע פליגלען. שטעלט אקאַרשט אָן די אויערן, וועט איהר הערען דעם גערויש!

וואָס פלאַפעלסטו? מאַכט דער לאנגער מיט א בייזען טאָן. די מורא האָט דיר פארשלייערט, פאַרנעבעלט דעם מוח און שפיגעלט פאַלש אָפּ די וועלט ביי דיר אין קאָפּ. אָבער געזונג! צו לאַנג שוין האָב איך זיך געקווינקעלט צו באפרידיגען מיין ריטער־עהרע. פאַרווים, מיין אייזעל פערד, צו דער דרייסטער טאַט! אָה, אייזעלע דאַמע, קענסטו פון מיין האַרצען, זעה ווי דיין ריטער לאַכט זיך אוים פון אלע שרעקען, כדי וועלט צו זיין דיין ליעבע, דיין שטאַלצע נשמה!

ער שטעלט אָן די פיקע און גיט א דריק דער שקאַפע מיט די שארפע שפּאָרען אין דעם דאַרען לייב. דאָס פערדעל, וואָס איז ניט געוואוינט געווען צו אזעלכע שטיק, טוט ז'ך א לאָז מיט א ווילדען אימפּעט איבער'ן פעלד, ווי דער ניט גוטער וואָלט אין איהם אריין. — — — ס־ס־ס־ט! מאכט די מיהל. די פיקע צוברעכט זיך אין צווייען, און פערד און רייטער ליגען אויפ'ן פעלד, די גלידער צושעדיגט, דער אוים־געדאַרטער קערפער צושלאָגען.

דאָ יאָגט דער דיקער בחור אָן מיט זיין עזעל און פילט אָן די לופט מיט א קלעגליכען געשריי:

וואָס האָב איך אייך געזאָגט, מיין אָרעמער האָר? אצונד זעהט איהר שוין אליין, אז דאָס זיינען ניט קיין ריזען, נאָר מיהלען, וועלכער דער ווינט לאָזט אוועק אין שוואונג. ווי אזוי האָט איהר דאָס ניט געקאָנט באַגרייפען? א בלינדער קאָן עס דאָך מיט די הענט אָנטאָפּען. בלויז אייער דראַנג צו טאַטען האָט אייך אָפּגעטאָן דעם שפּיצעל.

ס׳איז אייער אייגענע שולד, מיין האר! איהר קאָנט עס ניט אָפּלייקענען. זאָל אונז גאָט ווייטער באַשיצען פאר אזעלכע טאַטען, אניט קאָן קומען א שנעלער סוף צו אונזער רייזע.

מיין זוהן, קרעכצט דער ריטער אונטער שמערצען, דו זעהסט די זאַכען, אזוי ווי דו מוזט, מחמת גאָט האָט דיר ניט געגעבען דעם טיפערן בליק. ניט יעדער איינער האָט גע־קריגען פון הימעל די מתנה צו זעהן די זאַכען אין דעם ריכ־טיגען ליכט. דערום זיי צופרידען מיט דעם גורל, וואָס איז פאר דיר באשטימט, וואָרים לייכט וועט פאר דיר פליסען דער לעבענס־קוואַל. ווער עס איז ניט באַלעסטיגט מיט אַזאַ גאָט׳ס מתנה, דער פיהלט אויך קיינמאָל ניט די פליכט, וועל־כע ליגט אויף א ו נ ז, די טיפע ליידען און דאָם אומגליק פון דער עקזיסטענץ.

דיין איינפאַך גענמיט קען בלויז די נויט פון דער שטונדע, און קוים זיינען נאָר דיינע קליינע זאָרגען איינגעשטילט, דאן וועדט די גאנצע וועלט פאר דיר א גן עדן. פון מאָגען און געדערים שטראָמט ארוים פאר דיר די אידעע. דער הונגער איז דער פיהרער פון דיינע מעשים, פון דיין טאָן. דערפאר האָט פאר דיר קיין אָנציהונג ניט דאָם שטילע פונקלען פון די שטערן, דער טיפער ריין פון פאָעטישע געפיהלען, וועלכע זעהען וועלט און מענש מיט גאָר אנדערע אויגען.

דאָ האָט איהר טאַקע ריכטיג געטראָפען, ליבער האר, זאָגט דער דיקער. וועו עס בורטשעט מיר דער מאָגען, דאן פארשווינדט מיין גוטע שטימונג. די שענסטע פאָעזיע קאָן דאָן ניט העלפען, און א שטיק חזיר־פלייש וועגט שווערער ווי די שטערן־פינקלערייי, וואָס ברענגט אייך אריין אין אזא

התפּעלות און אין אַזא הינ. אמת טאָקע, אז איך בין ניט מעהר ווי א פּשוט׳ער פּויער, פּונדעסטוועגן האָט מיין ביי־כעל גאַנץ מאָדנע באַגעהרן און קאָן זיך, כ׳לעבען, פּארמעס־טען מיט יעדען אריסטאָקראַט.

א געברעטען הינדעלע שמעקט אויסגעצייכענט, און א גענזעל איז אויך ניט אוועקצומאכען מיט דער האַנד. אז די לעדערנע פּלאַש איז מיר דערצו נאָך גוט אָנגעפילט, דאן פּיהל איך טיף דעם גאנצען רייז פּון׳ם לעבען.

בנאמנות, ס׳איז ניטאָ קיין גרעסער פּארגעניגען דאן, זוי ווען מען פּיהלט, ווי דער מאָגען פילט זיך אָן, ווי דאָס בייכעל ווערט אלץ קיילעכדיגער און קיילעכדיגער. דאָס איז באמת א קריסטליך געפּיהל, וואָרים גלויבט מיר, קיינמאָל פּיהל איך זיך ניט אזוי געניגט מוחל צו זיין דעם ליבען מיט־מענשען אויף אלצדינג, ארומצונעמען די גאנצע וועלט מיט ליעבע, ווי דאָן, ווען איך בין פּול, ווען איך מוז גרעפּצען פּאָר זאַטקויט און איך קאָן מיט פּארגעניגען אויסציהען די גלי־דער.

נאָר אויב עס איז קיין אנדער ברירה ניטאָ, נעם איך אויך ברויט און זאַלץ אָן פּאר ליעב. דערצו נאָך א ציבעל־קעלע, וואָס מאַכט לופט, דאן איז דאָס לעבען נאָך אלץ צו דערליידען.

סוף כל סוף געהט דאָך דאָס אזוי מיט אלע מענשען. זאָגאָר מיין עזעלע קאָן אייך וועגען דעם עפּעס דערצעהלען. גלויבט מיר, די חיה איז גאָר ניט אזוי נאַריש, ווי מען האלט זי. מיין עזעל איז פּאַרשטענדיג ווי א מענש און ער וויסט געוי, וואו דער שוך קוועטשט איהם. אגו, פּרואווט אקאָרשט איהם אויפּהענגען די קאָרעטע אביסעל צו הויך, דאן וועדט

ער נידערטרעכטיג ווי א מענש. מען זעהט עס און מען שטוינט און מען קאָן קוים באגרייפען, ווי אזא חיה פיהלט און דענקט אזוי מענשליך. ער טרייסעלט זיך און שפרינגט, קלאָפט מיט די פים און ווערט געמיין, ווי נאָר א מענש קאָן עס זיין.

און אז ער האָט עס ענדליך געבראכט אזוי ווייט, אז איך ווער שיער ניט צופלאָצט פאר צאָרן און איך גים אוים מיין כעס אין א שטראָם פון ווילדע קללות, דאָן לאָכט איהם די רשעות ארוים פון בייד עויגען. ער פרעהט זיך ווי א גנב, וועמען ס׳האָט זיך איינגעבען א שטיקעל ארבייט — פונקט ווי א מענש, כ׳זאג עס נאָך אמאָל.

אָבער שטעלט איהם נאָר אוועק א פולע קאָרעטע, לאָזט איהם קיין געשמאק אוף בייד באקען, דאן ווערט זיין פאָלש הארץ ווייך ווי וואקס. די טיפסטע, די ריינסטע ליעבע פאר׳ן צוויי־טען שטראלט ארוים פון זיין בליק. קיין מלאך איז ניט אזוי פול מיט אומשולד ווי ער. איך זאג אייך, מיין האר, א מענש, א גאנצער מענש.

אז דער דונער זאָל דיך —, צושרייט זיך אוף איהם דער ריטער. וואָם פלוידערסטו דאָ אָהן א זין און אָהן א צוועק? לאָזט זיך דיין פלינקע צונג אוועק אין גאָלאָף, קאָן זי דער שנעלסטער ריטער ניט אָניאָגען. איך האָב גערעדט פון אין זאָך, דו פאלסט ארץ מיט דיין עזעל. וואָם האָט דיין עזעל צו טאָן מיט די חברה לייט דאָרט, וועלכע זיינען מיר גאנץ דייטליך געשטאנען פאר די אויגען?

די פראָגע שטעל איך אייך, מיין אייידעלער האר. איהר האָט געזעהן ריזען, וואו עס זיינען געווען בלויז מיהלען.

דערנאָך זיינט איהר געקומען מיט אייער שטערן־פינקלען, וואָס קיין געזונטער קריסטען־מענש פארשטעהט ניט. וואָס פאַר א שייכות האָט דאָס פינקלען מיט די מיהלען דאָרט?

אצונד, מיין זוהן, זעה איך קלאָר, אז דו פארשטעהסט מיך ניט און ביזט נאָך אלץ מיט דער פאַלשער מיינונג, אז יענע מיהלען זיינען ניט קיין ריזען.

און איהר, הער ריטער, גלויבט נאָך אלץ ניט, אז מיהלען זיינען מיהלען און ניט קיין ריזען? געווים האָט אייך דאָס אַראָפּגאַלען פון פערד צוטומעלט דעם מוח, אניט וואָלט איהר ניט געקאָנט ריידען אזעלכע ווערטער.

זאָג איך דאָך, אז דו פארשטעהסט מיך ניט. טו פּאַס אויף, ביז די זאָך וועט דיר ווערן קלאָר. די מיהלען, וועלכע דו זעהסט דאָ אין פעלד און...

איהר גיט אלזאָ אליין צו, אז עס זיינען נאָר מיהלען! פאַלט איהם דער דיקער בחור האַסטיג אריין אין די רייד.

שווייג שטיל און הער וואָס איך זאָג. קאָנסטו ניט אייגהאַלטען דיין לויזע צונג כאָטש אויף אירן רגע? — אלזאָ נאָך אַמאָל, אַבער שלאָג מיר ניט איבער. די מיהלען, וועלכע דו זעהסט דאָ אין פעלד, זיינען באמת מיהלען, אָהן צווייפעל. דאָך שווער איך דיר ביי קריסטוס'עם הייליג בלוט, אז דאָס זיינען ווירקליך געווען ריזען, וועלכע האָבען זיך ערשט איצט פארוואַנדעלט אין מיהלען.

וען איך האָב זיי צוערשט דערזעהן אין פעלד, האָבען זיי באַוואויגען זייערע רויע, אומגעהובעלטע קערפערם אהין און אהער און מיר געסטראַשעט מיט משונה'דיגע, בייזע העויות, כדי צו צוטרייסלען מיין ווילענס־קראַפט. כ'האָב

גאַנץ דייטליך געזעהן, ווי זיי האָבען צונויפגעדריקט די פויס-טען, און פון דער ווייטענס האָט אָפּגעהילכט זייער געשריי, וואָס האָט געקלונגען ווי דאָס רעווען פון ווילדע חיות.

מיין איידעלער האַר, באַטראַכט פֿאַרט וואָס איהר רעדט, קאָן זיך שוין דער דיקער מעהר ניט איינהאַלטען. איך האָב די מיהלען געזעהן אין דער זעלבער צייט ווי איהר און איך שוואָר, אז דאָס זיינען ניט געווען קיין ריזען. מיינע אויערן האָבען אויך ניט פארנומען קיין שום געשריי, נאָר פון דער ווייטען האָב איך געהערט א לייכטען גערויש.

דאָס איז עס דאָך, וואָס איך האָב דיר געוואָלט זאָגען, זוכט דער ריטער איהם ווידער צו איבערצייגען. אז דו האָסט געזעהן בלויז מיהלען, ניט קיין ריזען, דאָס קוקט מיר אצונד אוים צו זיין קלאָר און גוט באַגרינדעט, מחמת א כשוף האָט דיר די אויגען פארשטעלט. אָבער א י ך האָב געזעהן דייטליך, אז דאָס זיינען געווען ריזען, קיין כשוף האָט מ י ר די אויגען ניט געקאָנט פֿארבלענדען.

און וועז די קאַמף-לוסטיגקייט האָט זיך אין מיר צו-ברענט און איך האָב דעם איידעלען פערד א דריק געטאָן מיט די שפּאָרען אין דעם ווייכען לייב, כדי אויסצופרואווען מיין קראפט אויף יענע רשעים, וועלכע איך האָב פאר מיר געזעהן, דאָן האָט א „נעקראָמאַנט", א גייסטער-באשוועהרער שנעל פֿארוואַנדעלט די ריזען אין מיהלען, כדי איך זאָל זיך ניט קאָנען ריהמען מיט'ן זיג. — אצונד פארשטעהסטו, מיין זוהן, וואָס מיט מיר איז געשעהן?

פארשטעהן קאָן איך עס ניט, אָבער איך מוז אייך שוין גלויבען. איך האָף נאָר, אז אזא „קאַמאנדאנט" וועט זיך ניט צו אָפט באַגעגענען מיט אונז, אניט וועט מיר דאָס לעבען

קיינמאָל ניט איינגעהן. צום טייוועל מיט אזעלכע פארשטע־
לענישען, וואָס קיין געזונטער מוח קאָן ניט באגרייפען!

מיט „אָך" און „וועה" זעצט זיך דער ריטער אצונד ווי־
דער ארויף אויף זיין פערד. דער דיקער בחור האלט איהם
דערבי צו דעם צוים און העלפט דעם פֿאַרוואונדעטען ארויף
אויף'ן זאָטעל. אזוי רייטען זיי לאַנגזאַם און רוהיג ווייטער
אויף זייער וועג. דער ריטער קוקט ווי תמיד ארוים אין דער
ווייטענס, בעת דער דיקער וואַרפט זיינע בליקען בלויז אויף
דער נאָהנטער שטרעקע ארום איהם, צי איז אויף'ן וועג ניטאָ
עפעס צו קריגען, וואָס זאָל איהם קאָנען שפּעטער דערקווי־
קען דעם גומען.

אזוי פארגעהען לאַנגזאַם די שטונדען פון טאָג, און ווען
די זון לאָזט זיך אראָפּ אין מערב זייט, וואַרפענדיג איהרע
רויטע שטראַלען אויף די ווייטע וואַלקענס, דערזעהט דער
דיקער בחור א שענק אויף'ן וועג, און עס קומט איהם גלייך
ארויף אויף'ן זינען, אז דאָ וואָלט געווען זעהר גוט איבערצו־
נעכטיגען.

מיט אמאָל הילכט אָפּ דער קלאַנג פון א טרומייט אין
דער לופט. א חזיר־פֿאַסטוך בלאָזט מיט מאַכט אין האָרן,
כדי צו פֿאַרנאַרען אין שטאָל די חזירים, וועלכע ראָיען זיך
אין בלאָטע. — דעם ריטער'ס אויערן פֿאַרנעמען דעם קלאַנג
פון'ם האָרן, וואָס וועקט איהם אויף פון זיינע טרוימען. זיין
אויג פאַלט אויף דער אָרעמער געבוידע, וועלכע מאַלט זיך
גלייך אוים ווי א שלאָם כיי איהם אין קאָפּ.

מיין זוהן, האַסטו געהערט דעם טרומייטען־קלאַנג?
פרעגט ער דעם דיקען קנעכט ביי זיין זייט. דעם וועכטער'ס

אויג האָט אונז שוין דערזעהן. מיר דוכט, מען האָט שוין ארונטערגעלאָזט די בריק, כדי מיר זאָלען קאָנען פריי אריינ־ געהן אין דעם שלאָס־הויף. אין אָט דעם שלאָס וועט מען אונז גערן אויפנעמען לויט דעם אלטען שטייגער פון די רי־ טער.

דער דיקער קוקט ערשטוינט, גלאָצט מיט די אויגען ארום זיך, אָבער ער קאָן ניט זעהן ניט קיין שלאָס אָן ניט קיין בריק, פון וועלכע זיין בעל הבית האָט געריידט אזוי זיכער, פונקט ווי אלעס וואָלט געלעגען פאר זיינע אויגען.

איהר מיינט דעם שענק דאָרט? פרעגט ער פול מיט ערוואַרטונג. מיט מיין בעסטען ווילען קאָן איך דאָ קיין שום אנדער זאך ניט זעהן, כאָטש די אויגען קריכען מיר ארויס קוקענדיג.

דאָס איז א שלאָס, איעדער קאָן עס זעהן. אָן דאָרט קומט שוין דער „קאסטעלאן" (שלאָס־פאַרוואַלטער) אונז אנט־ קעגען, כדי אונז אויפצונעמען מיט כבוד, ווי עס פאסט זיך פאר מענשען פון אונזער שטאַנד.

אויב דאָס איז א שלאָס, דאָן מוז איך ווירקליך זאָגען, אז עס איז שווער צו אונטערשיידען צווישען איהם און א שענק, זאָגט דער דיקער בחור און טוט זיך דערביי א קניפ אין לינ־ קען אויער. און יענער דאָרט קוקט מיר אוים צו זיין א חזירים־פאסטוך. ווי א „קאפלאן" (הויז־גויסטליכער) זעהט ער געווים ניט אוים. צי שטעקט ניט אקאָרשט אויך דאָ הינ־ טער דעם דער „קאמאנדאנט", וועלכער האָט אונז פריהער אפגעשפילט דעם קונץ מיט די מיהלען!

דער דיקער חברה מאָן געהט פאַרזיכטיג ארונטער פון'ם

עזעל און העלפט דעם דאַרפן ריטער אראַפּגעהן פּון׳ם פערד. דערנאָך גיט ער זיי ביידע אריין אין שענק און זעצען זיך באַקוועם אַנידער ביי א קיילעכדיגען טיש.

דער דיקער פּאַרלאַנגט שנעל עפּעס צו שטאַרקען דעם מאָגען און ער שאַרפּט באלד די צייהן אויף א שאַפּענעם ריפּ, אין דער צייט וואָס זיין בעל הבית קוויקט זיך מיט א קעזעל.

די נאַכט פּאַרברענגען זיי אין א שייער, וואָס קוקט אוים ביי אונזער ריטער אין די אויגען ווי א סאַלאָן. דער דיקער מאַכט זיך באקוועם, ציהט אוים זיינע גלידער, און באַלד כראַפּעט ער אזוי שטאַרק, אז אלע וועלט ציטערן. אָבער דער ריטער ליגט אין ווייכען הויי און טראַכט וועגען זיין דאַמע דאַרט אין דער וויטען, וועלכע זיין אייגענע פאנטאזיע האָט געשאפען, ביז וואנען דער שלאָף שליסט אויך איהם צו די אויגען.

אויף מאָרגען פריה זיינען זיי ביידע וויידער אויף׳ן וועג. דער ריטער קוקט אוים נאָך נייע אויסערגעוועליכע געשעניש, נייע געוואגטע צוזאמענשטויסען, וועלכע זאָלען פּאַרמעהרען זיינע בארימטע מעשים און אויסקלינגען זיין העלדענטום איבער דער גאַנצער אָפּגעלאָזענער וועלט. אזוי ציהען ביידע דורך דאָם וויטע לאַנד, וואוהין דער צופאַל פיהרט זיי און וואו גרויסע טאַטען ערוואַרטען אונזער ריטער.

מעהר ווי איין האַרטען, שווערן קאַמף האָט אונזער ריטער דורכצומאַכען; עס דערצעהלט אונז וועגען דעם זיין פּארוואונדעטער קערפּער, אויף וועלכען ס׳איז ניטאָ קיין איין גאַנצע געזונטע שטעל. אָבער פעסט, ניט צוטרייסעלט בלייבט זיין דראַנג צו דער טאַט. שטענדיג ליגט זיין האַנד אויף

דעם קנאַפּ פון זיין שווערד. ער קווויינקעלט זיך קיינמאָל ניט, טראַכט ניט איבער קיין רגע, וועָן די שטונדע שלאָגט פאר איהם.

אמת, אז די טאַטען לאָזען זיך פאַר איהם דאָס רוב אוים צום שלעכטען אוּן ברענגען איהם וווייטאָגען, אומגליק אוּן פּיין. אָבער אומבאזיגט בלייבט זיין ווילענס קראַפט, קיין זאַך קאָן איהם ניט אראָפשלאָגען פון מוט, אוּן אָהן אויפהער לעכצט ער נאָך נייע מעשים.

אין׳ס אייגענעם ליכט קומט איהם פאַר יעדע זאַך; ער שאַפט זיך א וועלט נאָך זיין בילד, וועלכע איז אזוי ווייט פון דער וועלט, אין וועלכער ער וואנדעלט, אז ער קומט כסדר אין ווידערשפּרוך מיט איהר, אָבער גיט זיך קיינמאָל צו איהר ניט אונטער.

ער איז א באַשעפער, וועלכער טראָגט ביי זיך אין דער ברוסט זיין אייגען גרוים וואונדער, וואָס מאכט פון טרוימען ווירקליכקייטען אין שאפט אָאזיסען פון וויסטען מדבר־לאַנד.

די מענשען לויפען איהם נאָך מיט שפּאַט אוּן גלויבען, אז ביי איהם אין קאָפּ איז עפּעס ניט אלעס אין אָרדנונג. צייטענווייז קלייבען זיי נהת פון איהם; זיין מאַדנע אויפּ־פיהרונג פּאַרשאַפּט זיי פּארגעניגען אוּן זיי שטאַלצירען מיט זייערע אייגענע מעשים, וועלכע וואקסען אוים אין זייערע אויגען, קריגען מעהר וועדט, וועָן מען מעסט זיי לויט די משוגע׳נע איינבילדונגען פון יענעם שוטה.

אָבער מייסטענס שטעהט ער זיין צייט אין וועג. עס שטערט די אנדערע דאָס, וואָס ער זוכט שטענדיג אראָפצו־פיהרען פון׳ס דרך חישר, פון דעם אלטען אויסגעטראַטענעם וועג די זאַכען, וועלכע זיינען געהייליגט דורך דער טראדיציע

און טראָגען אין זיך די ירושה פון גרייז־גרויע עלטער־זיידעס.

ווער עס רעוואָלטירט קעגען אַלטע מנהגים און אלטע רעכטען, ווער עס וואַנדערט ניט תמיד צוזאמען מיט די אנדערע אויף דעם זעלבען שאָסיי, וואָס די טאַטעס האָבען אויפגעלעגט און אויסגעטראָטען, דער פּאַסט זיך ניט אריין אין דער וועלט פון דער נאַקעטער ווירקליכקייט, וואו די אַלטע רעדער פּאַסען זיך שטענדיג אריין איינע אין די אנדערע, צו רעגולירען דעם אלטען גאַנג פון דער געוואוינהייט.

ניטאָ מעהר קיין וואונדער אין דער דאָזיגער וועלט. דאָ איז די מלוכה פון ניכטערע געדאַנקען, וועלכע האָבען שוין לאַנג פארגעסען וואָס עס הייסט אזוינס זיך וואונדערן, טיף שטוינען, און וועלכע באַטראַכטען וועלט און זאכען אין פשוט'ע, וואָכעדיגע ארבייטס־קלייד ער. ס'מאַכט גאָרנישט אוים וואָס דער בגד איז פאַרפלעקט, צוריסען און צושליסען און די פּאַרב אָפּגעקראַכען, אָפּגעבליאַקעוועט פון דער זון, עס שטערט פונדעסטוועגען קיינמאָל ניט דעם ריטם פון די אַלט־געוואוינטע מעשים און רופט ניט ארוים אין מוח קיין פראַגען, וועלכע זיינען איהם נאָך אומבאַקאַנט און געהיים־ניספול פּרעמד.

אביסעלע פּאָזיץ איז, אמת, ניט אוועקצומאכען מיט דער האַנד, בתנאי, אז מען זאָל ניט פארגעסען דעם גרעניץ, וואו פאַנטאַזיע און ווירקליכקייט צושיידען זיך, כדי דער חלום זאָל זיך ניט אויסגעבען אלס לעבען און די ניכטערע איבערלעבונג זאָל ניט געשטערט ווערן.

אז מען האָט דערפילט די שוערע פליכט פון טאָג און מען וויל אין אָוונט געניסען די כשר־פאַרדינטע רוה, דאָן איז די פּאָזיץ א ברכה פון גאָט און זי העלפט לאַנגזאם צו דער

דאָן קיכאָט

JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

פאַרדייאונג. מען לייענט וועגען שטערן־טרוימען, צויבער־נעכט, וועגען שענע, ליבע וואלד־געטינם, קארליקעם, שדים און רוחות; מען הערט, ווי אויף'ן אויוועז זידען שטיל די וואורשטלעך, אזוי אז טרוים און ווירקליכקייט פארבינדען זיך. דאָן וועדט דאָם גלייכגעוויכט פון דער זעלע קיינמאָל ניט געשטערט און עם שאדט נאָרנישט צום געזונט.

אָבער וועד עם קאָן ניט געפינען דעם גרעניץ, וואו עם צושיידט זיך דעם חלום'ס לאנד פון'ם לעבען, דער איז א נאָר, וואָם זעהט נאָר שטוינענדע וואונדער און געהט אין וועגען, וועלכע זיינען פרעמד פאר'ן פאַרשטאַנד.

באגייסטערטע טרוימער זיינען דאָם, וועלכע וואנדערן איף וואונדער'ם וועגען, פארבלאָנדזשעטע נשמות, וועלכע פאַראַכטען די פיחרונג פון די פאָטערם און שליידערן אריין זייערע פאקלען אין דעם בית המקדש, אין דעם הייליגטום, וואָם דער פיליסטער האָט מיט בינען־פליים אויפגעבויט.

רעבעלען זיינען עם, וועלכע בונטעווען זיך קעגען אלטע מנהגים אין צורייסען דעם הייליגען באַנד פון דער געוואוינ־הייט, וואָם פארקניפט אזוי ענג די יאַהרהונדערטע דורך טראַדיציע אין פרומע, אומאויפהערליכע רעפעטיציעם. זיי לאָבען זיך אוים פון יעדער נאַרמע, צוברעכען לייכטזיניג די אלטע לוחות, די טאַוולען פוז די געזעצען און יעדען צוים, וואָם האלט די וועלט צוזאמען, אזוי אז דער גייסט פארלירט זיך אין א ים וואָם האָט ניט קיין ברעג.

א חלום איז פאר זיי דער זין און צוועק פון דער עקזיס־טענץ. זיי פאַרמירען זיך די וועלט לויט זייער אייגענעם וואונש אין געהען אונטער, וועדן פארצעהרט פון זייער אוי־גענער משוגע'נער איינבילדונג.

דער אייִדעלער ריטער איז פון יענעם שטאַם. ווי א גאַט קיניגט ער אין דער מלוכה פון די טרוימען, וועלכע זיין פאַנ־טאַזיע אליין האָט אויסגעוועבט. אָט די מלוכה, אָט די טרוי־מען־וועלט ווערט פאר איהם אן אינערליכע איבערלעבעניש. ער פיהלט ניט, אז די וועלט, אין וועלכער ער לעבט, איז אין שטענדיגען קאַמף מיט זיין וועלט, זעהט ניט דעם אָפגרונד, וואָס צושיידט איהם פון רוים און צייט.

קיין אינערליכע צוויספּיגקייט שטערט איהם ניט, לעגט איהם ניט קיין שטיינער אויף זיין וועג; דערפאר איז ער תמיד גרייט צו דער שנעלער טאַט. קיינמאָל קומט איהם ניט ארויף קיין גערַאנק, וואָס זאָל וואַרענען, אָפּהאלטען זיין אָרם, וועג ער ציהט דעם שווערד אין דרייסטען קאַמף. ער וויסט ניט וואָס עס הייסט קווינקלען זיך, די וואקעלדיגקייט פון׳ם אייגענעם האַרצען איז איהם פרעמד; זיין וועזען איז אינגאנצען ווי פון איין שטיק אויסגעגאָסען. מחמת דעם פלאגען איהם קיינמאָל ניט די שטומע יסורים פון צווייפעל.

ער האַנדעלט, וויל די טאַט באַפּעהלט עס איהם, ער פיהלט זיך אלם באַשיצער פון דער גערעכטיגקייט, וואָס מוז דערפילען א צווענק אין לעבען, פאר וועלכען דאָס שיקזאל האָט איהם באשטימט פאר דער צייט. מיט דעם גאנצען פייער פון זיין נשמה גלויבט ער אין דער ראָלע, וועלכע איז איהם אָנגעטרויט געוואָרן, און פיהלט זיך ווי א באנייער פון׳ם רעכט.

אָבער די וועלט באגרייפט ניט זיין חלום, ווייל ניט מקריב זיין דאָס עקזיסטירענדע פאַר דער פאַנטאַזיע, וועלכע איז טאַקע אזוי שען, וועלכע פונקעלט לוסטיג אין בונטע פאַר־בען, דאָך קאָן זי קיינמאָל ניט פארנעמען דעם פלאַץ פון דער

ווירקליכקייט. אזוי דאַנקט איהם קיינער ניט פאר זיינע דרינגענדע מעשים, אפילו די „דערלייזטע" גופא מאכט ער זיך פאר שונאים, ווען ער ווייל זיי צווינגען צו געהן אויף א נייעם וועג, וואָם איז באלויכטען בלויז פון דעם שטערן-שיין פון'ם אידעאל.

איינמאָל, ווען האָר אן דינער זיינען געריטען אויף זייער וועג, האָבען זיי אין דער וויטענס דערזעהן א מחנה מענשען, וועלכע זיינען מיט שוועָרע טריט צוגעקומען אלין נעבעטער צו זיי. צוזעלק מענער זיינען עס, געשמידט אין אייזען, מיט שוועָרע קייטען אויף העבט און פיס. זיי געהען אלע אין דערזעלבער שורה און טראָגען א קייט ארום האַלז, וואָם טשעפעט צו זייערע קעפ אייגעם צום אנדערן וויי ריזיגע פערל פון א רויזען-קראַנץ.

הינטער דער דאָזיגער שורה קומען פיער וועכטער, צוויי צופום און צוויי אויף פערד. זיי טרייבען אָן די געפאַנגענע און שפּאַנען לאנגזאם און נאכלעסיג אנטקעגען זייער ציל.

דו זעהסט די מענער, וועלכע קומען דאָרט אנטקעגען אונז? פרעגט דער ריטער ערנסט ביי זיין דיקען קנעכט. מיר דוכט, אז עס איז מיר דאָ ווידער באַשערט אן אַוואַנטיורע, כדי אויסצופּרואוון די שטארקייט פון מיין אָרם.

גיט אקאָרשט אַכטונג, פאַלט איהם דער דיקער שנעל אריין אין די רייד. צאַמט אין אביסעל אייער אומגעדולד, וועלכע האָט אונז שוין מעהר ווי איין מאָל אריינגעבראכט אין א שוועָרער צרה. אויב איך האָב קיין טעות ניט, זיינען דאָם רודער-קנעכט, וועלכע ווערן אויף דעם קענינ'ס באפעהל געפיהרט צו דער שטראָף-שיף, כדי אָפּצוקומען פאר זייערע זינד.

פּארשטעה איך דאָס ריכטיג, דאָן צווינגט מען, הייסט עס, אָט די מענשען צו געהן אין אָרט, וואָס איז זיי ניט צום האַרצען. אויב אזוי בין איך פונקט געקומען אין דער רעכטער צייט, כדי צו העלפען די פּאַרשקלאפּטע און זיי דער־לייזען פון׳ם יאָך. איז עס ניט מיין פליכט זיך דאָ ארויינצו־מישען און באפרייען אָט די מענשען, וועלכע זיינען אליין צו שוואַך זיך ארויסצורייסען פון׳ם פרעמדען צוואַנג?

געדענקט, אז דאָס זיינען דעם קעניג׳ס שקלאַפען, וואָרנט איהם ווידער אמאָל דער אנדערער. פּארבראַכער זיינען עס, וועלכע איהר ווילט באַשיצען; פּאַרבראַכער וואָס די הייר־ליגע אינקווויזיציע האָט דערטאַפּט, און וועלכע דארפען איצט קריגען דעם שכר פאר זייערע מעשים, ווי עס פּאַדערט זיך גזעזען פון לאַנד.

וועד האָט עס געגעבען דעם קעניג דאָס רעכט, איינצו־שפּאַנען די מענשען דאָרט אין דעם שקלאַפען־יאָך? דער קעניג דאַרף באַשיצען זיינע אונטערטאַנען, אַנשטאָט ארויפ־צולעגען אויף זיי א צוואַנג און זיי איבערגעבען אין די הענט פון דער ברוטאַלער טיראַניי. — האַלט דיין עצה פאר זיך, מיין זוהן, איך וויים אליין וואָס איך האָב צו טאָן, וואָס עס איז אין איינקלאַנג מיט דער אויפלעער פליכט פון דער רי־טערשאַפט.

דערווייל איז די פרעמדע מחנה, אַנגעלאַדען מיט די שווערע קייטען, צוגעקומען צו זיי. דער ריטער שטעלט זיך זיי אין וועג און פרעגט העפליך דעם ערשטען שומר, וועד ער איז און פארוואָס ער פיהרט די לייט, וועלכע זיינען אזוי געשמידט אָן אין יאָך געטריבען.

דער זועבטער קוקט פאַרוואונדערט אויף דעם מאַן, וועל־כער קומט איהם פאָר אזוי פרעמד און מאָדנע. דאָן זאָגט ער מיט א גוט־געשטימטען טאָן:

מיין הויך געשעצטער האַר, אויב עס איז ניט צו שווער פאר אייך, טו פרעגט זיך נאָך ביי די חברה לייט אליין אויף זייערע מעשים. זיי וועלען פון אייך ניט פארהוילען דעם אמת און גערן צופריידענשטעלען אייער נייגעריגקייט.

דער ריטער פרעגט דעם ערשטען אויף דער קיט, פאר־וואָס ער וועלט פאַרשיקט אויף דער שטראָף־שיף. —

די ליעבע האָט מיך אריינגעבראכט אין אומגליק, אויי־דעלער האַר, זאָגט דער דאָזיגער, פינטלענדיג כיטרע מיט די אויגען. איך בין געזונען פארליבט, נו, בין איך איצט גע־שמידט אין קייטען.

זינט וואן פארשיקט מען דאָס פאַרליבטע אויף דער שטראָף־שיף? פרעגט איהם דער ריטער מיט פאַרוואונדע־רונג. אזוינס האָב איך נאָך קיינמאָל אין מיין לעבען ניט געהערט.

אך, ניט דאָס, מיין האַר, ענטפערט איהם דער בחור. ס'איז ניט געזונען קיין פרוי, וועמען איך האָב מיין האַרץ געשענקט. מען האָט מיך געפאקט דערביי, וואן איך האָב אומאַרעמט א בינטעל וועש, וואָס האָט היים איינגעשלאָסען מיין ליעבע אין האַרצען.

אן איהר? וועגדט זיך אצונד דער ריטער צו זיין שכן. פאר וועלכע מעשים טראָגט איהר אָט די קייט?

ער איז א זינגער, פאַלט דאָ שנעל א דריטער אריין אין די רייד. דאָס היסט, ער געהט מיט אונז, וויל ער האָט

אזוי וואונדערליך געזונגען, וועו עס איז, פארשטעהט זיך, בעסער געווען צו שווייגען.

איהר מיינט צו זאָגען, פרעגט דער ריטער זעהר ערנשטוינט, אז מען האָט אָט דעם מאַן געשמידט אין קייטען, וויל ער האָט געזונגען פון ליעבע און פון גרויסע טאַטען?

גאַנץ ריכטיג, מיין האַר, ער האָט געזונגען פון גרויסע טאַטען, וועו דער ענקער האָט איהם געפייניגט מיט די פיינגער־שרויפען. ער האָט אויסגעזונגען אלע לידער, וואָס ער האָט געקענט. דערפאר פארשיקט מען איהם אצונד אויף דער שטראַף־שיף.

אזוי פרעגט דער ריטער יעדען איינעם פון דער מחנה און הערט פון יעדען א נייע געשיכטע, פון וועלכער ער פארשטעהט בלויז דעם האַלבען זין. וועו דער לעצטער האָט פאר איהם געעפענט זיין הארץ, נעמט ער אַן די פיקע פעסטער אין דער האַנד און הויך אויף'ן קול זאָגט ער צו די שקלאפען:

אזוי ווייט ווי איך האָב געקאָנט ארויסנעמען פון אייערע ווערטער, געהט קיינער פון אייך ניט גערן צו דעם אָרט, וואָס איז פאר אייך באַשטימט. דאָס שיקזאל איז געווען גרויזאם מיט אייך. איהר האָט ניט געפונען ניט קיין ליעבע, ניט קיין רחמנות. קיין ריכטער האָט אייך ניט געשאַנקען יענעם רעכט, אויף וואָס יעדער מענש, אויך דער געפאלענער, איז בארעכטיגט. דערום מוז איך אלזאָ אליין אייך פאַרשאַפען רעכט, ווי עס באַפעהלט מיר מיין ריטער־פליכט.

דאן וועגדט ער זיך מיט אן אידעלער מיענע צו דעם ערשטען וועכטער און זאָגט:

איהר, גוטער מאן, האָט אַלזאָ געהערט, וואָם איך האָב געזאָגט. נעמט אלזאָ אראָפּ די קיטעלן פון די געפייניגטע, כדי יעדער איינער זאָל זיך קאָנען געהן פריי זיין וועג. נאָר גאָט אין הימעל איז דער ריכטער איבער זייערע מעשים, ניט איהר, וואָם איהר קאָנט ניט לייענען אין מענשען־הערצער. אייך גופא האָבען אָט די אומגליקליכע גאָרנישט געטאָן, און עס פאָלט ניט פאָר א מאן מיט עהרע צו שפילען דעם הענקער איבער זיין גלייכען.

נאָר וועט אימיצער פון אייך זיין אזוי פארבלענדט, אז ער וועט זיך שטעלען קעגען מיין ווילען, דאָן וועט מיין גוטער שוועזרד מיר פאָרשאָפען רעכט און ברענגען הילף פאר דער פאָרפאָלגטער אומשולד.

מיין ליבער האָר, איהר זיינט ניט אינגאנצען ביים זינען, זאָגט דער וועכטער מיט אן אָנגעשטרענגטען בליק. געהט זיך אייך אין גאָט׳ס נאָמען און מישט זיך ניט אין זאָכען, וועלכע אייער אָרעמער מוח קאָן ניט באָגרייפען.

איהר זיינט א הורען־זוהן און אָויסוואורף! שרייט אויס דער מיטיגער ריטער מיט ברענענדען צאָרן און גיט זיך א לאָז אויף איהם מיט דער אָנגעשטעלטער פיקע. דער וועכטער, וועלכער האָט זיך ניט געריכט דערויף, וועדט אומגעוואָרפען פון דעם פערד, און ער פאָלט אָנידער א פארוואונדעטער אויף דער ערד. דאָ קומען איהם צו הילף די אנדערע דריי, וועלכע אונזער ריטער נעמט אויף מיט זיין געצויגענעם שווערד.

אָבער די רודער־קנעכט זיינען ניט פויל און זיי ניצען שנעל אויס די גינסטיגע געלעגענהייט. זיי צוברעכען זייערע קיטען אויף די שטיינער, און איינער העלפט ארויס דעם אנ־

דערן פון׳ם אייזען. באַלד האָגעלט עס מיט שווערע שטיינער אויף די איבערשטע וועכטער, וועלכע האָבען קיין אנדער ברירה ניט אוו פּארלאָזען שנעל דעם שלאָכטפעלד.

דאָ רופט דער ריטער צונויף זיין מחנה׳לע, און זיצענדיג אויף זיין שקאַפּע רעדט ער צו זיי מיט א חויכער, קלאָרער שטימע אוו זאָגט:

איהר אייזעלע העררן, ווי פרעה איך זיך מיט אייך, וואָס איך האָב מיט גאָט׳ס חילף צובראָכען אייערע קייטען, אזוי זאָ איהר זיינט ווידער מענשען צווישען מענשען. אָבער דאנק־באַרקייט איז די פליכט פון אייזעלע הערצער. טו נעמט אַלזאָ אָט די קייטען, וועלכע מיין אָרם האָט צובראָכען, אוו טראָגט זיי אויף אייערע פלייצעס קיין טאָבאָסאָ, וואו עס וואוינט די הערשערין פון מיין האַרצען, די שענסטע דאַמע, וואָס די וועלט האָט וועו געזעהן. ברענגט איהר, איך בעט אייך, איהר ריטער׳ס גרוס; דערצעהלט איהר, ווי אזוי איך האָב אייך באפרייט פון׳ם יאָך. דערנאָך קאָן זיך יעדער געהן זיין אייגענעם וועג.

הער ריטער, זאָגט אייגער פון אָט די גאַלגען־פייגעל, מיר דאַנקען אייך פאר דעם וואָס איהר האָט געטאָן. נאָר דאָס וואָס איהר פאַדערט איצט פון אונז, איז קעגען דעם שכל, אויב מיר ווילען זיך אויסדרעהען פון דער הייליגער אינקווי־זיציע. זייט זיך אייך געזונט! זאָל אייך גאָט באלוינען פאַר אייער טאָט! אָבער האַלט אונז דאָ ניט אויף צו לאַנג; דער אָרט קוקט מיר ניט אוים גאַנץ זיכער.

איהר זיינט אן אומדאַנקבאַרער און געמיינער יונג! גיט דער ריטער א געשריי אויף איהם מיט כעס. א מענש, וואָס

טראָגט ניט קיין אידאַל אין האַרצען, איז ניט ווערט די פרויי־
חייט, וועלכע ער באַוויצט. אָבער איך שווער ביי גאָט׳ס
חיליג בלוט, אז דו וועסט נעמען דיין קייט אויף דער פלייצע,
דו פארפלוכטער טייוועל׳ס זוהן, און דו וועסט געהן אהין,
וואוהין איך האָב דיך געשיקט!

דאָ גיט דער חברה מאַן א וואונק צו די אנדערע. זיי
ציהען זיך צוריק און בילדען א קרייז, מיט די באפרייער
אינמיטען. דאן הויבען זיי אָן זיי מכבד זיין מיט שטיינער,
ווי זיי האָבען עס פריהער געטאָן מיט די וועכטער.

דער ריטער וועהרט זיך אפילו מיט זיין שילד קעגען די
שטיינער, אָבער ער קאָן ניט באשיצען דעם גאנצען קערפער,
און געטראָפען פון א שטיין, פאַלט ער אראָפּ פון דער שקאפע.
אצונד רויבט איינער שנעל אויעק ביי איהם די לענטע, וואָס
ער האָט געטראָגען; אן אנדערער נעמט ביים דיקען בחור
צו זיין מאנטעל. דאן לאָזט מען זיי איבער מיט געלעכטער
און שפאָט.

ליגען זיי אלע פיער, האַר, דינער, פערד און עזעל — און
קאָנען קוים ריהרען מיט די פארוואונדעטע גלידער, ביז דער
דיקער קריגט צוריק לשון און זאָגט:

אָט האָט איהר אייך; דאָס איז דער סוף פון׳ם ליד. דאָס
אלעס וואָלט געקאָנט אויסגעמידען ווערן, ווען איהר מאכט
ניט אזוי אויעק מיינע ווערטער מיט דער האנד. אָבער אייער
דראָנג נאָך טאָטען קערט אלעס איבער מיט׳ן קאָפּ אראָפּ און
מיט די פיס ארויף און ברענגט אונז כסדר איין צרה גרעסער
פון דער אנדערער. ס׳קוקט כמעט אויס, אז אלע גוטע גיים־

טער האָבען אייך פארלאָזען, וואָרים די פארנונפט, דער שכל לעבט שטענדיג מיט אייך אין קריג.

אצונד האָט איהר נאָך צו די צרות א צוגאָב: דעם שפּאָט. דיזעלבע מענשען, וועמעס קייטען איהד האָט צובראָכען, האָבען אויפגעהויבען זייערע הענט קעגען דעם באפרייער. אָה, מיין האָר, צו שלעכט קענט איהר דאס הארץ פון די מענשען! איהר זעהט זיי שטענדיג אין׳ם גלאַנץ פון אייער טרוים און קוקט זיך קיינמאָל ניט אום אויף דער נאַקעטער ווירקליכקייט, וועלכע איז שטאַרקער ווי אייער שאָטען־וועלט.

מיין זוהן, איך וויל ניט זאָגען, אז דו ביזט אומגערעכט, און עס איז אויך ניט דיין שולד, וועז די זאכען שפּיגלען זיך אָפּ ביי דיר אין קאָפּ אנדערש ווי זיי זיינען.

געווים איז א ווייטאָג וואָס די זעלביגע האנד, וועלכע איך האָב באפרייט, האָט זיך אויפגעהויבען קעגען מיר. נאָר דאָס, ווייזט אוים, איז דער גורל וואָס דאָס שיקזאל האָט פאר מיר באַשטימט.

אָבער אויך ביי די געזונקענסטע מענשען אין הארצען לעבט נאָך א פונק פון יענער אנדערער וועלט, וואָס ליגט באהאַלטען און גליהט דאָרט אין דער טיפסטער פינסטערניש, ביז דער הויך פון דער פרייהייט צובלאָזט איהם אין א ליכטיגען פלאָם.

כ׳האָב צוריקגעגעבען די לומפען זייער פרייהייט און זיי געשיקט אין יענעם ווייטען אָרט, וואו עם וואוינט די הערשערין פון מיין האַרץ, וועלכע רעגט מיך אָן און טרייבט מיך צו דרייסטע טאַטען. אָבער יענע, אָקאַרשט ערשט פון דער קייט באַפרייט, האָבען ניט פאַרשטאַנען, וואָס עס איז

ניצליך פאר זייער נשמה. פונדעסטוועגען וועט אויך קומען זייער טאָג; אויך פאר זיי וועט אמאָל שלאָגען די שעה.

ביז דאמאָלס איז נאָך א היבש וויילע, זאָגט דער דיקער בחור, און אויב איהר ווילט וואַרטען ביז וואסער וועט ברענען, דאַן וועט איהר, כ'לעבען, אביסעל צו קורץ קומען מיט דער צייט וואָס איז אייך באַשערט פון גאָט.

און וואָס איז שייך צו דער דאָנא פון טאָבאָסאָ, וועלכע איהר פארעהרט, אקוראט זוי וי וואָלט געזאָגן גאָט'ס מאַמע אליין, וויים איך ווירקליך ניט, וואָס דאָ קומט פאָר. איך קען זי גוט, די טאָכטער פון קאָרטשועלאָ. טאָבאָסאָ ליגט ניט ווייט פון אונזער דאָרף.

נו יאָ, זי איז א געזונטע, פעסטע בחור'טע און זי הויבט אייך אויף א זאַק פון דער ערד—הערט איהר? דער שטארק-סטער פויער קאָן עס ניט מאַכען בעסער. א מויל האָט זי, זאָל מיך גאָט אַפּהיטען! יאָ, זי איז ווירקליך א גרויסע בריה, אין אז מען דאַרף וועט זי אייך ארויסשלעפען דעם בעסטען ריטער פון דער בלאָטע, אזוי ווי ער וואָלט געזוען געמאכט פון מאנדעל-קוכען. א קול'כעל האָט דאָס — איי, דו ממזר'וק! און ראַמט זי אייך אין אויער א סוד, קאָן אייך דאָס אויער-הייטעלע פלאַצען פון איהר געשריי.

באמת, א מענש מיט אלע מעלות! נאָר אז איהר זאָלט זי האָבען אויסגעקליבען פאר א פירסטין, פאר דער אוים-דערוויילטער פון אייער ריטער-האַרין, — דאָס, בנאמנות, קאָן אין ניט פארשטעהן.

וויל א כשוף פארבלענדט דיר די אויגען, פאלט איהם דער ריטער האָסטיג אריין אין די רייד. דו זעהסט די זאָבען

שטענדיג אין אן אַנדער ליכט. דיר געהט עס פונקט, ווי עס איז געגאַנגען די שקלאַפּען, וועלכע איך האָב באפרייט פון זייער שווערן יאָך. נאָר וען דער כשוף וועט זיך ענדליך אָפּ־טאָן פון דיר, דאן וועסטו אויך מיט אַמאָל איינזעהן, אז יענע שענע, וועלכע האָט געפאנגען מיין הארץ, פארדינט צו טראָ־גען די קרוין פון א וועלט.

איך הער נאָטירליך דאָס, וואָס איהר רעדט דאָ צו מיר, אָבער אלץ שווערער קומט עס מיר אָן אייך צו פאַרשטעהן. ס'איז אויך ארויסגעוואָרפען צו טראַכטען, זיך גריבלען אין זאַכען, וועלכע לאָזען זיך בשום אופן ניט דערגרונטעזוען. — נאָר איין זאַך וואָלט איך גערן געוואָלט וויסען פון אייך. ווי קומט עס, וואָס קיין אומגליק האָט אייך ביז אהער ניט ענ־טוישט?

דאָס וואָס מיר האָבען ביז אהער צוזאמען דורכגעלעבט, איז דאָך געווים ניט געווען בלויז א חלום. אמת, אז איהר רעדט כסדר וועגען א כשוף, א צויבער־גייסט, וואָס ווייזט מיר די זאַכען אין אן אנדער בילד. אָבער אָט דער גייסט קוקט מיר עפּעס אוים צו זיין צו רעעל. אויב אלע שנעלען אין נאָז, בוכצעס, שטורכעס און מוראַ'דיגע קלעפּ, וואָס איך האָב ביז איצט געקריגען אין אייער דינסט, זיינען געווען ניט מעהר ווי א כשוף, א פארבלענדונג, דאן מוז איך זיך גאָר פשוט מודה זיין פאר אייך, אז דער כשוף האָט זיך מיר גאָר נישקשה'דיג געלאָזט פיהלען, איז מיר אריין אין די ביינער. אביסעל צו שטאַרק קוקט מיר אוים אָט די כשוף־מאַכעריי. מען קאָן זי ניט אונטערשיידען פון דער ווירקליכקייט.

אזוי איז דאָס, מיין זוהן, זאָגט אונזער ריטער ערנסט.

ס׳איז א שווערע זאַך צו שיידען, אַפּצוטיילען די ווירקליכ־קייט פון׳ם טרוים. וואָרים יעדע ווירקליכקייט איז פריחער געווען א טרוים, און יעדער טרוים שטרעבט דערצו, צו ווערן א ווירקליכקייט. די שעפערישע קראַפט פון׳ם גלויבען שאַפט ווירקליכקייטען, און א ווירקליכקייט, וועלכע וועקט ניט קיין טרויזען, איז א לעבען וואָס וועלט פארצעהרט, פארטרי־קענט אין זאַמד —, א זריעה, וואָס האָט פארלאָרן איהר פרוכטבארקייט.

דו פרעגסט, פארוואָס איך בין קיינמאָל ניט ענטוישט געוואָרן אין לעבען און בין שטענדיג גרייט צו נייע טאַטען? וויל טיף אין מיין נשמה ברויזען פייער־שטראָמען און מיין אויג זעהט פאר זיך וווייט וועלטען, א ניי לאַנד, ארומגענו־מען פון ווילדען שטורם, וואָס קיין שטערבליכער האָט נאָך ניז אהער ניט באַטראָטען.

וו טיפּע קלאַנגען דרינגט עס אריין אין מיינע אויערן, אין מיין נשמה באַדט זיך אין הימעלשען תענוג. — זעה, אַט יענע וווייט וועלט רייצט עס מיך צו דער טאַט, גיט מיין האַרץ פעסטקייט און קראַפט, וועלכע פארטרייבען יעדע שוואַכ־האַרציגקייט, יעדען צווייפעל.

וען דער בורא וואָלט ניט באשאַפען מיין שטאַנד, די ריטער, וועלכע וועלן געטריבען פון אן אינערליכען דראַנג אין לאַזען זיך ארוים אין וווייט וועגען צו וווייט צילען, דאן וואָלט דאָס דאַזיגע לעבען שוין לאַנג געווען פארפוילט און יעדע ווירקליכקייט וואָלט צופאַלען אין שטויב. קיין פעלד וואָלט מעהר קיין פרוכט ניט געטראָגען, די גאַנצע ערד וואָלט געווען א מדבר, די לעצטע האַפענונג וואָלט לאנג פארטרי־קענט, אויסגעלאַשען געוואָרן.

מיר זיינען עס די, וואָס טראָגען נייע זריעה אין האַר־צען. דער שוואַכער פונק, וועלכער איז שוין האַלב פארלאָ־שען, ווערט נאָר דורך אונז צובלאָזען און פאַנאַנדערגעפלאַ־קערט אין א ברענענדען פייער.

וועט מען אמאָל פאַרשאַרען אין דער ערד דאָס לעצטע צווייגעל פון אונזער איידעלען שטאַם, דאן וועט זיין א סוף צו אלע צייטען; די וועלט וועט אויסזעהן ווי א בית עולם, און יעדעס לעבען וועט אין דער סאַמע שפּראָצונג אָפּשטאַר־בען.

אויף מאָרגען אין דערפריה זיינען זיי אין די בערג, וואָ אונזער ריטער פאַלגט נאָך פרעמדע שפּורען, אין דער צייט וואָס דער דיקער בחור געפינט אויפ'ן וועג א רענצעל, וואו עס ליגט באַהאַלטען א בייטעל מיט גילדערנע דוקאטען.

אזוי רייטען זיי דעם גאַנצען טאָג, ביז דער אוועגט לאָזט זיך ביסלאכווייז ארָפּ און וויט אין מערב שטראַלען אָפּ די שפּיצען פון די בערג מיט א רויטען שיין. אויף לייכטע, שטילע פליגלען קומט די נאכט; טויזענטער שטערן פונק־לען, און ווי א וואונדער־מעשה'לע קוקט אוים די גאנצע וועלט.

דער ריטער זיצט פאר'חלומ'ט אויף א פעלז און זיין בליק פאַלגט נאָך די שטראַלען, וועלכע דרינגען דורך דעם וועלט־רוים. אָבער אויך דער דיקער בחור איז נאָך אויף, ליגט אויף זיין קאַלדרע און טראכט און גריבעלט זיך איבער די מעשים פון זיין האַר.

א זעלטענער מענש איז מיין בעל הבית, דאָס מוז איך צוגעבען. וואָס לענגער איך בין ביי איהם אין דינסט, אלין שווערער קומט עס מיר אָן איהם צו פארשטעהן. צייטענווייז

רעדט ער אזוי גענערנט, פונקט ווי א בוך, אזוי אז מען וואָלט געקאָנט יעדעם וואָרט באַשטעטיגען דורך א שבועה. דאן ווערט ער מיט אמאָל נאַריש ווי א קוה און טראכט פון האנד־לונגען, וואָס א קינד וואָלט זיך מיט זיי געדארפט שעמען.

צייטענווייז קלינגט מיר זיין וואָרט אזוי זיכער ווי דער „אמן" אין דער קירכע. דאָן זעה איך וועלט און זאכען, כמעט אין זיין ליכט. אן אנדער מאָל קומט מיר פאָר אלצ־דינג וואָס ער רעדט, ווי א ליגנעריש מעשה פון׳ם שטן׳ס מויל.

ווען דער אינזעל, וואָס ער האָט מיר צוגעזאָגט, זאָל כאָטש ניט ליגען אויף דער לבנה, ווי אזוי פיל אנדערע זאכען זיינען! אָפט שטעל איך זיך אליין די פראגע, פאר־וואָס איך בין איהם די גאנצע צייט נאָכגעגאנגען. ער האָט מיך אזועקגעריסען פון מיין אלטער וועלט, ניט קוקענדיג דערויף וואָס זיין דומהייט איז פאר מיר קלאָר ווי דער טאָג.

דאָך פיהל איך, אז קיין אנדערער וועט מיר דעם אינ־זעל ניט פארשאפען; איך אליין וואָלט קיינמאָל ניט געווען אימשטאַנד דערצו. אייגענטליך גרייט ער מיר ערשט דעם טיש, אויף וועלכען איך וועל שפעטער באפרידיגען מיין גומען. איך לעב דאָך בלויז, וויל ער גיט מיר לעבען, און אָהן איהם וואָלט מיר דאָ געווים געווען שווערליך דורכצו־קומען.

אז ער איז אָ נאר, דאָס קאָן איך אָנטאָפען מיט דער האַנד, אָבער זיין נאַרישקייט דערהאַלט איהם ביים לעבען אן לאָזט מיין בייכעל אויך ניט איינגעדאַרט ווערן. — דע־רום זאָל גאָט בענשען די דומהייט, וועלכע קומט אונז צו־ניין, און מיין ריטער פון דער טרויעריגער געשטאלט!

אזוי וואַנדערן זיי דורך לעבן, מאַכן דורך אוואַנטיורעס אָהן א צאָל, ביז דער גרויסער אָוועגט לאָזט זיך לאַנגזאַם אַראָפּ. דאָ שפּרייט זיך פּאר זייער בליק אויס דער מדבר. —

איהר ווילט, הייסט עס, באמת רייטען אין מדבר אריין! רופט זיך אָן דער דיקער בחור מיט א פּארקלעמט האַרץ. אך, אייער דומהייט האָט דאָך גאָר קיין גרענץ ניט! ביז אהער האָב איך אייך באגליט טאָג פּאר טאָג און בין אייך נאָכגענאנגען, ווי אייער אייגענער שאָטען. אצונד אָבער איז געגנוג! דאָ איז דער אָרט, וואו אונזערע וועגען געהען זיך פּאַנאַנדער.

זייט זיך אייך געזונט! אויב איהר ווילט ניט אנדערש, דאָן מוזט איהר אליין טראָגען די פּאָלגען דערפון. — דאָרט ווינקט צו אייך דער טויט, וועלכער האָט אייך די גאנצע צייט געאָרט און פּארפיהרט און אייערע אויגען פּאר־בלענדט מיט אלערליי צויבער־וועלטען, ביז דער שכל איז פון אייער מוח ארויסגעפלויגען.

דער ריטער הערט זיך ניט צו צו דעם דיקען בחור׳ס ווערטער און קוקט מיט הייסע בליקען אין דער ווייטענס. דערווייל פּארקירעוועט דער קליינער חברה מאָן זיין עזעל און רייט לאַנגזאַם צוריק צו זיין אלטער וועלט.

ער לעבט נאָך לאַנג, פיהלט זיך איצט אליין ווי א האָר און דענקט, אז קיין קליגערער פון איהם איז גאָר ניטאָ. פון זיין זאָמען זיינען ארויסגעקומען די ברואים, וועלכע ווייסען שטענדיג ווי צו דערטאַפּען דאָס גליק אויף׳ן וועג און וועלכע פּאַשען זיך באקווים דעם פּוילען, גראָבען בויך.

אבער קיינמאָל חלום'ן זיי ניט פון דעם שטערן־רייך, פון דער אומבאשרייבליכער פראכט פון בלויע וויטקייטען. דער בייטעל איז פאר זיי געווארן דאָס בענקעל, אויף וועלכען עס זיצט זייער נשמה, און לויט וועלכען זיי מעסטען יעדע מענ־שען־ווירדע. איז לוידיג דער בייטעל, דאן פאלט דעם מענ־שען'ס ווערט. וואָרים צוערשט האָט גאָט באשאפען דעם בייטעל, דערנאָך דעם מענשען.

אָבער דער ריטער שטרעבט צום מדבר. קוים וואָס די שקאָפע טראָגט נאָך דעם אויסגעדארטען קערפער — די שעה דערנענטערט זיך, דער וועג איז אָפגעלאָפען. —

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס גענויגט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין'ם ברוינעם מדבר־זאָמד ליגט א ספינקס פון שוואַרצען מארמאָר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין'ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה, ניט ליבשאפט שטראלט ארוים פון דעם דאָ־זיגען בליק. דאָס אויג איז פארשלייערט פון א טיפען טרויס, און אויף דער קאלטער פראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

מיט א פּעמטען בליק קוקט דער ריטער אריין דער ספינקס אין די אויגען, — אן אוואנטיורע, מורמלען שוואָך די בלייכע ליפען.

די לעצטע, קלינגט עס שטיל אָפּ פון דער וויטען, און שטום, ניט אויסרייד־ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אראָפּ אין דעם שטויב פון'ם מדבר.

דער פינפטער וועג

ער אַלטער קלויסטער ליגט אין טיפער רוה, אזוי פרעמד צו דער ערד, אזוי אַפּגעריסען פון מענשען־זאַרג, אַקוראַט ווי דאָס לעבען וואָלט זיך דאָ געגאנגען זיין אייגענעם גאַנג אין וואָלט גאָר ניט אָנגעריבט געוואָרן פון׳ם שטורם און דראַנג פון די צייטען.

די אַלטע מויערן קוקען שטיל פּארטראכט, אין טיפען פרידען אַטעמט יעדער שטיין, וועלכער וועלט אין זיינע הלומות ניט געשטערט פון קיין וואָכעדיגען, פּארשוועכענדען קלאַנג. פּארגעסענקייט וואוינט דאָ הינטער די דאָזיגע וועגט, און מעהר ווי אויגער, ביי וועמען דער וויטאָג פון׳ם לעבען האָט געבראַכט אין מוח, וועלכער האָט זיך צובלוטיגט די נשמה אין שטומער פּיין, האָט דאָ צוריקגעפונען די רוה, דעם פרידען פון זיין האַרצען.

דאָ גיהט זיך אָן א שטיל לעבען, וואָס איז אונטערוואָרפען אנדערע געזעצען און וואָס טראָגט אין זיך דעם אייגענעם ריטם פון זיינע ווירקונגען.

די זון שטעהט טיף ביים האָריזאָנט, און פאַמעלאך לאָזט זיך דער אָוונט אראָפּ אויף לאַנקע און פעלד. דער אַלטער קלויסטער־גאַרטען ליגט פּאר׳חלום׳ט. אויף לייכטע, דינע

זוילען געהט דאָס שטיל־שווייגען דורך דורך'ן וועלדעל. אָבער וועז די ווינטעלער בלאָזען מילד דורך די בלעטער, קלינגט עס אָפּ ווייך ווי אָרגעל־קלאַנג, וואָס רופט ארוים ציטערדיגע אקאָרדען אין דער נשמה.

די מאַנאַכען געהען שווייגענדיג ארום איבער די אלטע קאָרידאָרען, באַוועגען שטום די ליפּען אין געבעט, וואָס רייסט זיך ארוים פון די טיפענישען פון זייערע נשמות, כדי זיך אויפצוהויבען צו גאָט, צו זיין כסא הכבוד.

א ווייך בין השמשות ליכט פילט אָן די קירכע. שטיל שטראָמט עס אריין דורך די שמאָלע פענסטער און וועקט אויף אין אָלצדינג די פאַרבאָרגענע זעלע, דאָס געהיימע לעבען, וואָס ליגט ווי פאר'כשופ'ט אין האָלץ און שטיין.

די בונטע, פארשידענ־פארביגע פענסטער וואַרפען א מאָדנעם שיין אויף די שטיינערנע פיגורען, וואָס וועגדען זייער ערנסטען בליק אין העלע וויטקייטען, וועלכע שפּרייטען זיך אוים ווי א צויבער פאר זייערע אויגען. פון טיפען שלאָף ערוואַכט דער קאָלטער שטיין און ציטערט שטיל, ווי דורכגע־נומען פון א ווייטאָג, וואָס פארגעהט לאנגזאם אין א גליקזע־ליגער ענטציקונג.

הויך איבער דעם אלטאר שוועבט דאָס בילד פון'ם דער־לייזער, דער פון ווייטאָג פאַרצוויגענער קערפער, וואָס גוסס'ט, וואָס געהט אוים דאָרט אויף'ן קרייץ. פון'ם פענסטער דרינגט אריין א גרינליך־געלער שיין, וואָס בלישטשעט מאָדנע אויף דעם בלייכען פנים און שפיגעלט זיך אָפּ אין די יסורים פון דער נשמה.

די אויגען, וועלכע זיינען כמעט אינגאַנצען אָפּגעשטאָר־

בען, הויבען אויף מיט געבעט זייער לעצטען בליק, אזוי ווי זיי וואַלטען דאַרט געפונען דערלייזונג פון דער טיפּסטער פּיין. דער שטערן איז באַדעקט מיט רויטען שוויים, וואָס בלוטעט לאַנגזאַם פון די רויטע וואונדען, וועלכע די דערנער־קרוין האָט איהם געמאַכט.

אין אָט דעם בליק ליגט פּאַראיניגט יעדער ווייטאָג, וואָס איז ווען ארויסגעקומען פון דעם דאָזיגען טאָל פון טרע־רען, און וועלכער האָט אריינגעשטאָכען זיין דאָרניגען שפּיץ אין די הערצער פון די ערד־קינדער.

דער בלייכער קערפּער, צוטרייסעלט פון טויט־פּראָסט, ציטט זיך אויס אין מורא׳דיגע טיפּע יסורים, שטרעקט זיך אויס צו דער אייביגקייט, און שטיל לאָזען זיך אראָפּ די שאָטענס פון׳ם טויט.

רעכטס פון׳ם אַלטאַר שטעהט א מאדאָנא־בילד, די מילדע בליקען אראָפּגעלאָזט צו דער ערד. די לינקע האַנד האַלט א פּאַלמען־צווייג, די רעכטע איז צום בענשען אויס־געשטרעקט, אזוי ווי זי וואַלט זיך וועלען דערבארעמען אויף יעדער נויט.

א יונגער מאַנאַך קניט פּאר׳ן בילד פון דער יונגפרוי און בויגט אַן דעם נאַקען טיף צו דער ערד, אזוי ווי די שוועדע לאַכט פון דער זינד וואַלט איהם דערדריקט. א טיף שלוכ־צען צוטרייסעלט זיין קערפּער. מיט א טויבען, פּאַרדריק־טען קלאַנג רייסען זיך די וועדטער ארוים פון די ליפּען און בינדען זיך צונויף, פּאַרמירען זיך אין א היים, האַרציג גע־בעט:

מאריא, גנאַד־רייכע מוטער פון גאָט! פון דער טיפּענישּ

פון מיין נשמה שרייט מיין וויטאָג צו דיר, און אלע וואונדען בלוטען דיר אַנטקעגען. דערבארעם זיך אויף דעם קנעכט, וואָם קניט דאָ א שווער־באַלאַדענער, א צודריקטער פאר דיינע הייליגע פים, און שיק מיר דערלייזונג פון דער פיין!

וועו איך בין אריינגעטראָטען דאָ אין אָט די שטילע מויערן, כדי זיך אָפּצוגעבען מיט מיין גאנצער נשמה צו גאָט און זיין וועלט, דאן איז איבער מיר געקומען דער גרויסער פרידען, נאָך וועלכען מיין האַרץ האָט אזוי לאנג געבענקט. כ׳האָב געפיהלט, ווי האַרפען־קלאַנגען רוישען אין מיר, און מיין זעל האָט געשוואומען אין א ליכטיגען גלאַנץ, וועלכער האָט זי געטראָגען אנטקעגען דער אייביגקייט.

אָה, הימליש איז געווען די רוה, וואָם איז איבער מיר געקומען און וועלכע האָט זיך אראָפּגעלאָזט ווי באַלזאָם אין מיין האַרץ און מיר געוויזען, מיך געלאָזט דערקענען גאָט׳ס הערליכקייט.

מיין מוח האָט זיך פארטיפט אין גאָט׳ס וועלט. פון טויזענט קוואַלען איז פאר מיר געפלאָסען דער ברונען פון זיין חכמה. אין יעדען שטויבעלע האָב איך געפיהלט זיין הויך, און יעדער זאַנג, וואָם האָט זיך געוויגט אין פעלד, האָט מיך אָנגעפילט מיט ענטציקענדער גליקזעליגקייט, וועלכע האָט פאר מיר אנטפלעקט די גרויסקייט פון׳ם בורא. פון יעדער בליהונג האָט זיין גייסט געריעדט צו מיר. כ׳האָב געהערט זיין קול אין דעם קראָך, אין דעם בייזער פון׳ם דונער, כ׳האָב דערקענט זיין מאַכט אין בליץ און שטורם.

יעדעם מאָל, וועו די נאַכט האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף ים און ערד און הויך אויף׳ן הימעל האָבען געפונקעלט טויזענטער שטערן, דאן האָב איך געפיהלט דעם בורא׳ס חיי־

ליגע נאָנטקייט. די גאנצע וועלט האָט מיר אויסגעקוקט ווי א בוך, ווּאָס איז פול מיט דער חכמה פון זיינע מעשים.

בין איך ביינאַכט געזעסען שטיל אין מיין קעמערל, מיט דעם מוח פּארטיפט אין גאָט׳ס הייליג וואָרט, דאן האָב איך געפּיהלט, ווי מיין האַרץ איז אויפגעלויכטען געוואָרן, כ׳האָב דערקענט, ווי זיין גייסט האָט געברענט אין מיין נשמה און מיר פריי געלאָזט די צונג, וועלכע איז געזונן ווי געבונדען.

מיט דער טיפסטער פרומקייט האָב איך זיך צוגעהערט צו זיינע ווערטער און געפּיהלט, ווי עפּעס האָט זיך געריהרט אין מיר, מיך געהויבען אין דער לופטען. זיין שעפּפער־ווילען האָט ארומגעטאַנצט ביי מיר אין בלוט, און פון דער טיפענישׂ האָט זיך עפּעס ארויסגערישען אין דער הויך, וואָס האָט זיך אזוי ווי צונויפגעגאָסען אין פּאָרם און אויסדרוק.

אָבער פלוצלינג איז מיין וועלט חרוב געוואָרן. אין צוויי־ערליי געשטאַלטען קומט מיר פאָר יעדע זאַך. אין מיין זעל ברויזען אין שטורעמען פינסטערע כוחות, וועלכע שטערן מיין פרומען גערדאַנק צום געבעט, פארקירעוועט מיינע מחשבות אויף פארכאָטענע זעגלען און רויבען ביי מיר אוועק די רוה, דעם פרידען פון מיין הארצען.

ווען מיין נשמה איז פול מיט פרומער איבערגעבענקייט און פיהלט זיך דורכגעדרונגען פון׳ם הייליגען גייסט, באווויזען זיך פלוצלינג אנדערע בילדער, פאַרטומלען מיין מוח און ווייזען מיר די טויערן פון א וועלט, וואָס מיינע אויגען האָבען פריהער קיינמאָל ניט געזעהן.

די רויטע זיגד שטעהט פאר מיר אין פורפור־קלייד און אָנגעשׂכור׳ט מיט תאוה רייצט זי מיין גוף. איך פיהל דעם הייסען אָטעם פון איהר פייער, און ווילדער יאָגט זיך דאָס

בלוט ביי מיר אין די אָדערן. שנעל קלאַפּט מיר דאָס האַרץ אין דער ברוסט, און א הייסע לויפענשאפט נעמט ארום ווי א נעבעל מיין געדאַנק. דער אָטעם ווערט פאַרכאַפּט; די אויגען זעהען רויט, און מיין זעל שמאַכט און לעכצט אין פייערדיגען באגעהר.

דריקענדיג איז די לופט אין מיין קעמערל, פייכט און שוואר, און זיסע טענער דרינגען אריין אין מיינע אָפענע אויערן, פאַרפיהרעריש, פייערדיג און זינדיג שען. פון טויזענט קראַטערם פלאַקערן אויף די פלאַמען פון דער זינד און גיסען זיך פאַנאַנדער ווי פייער־שטראַמען אין מיין האַרץ, וואָס צוקט און שפרינגט אומפארשעמט אין קיינמאָל ניט־געהלום׳טער תאוה.

דאָן פארשווינדט אלצדינג שטיל ווי א חלום, און ניכטער שפרייט זיך אוים די וועלט פאר מיין בליק. נאָר אין די גלידער ליגט עס מיר שווער אזוי ווי בליי. מיין קאָפּ איז פוסט, ווי נאָך א ווילדער, אָפּגעהולטאַיעווועטער נאַכט, ביז וואַנען די געדאַנקען קומען פאַמעלאך צוריק. אָבער זיי זיינען ווי איינגעהילט פון נעבעל און דרעהען זיך צונויף אין מוח ווי א פאר־פלאָנטערטער קנויל. ביסלאכווייז קומט ווידער די ערינערונג, און די גאַנצע שווערקייט פארשווינדט אין דער טיפעניש.

דאָן דערפיהל איך ווידער גאַט׳ס הויך אין מיין ברוסט, מיין אויג זעהט ווידער דעם הימעל אָפען, און שטיל דרינגען אריין מלאכים־כאָרען אין מיינע אויערן. מיין האַרץ ווערט מיר פלוצלינג אזוי לייכט־באפליגעלט און עס יובעלט און טאַנצט פאר פרייד אנטקעגען גאָט׳ס הערליכקייט, ווי א זינגפויגעלע, וואָס שוועבט צום הימעל.

קלאָר קוקט מיר ווידער אוים דער גרונד פון אלצדינג.

אין׳ם בוך פון די חיליגע פאַרטיפט זיך ווידער מיין זין, כדי פון דער טיפקייט פון די געדאנקען צו שעפען כוחות, צו ווי־דערשטעהן די בייזע ליסטיגקייט פון׳ם שטן.

נאָר ווען מיין גייסט איז פול מיט די העכסטע פריידען, ווען ער פאַר׳שבור׳ט זיך אלץ מעהר און מעהר מיט חיליג־סטע חיליגקייטען און דערהויבט זיך צום פייערדיגסטען עקסטאַז, דאַן לאָזט עס זיך אראָפּ ווי א שאַטען אין מיין האַרץ, אין יעדע זאך באוווייזט זיך פאר מיר אין א ניי קלייד.

מיר קומט פאָר, אזוי ווי שלאַנגען וואַלטען ארומגע־קראָכען צוזוישען די שודות און יעדעס וואָרט גליהט פאר מיר אין א נייעם זין. ווי א פינסטערע אַנטפלעקונג קומט עס איבער מיר. איך קאָן זיך מעהר ניט ווועהרען אנטקעגען דער פינסטערער מאַכט, וועלכע דרינגט אריין פון פאַרבאָרגענע אָפּגרונדען צו מיר אין דער נשמה און שטריקט ארום מיין מוח מיט צויבער־פעדים.

קוק איך אין מיין העכסטער נויט ארויף צו קריסטוס׳עם בילד, ווען העננט איבער מיין בענקעלע, דאַן לאכט מיר מיט שפּאַט אנטקעגען א שד, וועלכער האָט זיך דורכגעבראָכען א וועג און איז פון׳ם גיהנום געקומען צו מיר.

פון יעדען חיליגען־בילד שמייכלען טייוועלשע צורות, פון יעדען ווינקעל לאָזט זיך דער גיהנום מיט שטורם ארויף אויף מיר. שדים דרעהען זיך אין א ווילדען קרייז, אזוי אז איך געה שיער ניט אראָפּ פון זינען.

און אָט ענדערט זיך מיט אמאָל דאָס בילד. איך הער, ווי עס קומען צאַרטע קלאַנגען, וועלכע גנב׳ענען זיך שטיל אריין צו מיר אין דער נשמה און לאַסטשען און רייצען מיך צו פאַרבאָטענע מעשים. דאָס קעמערל שמעקט ווי א רויזען־

קוסט, און הייסער און שנעלער לויפט מיר דאָס בלוט דורך אלע גלידער. צוטומעלטע שטימען שפּאַרען זיך ארוים פון דער טיפענישׂ, די דיקע וועגט ציטערן ווי אין קרעמפען.

דאָ פאלען אראָפּ די קלייד־ער פון די הויליגע און נאַקעט פלייש הויבט זיך און שטרעקט זיך אוים אין תאוה־דיגער הויז. און שוימענדיג ברעכט אוים דער שטראָם פון אלע טיפענישׂען; די גאַנצע ערד בושעוועט אין׳ם קראַמף פון וואויל־לוסטיגקייט. אצונד ווערט דאָס קעמערל פאר מיר דער „וועגנום־באַרג", און אומפארשעמט צושפרייט זיך די אויסגעלאסענקייט פאר מיינע אויגען.

דאָ נעם איך צונויף מיינע לעצטע כוחות און שריי אוים צו גאָט אין מיין טיפּסטער נויט. אָבער בלויז א מורא׳דיגער פלוך רייסט זיך ארוים פון מיין מויל, וואָס הילכט שוידערליך אָפּ דורך די שטילע האַלען.

אין א משוגענעם קרייז דרעהט זיך יעדעם בילד, ביז דער לעצטער גרעניץ פארשווינדט סוף כל סוף פון מיר. איך ציטער פאר מיין אייגענעם איך, וואָס קוקט מיר אוים אזוי פרעמד און אומדערגרינדליך, אָקוראַט ווי ער וואָלט גאָר קיינמאָל ניט געווען פארוואנדט מיט מיר.

אין א ווילדען כאַאָס שטורעמען די געדאנקען, דאן דרעהט זיך איעדער ארום אין א משוגענעם קאַראַהאַד. דאָ איז ניטאָ קיין אויבען, ניטאָ מעהר קיין אונטען, ביז די דאַמבע ווערט צושמעטערט ביים אויפשטייגען פון דעם דאָזיגען מבול, וואָס גיסט זיך אצונד פאַנאַנדער אָהן א שום גרעניץ.

אין א משוגענעם וויכער דרעהט זיך גוט און שלעכט; די טוגענד פאַארט זיך אָהן בושה מיט דער אויסגעלאסענקייט, און וואו איך ערווארט צו געפינען גאָט, לאַכט שפּאָטיש

דעם טייוועל׳ס פּרצוף. וואו איז דער גרעניץ וואָס טיילט פּאַנאַנדער די שטראָמען, וואָס צושיידט גאָט׳ס מלוכה פון דער מלוכה פון׳ם שטן?

איך אליין האָב פּאַרלאָרן יעדען אָנהאלט און פּיהל, ווי איך וועל אויסקוקעריסען פון וויכערם, וועלכע שלייפערן מיר מיט שטורם אריין אין דעם ברעגלאָזען ים — א שטרויעלע, וואָס טאַנצט ארום אויף די שוימענדע כוואליעם און האָט קיין אהנונג ניט וועגען דעם טיפען אָפּגרונד אונטער איהם. —

אין מיין מוח קאָכט עס און שמורעמט ארויף און אראָפּ. די זינד טראָגט דער טוגענד׳ס צניעות׳דיג קלייד. מאדאם וועגוס האַלט דעם דערלייזער פּרעך אין די אָרעמס. גאָט און דער טייוועל דרעהען זיך אין טאַנץ, צו וועלכע די הייליגע שפּילען צו אויף האַרפּעס.

איך וועל צוטומלט וועגען מיין אייגען הארץ און פּיהל, אז צוויי נשמות זיצען אין מיר. איינע רייסט מיך ארויף צו הימל-הויכקייטען, בעת די אנדערע שלעפּט מיך אראָפּ אין אָפּגרונד, אין גיהנום.

מאריא, גנאָד-רייכע מוטער פון גאָט! דערהער מיך און די יסורים פון מיין נשמה! גיב מיר צוריק די רוה, דעם פּרי-דען פון מיין האַרצען! דערלייז מיך פון׳ם זיסען גיפט פון דער זינד! זאָל מיין גייסט זיך ווידער אויפהויבען אין דער הויך אין זיך זונען אין גאָט׳ס שטראָלען-גלאַנץ!

פּארשוואונדען איז דאָס פּארשידענפּארביגע ליכט פון די פענסטער; די קירכע איז איינגעהילט אין פינסטערניש. בלויז אויף דעם בילד פון דער יונגפרוי ציטערט נאָך א שוואַכער שיין.

אצונד שטעלט זיך דער מאָנאָך אויף אין טיפסטען וויי־טאָג און שטרעקט אוים די הענט אין א חויסען געבעט. דאָס יונגע געזיכט איז פארצויגען פון זאָרג און ערגערניש; זיינע אויגען זוכען דעם בליק פון דער גנאָד־רייכער, צי זי ווייזט ארוים רחמנות, דערבארעמונג אויף זיין נויט.

דאָ שטראַלט ארוים געהיים לעבען פון׳ם בילד. די אויי־גען קוקען מילד אין׳ם ווייכען גלאַנץ, און לאַנגזאַם לאָזט זיך די רעכטע האַנד אראָפּ צו געבען די ברכה.

געראַטעוועט! רייסט עס זיך ארוים מיט פרייד פון ויין מויל. די טונקעלע אויגען קוקען אוים ווי באגאַסען מיט ליכט, און די גאנצע פארגליווערטקייט געהט איהם אראָפּ פון דער נשמה. די ענגע מויערן, וועלט און זאכען פארשווינדען. ער פיהלט, ווי ער ווערט ארומגענומען ארום און ארום מיט א ליכטיגען גלאַנץ און הערט דעם שטילען הויך פון דער א״י־ביגקייט.

אין קלויסטער געהט זיך דאָס לעבען זיין גאַנג. קיין פאַלשער טאָן שטערט ניט דעם פרידען, וועלכער וואוינט דאָ און דרינגט דורך מיט רוה די הערצער פון די ברידער. דער יונגער מאָנאָך פיהלט זיך ווי ניי באַלעבט. פארשוואונ־דען איז דער כשוף, וואָס האָט איהם געדריקט און ארונ־טערגעשלעפט אין דער טיפעניש זיין געמיט. פארלאָשען, אָפּגעווישט איז דער מאסקעראד פון די ליידענשאפטען, וואָס האָט איהם אזוי אָפט פאַרנאַרט און געצויגען מיט א ברע־נענדער היץ.

מיט פרומען חשק דינט ער גאָט׳ס ווערק, און קיינער איז צו איהם ניט גלייך אין מונטערקייט, אין לייכטען גע־

מיט. זיינע ברידער, די מאָנאָכען האָבען איהם ליעב געקראָגען אוּן זיי קוקען ארויף צו איהם מיט פרומען אָפשיי, וואָרים ס׳איז קעַנטיג, אז גאָט׳ס גנאָד רוהט איבער איהם.

אזוי פארגעהן די יאָהרען רוהיג אוּן פרידליך, ביז פוּן וואָס פאר עס איז טומעל אוּן יאָגעניש פוּן דער דרויסענדיגער וועלט. דער מאָנאָך, וועלכער איז שטענדיג פארטיפט אין גאָט׳ס וואָרט, האָט זיך שוין כמעט פארגעסען אָן דעם לויף פוּן דער צייט.

נו, קומט איין טאָג צו צו איהם דער עלצטער פוּן׳ם קלויסטער אוּן זאָגט, אז ער האָט איהם באָשטימט פאר דעם שומר פוּן אלע אוצרות, וואָס ליגען באָהאַלטען הינטער שוועריע, דיקע וויענט, אוּן וועלכע טראָגען אין זיך דעם גאנצען שטאָלץ פוּן׳ם קלויסטער.

מיט אן ערנסטער מיענע פיהרט ער איהם אוועק צו דעם אָרט, וואו אָט די הייליגטימער ליגען גוט־באָשיצט אין אלטע קופערנע אוּן אין שאפעס. דאָ זעהט ער שפענדלעך פוּן׳ם קרויץ, אויף וועלכען דער דערלייזער האָט געליטען די מורא׳דיגע יסורים פוּן טויט, ביינער פוּן הייליגע, וועלכע זיינען געשטאָרבען מיט א פרעהליכען געמיט אלס מאַרטירער פאר זייער גלויבען. אוּן הונדערט אנדערע זאָכען זיינען דאָ נאָך צוזייט אוּן צושפריט, וועלכע זיינען באָשטימט צו ריהרען די הערצער פוּן די גלויביגע אוּן זיי וויזען דעם וואונדער.

נאָכדעם וויי דער עלצטער האָט געוויזען דעם מאָנאָך אלע שאָצען, וואָס זיינען געלעגען שטיל פארבאָרגען אין קלויסטער, אוּן וועַן ער האָט איהם ערקלערט וואָס פאר א

הייליגע קראפט עם ליגט אין אָט די טויטע זאכען, א קראַפט, וועלכע ווירקט און שאפט, — האָט ער איהם צוגעפיהרט צו אן אלטער שאַפע, וועלכע איז געשטאַנען פארטרוימט אין׳ם שאַטען פון א נישע.

אין דער דאָזיגער שאפע, זאָגט דער עלצטער מיט אן ערנסטען טאָן, געפינט זיך א לעבענס־עליקזיר, א געטראַנק, וואָס דער שטן אליין האָט צוגעגרייט. ס׳איז געווען בא־שטימט פאר דעם הייליגען אנטאָניום, וועמען דער ניט־גוטער האָט אמאָל געוואָלט אריינכאפען אין דער פאסטקע. אָבער גאָט׳ס חסד האָט געוואָכט איבער איהם, און ווען דער הייליגער איז געשטאָרבען, איז דאָס פלעשעלע מגולגל גע־ווארן אהער, צו אונז.

מיין זוהן, אויך דאָס דאָזיגע פלעשעלע איז אין דיינע הענט, אונטער דיין אויפזיכט. טו גיב אלזאָ אכטונג, אז קיין מענשען־האַנד זאָל עס קיינמאָל אין זינדיגער תאוה ניט אָנ־ריהרען. וועדט אימעצער געשטרויכעלט און אָט דער טיי־וועלשער געטראַנק קומט איהם אריין אין׳ם בלוט, דאן איז ניטאָ מעהר קיין האָפענונג פאר איהם, ער פאַלט אריין אין די הענט פון די פינסטערע כוחות, פארלאָרן פאר דער צייט און פאר דער אייביגקייט.

דער עלצטער שליסט אויף דעם אלטען שלאָס און נעמט ארוים פון שאפע א רייך־פארפוצט קעסטעלע, וואו דאס פלעשעלע ליגט ווייך אויסגעבעט. און אזוי גיך ווי דער עלצטער עפענט אויף דאָס קעסטעלע, פארשפרייט זיך אי־בער דעם גאַנצען זאָל א זיסער, צאַרטער דופט, וואָס ווירקט ווי באַרוישענדיג אויף אלע חושים.

דער יונגער מאַנאַך ווייסט ניט, וואָס מיט איהם קומט

פּאַר. זיין בליק איז ווי צוגעשמידט צום פּלעשעלע, וואָם דער אַלטער באַהאַלט שנעל צוריק אין שפּאַס. בגנבה ציהט ער אריין אין זיך דעם זיסען ריח, וואָם פילט נאָך אלין אָן דעם אַלטען חדר. האָט ניט דערזעלביגער ריח איהם שוין פּרי־הער אַמאָל בארוישט? וואו איז דאָם פּאַרט געווען, וועו יענער דופט האָט איהם דעם קאָפּ פארדרעהט?

מיט אַמאָל דערפיהלט ער א שטילע אהנונג אין זיין האַרץ. ס'איז געווען דער ריח, וואָם האָט אַמאָל אָנגעפילט זיין קעמערל, א דופט פון רויזען, וועלכע עפענען זיך אויף ביינאכט, א ריח, וואָם בארוישט, פאר'שכור'ט די חושים.

ווי אין חלום הערט ער דעם אלטען'ס וועדטער, אוו שטילע שטימען דרינגען איהם אריין אין די אויערן. — מיט אַמאָל פּארשליסט זיך הינטער איהם די שווערע טיר. פּאר־שוואנדען איז דער רויש, וואָם האָט איהם געמאַרט. מיט א שנעלער האַנד נעמט ער צו די שליסלען אוו באַהאַלט זיי טיף אין זיין גראָבען מאַנטעל.

דער טאָג געהט אריבער אויף דעם אַלטען געווענליכען שטייגער. נאָר וועו ער זיצט ביינאכט ביי זיך אין קע־מערל, פּארטיפט אין גאַט'ס הייליג וואָרט, דאָ דערפיהלט ער ווידער יענעם פיינעם ריח, וועלכער לעגט זיך שמייכ־לענדיג ארום זיינע חושים. צי זיינען דאָם אקאָרשט ניט די רויזען, וועלכע בליהען אין גאָרטען אוו שיקען אריין זייער דופט דורך'ן אָפענעם פענסטער?

אויף זיין טיש ליגט דאָם אלטע בוך, באלויכטען פוו דעם בלייכען שיין פוו'ם לאָמפּ. אומזיסט באמיהט ער זיך צו כאַ־פען, צו פּארשטעהן דעם זין פוו די וועדטער, וואָרים יענער

ריח רויבט ביי איהם אוועק דִי רוה פון׳ם האַרצען. ער פיהלט, ווי עפעס פרעמדס וויקעלט זיך ארום איהם ארום און זיין מוח ווערט ארומגעשטריקט פון ווייכע, צאַרטע פעדים.

דאָ דערזעהט ער אויף דער וואַנד א בלאַסען שאַטען, וואָס בויגט זיך אַן צו זיין בוך. א צומישטער קוקט ער זיך אום אין דעם ענגען צימערל און הערט דייטליך דעם קלאַנג פון א שטימע:

וואָס קווינקעלסטו זיך? דער שליסעל איז ביי דיר אין די הענט. טרינק פון׳ם פלעשעלע, וואָס איז אָנגעפילט מיט וויין. קלאָר ווי ווערן דיין זעל און צויבער־קרעפטען וועלען דורכגליהען דורך דיין לייב. דיין גייסט ווערט וואנדערן איבער פרעמדע לענדער און מעכטיג ווילען וואקסען זיינע פליגלען.

דאָ פאַלט ער אויף די קניע פאר דעם קרייץ. פון דער טיפסטער טיפענישׂ פון זיין נשמה שטראַמט ארויס זיין גע־בעט, וואָס זאָל איהם באשירעמען אין זיין שווערער נויט:

אָה יעזוס, האָב רחמנות אויף דעם אַרעמען זינדער און באַשיץ מיך פון נייער זעלען־פיין! באַהיט מיך פאר יענער פרעמדער מאַכט, וועלכע שפינט ארום מיין מוח מיט געמיי־נער כיטרעקייט, כדי מיך איבערצוגעבען צו די שרעקען פון׳ם גיהנום!

אזוי מאַטערט ער זיך אין אנגסטען די גאנצע נאַכט, טוט תפלה און פיניגט זיך דעם גוף מיט אלערליי אויסגעקלערטע יסורים און ענוים, ביז די מידקייט פאַרמאַכט איהם די אויגען.

בייטאָג קוקט איהם אלצדינג אויס ווי א חלום, נאָר ווען די צווייטע נאַכט לאָזט זיך אראָפ, דאַן הויבט זיך פון דאָם ניי

אַן דאַזעלבע שוידערליכע שפּיל. דורך'ן אָפּענעם פּענסטער דרינגט אריין א זיסער ריח, און באלד פֿאַרנאַרט איהם ווי־דער דיזעלביגע שטימע:

דו שוטה, אויף וואָס וואַרטסטו? פֿאַרוואָס ניט די רגע! דאָס שיקזאל האָט דיר אריינגעלעגט אין דער האַנד דאָס, וואָס עס איז קיין שטערבליכען ביז אהער ניט באשערט גע־ווען. לאָז ניט אריבערגעהן די שטונדע אומגענוצט. וואָס דו פֿארזאמסט, דאָס וועט קיין אייביגקייט ניט ברענגען צו־ריק!

אזוי נאַרט און ציהט די שטימע אלץ העכער יעדע נאַכט. ער פּיהלט, ווי די כוחות פֿארשווינדען איהם בים־לאכווייז. און אין דער זיבעטער נאַכט האַלט ער עס מעהר ניט אויס. מיט א ווילדען אימפּעט יאָגט עס איהם ארוים פּין׳ם קעמערל. אין איין אָטעם לויפט ער דורך די קאָרידאָ־רען צו יענעם אָרט, אויף וועלכען עס וואַרט זיין שיקזאל.

שנעל עפענט זיין האַנד די שמאַלע טיר. ער שטעלט אזוינ דעם לאָמפּ אויף דער אלטער שאַפע און נעמט זיך אָן מיט ביידע הענט ביי זיין האַרץ, וואָס ציטערט פֿאר ווייטאָג אין זיין צעוואונדעטער ברוסט. אין פּיבער־טרויסלעניש עפענט ער די שאַפע און שטיקט אריין די האַנד נאָך יענעם זעלטענעם שאַץ, וואס האָט צוגע׳גנב׳עט ביי איהם דעם פּרי־דען פון זיין זעלע.

זיין נאנצער קערפּער איז דורכגעטרויסלט פון פֿראַסט; ער פּיהלט, ווי דאָס בלוט שטעלט זיך איהם אָפּ אין די אָדערן. — אהן אָט האַלט ער שטום דאָס פּלעשעלע אין דער האַנד. א זיסער דופט צומישט איהם, פֿארנעבעלט איהם דעם מוח. ציטערנדיג מיט'ן גאנצען קערפּער, ציהט ער ארוים די פּראָפּ־

קע און זעהט, ווי בלויע פונקען שפריצען ארוים פון׳ם העלזעל. שנעל לעגט ער צו דאָס פלעשעלע צום מויל און זופט מיט הייסער גיריגקייט דעם זיסען געטראנק, וואָס געהט דורך ווי א פייער דורך זיינע אָדערן.

דאָ קלינגט עס אָפּ פון דער ווייטענס אין זיינע אויערן: אצונד איז אלעס אוים! פאַרשפילט דורך אייגענער שולד!—

מיט ווילדער האַסטיגקייט באַהאַלט ער ווידער דאָס קעס־טעלע אין דער שאָפע און מיט שנעלע טריט פאַרלאָזט ער דאָס צימער. —

די אַלטע קירכע גלאַנצט מיט ליכטיגער פראַכט, און טי־פער אַרגעל־קלאַנג פילט אַן דעם הייליגען אָרט, וואו די גע־מיינדע האָט זיך פאַרזאַמלט, כדי אויפצונעמען דעם האַר׳ס ברכה. דער טיפער קלאַנג ברויזט דורך די מענשען־הערצער, באַפרייט זיי פון די נויטען פון דער דאָזיגער וועלט און דער־הויבט דעם גייסט צו ליכטיגע הויכען.

דאָן פליסט ביסלאכווייז אָפּ דער שטראָם פון טענער, ווערט אלץ שוואַכער און שוואַכער, ביז עס שטאַרבט ציטע־רענדיג אָפּ דער דער לעצטער קלאַנג. ארומגענומען פון א פייערליכען שטיל־שווייגען, געהט איצט דער יונגער מאַנאַך ארויף אויף דער בימה. דער בלייכער פנים קוקט אוים ווי פון שטיין אויסגעהאקט און יעדע ליניע ווי געצייכענט פון א קינסטלער־האַנד. נאָר פון די טונקעלע אויגען שטראַלט ארוים א רויטער שיין, וואָס ווירקט ווי אן אָפּגלאַנץ פון אי־נערליכע פייערן.

ער שטעהט און שווייגט, אזוי ווי ער וואַלט וועלען מיט זיין בליק פאר׳כשופ׳ען די מענשען, וועלכע ערשיינען דאָ פאר

איהם. זיין אויג בויערט זיך טיף איין אין יעדען האַרץ, אוּן עס גלעהט יעדען אייגעם אריבער א שטילער שוידער איבער׳ן לייב אונטער דעם דאַזיגען בליק, וועלכער דרינגט אריין מיט שאַרפקייט הינטער יעדען שטערן.

אוּן אַט קלינגט עס טיף וּוי גלאַקען־טענער פוּן זיין מויל, אוּן אנגענעם, לאַכטשענדיג הילכט אַפּ זיין וואַרט אין יעדען אויער. גאַנץ מאַדנע איז די שפּראַך, וואָס ער רעדט, אזוי וּוי יעדעס וואַרט וואָלט געהאַט א פּאַרבאַרגענעם זין. די זאַצען פונקלען אין בונטע, הייסע פּאַרבען, גיסען זיך צונויף אוּן בויען אויף א וואונדערליכען בנין פוּן ניט־גע׳חלום׳טער פּראַכט אוּן הערליכקייט.

וּוי פייער־צונגען שיסען ארויף די געדאנקען, פּאַרטיי־לען זיך קנאַקענדיג אין טויזענט פונקען אוּן פאלען אראַפּ וּוי א שטראַלן־רעגען. יעדעס וואַרט האַט דאָ זיין אייגען לע־בען אוּן דרעהט זיך מיט די אנדערע אין׳ם פּאַרשידענ־פּאַר־ביגען קרייז, כדי צו שאַפען ליכטיגע סימפאַניעס. דאָן לאָזט עס זיך ווידער אמאָל אוועק אין׳ם אייגענעם קאַראַהאַד אוּן בלישטשעט קלאָר אין׳ם פייער פוּן דער אידעע.

די קירכע איז אַנגעפילט מיט א צארטען דופט, וואָס ווירקט נאַרקאָטיש אויף די חושים אוּן ציהט ארויס מאַדנע געפיהלען פוּן האַרצען. —

די פרומע געמיינדע איז וּוי באַרוישט אוּן זיצט פּאַרגלי־וועדט, פּאַר׳כשופ׳ט פוּן יעדען וואַרט, וואָס רייסט זיך ארויס ביי דעם יונגען מאַנאַך פוּן מויל אוּן לויפט דורך שטיל צי־טערענדיג דורך דעם קירכען־צימער.

אָבער ער אליין איז פאַרגליווערט פוּן שטוינען, אונטער־וואַרפען דעם צויבער פוּן זיין אייגענער רעדע. די אייגענע

ווערטער קלינגען איהם אַפּ אין די אויערן, אזוי ווי זיי וואַל־טען געקומען פון א פרעמדען מויל. ער פיהלט זיך ווי בא־הערשט פון א חלום און צווייפעלט אין דער ווירקליכקייט, וועלכע רינגעלט איהם ארום.

וואַר רעדט עס דאָ? פרעגט עס טיף ביי איהם אין דער נשמה. דאָס בין ניט איך — אן אנדערער רעדט ארוים פון מיר. אזעלכע זאַכען זיינען דאָך מיר קוים אויף'ן זינען ארויפ־געקומען. איך שטעה באַרוישט פאַר מיין אייגען וואַרק אן איך פיהל, אז א פרעמדער האָט עס געשאַפען.

מיט אַמאָל הויבט זיך די שטימע אויף צום העכסטען קלאַנג און רוישט אין שטורמדיגע אקאָרדען דורך דעם קיר־כען־צימער, וועלכע צוטריסלען די זעלע און רופען ארוים פון איהר אומדערהערטע געפיהלען. אצונד נאָך א יובעל־געשריי פון טיפסטער ברוסט, א לעצטער זיפץ, וויך און פאר־פיהרעריש; דאָן וואַרט עס שטיל, דער לעצטער קלאַנג שטאַרבט אָפּ. —

די מחנה פון גלויביגע זיצט ווי באַרוישט און קוקט נאָך אלץ צו דעם זעלבען אָרט, זאָגאָר דאָן וען דער מאַנאָך האָט שוין לאַנג געהאַט פאַרלאָזען די בימה.

ער אליין וויסט ניט, וואָס מיט איהם איז געשעהן. די פרעמדע שטימע דרינגט נאָך אלץ אריין אין זיינע אויערן; די וואַרטער גיסען זיך צונויף אין וואונדערליכער פראַכט, און די געדאַנקען זיינען ארומגעוועבט מיט א זיסען ריח. דאָס איז דערזעלבער ריח, וועלכער האָט ארויסגעזעצט פון'ם פלע־שעלע, וואָס ער האָט אין יענער נאַכט געזומען צו זיינע ליפען. אצונד ליגט דער דופט ביי איהם אין בלוט, רעדט ארוים פון

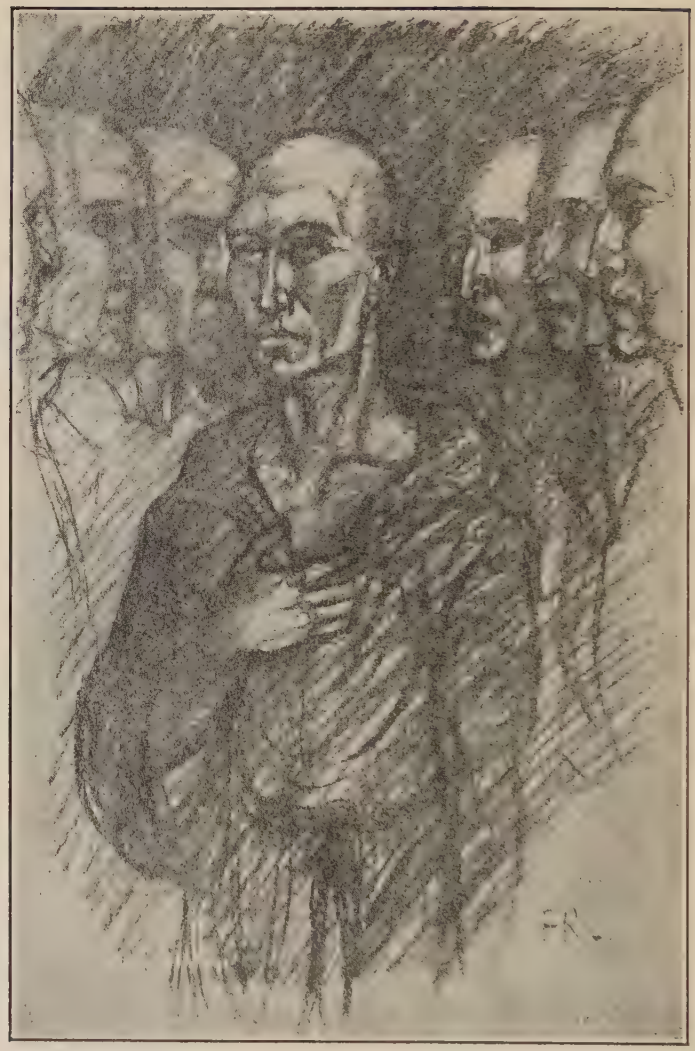

מעדאַרדוס

יעדען וואָרט און שפריצט פון זיין גייסט מיט בלויע פונקען.
פאַרלאָרן פאר דער צייט; דאָך טרעגער פון אן אייגענער וועלט!

די נייע ידיעה קלינגט דורך שטאָט און דאָרף, אז א נביא איז אויפגעשטאַנען אין לאַנד. די קירכע קאָן קוים נאָך אריינענעמען די מחנות, וועלכע שטראָמען פון אלע ערטער, כדי צו הערען פון זיין מויל גאָט'ס וואָרט.
די גאנצע וועלט איז פול מיט לויב-געזאַנג פאר איהם. שנעל, אויף'ן קוק שמידט ער צו צו זיך די הערצער פון די מענשען און פיהרט זיי צו א נייער וועלט.

בלויז דער עלצטער פון קלויסטער בלייבט ניט גערירט פון איהם. איהם קאָנען זיינע פייערדיגע רייד ניט פארטומלען דעם מוח. ער פיהלט, אז דאָ האָט געמוזט געשען עפעס מורא'דיגעס און בעט גאָט, ער זאָל איהם שיקען קלאָרקייט, כדי ער זאָל קאָנען פארטרייבען די געפאַהר, וואָס העגגט איבער'ן קלויסטער, און ווי דעם שטן'ס ליסטיגקייט דראָהט זי די רוה און דעם פרידען פון'ם היליגען אָרט.

און איין טאָג שיקט ער רופען דעם ברודער צו זיך און רעדט צו איהם מיט א טיף-טרויעריגען בליק:

מיין זוהן, דער ניט-גוטער האָט ארומגענומען דיין הארץ מיט זיינע לאַפעס, כדי דיך אָפצוריסען פון גאָט'ס גייסט. אויך פאר מיר קוקט דיין וואָרט אוים צו זיין א וואונדער, אָבער ס'איז ניט גאָט'ס שטים, וואָס רעדט פון דיר ארוים. ס'איז דעם שטן'ס ליסטיגקייט, וואָס בינדט דיר אויף די צונג. די מאַכט פון פינסטערניש האָט דיך ארומגענומען, און אלין טיפער וועלט דער אָפגרונד, וואָס ציהט דיך ארונטער.

צו שטאַרק האָט דער טייוול שוין דיין הארץ פאר־פיהרט, אז מיינע שוואַכע ווערטער זאָלען דיר קאַנען העלפען. דיר העלפען וועט בלויז גאָט, וועלכער וועט זיך דערבאַרעמען איבער דיין נשמה. דיין שיקזאל ליגט אין זיין שטאַרקער האַנד. נאָר ער קאָן דיך ראַטעווען פון דעם פלוך און באפרייען דיין הארץ פון דעם שטן׳ס רשעות.

די פראַסטע, די מענשען אַהן אורטייל האָט דיין וואַרט באַרוישט, אָבער עס ווירקט ווי א בייזער ביישפיל אויף דעם דאָזיגען אָרט. עס שטערט דעם פרידען, וואָס האָט דא שטענדיג געהאַרשט, און פלאַנצט אין ביי אונז דעם גיפט פון זינד. מחמת דעם קאָנסטו דאָ לענגער ניט בלייבען.

פאַר דיר קאָן די דערלייזונג קומען בלויז פון דרויסען. נאָך האָב איך די האָפנונג ניט פארלאָרן. דו וועסט זיך אלזאָ ארויסלאָזען אין וועג קיין רוים, צו דערפילען א גע־היימע שליחות, וועלכע איך גיב איבער מיט גאָט אין דיינע הענט.

ניץ אוים די געלעגנהייט, וועלכע ווערט דיר איצט געגעבען, כדי דו זאָלסט צוריקגעפינען גאָט׳ס וועג. און ווען די הרטה וועט אויסלייטערן דיין הארץ, דאן קעהר זיך אום צוריק אָהער, אין אָט די מויערן, וואו עס קלאַפט פאר דיר א פאָטער־הארץ.

מיין גייסט באגלייט דיך אויף דיין וועג. דעם האַר׳ס ברכה זאָל הערשען איבער דיר! — טו מאַך זיך גרייט צום וויטען ציל; וואָרים מאַרגען, נאָך איידער די זון וועט אויפ־געהן, וועט זיך דער טויער פארשליסען הינטער דיר.

אין מזרח וואַרפט די זון איהרע רויטע פייערדיגע שטרא־

לען און לאַנגזאַם פארגעהט דער בלאַסער בין השמשות׳דיגער שיין, וואָס האָט ווי איינגעהילט די זאכען אין שלאָף. די גראָזען זיינען באדעקט מיט פרישען טוי, אָן פרעהליך סוויש־טשעט עס פון יעדען צווייג. די בלומען וויגען זיך ביים ראַנד פון טייכעל, און לוסטיג רוישט די ראָד פון א מיהל. — ווי שען איז די וועלט אין איהר פראַכט!

מונטער אין קרעפטיג געהט זיך דער יונגער מאַנאַך זיין וועג און טרינקט מיט ענטציקונג די גאנצע הערליכקייט, וועל־כע האָט זיך מיט אמאָל אויפגעעפענט פאר זיינע אויגען. די וועגט פון׳ם קלויסטער ליגען הינטער איהם, און אָפען שפרייט זיך אוים די וויטקייט. דאָרט הינטען ליגט פאר׳כשופ׳ט דאָס קלייגע, וואָס האָט ארומגעשלאָסען זיין מוח ווי מיט געפענגניש־וועגט און זיין פייערדיגען גייסט די פליגלען אָפגעהאַקט. אצונד קאָן ער ענדליך אויסשפרייטען פריי די פליגלען און ווי אן אָדלער זיך וויגען אין׳ם וועלט־רוים, זיך אָנ׳שכור׳ן מיט זיין אייגענער קראָפט.

עם דוכט זיך איהם, אז יאָהרען זיינען שוין פאַרביי, זינט ער האָט איבערגעלאָזט דעם קלויסטער הינטער זיך. א שליי־ער לאָזט זיך אראָפּ אויף דער פארגאַנגענהייט. דאָס וואָס איז אמאָל געווען, קוקט אוים ווי איינגעהילט אין נעבעל, און שווער קומט איהם אָן זיך צו דערמאָנען אָן יענע צייטען, וועלכע ער האָט אמאָל דורכגעלעבט.

אזוי געהט ער שוין זינט וואָכען אויף זיין וועג, וועג ער געפינט זיך מיט אמאָל ארומגערינגעלט פון א געדיכטען וואַלד. דער טאָג האלט שוין ביים פארגעהן, און ער זעהט נאָך אלין ניט קיין ציל פאר זיך, ביז ער פארלירט ענדליך דעם שמאָלען שטעג, און איבערגעלאָזט אין די הענט פון דעם

בלינדען צופאַל, שפּאַנט ער וויטער און זוכט זיך דורכצו־ברעכען א וועג דורך'ן וואַלד.

מיט אַמאָל שטעלט ער אָפּ זיינע טריט; אָן אָפּגרונד איז פּאַר זיינע פּיס. די אַלטע בוימער שטעהען געדיכט איינע נעבען די אנדערע און הויבען אויף זייערע צווייגען אין דער הויך, אזוי אז פון אויבען דרינגט אראָפּ בלויז א שוואכער שיין.

פון הויכע פעלזען גיסט זיך אראָפּ א שטראָם אין אָפּ־גרונד, און שוימענדיג צוברעכט זיך דאָס וואַסער אָן שפּיציגע שטיינער, צושפּריצט זיך אין אלע זייטען. דער באָדען איז באַדעקט מיט ווייכען מאָך, און פּארשידענ־פּארביגע שוועמ־לער שטעהען ארום אין קרייז. ווי א צויבער־לאַנדשאפט פּאַרכאָפּט עס זיין בליק. א טיפע בענקשאפט געהט דורך דורך זיין ברוסט, און פּאר'חלום'ט קוקען זיינע אויגען אראָפּ אין אָפּגרונד.

דאָ דערזעהט ער א מאָן אין יעגער־קלייד'ער, וואָס ליגט אויסגעשטרעקט ביים אָפּגרונד און שלאָפּט רוהיג און אָהן זאָרג אין דעם גרינעם בין השמשות'דיגען שיין.

פּאַרשענדיג קוקט ער אריין דעם שלאָפענדען אין געזיכט, און ווי א פּאַרגעפּיהל כאַפּט עס איהם אָן ביים האַרצען. איהם קומט פּאָר, אזוי ווי ער וואָלט שוין אָט דעם פּנים ערגעצוואו געזעהן. ער שטעהט און טראַכט, אָבער זיין מיה איז אומ־זיסט. פּלוצלינג פּאר'גנב'עט זיך א געדאנק ביי איהם אין מוח:

אשטייגער וועט איך זאָל אליין זיין אָט דער יעגער? מיר דוכט, אז איך האָב מעהר טאַלאַנט צו זיין א יעגער, אידער א מאָנאַך.

אָבער אזוי גיך ווי דער געדאנק איז נאָר אויסגעדענקט, דערפיהלט ער, ווי דאָס האַרץ קלאַפּט איהם שנעלער. ווי א גיהנום'שער כשוף קאָכט עס איהם אין זיין בלוט; זיינע אויגען ברענען מיט ווילדער ליידנשאפט, און רויטע שאָטענס שטייגען ארויס פון דער טיפענישׂ.

דאָ דערפיהלט ער מיט אַמאָל, ווי א פרעמדע מאַכט ציהט איהם אוים דעם אָרם. ער גיט דעם שלעפּער א ווילדען שטויס, אזוי אז ער פאַלט אראָפּ פון'ם פעלז אין אָפּגרונד. עם דערהערט זיך א מורא'דיגער פאַרדריקטער געשריי פון דער טיפענישׂ, דערנאָך שפּרייט זיך אוים די גרויסע שטיל-קייט, אזוי ווי אלצדינג וואָלט געווען ניט מעהר ווי א חלום.

מיט א צומישטען בליק קוקט ער אראָפּ אין אָפּגרונד און וויסט נאָך אלין ניט, וואָס מיט איהם איז געשעהן. דאָ הילכט אָפּ א פּרעך געלעכטער אין זיינע אויערן, און א מונטערע שטימע רעדט צו איהם:

דער מאַנאַך פאַסט אייך אויסגעצייכענט צום געזיכט. אין די דאָזיגע קלייַדער קאָנט איהר דעם טייוועל פיהרען ביי דער נאָז. כ'וויינש אייך גליק צו דער דרייסטער טאַט, מיין אייַדעלער האַר! אייער ליבלינג זאָל אקאָרשט אליין ניט ווערן צומישט!

נאָך האַלב פאר'חלום'ט וועגדט ער זיין בליק און זעהט אנטקעגען זיך א בחור'ל, וואָס קוקט איהם אוים ווי א לייכט-זיניגער פאַזש. — אָבער דער דאָזיגער ווערט שיער ניט צו-פלאַצט פאַר געלעכטער; ער קרימט זיך און דרעהט זיך, ביז די טרערען קומען איהם אין די אויגען, און ער כיכעט און לאַכט, אָקוראַט ווי דער ניט-גוטער וואָלט אין איהם אריין.

א מאַנאַך! א מאַנאַך, ווי גאָט האָט געבאָטן! אזוי ווי ער וואָלט אָקאָרשט פון קלויסטער ארויסגעקומען. דאָס איז דאָך ווירקליך צו קאָמיש. דער שענסטער קונץ, וואָס איהר האָט ביז אהער געמאכט! — אָבער אצונד איז צייט, אז מיר זאָלען שטעלען פיס, ווארים ביז'ן שלאָס איז נאָך א היבשער מהלך.

דער מאַנאַך פארשטעהט ניט קיין ווארט, וואָס יענער רעדט; אָבער ער שמייכעלט, אזוי ווי אלץ וואָלט איהם גע־ווען קלאָר. ביי איהם אין מוח דרעהט זיך אלעם ארויף און אַראָפּ; אין'ם פאַרביגען כאָאָס טאַנצען די געדאַנקען, און יעדע ווירקליכקייט פארשווינדט פון זיין בליק.

רויט שטעהט די זון שוין ביים האָריזאָנט, ווען זיי קומען צו צום ראַנד פון'ם וואַלד, און אויף א משופע'דיגען בערגעל באַווייזט זיך פאר זייערע אויגען א שלאָס, וואָס קוקט אראָפּ אין טאָל.

אצונד איז צייט, איך זאָל זיך שטילערהייט אָפּטראָגען, רופט זיך אָן דער פאָזש, פינטלענדיג מיט די אויגען. וואָרים ווען מען זאָל מיך זעהן צוזאַמען מיט אייך, וועט אייך אפילו דער מאַנאַכען־מאַנטעל ווינציג וואָס העלפען. — זייט זיך אייך געזונט! און גליק צו דער זינדיגער טאָט!

אין דער צייט וואָס דער פאָזש פארשווינדט אין וואַלד, לאָזט זיך דער מאַנאַך געהן אויף דעם משופע'דיגען וועג, ביז ער דערגרייכט דעם טויער פון'ם שלאָס. — מיט אן ערנסטער מיענע און מיט א פריינדליכער באַגריסונג באגעגענט איהם דער בעל הבית פון'ם שלאָס, אזוי ווי ער וואָלט שוין פון לאַנג אָן געבענקט נאָך איהם.

ער רעדט זועגען זיין זוהן, ביי וועמען דער מוח האָט זיך איבערגעקערט, און שוועריג ליידען רייסען זיך ארוים פון זיין ברוסט. דאָס שיקזאַל איז געווען אומפריינדליך צו איהם, אַבער ער האָט פונדעסטוועגען נאָך ניט פאַרלאָרן די האפנונג, אז דער מאָנאַך וועט איהם ברענגען דערלייזונג, וועט איהם בייַשטעהן אין זיין נויט און מיט גאָט'ס הילף באלויכטען זיין קינד'ס מוח.

בעת דער גראַף עפענט אויף דאָס חאַרץ פאר דעם מאָנאַך און אַנטפלעקט פאר איהם זיינע זאָרגען, נעמט איהם די גרעפין דורך מיט א הייסען בליק, אזוי אז דאָס בלוט קאָכט איהם אויף ווי פייער דורך די אָדערן.

און ווען די נאַכט הילט אויף דעם שלאָף אין פינסטערניש און אלע גיבען זיך איבער דעם שלאָף, דאָן פאר'גנב'עט זיך די גרעפין צו דעם מאָנאַך אין צימער און זי נעמט איהם ארום מיט ווילדער לוידענשאפט. ווי א שנעל שרפה'נדיג פייער פיהלט ער איהרע הייסע קושען, וועלכע זויגען איהם אויס דאָס בלוט פון האַרצען.

דער שטן גופא לעבט אין דער דאָזיגער פרוי, וועלכע בושעוועט ווי א ווילדע מיט אן אומגעשטילטען פייער. איהר נאַקעטער קערפער ציטערט אין וואַרפט זיך ארום אין פיבער-היץ. מיט א משוגענער תאוה נעמט זי ארום זיין לייב און קרעבצט און כאַרכעלט, ווי די לעצטע כוחות וואָלטען איהר אויסגעגאַנגען פאר פאַרלאַנג.

דאָ דערפיהלט ער אליין, ווי א פייער וואָלט איהם דורך אין מוח. דער רויטער וואַנזין בושעוועט ביי איהם אין בלוט. ער זעהט, ווי די זינד בלישטשעט איהר ארוים פון די אויגען, און ער הערט, ווי איהרע ליפען שעפטשען שטיל:

פֿאַרבראַכן איז דאָס העכסטע גליק. דאָס וואָס דו האָסט זיך דאָ באַווייזן פֿאַר מיר אלס מאָנאַך, דערהויבט די לוסט צו א ציטערענדען עקסטאַז.

אזוי פֿאַרשווינדט די נאַכט אין חייסער תאוה. אין מזרח גרויט דער ערשטער בלייכער שיין. דאָ רייסט זי זיך מיט אַמאָל ארוים פון זיינע אָרעמס, כדי קיין שפּי־אָנען־אויג זאָל זי ניט דערזעהן.

ווי אין חלום פֿארגעהען די טעג, און יעדע נאכט די־זעלבע משוגענע בארוישונג. אין אָנפאַנג איז דער מאָנאַך ענטציקט פון דעם טאָפּעל־שפיל, דאָן פיהלט ער, ווי עס פֿאַר־שווינדען פֿאַמעלאך די גרענעצען, אין וועלכע זיין איך איז ביז אהער געווען געפאנגען. א געהיימער שרעק וואקסט אין זיין ברוסט און א קאַלטע מורא דריקט איהם צונויף דאָס האַרץ, וועו דאָס אייגענע בילד זיינם קוקט איהם אנטקעגען.

וועו בין איך? פרעגט ער זיך מיט א צומישטען בליק. בין איך דער מאָנאַך, וואָס דינט דאָ דער זינד? בין איך דער יעגער, וועלכער פוילט דאָרט אין אָפּגרונד? — א צוויטער איך וואקסט אוים פֿאַר מיינע אויגען און פֿאַרכאַפּט דעם מאָ־נאַך׳ס קערפּער, כדי זיך צו פֿארטומלען, זיך באַרוישען מיט זינד. קוים שטעהט איין בילד קלאָר פאר מיין זעל, אזוי נעמט עס אויף גיך אָן די פֿאָרם פון דעם אנדערן. דערנאָך דרעהען זיך ביידע ארום אין א ווילדען קאַראַהאָד, אזוי אז אין דעם וויכער פֿארשווינדט יעדער אונטערשיד.

איך פיהל, ווי עס שווינדעלט מיר אין קאָפּ און איך קאָן ניט מאַכען קיין חילוק פון אויבען ביז אונטען. דער מאָנאַך וועדט מיר פון טאָג צו טאָג אלץ פרעמדער, אָבער ער שלעפּט

מיט מיין נשמה מיט זיך און האַלט מיך פּעסט מיט טויזענט אייזערנע קייטען.

איך קאָן שוין מעהר דעם צושטאַנד ניט אריבערטראָגען, כ׳מוז ווידער קלאָר ווערן ביי זיך, וועט איך בין, כדי אָפּצושיידען אייגענע ליידען פון פרעמדער זינד.

אָבער וואַרט אקאָרשט! אצונד וועלט עס מיר ביסלאַכווייז קלאָר. ס׳איז די פרוי, וואָס האָט מיר דעם קאָפּ פאַרדרעהט אן אויף מיר אָנגעשיקט יענעם משוגענעם, ווילדען גייסט. אין איהר פייער צוגעהט מיין אייגענער איך — א שטיקעל וואַקס אין א שרפה׳נדען אויוווען.

און א גלעדאנק גנב׳עט זיך אריין צו איהם אין מוח: זי דרעהט דיך ארום אין׳ם משוגענעם קרייז, ביז דו וועסט בים־לאכווייז אראָפּ פון זינען. ווילסטו דערקענען, וועט דו ביזט באמת, דאן מוזטו אפריהען דער שלאָנג דעם קאָפּ צוטרעטען.

דאָ ליגט אלעם רויט ווי בלוט פאר זיינע אויגען. אין זיינע אָדערן קאָכט דער חשק צו מאָרד. אצונד וויסט ער, וועט ער האָט איהם דעם מוח פארפינסטערט.

און ביינאַכט, פאר׳שכור׳ט פון דער ווילדסטער לוידענשאַפט, זעצט ער אריין דער פרוי די נעגעל אין האלז, ביז זי ליגט א דערוואַרגענע ביי איהם אויף׳ן בעט.

דאן שרייט ער מיט קולות אין דער שטילער נאכט ארוים, אין שוידערליך הילכט עס אָפּ דורך די ווייסטע קאָרידאָרען.— מאָרד! מאָרד! קלינגט עס אָפּ מיט אימה איבער׳ן גאנצען שלאָס. אָבער אין דער צייט וואָס אלע זיינען נאָך פאַראַלי־זירט פון שרעק, כאָפּט זיך דער מערדער שנעל ארוים פון׳ם טויער פון שלאָס, כדי צו פארשווינדען אין דעם נאָנטען וואלד.

אצונד וואנדערט ער איבער דער וועלט אין ציווּיל־קלײַ־דער אַנגעטאָן; דער גראָבער מאַנטעל פון׳ם מאַנאָך ליגט באַהאַלטען אין וואַלד. און ביסלאכווייז קומט איהם פאָר, אז ער האָט מיט די נייע קלײדער אויך א נייע נשמה אַנגעטאָן. אָבער רוה גיט איהם אויך די נייע נשמה ניט.

וועז ער האָט אין יענער נאַכט דערוואַרגען די פרוי, האָט ער געגלויבט, אז ער האָט באַזיגט דעם שונא, וועלכער האָט איהם אַמאָל די אייגענע זעלע אין צווייען געשפּאַלטען. אָבער דער מאָרד האָט ניט פארטריבען די פינסטערע כוחות, און אלץ פרעמדער וועדט איהם פון טאָג צו טאָג זיין איך, וועמען ער זוכט אומזיסט צו דערגרונטעווען.

דאָן גיפינט ער זיך איינער אליין מיט זיך, פארלאָזען פון דער גאנצער וועלט, און וועז ער וואלגערט זיך ארום אָהן רוה אויף זיין געלעגער און פאַלגט נאָך די געדאנקען וועלכע פלאַטערן ארום אין זיין מוח, דאן פיהלט ער אָפט די שוידער־ליכע נאָנטקייט פון׳ם וואַנזין.

וואו איז מיין איך? האַלט ער זיך כסדר אין איין פרע־גען. וועד וועט מיר העלפען אויסמעטען די טיפקייט פון מיין וועזען? — מיר קומט פאָר, אזוי ווי די קעמערלעך פון מיין מוח וואַלטען געווען אָקוראַט ווי די געדיכט־פארשלאָ־סענע צעלען פון דער תפיסה. אין יעדער צעל וואוינט א משוגענער גייסט, שדים גיבען דאָרט אָן מעשים, נעהרען און האָדעווען שטיל אוים טעמפּע און שווערע געדאנקען, וועל־כע ציהען זיך און רייסען זיך סטראשענדיג פון אלע טיפע־נישען.

אוז וועז זיי ווערן דאָרט אין שטילען קעמערל אויסגע־רייפט, פארטיגע באַגריפען, דאָן עפענט א פינסטערע מאַכט

אויף דעם טויער. איצט קערען זיי וועלטען, מיט רויטע אויגען גיבען זיי זיך א לאָז דורך די קאַריאַרען פון׳ם מוח, און זייער אָטעם שיסט מיט פיבער־הויז. זיי טאַנצען, שרייען, קלאַפען אין די וועגט; אינצווישען הער איך א שטילען גערויש, אזוי ווי דער וואַנזין וואָלט זיך געריהרט אין די אויזערנע קייטען.

וואו איז מיין איך? וועך וועט מיר אויפלייזען דאס דאָזיגע רעטענישׂ? — די קלוגע לייט האָבען געריידט אזוי פיל וועגען אינזער וועזען און האָבען אונז איבערגעלאָזט דאָס וואָרט: דערקען זיך אליין! — אָבער זייער חכמה טראָגט דאָס היטעלע פון דעם הויף־נאָר; ס׳איז נאָרישקייט, אָנגעטאָן אין א מאַנטעל פון ערנסטקייט, פוסטער שווינדעל, וואָס איז ניט וועדט קיין שמעק טאַביק.

דערקען זיך אליין! אָבער וואו זאָל איך אָנהויבען? אָט דוכט זיך מיר אויס, אז איך האָב דערטאַפט דעם אייגענעם איך, אָבער ער וועדט גלייך צוכראַכען, צושפליטערט ווי גלאָז בייַ מיר אין דער האַנד. און יעדער טייל טאַנצט ארום ארום מיר מיט מוראׂ־דיגען שפאָט און שטעקט מיר ארויס די שפיציגע צונג.

אָפט קומט מיר פאָר, אז מיין איך באַהאַלט זיך אונטער מאַסקען. אָבער קוים ווייל איך אין משוגענער לייכטזיניגקייט איהם ארונטערריסען די פאַלשע צורה, לאָכט מיר פרעך אנטקעגען א נייע מאַסקע. איך צופּ, ריים, ביז דער אָטעם פאַרגעהט מיר, אָבער וועך איך נעם ענדליך אָן די לעצטע מאסקע, דאן פיהל איך, אז זי איז פארוואקסען מיט׳ן פלייש.

אָן וועך איך וואָלט אפילו דעם פנים גופא אין שטיקער

צוריסען, וואָלט איך זיך אלין אַנגעשטויסען בלויז אויף נייע מאַסקען.

זאָגאר אין אנדערע זעה איך שטענדיג מיין אייגען בילד, געשטאַלטען, וואָס זיינען ארויסגעקומען פון די געפענגנישען פון מיין מוח און וועלכע שפילען זיך אצונד אזוי דרייסט, אזוי געוואָגט מיט מיינע חושים.

די פיינסטע לאָגיק קאָן דעם געשפענסט ניט כאַפען, וואָרים זי איז דאָך בלויז דער שאָטען פון אויסערליכע זאכען, אָבער אין דעם וועזען גופא דרינגט זי ניט אריין.

די זעלבסט־דערקענטעניש איז די שטאַרקייט פון׳ם גייסט. — ווי אָפט האָט מיין אויער פאַרנומען די אלטע געשיכטע! וועד עס דערקענט זיך אליין, דער איז דער האַר פון זיין שיקזאל! — זעהר שען געזאָגט, אָבער עס איז דאָך ניט מעהר ווי א פוסט וואָרט. איך חער, ווי די גלעקלעך קלינגען מיט שפאָט, און איך זעה דעם פאַיאַץ אויף דער בית־נע, דעקלאַמירענדיג מיט אן ערנסטער מינע זיינע נאַריש־קייטען. — די אויערן געווהנען זיך ביסלאַכווייז צו צו דעם קלאַנג, און קוים איז מען נאָר געוואויגט צו די זאכען, דאָן ווערט יעדע משוגעת דער גרונד פון׳ם טיפסטען אמת.

מיין אַרעמער איך, דו אייביג שאָטען־בילד! אויך דו ביזט נאָר א געשפענסט, וואָס פארגוואלטיגט די פארנונפט; א בלענדעניג, איינגעבילדעט ליכט, וואָס שפוקט איבער זומפען און נאַרט אָפּ און פארפיהרט און שלעפט אונז אראָפּ אין טיפענישען. —

נו, פיהרט איהם אמאָל דער וועג זיינער אריין אין א שטאָט, וועלכע רייצט איהם אויף א מאָדנעם אופן. ווי א

וויט פֿאַרגעפּיהל לאָזט עס זיך אַראָפּ אין זיין האַרץ, אזוי ווי ער וואָלט געזוען פֿארבונדען מיט דעם דאָזיגען אָרט דורך אומבאַקאַנטע באנדען.

דער צופֿאַל ברענגט איהם צו דעם קעניגליכען הויף, וואו ער זוכט צושטרייאונג אין זיינע יסורים. דאָרט ווערט זיין בליק ווי צוגעשמידט צו א יונגער שענהייט, וועלכע וועקט אויף טונקעלע זכרונות ביי איהם אין דער נשמה.

ער זעהט ווידער פאר זיך די קליינע קלויסטער־קירכע, דערקענט דאָס בילד פון דער הייליגער ראָזאליע, וואָס האָט מעהר ווי אין מאָל זיין בליק פאר׳כשופּ׳ט. לעבעדיג האָט איהם דאָס דאָזיגע בילד אויסגעקוקט צו זיין. אין א הייסער, דרי־קענדער נאַכט, וועו דאָס פייער פון זיינע תאוות האָט זיך צופלאַקערט, פלעגט די הייליגע ערשיינען פאר זיינע בלי־קען אלם וועגוס, וועלכע האָט געשמידט זיין לייב אין רוי־זען־קויטען.

אין אַצונד האָט זיך ראָזאליע באוויזען פאר איהם אין פלייש אין בלוט, אָקוראַט ווי ער האָט זי געזעהן אין׳ם בילד. — דאָ דערפיהלט ער, ווי עס ברענט א פיבעריש פייער ביי איהם אין האַרצען, אוּן יעדעס פעדימעל פון זיין וועזען ציהט איהם צו איהר, וועלכע האָט געווירקט אזוי געהיימניספול אין זיין לעבען.

אוּן זיין פאַרלאַנג געפינט שנעל אן אויער. די שענע טראַגט זיין בילד אין איהר האַרץ, אוּן שטיל שפינען זיך די קויטען פון דער ליעבע.

די ליעבע טראַגט איהם אויף איהרע פליגלען, הויבט איהם אויף צום הימעל. פאַרשוואונדען איז דער טיפער וויי־טאָג פון דער נשמה, אוּן די גאנצע שווערקייט געהט איהם

אראָפּ פון האַרצען. די גאַנצע וועלט קוקט איהם אוים ווי באַגאַסען מיט ליכט, און שטראַלענדיג געהט אויף פּאר איהם א נייע זון.

די חדשים פליהען; עס דערנענטערט זיך דער חתונה־טאָג. פון לאַנג שוין האָט ער פּארגעסען דעם נדר, וואָס האָט איהם אַמאָל פּארבונדען מיט דעם קלויסטער און וואָס קיין פּרויען־ליעבע האָט ניט געקאָנט אויפּבינדען.

ער טרעפּט די כלה אין׳ם אלטען פּירסטען־שלאָס, וואו זי וואַרט אויף איהם מיט הייסער בענקשאפט.

נאָר פּלוצלונג דערהערט מען פון דער גאַס א געוויש, אזוי ווי א שוועריר וואָגען וואָלט צוגעפּאָהרען צום שלאָס. נייגעריג געהט דאָס אייד׳עלע פּאָר׳ל ארוים אויף׳ן באלקאָן. דאָ דערזעהען זיי, ווי פּאר׳ן הויז שטעהט דעם תליון׳ס וואָגען, אויף וועלכען א מאָנאַך איז געשמידט אין קייטען. דער תליון שטעהט פּאר איהם אין׳ם רויטען מאַנטעל, כדי איהם אָפּצופּיהרען צו דער תליה.

אז דער מאָנאַך דערזעהט דעם חתן, פּארקרימט זיך זיין געזיכט אזוי, אז ער קוקט אוים ווי א שד. פון שווארצע אויגען שטראָלט ארוים דאָס פּייער פון משוגעת, און הייזעריג רייסט עס זיך ארוים פון דער טרוקענער קעהל:

קום, ברודערל, ארונטער פון׳ם באלקאָן! הי־הי, דער תליון רופט צום שוידערליכען שפּיל! און וועה עס דערשלאָגט דעם אנדערן, דער זאָל זיין קעניג און טרינקען בלוט פון א גילדערנעם בעכער!

פּלוצלינג באַפּאַלט איהם א פּחד, ווי דער שרעק פון׳ם גיהנום; דער וואָנזין נעמט איהם אָן ביים טויטען האַרץ.

ער זעהט פאר זיינע אויגען א ים פון בלוט, ער זעהט, ווי רויטע הענט שטרעקען זיך אוים פון דער טיפענישׂ.

דאָ שטעכט ער אריין דער גאַליבטער א קינזשאל אין הארצען, לאָזט זיך ארונטער מיט איין שפרונג פון׳ם באל־קאָן אין ברעכט זיך דורך א זועג צום תליון׳ס וואָגען. דער תליון פאלט, גיטראָפען פון׳ם קאלטען שטאָהל. דערנאָך צוברעכט ער שנעל די קייט, מיט וועלכער דער מאָנאך איז געשמידט. מיט איין שפרונג שטעהט ער אויף׳ן וועג אין לויפט אזוי לאַנג, ביז דער וואלד נעמט איהם אונטער זיין שוץ.

דאָרט לאָזט ער זיך אראָפּ א מורא׳דיג פארמאטערטער צו דער ערד אין ליגט, אזוי ווי דער טויט וואָלט איהם דער־שלאָגען.

דאָ שפרינגט איהם ארויף אויף׳ן רוקען א געשפענסט, און א שטימע פייפט איהם אין די אויערן:

אצונד בין איך שטענדיג ביי דיר, דיין צווייטער איך! קיינמאָל וועסטו זיך ניט באפרייען פון מיין לאַסט! איך לעב דיינע טעג, חלום דיין חלום און וועל אמאָל שטארבען דיין טויט! —

דאָ חויבט ער מיט גרויס מיה אויף דעם מידען קערפער און גיהט זיך לאַנגזאַם זיין לאַנגען וועג דורך וווייטע לענ־דער, איבער וווייטע ים׳ען, ביז איין שענעם טאָג ווינקט צו איהם דער לעצטער גרענין. —

* *
*

גרוי איז דער הימעל. עס גענייגט דער מדבר.
אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א

ספינקס פון שוואַרצען מאַרמאָר־שטיין, דער בליק פאַרזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה, ניט ליבשאפט שטראָלט ארוים פון׳ם דאָזיגען בליק. דאָס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרוים, און אויף דער קאַלטער פראַכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער פינפטער וואנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטענישען קאָן ער ניט דערגרונטע־וון, און שטום, ניט אויסרייד‌ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אַראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

דער זעקסטער וועג

פון וואַנען ער איז געקומען, איז געבליבען א סוד פאר דער גאנצער וועלט. ער גופא וואָלט עס קוים געקאָנט זאָגען. אָפט נעמט איהם ארום א שטיל געפיהל, אזוי ווי ער וואָלט ארויסגעקומען פון א צויבער־לאַנד, וואָס גרויט און טונקעלט פאר די אויגען אין בלויע וויטקייטען און וועקט א שטומע בענקשאפט ביי איהם אין דער נשמה.

פאר זיינע אויגען ליגט דעם דיכטער'ס וועלט, א פאר־חלום'טער ברעג, ארומגענומען פון ים, וואָס באהאלט אין זיך טויזענט בלויע וואונדער און עפענט נאָר פאר דעם גלויביגען אויף די טירען.

ס'איז א נשמה־וועלט, וואָס וויגט צו איהם. דאס וואונ־דער־מעשה'לע זיצט אויף א בלומען־טראָן און שפינט אריין געהיימע פעדים אין דעם וועלט־אל. א וויכער קלאנג פילט אָן די לעבליכע לופט און וועקט אויף אין דער ברוסט א פאר־חלומ'טע בענקשאפט, וואָס וויגט זיך שטיל און רופט ארויס נייע קלאַנגען אין האַרצען.

אין יענעם רייך פעהלען אלע צויימען, וועלכע צושיידען געזונלעך די ברואים איינע פון די אנדערע. אפילו דער שטיין

איז באשאַנקען מיט'ן כח הדבור, קאָן זאָגען זיין וואָרט; עם רעדט דאָס טייכעל, די בלום און דער שטערן. אין יעדער זאַך איז פאַראַן א קלאָרער גייסט, וואָס אנטפלעקט זיך מיט פרייד פאר דעם מענשען און דעקט פאר איהם אויף דעם גרויסען בונד פון'ם וועלט־אל.

דער ריח פון דער רויז איז פארוואנדט מיט'ן שטערן, דעם ווינט'ס בלאָזען מיט דער פראכט פון דער ליליע. עם שפיגעלט זיך אָפּ דער וועלט־אל אין יעדען טייל, און פון'ם גאנצען שטראלט אָפּ צוריק דער טייל. דעם מענשען'ס איך געפינט זיך אין דעם גרויסען „מיר", און פון דעם „מיר" ווי־קעלט זיך פאנאנדער די אייגענע קראפט.

פון יענעם לאַנד איז דער טויט פארטריבען; פאראן בלויז א קומען און אוועקגעהן, א זיסער אָפשיד, א זיך ווידער־געפינען. דער גייסט פון די זאכען ווירקט אין יעדען שטיין און געפינט אן אָפּקלאנג אין יעדער ברוסט.

אין טיפע הייהלען פונקלען די קרישטאַלען אין א ים פון וואונדערליכער פארבען־פראכט, וועלכע ווארפט איהרע שטראלען אין דער נשמה, וועקט אויף א געהיימען פייער אין מענשען־הערצער און שפיגעלט זיך אויף א זעלטענעם אופן אָפּ אין מח, אזוי אז יעדע זאך קוקט איהם אויס ווי דורכגע־דרונגען פון ליכט.

געדאנקען פאַרמירען זיך ווי די קרישטאַלען און שטרא־לען מונטער אין רייגעם גלאנץ, קיינמאָל ניט פארדעקט פון קיין פינסטערן וואָלקען. אויף צויבער־בלומען וויגען זיך אידעען ווי פארשידענ־פאַרביגע שמעטערלינגען, וועלכע ווערן פאר'שכור'ט פון דופט און טרינקען אלין נייע פרייד פון טויוענט בלומען־קעלשיקלעך.

פון טרוימען וועלט געבוירן די ווירקליכקייט, וועלכע רופט גלייך ארויס נייע טרוימען, אזוי אז חלום און וואַהר געפינען זיך אייביג און דורכדרינגען זיך טיף אין הארציג.

אָבער נאָר דער דיכטער וואוינט אין יענעם לאַנד, וואָס איז פרעמד פאר אלע אנדערע קינדער פון דער ערד, וועלכע זיינען צוגעבונדען צו דער קליינער נויט פון דער צייט און מזזען טאָג־טעגליך מאַטערן דעם מוח און זיך פלאגען אין דעם שוועלן יאָך פון דער פליכט, וואָס האלט זיי געשמידט.

נאָר וועו דער דיכטער קלאפט אָן אין דער נשמה, דאָן לייזט זיך לאַנגזאַם אויף דער כשוף פון דער ווירקליכקייט. פאַרבאַרגענע סטרונעס הויבען אָן צו ציטערן, און שטיל קלינגט עס אָפּ אין האַרצען. א געהיימע בענקשאפט ריסט זיך שטום ארויף, און פון דער טיפענישׂ הערט זיך א זוייט ליד. —

אין חלום האָט ער יענע וועלט געזעהן. אצונד איז דער חלום געוואָרן פאר איהם א ווירקליכקייט, וועלכע ציהט איהם ווי א וויטע היים. ער זעהט די יסורים פון די מענשען און זייער שטילע פיין, זעהט, ווי זייער לעבען פארגעהט אָהן פרייד, ווי די דורות געהען אראָפּ אין גרוב מיט טיפע ליידען און מיט צואוויטאָגטע, פאר׳חשך׳טע הערצער, וואָס קיין שטראל פון דער אייביגקייט האָט קיינמאָל ניט באריהרט.

וואָרים אויף דער ערד הערשען זאָרג, קריג און טויט. דער וויטאָג בלייבט אונז בירושה פון גרויע זיידעס, און ביים ראַנד פון׳ם קבר לאָזען מיר איהם איבער פאר די אנדערע, כדי זיי זאָלען מיט דעם זעלבען שוועלן יאָך אויף די פלייצעס וואַנדערן וויטער אויף דעם זעלבען לאנגען וועג, וואָס פיהרט פון׳ם נעבעל אין׳ם נעבעל.

דער טיפסטער יאָמער פון׳ם לעבען נעמט איהם ארום, וועז ער באטראכט דעם גורל פון די ערד־קינדער, די גרויע מאַנאַטאָניע פון דער אלטעגליכער נויט, אין וועלכער עס פאר־בלאַנדזשעט זעלטען א שטראל, וואָס דרינגט אריין פון דעם דיכטער׳ם ווייטע לענדער, צו עפענען פאר די מענשען ליכ־טיגע וועלטען, די טיפע בענקשאפט נאָך דעם נייעם רייך.

זיין גאַנץ וועזען איז א בילד פון חן, פון ליבליכקייט. די בלאַנדע האָר ראהמען ארום דעם פיינעם שטערן, פון בלויע אויגען שטראלט ארוים דער שיין פון ליעבע און שטילע בענק־שאפט, וועלכע לעכצט נאָך וואונדער.

תמיד איז זיין מוח פארנומען מיט אנדערע, קיינמאָל מוטשטעט איהם ניט דער געדאנק וועגען דעם אייגענעם איך. אין ליעבע וואָלט ער ארומגענומען די גאַנצע וועלט און וואָלט וועלען לינדערן פרעמדע ליידען און פרעמדען וויטאָג, וועל־כע קלינגען אָפּ טיף ביי איהם אין דער נשמה, אזוי ווי זיי וואָלטען זיך געזומען פון דער אייגענער נויט.

ער איז א זינגער, פון גאָט געבענשט, און וועז זיין ליד שטראָמט איהם ארוים פון די ליפען, פארשווינדט יעדע ערד־ליכע נויט און יעדער וויטאָג. די מענשען זיינען פאר׳כשופ׳ט פון דעם דאָזיגען קלאַנג, וועלכער רוישט דורך דורך דער נשמה ווי א וויט פאָר־געפיהל וועגען א וועלט, וואָס מען האָט נאָך ניט געזעהן.

א נייע וועלט! דער דיכטער טראָגט זי אין זיין הארץ ווי די פארשפרעכונג פון א וויטער צייט, וועלכע לאסטשעט און נעמט ארום די נשמה מיט א צארטען, זיסען רויש.

פון זיין ליד הערט זיך ארוים דאס רוישען פון׳ם ים, דאס

דופטען פון די בלומען און דאס שטראלען פון די שטערן; עס קלינגט אַפּ די בלויקייט פון׳ם הימעל, דער גלאַנץ פון דער זון, דער שטילער, צאַרטער טאָנץ פון בלומען-גיסטער ביים שיין פון דער לבנה און וויטע, פאר׳שכור׳טע געשרייען פון וואַסער-גייסטער, זיסע, רייצענדע קלאַנגען פון דעם גן עדן, פון וועלכען דער ערדען-זוהן איז אמאָל פארטריבען געווארן.

די גרויסע בענקשאפט קלינגט ארויס פון זיין ליד, דער צייבער-רוף, וואָס הילכט אַפּ פון דער וויטען, כדי צו מאַכען א סוף צו אלע יסורים פון דער ערד און ברענגען וואָס גיכער די צייטען פון דערוואַרטונג און דערפילונג.

אזוי וואַנדערט ער, א זינגער, איבער׳ן לאַנד, א דיכטער, וואָס שאפט זיך פון וועלטער וועלטען. וועו זיינע פינגער באריהרען די סטרונעם און צאַרטע קלאַנגען שטראָמען ארויס פון זיין מויל, דאן הערען זיך אפילו די שטיינער צו צו זיין ליד. די פייגעלעך וועלן פלוצלינג אנשוויגען אין די צווייגען, און פאר׳חלומ׳ט לאַזט עס זיך אראָפּ אויף בוים און קוסט.

דאָרט, וואו ער וואַנדעלט, פארשווינדט יעדער וויטאָג. ער טרייבט ארויס די זאָרג פון דעם מענשען׳ם הארץ און פאר-יאָגט די ליידען, וואָס קוועלען ארויס פון דער טיפעניש.

נו, איז ער איינמאָל געקומען אין א וויטען אָרט, אין וועלכען זיין ליד האָט אפגעקלונגען צום ערשטען מאָל. און יעדער איינער איז ווי פאר׳כשופ׳ט און קוקט איהם מיט ענט-ציקונג אין מויל אריין. קיינמאָל נאָך האָט מען אזא זינגער ניט געהערט, וואָס פארכאפט די הערצער ווי אין חלום און האַלט זיי געשמידט אין׳ם צויבער פון זיין בענקעניש.

לאַנג פארווילט ער אין די מויערן פון יענער שטאָט, און

ווען ער טוט זיך ענדליך אַן א כח און באשליסט צו נעמען אָפשיד, דאָ באווייזט זיך פאר איהם א זקן אין ווייסע האָר און רעדט צו איהם מיט אייגדרוקספולע ווערטער:

דו ביזט א קעניג צווישען אלע דיכטער, א זינגער, ווי די וועלט האָט קוים אַזא איינעם געזעהן. אז איך הער דיין ליד, קלינגט עס אָפּ אין מיין נשמה ווי א שטיל פאַרגעפיהל וועגען א ווייטער צייט, אין וועלכער קיין מענשען־לייד וועט ניט פּאראומערן די ערד.

אין דיין ליד לעבט דער גייסט פון ווייטקייט, וועלכער עפענט אויף אין הארצען געהיימע טירען, וועקט אויף געדאנקען, וועלכע ווינקען נאָר אין חלום ווי ליכטיגע וואונדער פון א לבנה־נאַכט.

דיין הארץ, וואָס קוקט אוים צו זיין געמאכט פון טויזענט קלאַנגען, הויבט זיך אויף פון יעדער ערד־שוואַרקייט און גיסט אריין א שטראָם פון ליכט אין אונזערע הערצער.

דו ביזט ווי דער מלאך, וואָס אַנשטאָט א האַרץ טראָגט ער אין זיין ברוסט א האַרפּ, פון וועמעס סטרונעס עס קומען ארוים טיפע קלאנגען וועגען הערליכע פעלדער, וועלכע זיינען אונז פרעמד. דו ביזט אויפגעשטאַנען פאר אונז ווי א נייער זעהער, וואָס וואַרפט אריין אין אונזערע זעלען א מילדען שיין און טראָגט זיי אנטקעגען דער נייער וועלט, וואָס דיינע ליד־ער זאָגען אַן וועגען איהר אַנקומען.

אָבער, יונגער מאַן, שנעל פארגעהט די צייט, און עס וועט קומען די שעה, וועו דיין מוי" וואָס שטראָמט נאָך היינט מיט ליכטיגע קלאַנגען, וועט אנשוויגען וועלן, וועו דער טויט וועט זיך מיט איהם צוקושען. דאן וועט דיין ליד פארשטומט ווערן אויף אייביג, וועט אָפשטאַרבען ווי א טאָן אין שטילער

נאכט. עס וועט גארנישט איבערבליבען פון דיין וועלק ווי נאר דער געדאנק, אז דו האסט אמאל געלעבט.

דורות וועלען קומען און פארגעהן, און פארשווינדען וועט דיין נאמען אליין מעהר, געדיכט ארומגעוועבט פון'ם נעבעל פון דער לעגענדע, ביז עס וועט סוף כל סוף ניט בלייבען דערפון מעהר ווי א שוואכער שאטען.

דער דיכטער קומט פון אן אנדער וועלט; זיין ליד קלינגט איהם ארוים פון א שטילען רייך. דארט, וואו עס בלויט די וויטקייט אין'ם בריטען, וויטען רוים, איינגעהילט פון צארטע, טונקעל-שיינענדיגע נעבעלם, דארט ליגט יענעם וואונדערלאנד, דאס ציל פון אונזער בענקשאפט.

א ווייכער, מילדער גלאנץ שטראלט איבער יענעם ארט, וואו א זילבער-פלאם הויכט ארוים מיט שווערער בענקעניש זיין שטיל ליד אין טיפע וויטקייטען.

און ליכטיגע שאטענס שוועבען ארום אין א לייכטען טאנץ ארום יענעם פלאם, הערען זיך צו צו זיין ליד, צו דעם ליד פון בענקשאפט אין פון שעפפער-טרוימען.

דא גיט דער פלאם א צוק, ווי אין שטומע יסורים. פון'ם בלייכען ליכט טיילט זיך אף א טרער און פאלט ארא אין'ם טאל פון די ערדען-זיהן, כדי צו באפרוכטען א דיכטער-זעלע.

אט אזוי וועלט דורכגעפיהרט די מיסטעריע, וואס שוועבט ארום דער געבורט פון'ם זינגער. דורך יענעם טרער בלישטשעט פאר איהם די אייביגקייט, און שטיל קלינגט איהם יענעם וויטע ליד, וואס צייטיגט אוים די בליהענדע חלומות אין בלויער פראכט.

אוף זיינע ליפען ציטערט אצונד דער קלאנג, דאס ליד, וואס דער ליכטיגער פלאם האט איהם געזונגען און וואס

דרינגט אריין טיף אין די הערצער פון די מענשען־ברידער, ווי א שליחות, א בשורה פון דער נייער וועלט.

אָבער דיר האָט א גאָט געגעבען געזאָנג. אין דיין זעל ברויזען צויבער־קרעפטען, וועלכע קיין שעפּפער־ווילען האָט נאָך ניט באַפרייט. דו וואָלסט געקאָנט ווערן א דערלייזער פּאר דער דאָזיגער וועלט און זי ראַטעוון פון די יסורים פון קנעכטשאַפט, וועלכע נאָגען ווי א ווערים אונזער הארץ.

פון אַלטע, אַלטע צייטען אָן געהט די מענשהייט איהר וועג, וועלכער פארלירט זיך אין גרויען בין־השמשות־ליכט. א לאַנגער צוג. כמעט אָהן אן ענד זיינען די מענשען־רייהען, וועלכע טראָגען אויף'ן שטערן קין'ס צייכען און זינט טויזענ־טער יאָהרען שלעפּען זיי זיך דורך די צייטען ווי מידע וואנ־דערער, וועלכע האָבען פארלאָרן זייער ציל.

אָנגעלאָדען מיט דעם שיקזאל'ס שוידערליכען פלוך, אי־בערגעלאָזט אויף הפקר פאר דער שוערער נויט פון דער שטונדע, גאהען זיי דורך דער שרפה־נדיגער היץ פון'ם מדבר, דורך די שניי־פעלדער פון מורא'דיגע איינזאמקייטען. די גאַנצע משא פון די צייטען ליגט אויף זיי. וואָס די פארגאנ־גענהייט זאָל אונז ניט איבערגעבען, זיי טראָגען עס, ביז זייע־רע קניע ברעכען זיך איין. אָבער אנדערע הויבען אויף די טויטע, שווערע לאָסט און פארמאטערטע קרעכצען זיי דורך'ן טאָל פון'ם לעבען, ביז אויך זיי פאַלען אונטער דער שווערער משא.

און דאָך ליגט אויך אין זייערע נשמות טיף באהאלטען א פונק פון הייסער בענקעניש, וואָס טרייבט זיי צו יענעם שטילען, אומבאקאנטען רייך, וואָס שווענבט דאָרט צווישען

ליכט אין פינסטערניש הינטער די שלייערן פון בלויע וויט-קייטן.

אז די דאָזיגע בענקעניש געהט אריין טיף אין די בי-נער, ווערט פלוצלינג פון דעם פונק א פלאַם, וואָס שיסט אהיף אין ווילדען דראַנג הויך צום הימעל. דאַן כרעכט זיך איין דער גוט-געבויטער בנין פון דער אַרדנונג, און אלטע ווילטען צופאַלען פלוצלינג אין שטיקער. איף'ן רויטען חי-מעל טאַנצען נייע שטערן, און פון דער טיפענישׂ הילכען אָפּ שעפּער-ווערטער, ווועלכע פאַרמירען פון'ם כאַאָס נייע וועל-טען אין לענען אויס כריקען צו דעם בלויען רייך.

אָבער ביסלאַכווייז ווערט דער פלאַם ווידער קליין און פארשווינדט טיף אין'ם אָפגרונד פון'ם געשעהן. עם בליי-כען נאָר שוואָבע פונקען דאָ און דאָרט, ווועלכע גליהען שטיל אונטער גרויער אַש.

דאַם לעבען געהט זיך דאַן ווידער זיין אלטען וועג, און יעדער טאָג איז ווידער גלייך צו דעם אנדערן. די האַפענונג פארשווינדט פון דעם מענשען'ס האַרץ, און קין קייכט שווע-רער אונטער זיין לאַכט, וואָס די קללה פון די צייטען האַט אויף איהם ארויפגעלעגט.

ביז עם פלאקערן ווידער אויף פלאמען פון די פונקען. דאַם איז דער אָנהויב פון א נייעם שפיל; געהיימע כוחות ברעכען אויס פון דער טיפענישׂ, און ווידער אמאָל זוכט קין דעם וועג צו יענער וועלט, נאָך וועלכער ער האַט אזוי אָפּט אין שטומע יסורים געבענקט.

אָפּט ווייל ער עס דערגרייכען מיט'ן שוועד און פארגיסט זיין בלוט אין ווילדען ברודער-קאמף. א רויטער ים דער-שטיקט די זריעה פון די פעלדער, אָבער קיין בריק פיהרט

ניט צום אנדערן ברעג. קיין זעגעל בלאָזט זיך ניט אָן אויף דעם דאָזיגען רויטען שטראָם, וועלכער שלעפּט אראָפּ דאָס גאנצע לעבען אין דער טיפענישׂ.

דאָן הויבט ער ווידער אָן גלויבען אין דעם טיפען בליק פון דער חכמה, קלערט אוים סיסטעמען, וואָס קומען ארויס פון שכל און זיינען אויפגעבויט אויף יסוד פון דער לאָגיק,— סיסטעמען, וועלכע זאָלען פאַר איהם אויפמאַכען די טויערן פון דער נייער מלוכה. אָבער ביז אַהער האָט איהם ניט געהאָלפען קיין לאָגישער שלום. וואָס דער שכל האָט אזוי חכמה'דיג אויסגעקליגעלט, דאָס ברענגט איהם ניט א טריט נענטער צו יענעם גרויסען ציל, וואָס ער זעהט פאַר זיך אין שטילע שטונדען, אזוי נאָענט, דוכט זיך, מיט די הענט אנצוגרייפען, און דאָך אזוי וועלטען־ווייט.

איך אָבער גלויב אין דעם דיכטער'ס וואָרט. ער איז דער זעהער, וואָס זעהט די צוקונפט און וועקט בענקשאפט אין די הערצער פון די ערדען־זיהן, כדי זיי זאָלען מאכען פון טרוימען ווירקליכקייטען און אונז טראָגען פאָרוים צו נייע וויטקייטען.

אָבער דו ביזט דאָך ניט מעהר ווי א מענש, געבוירן פון שטויב, וועלכער מוז אמאָל אָפּגעבען דעם גוף צוריק צו דער ערד. דאָן בלייבסטו בלויז א הויך אויף דער דאָזיגער וועלט. א נאָמען, וואָס וועט אפשר אָפּקלינגען דורך די צייטען.

נו, געווים וועסטו מעהר ווי איינעם ברענגען גליק און פרייד, אָבער זאָל דיין ליד ניט קלינגען בלויז פאַר דעם מענשען, דער מענשהייט זאָלסטו ברענגען די בשורה פון דערפילונג! פון דיין ליעבע זאָל די וועלט גענעסען

זען ווערן אזן פארשווינדען זאָל יעדער ערד־ווּעה אזן יעדע נויט! —

דער זינגער קוקט אריין דעם אלטען אין געזיכט, לייענט איהם אראָפּ פון די ליפּען יעדעם טיפּע ווּארט אזן מיט א ריהרענדער שטים, פון טיפּען האַרצען, זאָגט ער צו איהם:

עהרווירדיגער זקן, וזי געהרן האָב איך אייך אויסגעהערט! דאָס וואָס איהר האָט געהרעדט, קלינגט מיר אזוי הייליש, אזוי ווי איהר וואָלט געזאָגט דאָס, וואָס איך האָב געטראכט. ווען דאָס בלוט פון מיין האַרצען וואָלט אייך גע־קאָנט העלפען, וואָלט דער דאָזיגער קרבן ניט געווען צו גרוים פאר מיר. דאָס שטיקעלע איך האָט א קנאפען באטרעפּ, ווען עס וואָלט געבראכט דערלייזונג פאר דעם גאנצען, פאר דעם כלל. — אָבער עס ווייזט זיך פאר מיינע אויגען ניט קיין קלאָ־רער זעג, אויף וועלכען איך וואָלט געקאָנט דערגרייכען דעם דאָזיגען ציל.

א ווּעג איז דאָ, אָבער ער איז, פאַרשטעהט זיך, שווער, פאָלט איהם דער זקן מיט אן ערנסטען טאָן אריין אין די רייד. זך אַקאָרשט אוים דעם שליסעל, וואָס שאפט די וואונדער! דעם ווּעג ווּעט דיר די גרויסע ליעבע ווייזען.

דעם שליסעל? פרעגט דער יונגער בחור ווי אין חלום, ווּאו זאָל איך איהם געפינען אין אָט דעם ערדען־טאָל? איך וואָלט געוואנדערט, געוואנדערט אָהן רוה דורך ווייטע לענ־דער, איבער ווייטע ים'ען, כדי צו קריגען אָט דעם אוצר, ווועלכער ציהט מיך ווי א מאגנעט צו זיך.

טו הער מיך אוים, זאָגט דער זקן מיט א ליכטיגער מיענע.

וויט פון דעם דאָזיגען אָרט, אין א טאָל, וואָס קיין מענשען־פוס האָט נאָך ביז אהער ניט באטראָטען, בליהט א בלום שטיל אין בלויער פראַכט. אבער ניט פאר דעם טאָג עפענט זי אויף דאָס בעכערל. איהר געליבטער איז דער בלייכער שיין פון דער לבנה, אין וועמעס ליכט זי באָדט איהר שענקייט.

וען העל ווי זילבער גלאנצט אָפּ דער לבנה־שטראָל און א נאַכטיגאל שטאַרבט ביי איהר אייגען ליד, דעמאָלט וואקסט די בלויע בלום אוים פון דער ערד, דעקט אויף פאר די שטערן איהר שטראלען־קרוין, וועלכע איז ווי א בלויער וואונדער צום אָנקוקען. די בלויע בלום איז דער וואונדער־שליסעל, וואָס וועט אויפעפענען פאר דיר א נייע צוקונפט — פאר דיר און די ברידער, וועלכע וואנדלען אין דער פינסטער.

און וואו קאָן איך געפינען די וואונדער־בלום? פרעגט איהם דער זינגער מיט א שטים פול מיט בענקשאפט.

דו מוזט זי זוכען, ענטפערט פאַרטראַכט דער גריז־גרויער מאַן. געה ווייטער דיין וועג און וואנדער איבער דער וועלט, ביז דו וועסט קומען אין'ם טאָל פון דער בלויער בלום. וויט איז דער וועג, און מעהר ווי איין שטערונג וועסטו אויף איהם באַגעגענען. אָבער האלט אוים! פארליר קיינמאָל ניט דעם מוט, וואָרים די ענטוישונג איז דער ערגסטער שונא, וואָס דו וועסט באַגעגענען אויף דיין וועג.

דער גלויבען איז דער פאָטער פון יעדער טאַט. גלויב אין דיין ציל, דאן האָסטו איהם האלב דערגרייכט. ווער עם ווייל דורכפיהרען גרויסע זאכען אין דער דאָזיגער וועלט, דער מוז טראָגען באגייסטערונג אין הארצען, דארף ניט קו־קען ניט אויף קיין מיה, ניט אויף קיין ליידען און מוז געהן

מיט צוטרוי צום וויטען, אומזיכערן ציל, אפילו וועז די אלטע וועגען קוקען איהם אוים צו זיין אָהן א שום ציל.

מיט'ן בלוט פון דיין הארץ מוזטו באפרוכטען דיין וועג. וועד עם ווייל האָבען גרויסע זאכען, דער מוז זיך אליין פאר־שווענדען און טאָר ניט וואוכערן מיט דעם אייגענעם איך. נאָר דער וואָס וואָרצעלט אין'ם גאנצען, קען די קראַפט פון דער ליעבע און זעהט די כוואליעדיגע, רוישענדע פעלדער פון דער צוקונפט.

דאָרט, וואו דער איך שאפט זיך אן אייגענעם גרענין און שטעלט אויף וועגט צווישען מענש און מענש, דאָרט איז דער פרייער אויסקוק פארשפארט פאר דיר. וועד עם וואוינט צווישען בערג, אין גריבער איינגעגנגט, דער זעהט קיינמאָל ניט די וויטקייט, וועלכע ציהט זיך אוים אָהן א סוף. ער זיצט אין גריבעלט זיך אָהן אויפהער און רוה, דרינגט אריין אין די שאַכטען פון זיין וועזען, ביז אלצדינג קומט איהם ענד־ליך פאָר גרוי און ער פארלירט דעם וועג צו דעם גרויסען „מיר".

וואנדער, מיין זוהן, די גרויסע וויטקייט רופט, און קוק זיך ניט אום אויף די שאַטענס, וועלכע שרעקען דיך! אויף יענער זייט פון די וואַסערן ליגט א בלויע וועלט. אין'ם אום־באגרענעצטען גליהען דיינע שטערן.

איך וועל זוכען, זאָגט דער זינגער שטיל. שוין פון לאנג האָט מיין אויג דערזעהן יענעם טאָל, אין וועלכען די בלויע בלום עפענט זיך אויף. אין שטילע חלומות האָב איך געזעהן יענעם אָרט, אָבער דער חלום איז געווען אזוי קלאָר און לע־בענם־וואָהר, אז ער האָט אויסגעזעהן ווי א ווירקליכקייט.

מיר קומט פאָר, אזוי ווי איך וואָלט שוין געהאַט געזעהן יענעם טאָל, נאָך איידער איך בין געקומען אויף דער דאָזיגער וועלט.

זייט געזונט, מיין פאָטער! די בלויע וויטקויט רופט. דער ציל איז ווייט, כ׳מוז אלזאָ אויסניצען די צייט! ווי א שטיל קלינגען הילכט עס אָפּ אין מיינע אויערן פון יענעם טאָל, וואו דער שליסעל ליגט באַהאַלטען. זייט געזונט! די גרויסע שטונדע שלאָגט!

דאָ דריקט איהם דער זקן צו פעסט צו זיין ברוסט און ציטערענדיג טוט ער איהם א קוש אויף דעם ריינעם שטערן.

געה געזונט! זאָגט ער. וואנדער אין פרידען אויף דיין וועג און שפּאַן ארוים אין דער מאָרגען־רויטקייט! קוק קיינמאָל ניט צוריק, וואָרים דאָס וואָס פארגעהט אין פארלויף פון׳ם טאָג און הויפט זיך אָן הינטער דיר אלס פארגאנגענעם, לעגט ארום זיינע קייטען ארום דעם מענשען׳ס נשמה און רעגט אָן דעם מוח צו שוועבן, פינסטערע מחשבות. —

אצונד קלינגט זיין ליד נאָך טיפער ווי פריהער, און אלץ וואָס לעבט אין זיין זעל טרעט איצט ארוים מיט אומגעשטערטער קראַפט. זיין ליד איז געווידמעט דער בלויער בלום, און זען די וועלטער שטראָמען פון זיינע ליפּען, געהט עס דורך ווי א חלום דורך יעדען מענשען־הארץ וועגען יענעם וויטען רייך, וואָס ער האָט געזעהן.

א שטילע בענקעניש געהט דורך דורך יעדען הארץ, וועג ער באריהרט מיט לייכטע פינגער די סטרונעס, און זיין האַרפּ קלינגט אָפּ אין זיסע אקאָרדען. טיף דרינגט אריין זיין ליד ביז צום גרונד פון דער נשמה. דער לעצטער שליי־

ער פאלט אראפ ביי דעם דאזיגען קלאנג, און מיט פרייד קלאפט יעדעס הארץ איהם אנטקעגען.

אזוי וואנדערט ער אהן אפרוה פון אָרט צו אָרט, דורך שטעט, דערפער, וועלדער, וויסטענישען, כדי צו דערבליקען יענעם שטילען טאל, וואס שטעהט אזוי קלאר און דייטליך פאר זיין נשמה און קומט פונדעסטוועגען פאר אזוי ווייט פאר'ן אויג, אקוראט ווי ער וואלט געווען אויסגעשפונען פון קלאנג און דופט.

אין'ס שטראם פון דער צייט פארשווינדט יאהר נאך יאהר. גאר אסך זאכען האט זיין אויג שוין דערבליקט, נאר יענער טאל, אין וועלכען די בלויע בלום עפענט אויף איהר פראכט ביים גלאנץ פון דער לבנה, איז פאר איהם ביז אהער געבליבען פארבאָרגען ווי דער קבר.

אבער קיינמאל פאראומערט איהם די ענטוישונג ניט דאס האַרץ. זיינע אויגען קוקען אזוי לעבעדיג און ריין, אקוראט ווי די זאָרג וואלט איהם קיינמאל ניט געדריקט.

נו, קומט ער אמאל אן אין א פרעמדער שטאט מיט ריי־כען לעבען, א געדרענג פון מענשען, וואס ווירקט ווי א בא־רוישונג אויף זיינע חושים. ענטציקט געהט ער דורך אסך אלטע גאסען און באוואונדערט די גאנצע רייכע פראכט, וואס שפרייט זיך דאָ אוים פאר זיינע אויגען.

מיט אמאל דערזעהט ער א רייך פארצירטע געבוידע, אויף וועלכער עס גלאנצען די הערבען פון אלע לענדער. א רייכער מוהר וואוינט אין יענעם הויז, וועלכער איז פארבונ־דען מיט דער גאנצער וועלט און וועמעס נאמען ער האט שוין פריהער געהערט.

צי וויסט אקאַרשט ניט דער דאָזיגער פון יענעם טאָל, וואָס איך האָב ביז אהער אומזיסט ארומגעזוכט? שיסט פלוצלינג דורך א געדאנק דורך זיין מוח.

שנעל עפענט ער אויף די טיר, וועלכע פיהרט אריין אינעווייניג אין הויז. א דינער פיהרט איהם אריין אין א חדר, וואָס איז אָנגעפילט מיט די וואונדער פון דער גאנצער וועלט. — ביי א טיש זיצט אן אלטער מאַן, מיט דעם בליק פארזונקען אין לאנגע שורות פון ציפערן, וועלכע לויכטען ארוים צו איהם פון א שווארן, דיקען בוך.

דער אלטער קוקט איהם פאַרשענדיג אריין אין געזיכט און גיט א שמייכעל, וועו זיין בליק באמערקט די האַרף, וועל־כע דער יונגער זינגער האַלט אין דער האַנד. דערנאָך פרעגט ער איהם אויף זיין נאָמען און זיין באגעהר.

וואָס עם האָט מיך געפיהרט צו אייך? איך וויים עם כמעט אליין ניט, זאָגט דער יונגער בחור און א לייכטע רויט־קייט געהט איהם אריבער איבער'ן פנים. — אָבער איך וואָלט אייך דאַנקבאַר געווען, וועו איהר קאָנט מיר אן עצה געבען. איהר זיינט א מאַן, וואָס איז באקאנט מיט דער גאנצער וועלט, און איהר האָט א ידיעה אין זאכען, וואָס ניט יעדער אייגער וויסט. האָט איהר אפשר געהערט אמאָל וועגען דעם טאָל פון דער בלויער בלום?

פון אזא טאָל האָב איך קיינמאָל ניט געהערט, ענטפערט איהם דער זקן מיט א לייכטען שפאָט. נאָר אויב איהר האָט מיר פאָרצולעגען געשעפטען, דאן וועט שוין דער אָרט אוים־געפונען ווערן. איהר ווילט פרואווען אייער מזל מיט בלויע בלומען? איך גלויב קוים, צי דער האנדעל לוינט זיך. —

דער האנדעל? פרעגט דער זינגער מיט א קאלטבלוטיגען טאָן. פון דער זעלען־וואָרע לאָזט זיך גאָרנישט אײַנהאנדלען. קאָן מען מעסטען די בענקשאפט מיט'ן שעפעל און ארויפלייגען בלויע וואונדער אויף דער וואָג? דאָס טיפסטע בלייבט אייביג פרעמד פאר דעם האנדעל. פארצייהט, אויב איך האָב אייך געשטערט מיט זאכען, וועלכע פאסען זיך ניט אריין אין די ראָמען פון אייערע עסקים.

איהר זיינט א שוטה! צוביייזערט זיך אויף איהם דער אַלטער. ווער עס זוכט בלויע וואונדער פאר דעם בלייבט די ערד פרעמד, און עס וואָלט בעסער געווען, ווען ער וואָלט קיינמאָל ניט געבוירן געווארן. וואָרים ער רויבט דאך בלויז אויעק די צייט ביי דעם פליסיגען מענשען, וואָס ציהט נוצען פון די פּאהיגקייטען, וועלכע גאָט האָט איהם געגעבען.

איהר רעדט וועגען דעם טיפסטען, איידעלער זינגער; אבער די דומהייט האָט ניט קיין שום טיפקייט. — קוקט אָן דאָס דאָזיגע כוך מיט זיינע שורות פון ציפערן! דאָ ליגט באהאלטען דער טיפסטער זין פון דער חכמה. וואָרים צוויי־שען „זאָל" און „האָבען" געהט דער לויף פון דער וועלט. ווער עס מיידט אוים אָט דעם צירקעל, דער איז פארלאָרן פאר דער פליכט פון דער ערד.

איהר פאָלגט מיך, לאָזט איבער די בלויע בלום וואו זי איז, און יאָגט זיך ניט נאָך פרעמדע וואונדער־זאכען, וועלכע זיינען ניט געמאכט פאר דעם מענשען'ס לעבען. —

זייט זיך אייך געזונט! מיר איז ניט באַשערט צו חלום'ן.

נו, פארלאָזט ער שטיל דעם טויטען ים פון הייזער און

אין׳ם גאַלד־שיין פון דער אוועגט־זון וואנדערט ער ווייטער צו דעם ווייטען ציל. דעם אלטען׳ס וועלטער טומלען איהם אין קאָפּ. א פינסטערער שאַטען האָט זיך אראָפּגעלאָזט אין זיין נשמה, און אויף׳ן הארצען ליגט איהם א שווערע לאַסט.

די זון גליהט שוין רויט ביים האָריזאָנט. דאָ דערזעהט ער מיט אמאָל, ווי א פרעמדער וואנדערער קומט איהם אנט־קעגען. זיין געזיכט איז פארברוינט, זיינע קליידער צוריסען. א לאנגער שוועדר העגגט איהם ביי דער זייט, און אין דער רעכטער האנד טראָגט ער א שפיז. א זעלנער איז דאָס, וואָס וואנדערט צוריק צו דער היים, וועלכע ער האָט שוין זינט אסך יאָהרען ניט געזעהן.

דער זינגער נעמט ארום דעם פרעמדן מיט א מילדען בליק און ליבליך שטרעקט ער איהם אוים די האַנד.

פון וואָס פאר א לאנד קומסטו איצט? פרעגט ער איהם הארציג. אסך, אסך וויייטקייטען האָט דיין אויג געזעהן. דו האָסט געוואנדערט איבער פרעמדער ערד, און דו האָסט גע־ווים געהערט מעהר ווי איין ידיעה, וועלכע איז ביז אהער קיינמאָל ניט דערגאנגען צו די אויערן פון׳ם היימלאנד.

זאָג, וווייסטו גאָרנישט וועגען א ווייטען טאָל, וואָס קיין מענשען־פום האָט נאָך ביז איצט ניט אריבערגעטראטען? מען רופט איהם דער טאָל פון דער בלויער בלום, וואָס וואַרט חלום׳ענדיג אויף א ווייטען דיכטער, פאר וועמען זי וועט דינען אלם שליסעל פון דערלייזונג, כדי צו מאכען א סוף צו אָלע יסורים פון דער ערד.

דער זעלנער קוקט איהם אָן מיט א שטרענגען בליק, און ווי א שווערד בויערן זיך זיינע וועדטער אריין אין זיין ברוסט:

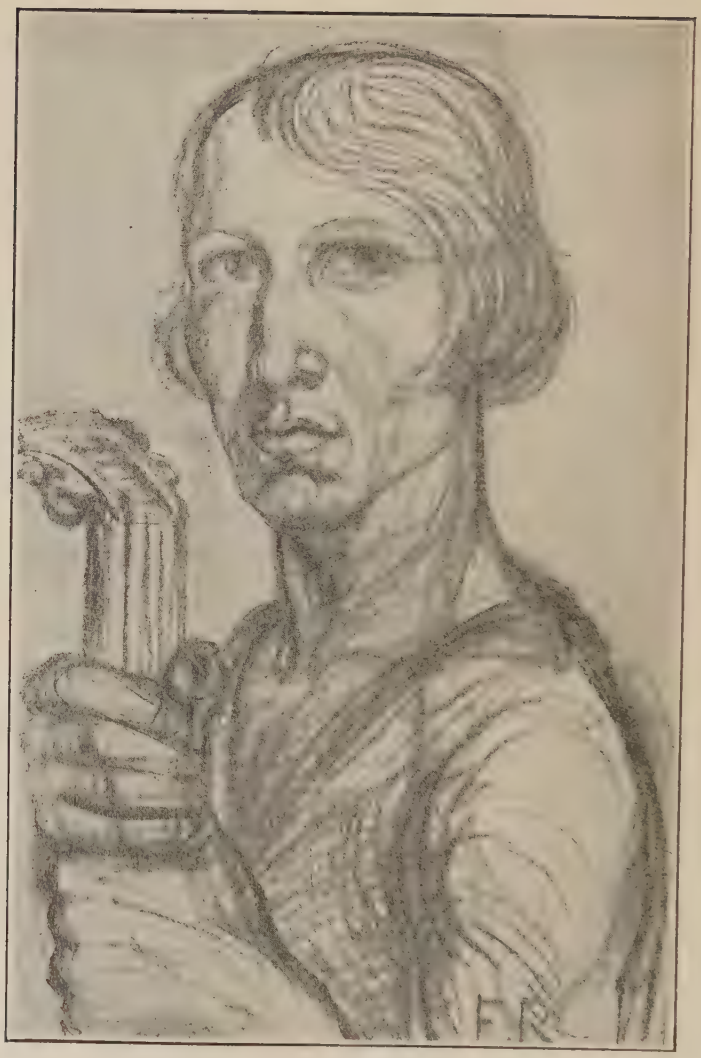

היינריך

פון אזא טאָל האָב איך גראָד געהערט. מעהר ווי איין נאַר, וועמען די כאָלעריע האָט געמעגט דערשטיקען, האָט מיט מיר וועגען דעם גערעדט. — דער טאָל, פון וועלכען דו רעדסט, ליגט אויף דער לבנה, און יענע בלום, וועלכע באגייסטערט אזוי דיין הארץ, איז שוין לאנג פארדארט אויף דער דאָזיגער ערד.

דו שוטה, וואָס געהסטו נאָך פרעמדע שאָטענס, אין דער צייט וואָס די מורא שמידט די וועלט אין קייטען? שאָף זיך א שווערד, צוברעך דיין הארף, און באָט זיך אָן דעם טויט אלם וואַרגער!

אין דער שלאַכט, וועו עס הויפען זיך אָן בערגלעך מיט מתים און רויטער מאָרד בושעוועט דורך שטעט און דערפער, דעמאָלט פיהלט מען ערשט די טיפע לוסט פון׳ם לעבען!

אין קריג, אויף׳ן שלאַכט פעלד וועלט געבוירן דער אמת׳ער מאָן, וועלכער דערוועלטיגט זיך זיין רעכט מיט א שטארקער פויסט. וואָרים רעכט איז מאכט, און מאכט ליגט בלויז אין׳ם שווערד. אז דאָס בלוט רויטעלט און רינט דיר שטיל איבער די העגט, דאן פיהלסטו דיין פלאין אין דער דאָזיגער וועלט. נאָך ביזטו יונג. אז די עלטער קומט אָן, דאן דרעמעלט לאנגזאם איין דער העלד אין אונזער זעל.

א טיפער שוידער כאפט איהם אָן בייס הארצען. מיט א פארגליווערטען בליק פאַלגט ער נאָך די געשטאלט, וועלכע פארשווינדט ביסלאכווייז אין דעם בין-השמשות-ליכט. עס דוכט זיך איהם, אז דאָס האָט דער מאָרד אליין גערעדט צו איהם, און אויף׳ן וועג, וואו דער פרעמדער איז געגאנגען, דערזעהען זיינע אויגען א רויטע שפור, וועלכע גליהט בלוטיג אין׳ם לעצטען אווענט-שיין.

דאָ הויבט ער שנעל אָן צו שפילען אויף זיין האַרף, כדי צו פֿאריאָגען יענעם בילד פון שרעק, וואָס דער פרעמדער האָט איהם אריינגעזעצט אין דער נשמה. —

העל, מונטער קלינגט זיין ליד, פול מיט פייערליכען צוזאָג, מיט האָפֿנונג, און לאַנגזאָם געהט איהם אראָפּ די שוועריקייט, דער שטיין פון האַרצען. פאר זיינע אויגען באווייזען זיך ווידער בלויע וויטקייטען און מאַרגען־רויטען, וויך און רויזען־שען.

ניט דאָרט, וואו פֿראָפּיט שמידט די הערצער פון די מענשען אין קייטען, און ניט דאָרט, וואו דער שוועד ברעכט דורך פֿאר׳ן טויט דעם וועג, קאָן יענער חלום אויפשפראצען אין לעבען און פֿארוואנדעלט ווערן אין ווירקליכקייט.

דאָ, וואו דער גייסט האָט פֿארלאָרן דעם שוואונג צו פֿליהען אין דער הויך און האלט זיך שרעקעדיג אָן דער אלטער ערד, דאָרט איז די גרויסע בענקשאפט שוין פון לאנג פֿארלאָשען. עס דרינגט מעהר ניט אריין קיין שטילער קלאנג אין יענער טויטער וועלט פון יענעם ווייטען רייך, וועגען וועלכען דער דיכטער טרוימט.

אצונד ווערט איהם קלאָר דער טיפער זין פון׳ם וואָרט, וואָס דער אלטער האָט איהם אויף׳ן וועג געגעבען: דער וועג צו יענעם בלויען וואונדער־רייך ווערט ניט אויפגעעפענט דורך׳ן שוועד און ניט דורך דעם קליגעלדיגען שכל. דער דיכטער מוז ענטדעקען דאָס לאַנד פון דער צוקונפט אוּ דערוועקען טיפען גלויבען אין דעם מענשען׳ס האַרץ, אזוי אז עס זאָל ארויף ווי באשעפער־דראַנג צום הימעל.

שוין אסך יאָהרען איז ער אויף׳ן וועג, אבער אין ערגעץ

זוינקט ניט צו איהם דער ציל, אויף וועלכען ער קוקט ארוים. ער וואנדערט, וואנדערט איבער גאָט׳ס ערד און אין ציטער־דיגער האָפנונג פֿרואוט ער אוים יעדען אָרט, אבער יענער טאָל, פון וועלכען דער אלטער האָט געזעדט, באוויזט זיך קיינמאָל ניט פאר דעם טיפען בליק.

נו, קומט ער איינמאָל אויף זיין וועג פארביי א בערגיגע געגענד, ווי זיינע אויגען האָבען עס קיינמאָל פריהער ניט געזעהן. די טיפסטע איינזאמקייט וואוינט דאָ אין יעדען טאָל. קיין קלאַנג פילט ניט אָן די שטילע, קלאָרע לופט, און אין ערגעץ וויזט זיך ניט קיין שפור פון א מענשען.

אזוי שפאַנט ער דעם גאנצען טאָג אלין וויטער און ווייטער, ביז די נאכט הילט איהם אין אין איהר מאנטעל, און עס וויזט זיך נאָך אלין ניט קיין רוה־פלאץ.

דאָך איז איהם היינט אזוי האָפנונגס־פול, אזוי פרעהליך אויף׳ן הארצען. ווי א שטיל פאַרגעפיהל געהט עס איהם דורך דורך דער נשמה, און מאָדנע קלינגט זיין ליד אין דער שטילער נאַכט.

אויף׳ן קלאָרען הימעל פונקלען טויזענטער שטערן; די שטימונג איז אזוי טיף און וואונדערליך, גלייך ווי זי וואָלט געקומען פון אן אנדער וועלט. דורך זיין נשמה געהט דורך א ליכטיגער חלום, ער פיהלט דעם חויך פון א ווייטען רייך, די ליכטיגע נאַנטקייט פון׳ם גרויסען וואונדער.

איצט שלענגעלט זיך דער וועג אראָפּ אין טאָל; א טאָל, אזוי מאָדנע און אזוי פאר׳חלום׳ט, ווי ער האָט עס אָפט געזעהן אין שטילע שטונדען, וועו ווייטע טרוימען האָבען איהם

געטראַגען אין דער לופטען און זיין זעל האָט געשוועבט צו די שטערן.

אזוי וואונדערליך קומט איהם פאָר יעדער שטיין, ווי ער וואָלט שוין זינט לאנג געווען מיט איהם באקאנט. א טיפע בענקשאפט נעמט איהם אָן ביים האַרץ, און עס ציהט איהם שטיל צו דעם היים־לאַנד.

דער גאַנצער טאָל שטראלט אָפּ אין זילבער־גלאַנץ, און ווייסע נעבלען וויגען זיך אין׳ם שיין פון דער לבנה ווי עלפען, וועלכע טאַנצען ארום אין א קאַראַהאַד.

מיט אַמאָל הילכען אָפּ זיסע קלאַנגען אין זיינע אויערן. אין׳ם נאַנטען קוסט זינגט א נאַכטיגאָל איהר בענקשאפט־ליד דורך׳ן שטילען טאָל. דער זינגער שטעהט פאר׳כשופ׳ט פון דעם דאָזיגען ליד, וואָס ציטערט שטיל אין דער לעבליכער נאַכט, ווי דער זיסער צויבער־קלאַנג פון א וואונדער־מעשה־לע.

און אלץ פולער קלינגט דאָס ליד אין׳ם וועלדעל, און פרעהליך הילכט עס אָפּ פון די בערג, ביז עס שטארבט פלוצ־לינג אָפּ אין א לעצטען טרעל. ער הערט א לייכטען פאָל פון דעם בוים. ס׳איז די נאַכטיגאל, וועלכע איז דאָרט אויסגע־גאנגען, געשטאַרבען ביים קלאַנג פון איהר אייגען ליד. —

א שטיל קלינגען געהט דורך דורך׳ן גאנצען טאָל, און פאר איהם באַדט זיך אין׳ם ליכט פון דער לבנה די בלויע בלום, וועלכע ער האָט אזוי לאנג געזוכט. — איז דאָס א חלום, וואָס נארט זיינע חושים? די גאַנצע וועלט קומט איהם פאָר ווי פאר׳כשופ׳ט; ער געטרויט ניט דעם אייגענעם פארשטאַנד, ביז עס פארשווינדט ביסלאכווייז פאר איהם דער

לעצטער צווייפעל. — עס איז דער טאָל, אויף וועלכען ער האָט אזוי לאַנג ארויסגעקוקט.

זיין בליק קאָן קוים כאפען דעם וואונדער, וואָס האָט זיך פאנאנדערגעעפענט דאָ פאר זיינע אויגען, און איז פארזונקען אין דעם בלויען שיין, וואָס שטראָלט צויבערליך אין׳ם בליי-כען לבנה-גלאַנץ.

געפונען! רייסט עס זיך ארוים פון זיין מויל. די נייע מלוכה פון׳ם וואונדער קומט אָן! די אלטע וועלט פארגעהט, די צייטען זיינען דערפילט.

אין עקסטאַז בויגט ער זיך אראָפּ צו דער ערד, באריהרט מיט צארטע ליפען דאָס בעכערל פון דער בלום און לעגט צו-גוים זיינע העכט צום געבעט. און שטיל קלינגט עס אָפּ דורך׳ן גאנצען טאָל, ווי דאָס שפילען פון ווינט-האַרפען. די שטערן בלישטשען מאַדנע אין דעם וועלט-רוים, און ערד און הימעל פאראיניגען זיך צום קוש.

נאָך קניעט דער זינגער, דורכגעדרונגען פון גליק, און קוקט אראָפּ מיט שטילער פרייד אויף דער בלום, וועלכע צי-טערט שטיל אונטער זיין הויך. דאָן קלינגט אָפּ דער טיפער גלאָקען-קלאַנג פון דער האַרף, און הערליך שטראָמט ארוים פון זיין מויל א ליד, ווי עס האָט נאָך קיינמאָל שענער פון זיין ברוסט ניט ארויסגעקלונגען.

אצונד באוויזט זיך דער וואונדער איבעראל, און שטיין אין פלאַנין זאָגען אוים זייער סוד. א טיפע שושקעריי געהט דורך דורך בוים און קוסט, און בלויע פונקען שפריצען אין דער לופטען. און שטיל עפענט זיך די וועלטען-נשמה, אזוי

ווי זי וואָלט וועלען אנטפלעקען פאר'ן דיכטער דאָס טיפסטע, וואָס רוהט אין איהר שוים.

דאָ שפּאָלט זיך דער הימעל איבער איהם —, אין'ם שטראָלען־גלאַנץ ליגט דאָס בלויע רייך, א צויבער־לאַנד, הער־ליכע פעלדער, ווי זיין האַרץ האָט אזוי אָפט אויסגע'חלום'ט.

פון ווייטער ווייטקייט הערט ער דאָס רוישען פון בלע־טער, און א שטילער גערויש פון כוואליעם הילכט אָפ אין זיינע אויערן, א שטילער גרום פון אן אנדער וועלט.

ער הויבט אויף זיינע אָרעמס צום הימעל, אזוי ווי ער וואָלט וועלען ארומנעמען די גאנצע פראַכט, וועלכע איז דאָרט אויסגעשפרייט פאר זיינע בליקען. ער פיהלט די זעליגקייט פון'ם גליק אין זיין ברוסט, פיהלט, ווי די דערליזער־פרייד פילט אָן זיין נשמה און פיהרט זי צו דעם נייעם רייך, וואָס דאָרף איצט ענטשטעהן פאר דעם מענשען.

דאָ זוכט זיין בליק ווידער די בלויע בלום. א ניי וואונ־דער אנטפלעקט זיך פאר איהם. אויפגעפענט האָט זיך דאָס וואונדער־בעכערל, און יעדעם בלעטעלע שטראָלט אין'ם שיין פון דער לבנה ווי א סאפיר, וואָס בלישטשעט בלוי פון דער טיפענישׂ. פון יעדען בלאַט, וואָס באַצירט די קרוין, זעהט ער א בילד פון יענער בלויער מלוכה, וואָס שטראלט אראָפ פון די הימלען אויף דער ערד.

ענטציקט שטעהט דער זינגער פאר דער דאָזיגער פראכט און אין שטומער פארגעטערונג לאָזט ער אראָפ זיין בליק פאר דעם דאָזיגען וואונדער, וואָס עפענט זיך אויף פאר איהם.

אמאָל האָט ער געפיהלט דעם וואונדער ביי זיך, אין דער אייגענער ברוסט. פון זיין זעלע האָט ער געוועבט דעם

חלום אין׳ם וועלט־אַל. אצונד אָבער לעבט דער וואונדער אליין אין׳ם גרויסען „אַל", און פון דעם „אַל" לאָזט זיך דער חלום אראָפּ צו איהם אין האַרצען.

דער חלום איז אצונד דעם לעבענ׳ם ווירקליכקייט. עם קלאפט דער דיכטער אין די טויערן פון׳ם רייך, וועלכע זיין באַשעפער־זוּאַרט עפענט אוּף פאר דער וועלט. דער גן עדן, וואָם איז אזוי פריה פאַרלאָרן געגאנגען פאר דעם מענשען, — דער דיכטער האָט איהם איבער א נייעם ענט־דעקט. קין קערט זיך אום צוריק אהיים.

מיט א צארטער האַנד נעמט ער אַן די בלויע בלום און ציהט ארויס די וואָרצלען פון דער ערד. דאָ שטראלט אָפּ דער גאנצער טאָל אין׳ם בלויען גלאַנץ, ווי אין׳ם אויפגעלויכ־טענעם שיין פון׳ם נייעם רייך, און רוישענדע אקאָרדען קלינ־גען דורך דער לופט. אין ליכט און קלאַנג וועלט געבוירן א וועלט, און שטיל שליסען זיך די טויערן פון׳ם הימעל. —

פאַרזיכטיג וויקעלט דער זינגער איין די בלום און באַ־האַלט דעם אויג ר ביי זיין דיכטער־האַרץ. — אצונד איז פאראן א סוּף צו יעדען לייד און יעדען וויטאג. ס׳איז געפונען ג׳־וואָרן דער שליסעל, וואָם עפענט אוּף דעם רייך.

פון די בערג ארום שטייגט אוּף דער נעבעל און לאָזט זיך אראָפּ ווי א שלייער שטיל אין טאָל. אין׳ם בלייכען ליכט באגריסט דער נייער טאָג די ערד און וועקט זי אויף פון איהר טרוים.

די שפיצען פון די בערג לויכטען אוּף אין רויטען שיין, און עם שפילט זיך ארום זיי א פורפור־גלאַנץ, וואָם לאָזט זיך לאַנגזאַם און שטיל ארונטער אין טאָל.

מיט א פּרעהליכען געמיט נעמט דער זינגער שנעל די האַרפֿ און שפּאַנט אנטקעגען דעם נייעם טאָג. פּון זיינע אויגען שטראַלט ארוים א בלויער שיין, דער ווייכער אָפּגלאַנץ פון יענעם בלויען רייך, וואָס האָט איהם אין יענער נאַכט אָפּגעשטראַלט פון׳ם הימעל.

נו, האָט ער דורכגעשפּאַנט דעם שטילען טאָל, און משופּע׳דיג הויבט זיך אויף דער באַרג פּאר זיינע אויגען. אויף א שמאָלען שטעגעל פּיהרט דער וועג ארויף. מיט א מורא־דיגער ווילדקייט הויבען זיך אויף די פּעלזען צום הימעל, און וואסער־שטראָמען גיסען זיך אראָפּ מיט אימפּעט אין דער טיפּענישׂ. פּארשוואונדען איז אצונד יענער זיכערער שטעג. מיט גרויס מיה נאָר ברעכט ער זיך דורך א וועג דורך דעם מיש־מאַש פון וויסטע פּעלזענ־שטיקער ארום איהם.

אָפּט מוז ער קלעטערן איבער שמאָלע, משופּע׳דיגע הויכען, און טיפּע אָפּגרונדען קוקען איהם אנטקעגען מיט אפענע, אויפגערישענע מיילער, אזוי ווי זיי וואָלטען וועלען איהם פּארשפּאַרען דעם וועג. ער בלאָנדזשעט, וואנדערט אַהן א ציל. איז ער קוים מיט צרות איבערגעקומען איין אָפּגרונד, עפענט זיך שוין באַלד פּאר איהם אן אנדער אָפּגרונד.

פּארמאַטערט לאָזט ער זיך אָפּט אראָפּ אויף א שטיין, וויל די מידע גלידער זיינע קאָנען איהם מעהר ניט טראָגען, אָבער ער בלייבט קיינמאָל לאנג ניט אויף איין אָרט. א הייסער דראַנג לאָזט איהם ניט אָפּ, גיט איהם קיין רוה ניט. דאָס גרויס ווערק, וואָס וואַרט אויף איהם, מונטערט איהם אויף, טרייבט איהם אָן וויטער.

פּאר זיין גייסטיגען אויג שטעהט דאָס בילד פון דער מענשהייט, וועלכע קוקט ארוים פול מיט בענקשאפט אויף

זיין קומען. און ער ווייסט וואָס דאָס חייסט, ער פארשטעהט, ווי אָפצושאַצען דעם ווערט פון דער שטונדע. צו לאַנג שוין האָבען געדויערט די יסורים פון דער ערד. אצונד זאָל אויך פאר קיין שלאָגען די גרויסע שעה.

אזוי בלאָנדזשעט ער דורך דער ווימעניש פון די בערג, ביז די נאַכט לאָזט זיך שטיל אראָפּ. דאן לעגט ער אוועק זיין קאָפּ אויף א שטיין און זעהט דאָס שטילע בלישטשען פון די שטערן איבער זיך.

וויי א בלויער ים קוקט איהם אוים דער ווייטער רוים. איהם דוכט זיך, ווי ער וואַלט געלעגען אויף'ן טיפען גרונד און געהערט איבער זיך דאָס רוישען פון די כוואַליעס. א ווייס שיפעלע שווימט אויף'ן בלויען וואַסער. אינעווייניג זיצט א זינגער, וואָס שפילט אויף דער האַרף און הערט זיך שטיל צו צו די קלאַנגען, וועלכע ער גיט ארוים.

באגינען צו טאָג, ווען ער כאַפּט זיך אויף פון שלאָף, געדענקט ער יענעם חלום, וואָס ער האָט געוזהען ביינאכט. דאָ ציהט ער ארוים פון די סטרונעס דעם טיפען קלאַנג און הערט זיך צו, וואו דער טאָן פארלירט זיך אין דער ווייטענס. אהין, אין יענער ריכטונג פארקירעווט ער זיינע טריט, ביז זיין אויג דערזעהט א וועג וואָס פיהרט איהם ארונטער אין דעם אָפענעם שאָסיי.

אצונד שפּרייט זיך דאָס לאַנד אוים פאר זיין בליק. די לופט איז קלאָר, אָבער דער הימעל איז אומעטיג, אנגע־ברוגז'ט, און געדיכטע וואָלקענס קאָטשען זיך אין'ם רוים. פארבלאַנדזשעטע טראָפענס פאַלען דאָ און דאָרט, ווי טרע־רען, וועלכע א וויט אויג ווויינט.

ער פיהלט, ווי עפּעס ריהרט זיך ביי איהם אין דער ברוסט, און א שטילער אומעט פילט אָן זיין האַרץ. אזוי מאַדנע קוקט איהם היינט אויס די גאנצע וועלט. דער היים־וועה, דאָס פּאַרבענקען זיך נאָך די מענשען נעמט איהם ארום, און עס ווערט איהם קלאָר, אז שוין זינט אסך טעג האָט זיך זיין בליק ניט אראָפּגעלאָזט אין מענשען־אויגען.

מיט אַמאָל דערזעהט ער, ווי אין דער וויטעגס ווינקען צו איהם הייזער. א קליין קירכעלע הויבט זיך אויף צום הימל, ארומגערינגעלט פון וויסע מויערן. אצונד קומט די גרויסע בענקשאפט איבער איהם, די בענקשאפט נאָך די ברידער אין דער וויטען. דער הייסער דראַנג באַפליגעלט זיינע טריט, און שנעלער שפּאַנען זיינע פּים צו דער היים.

אָבער אין ערגעץ קומט איהם קיין לעבעדיגער וועזען ניט אנטקעגען. קיין קלאַנג דרינגט ניט פון דערווייטען צו זיינע אויערן. אין טיפער שטילקייט איז איינגעהילט דער דאָרף, אזוי ווי יעדעס לעבען וואָלט מיט אמאָל פארגליווערט, דערשטיקט געוואָרן פלוצלינג פון׳ם בייזען טויט.

דאָ זעהט ער, אז די פעלדער ארום און ארום זיינען צוגעשטערט, און וועג ער קומט אריין אין דער ערשטער גאַס, דעקט זיך אויף א בילד פון שרעק פאר זיינע אויגען. פאר־וויסטונג צייגט זיך איהם ביי יעדען שריט און טריט. די טירען העננען לויז אין די זאוויעסעם; מיט צושמעטערטע, צובראָכענע זאַכען זיינען די שטיבער אָנגעפילט. צווישען די חורבות זעהט מען טויטע מענשען־קערפערס, וועלכע ליגען דאָ דערשלאָגען אויף דער ערד, מיט אָפענע, אויסגע־

סטארטשעטע אויגען, דער בליק פארגליווערט אין אנגסטען פון טויט.

אפגעשטאַרבען איז דאָס לעבען איבעראל. דאָס וואָס די ווילדקייט פון׳ם מאַרד האָט ניט דערגרייכט, האָט זיך געראַטעוועט, איז אנטלאָפען, זיך צושאָטען, צושפריצט אין אלע עקען, פארטריבען פון׳ם טויט׳ס מורא׳דיגען צאָרן.

א טיפער שרעק כאַפט אָן דעם זינגער, און ווי פאראלי־זירט שטעהט ער פאר דעם דאָזיגען בילד. ער פיהלט א שטיל ציטערן אין די גלידער, און זיין האַרץ פארציהט זיך אין א מורא׳דיגען ווייטאָג.

דאן נעמט ער צונויף אלע זיינע כוחות, פארלאָזט דעם אָרט פון שרעק אן פון פיין און לויפט מיט שנעלע טריט צו נייע וויטקייטען.

דאָ קומען ווייטע קלאַנגען צו זיינע אויערן, און ווייט אין פעלד זעהט ער א געמיש פון מענשען, ווועלכע שטראָמען אין אלע זייטען, אָבער דאָך באוועגען זיי זיך אין א באשטימ־טער אָרדנונג.

אן פלוצלינג ווערט איהם קלאָר, וואָס דאָרט קומט פאָר. דאָס איז דער קריג, וואָס האָט זיך אריינגע׳גנב׳עט אין לאַנד און האַלט אצונד די מענשען ביים גאָרגעל.

מיט א שנעלער האַנד כאַפט ער זיך אָן ביי דער ברוסט און טאַפט אָן די בלום, וועלכע ליגט דאָ גוט באַהאַלטען. דער־נאָך לאָזט ער זיך ווייטער אוועק אין ווע, שנעל ווי דער ווינט. דער אייזעלער שטערן איז אָפגעגאַסען מיט שוויים, היים פליהט דער אָטעם ארוים פון דער פארוואונדעטער ברוסט, קוים וואָס זיינע פיס באריהרען די ערד.

צוויי ארמייען זעהט ער דאָרט שטעהן אין פעלד, גרייט זיך צו דערווערגען אין מורא׳דיגען צאָרן. אין זיינע אויערן הילכט אָפּ דער קלאַנג פון טרומייטען און ווילדע קאמפּ־געשרייען פון טויזענט העלזער. אין טונקעלן שיין זעהט ער, ווי עס בליצען די וואָפען און פאָהנען פלאַטערן אין דער קיהלער לופט.

דאָ דערפיהלט ער מיט אַמאָל ריזען־כוחות אין די אָדערן און ווי א ווילדער לויפט ער צום שלאַכטפעלד, כדי אפּצו־שטעלען דעם רויטען טויט. און איידער דאָס משוגענע שפּיל הויבט זיך נאָך אָן, שרייט ער אויס הויך אויפ׳ן קול צו די קעמפער, זיי זאָלען ארונטערלאָזען די וואָפען.

א פאַרדריקטער מורמעל געהט דורך די רייהען, און לאַנג־זאָם לאָזען זיך אראָפּ די וואפען. שטום קוקען די זעלנער אָן דעם פרעמדען און פיהלען זיך ווי פאר׳כשופ׳ט פון זיין בליק. אָבער ער לאָזט זיך מוטיג אריין אין זייער קרייז, כדי זיי אָנצאָגען די בשורה, זיי ברענגען דאָס צויבער־וואָרט פון דער־לייזונג:

צוברעכט דעם שוערד —, די צייטען זיינען דערפילט! עס הערשט מעהר ניט דער מאָרד אויף דער דאָזיגער ערד! דאָס בלויע רייך עפענט אויף זיינע טויערן. דאָס וואָס לעבט טיף פאַרשטעקט אין אייער בוזים, קומט אצונד ארויס אין העלען זונען־ליכט. קין האָט פארענדיגט דעם לאנגען וועג פון ליידען. אין מזרח גליהט א נייע מאָרגען־רויטקייט!

נאָר די פארצווייפלונג האָט אייך געפיהרט אין קריג און אייך אריינגעדריקט די שוערדען אין די הענט. אזוי איז פון דער ליעבע געבוירן געוואָרן האָס און גילדערנע זריעה איז מיט ברודער־בלוט געמיסטיגט געוואָרן.

א נייע מלוכה ערוואַרט אייער מחנה. דער רויטער קוואל פון שנאה איז אויסגעטריקענט, און אלע מענשען דערלאנגען זיך די האנד צום בונד. א וועלט פון פרייהייט וועט פאר אייך אצונד ענטשטעהן. גערעכטיגקייט וועט הערשען אויף דער ערד!

וואס דער דיכטער האט אמאל בלויז אין חלום געזעהן, דאס האט דער גלויבען אין וווירקליכקייט פארוואנדעלט. זעהט פאַרט, וואס פאר א וואונדער עס איז געשעהן פאר דער וועלט! די בלויע בלום איז ביי מיר אין די הענט. איך אליין האב זי אפגעריסען אין יענעם טאל, וואו קיין שטערבליכער האט נאך פריהער זיין פוס ניט ארויפגעשטעלט. זי איז דער שליסעל צו דער נייער מלוכה!

און פון בוזים נעמט ער ארוים דאס טיכעלע, וויקעלט עס אויף מיט א געפיהל פון טיפער פרומקייט, כדי צו באווויזען דער וועלט דעם נס, דעם גרויסען וואונדער.

אבער פלוצלונג טוט ער א קרעכץ, ווי געפיניגט פון א ווילדען וווייטאג. א מוראדיגער קלאנג רויסט זיך איהם ארוים פון דער ברוסט — א קלאנג, וואס ענטהאלט אין זיך אלע יסורים פון די צייטען.

די בלום ליגט פארוויאנעט אין זיין האנד, און פון דעם וואונדער-בעכערל לאכט שפאטיש דער טויט. — —

אצונד איז אלעס אוים. אויסגעחלום'ט איז דאס לעצטע וואונדער-מעשה'לע, אפגעשטארבען דאס גליק פון יעדער ציטערענדער בענקשאפט. —

אהן צערעמאניעס, מיט א רויהער האנד טרייבט מען איהם אוועק פון'ם ארט, און שארפער שפאט קלינגט איהם

שרייענדיג אין די אויערן. אזוי מיעד קלאַפט דאָס האַרץ ביי איהם אין ברוסט, דעם זינגער׳ס לעצטע האָפנונג איז אוועק מיט׳ן רויך, און זיין זעל בלוטעט שטום אין שטילער פּיין.

אין׳ם גרויען בין־השמשות־שיין פארגעהט דער טאָג, און א טיפע פינסטערניש נעמט ארום די וועלט. אויף א שטיין, וואָס ליגט אויפ׳ן וועג, האָט זיך דער זינגער אנידערגעזעצט, זיך א ווייל אפצורוהען, און ער קוקט מיט טרויעריגע בלי־קען אין דער נאַכט אריין.

ביז ער נעמט פלוצלינג די האַרף און ציהט ארוים פון איהרע סטרונעס יעדען וויטאָג, וואָס נאָגט און עגבערט טיף זיין דיכטער־האַרץ. — מיט אַמאָל הערט זיך א שארפער קלונג, די ערשטע סטרונע פלאצט. —

אזוי וואנדערט ער נאָך אלץ דורך פרעמדע לענדער און שלעפט דעם מידען גוף פון אָרט צו אָרט, אָבער ער קאָן אין ערגעץ ניט געפינען קיין רוה־פלאַץ. נו, האָבען איהם שוין אלע סטרונעס געפלאצט, בלויז איינע איז נאָך ביז אהער געבליבען אומבאשעדיגט.

ביז ער דערזעהט אין טאָג דעם מדבר. א שארפער קלאַנג — די לעצטע סטרונע פלאַצט. —

* * *

גרוי איז דער הימעל. עס געניצט דער מדבר.

אויסגעשטרעקט אין׳ם ברוינעם מדבר־זאַמד ליגט א ספינקס פון שוואַרצען מארמאָר־שטיין, דער בליק פארזונקען אין׳ם רייך פון וויסטע וויטקייטען.

ניט שנאה, ניט ליבשאפט שטראלט ארוים פון׳ם דאָזי־גען גליק. דאָס אויג איז פארשלייערט פון טיפען טרויס, און אויף דער קאַלטער פּראכט פון די שטומע ליפען שוועבט שטיל־שמייכלענדיג די שטילסטע אייביגקייט.

דער זעקסטער וואַנדערער קוקט אריין דער ספינקס אין די אויגען, נאָר איהרע רעטענישען קאָן ער ניט דערגרונטע־וועז, און שטום, ניט אויסרייד־ענדיג קיין וואָרט, לאָזט ער זיך אראָפּ אין דעם שטויב פון׳ם מדבר.

די ערוואַכונג

ין׳ם שנעלען לויף פליהט אַוועק די צייט, און יאָהר נאָך יאָהר רינט אריין אין׳ם ים פון דער אייביגקייט, וואָס ציהט זיך אָהן א סוף אין א לאנגזאמער, אָפּגעלאָזענער רוה, וואָס ווערט ניט געשטערט פון קיין שום וואונש.

און עפּעס טראכט און גריבעלט זיך אי־בער רוים אין צייט און קוקט מיט טויטע אויגען אויף דעם פלטען שפיל פון טויט און לעבען, ווערן אין פּאַרגעהן, וואָס האַלט זיך אלץ אין איין אומקערען אין דעם לויף פון׳ם געשעהן.

מיט אן אויפגעריסענעם מויל, גענעצענדיג, ציהט זיך נאָך אלין אוים דער מדבר, און א גרויער הימעל באַדעקט דאָס ווייסטע לאַנד, וואָס שטרעקט זיך אוים אומעטיג צום האָרי־זאָנט, א בילד פון טויט און פון פארגליווערטער רוה.

אין׳ם מדבר־זאַמד ליגט נאָך אלין די ספּינקס און חלום׳ט מיט וויייטע בליקען אין דעם רוים; אויף איהרע קאַלטע ליפּען שוועבט נאָך אלין דער געהיימניספולער, רעטענדיש־שווערער שמייכעל פון טיפסטער אייביגקייט, וואָס די יאָהר־טויזענטער האָבן איינגעפאַסט אין שטיין.

נאָר איינמאָל, אין א טויטער נאכט, צוריסט זיך דער גרויער נעבעל־שלייער פון׳ם קראַנקען הימעל, און א העל ליכט פון א גרויסען שטערן פאַלט שטיל פונקלענדיג אראָפּ אויף דעם שטיינערנעם בילד.

דער שטראַל נעמט צערטליך ארום דעם שטרענגען שטערן, און א שטילער שיין שטראַלט אָפּ פון׳ם פנים, וואָס קוקט פול מיט אנגסטיגע רעטענישען ארוים אין וויסטע וויט־קייטען, אזוי ווי עס וואַלט פון דאָרט געדאַרפט קומען פאר איהם די שעה.

אין׳ם בלייכען גלאַנץ שטראַלט דער שלאַנקער קערפער. א ווייך בין־השמשות־ליכט רייסט זיך ארוים פון דער טיפּע־ניש, וואו עס ליגען זעקס וואנדערער, פארזונקען אין פעסטען שלאָפּ.

מיט אַמאָל טוט א בלישטש א מאַטער שיין אויף דעם שטערן פון׳ם ערשטען וואנדערער. א שטיל ציטערן גיהט דורך דורך זיינע גלידער, און לאנגזאם הויבען זיך אויף די ברעמען, פארגליווערט און שווער.

זיינע אויגען זעהען דעם זילבער־שיין, וואָס פונקעלט מאַדנע איבער זיין שטערן. ער הויבט אויף דעם קאָפּ, וועל־כער איז נאָך באַלאַדען פון׳ם חלום, באַטראַכט די ספינקס אין׳ם מאַטען שטערן־גלאַנץ און דרינגט אריין מיט א בלאַנ־דזשענדען בליק אין דער נאכט, אזוי ווי ער וואַלט געווואַלט ארויסרופען לאַנג פאַרגאַנגענעם אין זיין זכרון.

לאַנגזאַם, ביסלאכווייז קומט איהם די ערינערונג. פון דער טיפעניש פון זיין נשמה שטייגט ארויף א שטילע אהנונג, ווי דער הויך פון גייסטער אין א לבנה־נאכט. פאר זיינע אוי־גען ליגט דער לאַנגער וועג, אויף וועלכען ער האָט אמאָל

געוואַנדערט דורך דער וועלט, דער לאַנגער וועג, וועלכער האָט איהם געפיהרט אין אומבאקאַנטע לענדער און איהם געטריבען צו א וויטען ציל, וואָס האָט ווי א פארבלענדעניש געצויגען און פארנארט זיין נשמה.

דאָס איז דער מדבר, וועלכער האָט איהם אמאָל פאר־שלונגען, וועו ער איז פאר פיל יאָהרען אָהן א ברעקעל האפ־נונג צוגעקומען צו דעם סוף פון זיין וואנדערונג אויף דער ערד.

נאָך קלינגט איהם אין די אויערן דאָס פרעמדע וואָרט, וואָס האָט זיך איינגעגראָבען טיף און שווער אין דער נשמה, וועו ער האָט דערזעהן די רעטעניש־טונקעלע אויגען, וועלכע האָבען ארויסגעקוקט פאר׳הלום׳ט אין וויטע וויטקייטען, דעם שטילען שמייכעל אויף די קאַלטע ליפען, וואָס האָט שטיל אריינגעדרונגען אין פארבאָרגענע טיפענישען און פלוצלינג פאַראַליזירט די פליגלען פון זיין גייסט.

איהם איז דעמאָלט פאַרגעקומען, אזוי ווי דער מדבר אליין וואָלט ארויסגעהויבט דאָס וואָרט, וואָס האָט זיך אוועק־געלאָזט ווי א נעבעל ביי איהם אין מוח, וואָס די בליצען פון קיין גייסט וואָלטען ניט געקאָנט ליכטיג מאכען. — דאָס וואָרט פון דער ספינקס, וואָס האָט אָפגעהילכט טיף און רע־טעניש־שווער אין יעדען קעמערל פון זיין נשמה, ווי דער לעצטער קלאַנג פון א וויטען עכא.

ער קוקט זיך אום; דאָס איז דער אָרט, דערזעלביגער מדבר, וועלכען ער האָט אמאָל געזוכט, וועו דער לעצטער פאַרהאַנג איז הינטער איהם געפאלען. פארדאָרט, פארווויסט לאַנד, באַפאַלען פון׳ם טויט, וועלכער האָט שוין לאַנג דער־שטיקט דאָ יעדען שפּראָך פון׳ם לעבען.

אבער דעמאלט האט ניט געשטראלט קיין שטערן־ליכט. אין גרויע שלייערס איז דער הימעל געווען איינגעהילט, און ער האט אראפגעקוקט טרויעריג אויף דער טויטער געגענד, אזוי ווי עס וואלט הינטער יענער אפגעבליאקעווטער וואנט ניט אראפגעלויכטען קיין פרייִנדליכער שטערן צו דער ערד.

אצונד אבער גלאנצט פאר איהם יענער זילבער־שיין, וואס שטראלט איינזאם אין דער נאכט פון׳ם מדבר. ער פיהלט דאס שטילע ציטערן פון זיין ליכט, וואס דרינגט אריין ווי דינע שטראלען אין דער נשמה און וועקט אויף לאנג פאר־שוואונדענע געדאנקען.

ווי אזוי איז דאס פאַרט געווען? האט ער ניט ארויס־געוואנדערט, וויל זיין זעל האט געשריען נאך דערקענטע־ניש, וען ער האט פאר פיל יאהרען געזוכט צו דערגעהן דעם גרונד פון די זאכען, אבער ער האט קיינמאל ניט געקאנט אויפהויבען דעם פארהאנג, וואס האט פארבארגען אלע רע־טענישען הינטער זיינע פאלבען?

אין הארצען הילכען אפ אלע שרעקען, וועלכע האבען איהם אמאל געיאגט פון ארט צו ארט און איהם ניט געגעבען קיין מקום מנוחה, קיין רוה־פלאץ אויף דער ערד, וואס וואלט איהם געקאנט ברענגען דערלייזונג אין דער נויט.

ווי א פרעמדער וואנדערער האט ער דורכגעצויגען די וועלט, איבערגלאזט היים, רוה, גלויבען הינטער זיך און איז נאכגעגאנגען דעם פאלשען שטראל פון זיין שטערן, וואס האט איהם געצויגען, ארויסגענארט אין פרעמדע ערטער, אבער האט קיינמאל ניט געלאשען דאס פייער פון זיין בענק־שאפט.

ביז וואנען דער מדבר איז געלעגען אפען פאר איהם, דאם וואלט פון דער ספינקס האט געברויזט אין זיין מוח און דער מידער גוף האט געפונען די לעצטע רוה.

אצונד פיהלט ער, אז דאם פייער איז נאך ניט פארלאשען, די זעלבע בענקעניש פילט אן די אלטע ברוסט, און פון דער נשמה שטייגען ארויף די יסורים פון אלטע וואונשען.

דאך קוקט איהם אלצדינג אוים אנדערש ווי פאר צייטען. א חיסער שוידער גיהט איהם אריבער איבערן לייב. ס׳איז דאם ליכט פון׳ם שטערן, וואם וועקט אויף נייע האפנונגען.

האסטיג שפרינגט ער אויף, באזעלט פון א חיסען דראנג. ווי אן אנטפלעקונג קומט עם איבער איהם, און ליכטיגע פונקען גליהען איהם אין מוח.

דא דערזעהט ער מיט אמאל א שאטען נעבען זיך. ס׳איז דער צווייטער, וועמען דאם ליכט האט אויפגעוועקט, און וועלכער מעכט אצונד אפ מיט פארשענדע בליקען דעם חבר. אזוי ווי ער האט אייך יענער פאר צייטען אויסגעוואנדערט אין דער וועלט, געטריבען פון אינעוויניגסטע פייערן, ביז וואנען דער שטומער מדבר האט איהם פארשלונגען.

שטיל-שווייגענדיג קוקט ער אריין דעם פרעמדען אין געזיכט. ער פיהלט, ווי זיין בליק בוירט זיך איהם אריין אין די אויגען, פונקט ווי ער וואלט וועלען דערגעהן דעם גרונד פון זיין נשמה.

דא נעמט ער לאנגזאם אן זיין בלאסע האנד און זאגט איהם אין א שטיל-פארטרויטען טאן:

דאן זשואן, דאם ביזטו! די שטים פון׳ם הארצען זאגט עם מיר. דער גרעסטער וואונדער איז אלזא געשעהן: ד א ן

ז ש ו א ן און פ א ו ס ט צוזאמען אויף דעם זעלבען אָרט! צווישן עלעמענטען, וועלכע האָבען זיך שטענדיג פארנייגט, פארליירט און ווי צווישן פּאָלען זיך צושוידט איינער פון אנדערן, וויל ביידענם לעבען איז געזוען פארשידען.

דאָן זשואַן, איך האָב געהאַט א טיפען חלום, א חלום וועגען דיר און אלע רעטענישען, וועלכע דו באהאלטסט אין זיך. אויך דו האָסט זיך שטענדיג אוועקגעלאָזט אויף פרעמדע שפורען און ביזט נאָכגענאנגען דעם הייסען דראַנג פון דיין הארצען, וועלכער האָט דיך אריבערגעפיהרט איבער טיף־באַגראָבענע צו נייע ערטער, וועלכע קיינער האָט נאָך ניט געהאט געזעהן.

אויך דו ביזט געווען בלויז א זוכער אין דער וויטענם, וועלכער האָט קיינמאָל ניט געפונען קיין צופרידענקייט אין לעבען. אין דיין זעל ברויזט דערזעלבער דראַנג, וואָס האָט זיך צונויפגעקאטשעט אין מיר און איז געוואָרן א טיפע, אנגסטיגע בענקשאפט.

אצונד שטעהסטו פאָר מיר, א פאַרוואנדטער גייסט, וועלכער קומט ארוים אזוי ווי איך פון קין'ס געשלעכט, באַלאָדען ווי איך מיט דער קללה פון די צייטען. דאסזעלבע פייער, וואָס האָט פארצערט מיין גייסט, ברענט אויך אין דיר און לאָזט דיך קיינמאָל ניט רוהען. אויך דיין נשמה האָט געדאָרשט נאָך דערקענטעניש און שטענדיג ארויסגעקוקט נאָך ווייטע וואונדער.

מיר זיינען געגאנגען יעדער איינער אויף אן אנדער וועג; זאָגאר אונזערע שאָטענם זיינען אנטלאָפען איינער פון אנדערן, און איז איינער פון אונז געגאנגען צו צפון, האָט דער אנדערער פארקירעוועט זיין וועג צו דרום.

אצונד האָבען מיר זיך געטראָפען ביי דעם זעלבען ציל, מיר, וואָס מיר האָבען זיך אויסגעמידען ווי טאָג און נאכט, וועלכע האָבען זיך שטענדיג געפיהלט אָפּגעשטויסען איינער פון אנדערן און קיינמאָל קיין אהנונג ניט געהאט וועגען דער הארמאָניע פון אונזערע זעלען.

פאר מיר איז די הויפטזאך געווען דאָס אייביגע, וואָס האָט געהאָלטען מיין בליק געפאנגען. איך האָב פארשאָלטען די פארגענגליכקייט פון׳ם זיין, וועלכע האָט מיר, ווי מיר האָט זיך אָפּגעדוכט, פארדעקט דאָס טיפסטע, געהאלטען דעם געדאנק בלויז אויף דער אויבערפלאך, כדי דער מוח זאָל ניט אריינדרינגען אין דאָס פארבאָרגענע, וואו טונקעלע רעטענישען דרעמלען אין דער שטיל.

פאר דיר איז דער העכסטער ציל געווען דאס ערדישע. פון דער פארגענגליכקייט איז דיר ארויסגעוואקסען דאס בילד פון׳ם לעבען, וואָס דו האָסט אומזיסט געזוכט צו דערגרונטעזען. דער דראנג פון׳ם גוף, פון׳ם פלייש איז פאר דיר געווארן די מאכט פון׳ם שיקזאָל, די טיפסטע רעטעניש פון אלע וועלט-געשעהענישען.

וואָס איך האָב געזוכט אין׳ם גייסט, האָסטו געזוכט אין׳ם טריב, וועלכער דרעמעלט טיף אין דעם אָפּגרונד פון אונזערע זעלען און מיידט אוים די אויפגעוועקטע געדאנקען פון׳ם פארשטאנד. דאָרט, וואו עס ברויזען אין דער טיפסטער טיפענישמוראַ׳דיגע כוחות, וועלכע געפינען קיינמאָל ניט זייער אויסדרוק אין וועלטער, דאָרט איז די אומבאגרענעצטע מלוכה פון׳ם טריב.

דאָ ווירקט דער שטומער באַשעפער-דראנג פון׳ם פלייש און לאָכט זיך אוים פון אלע רעגלען פון דער פארנונפט און

פון יעדער נאַרמע, וועלכע דער שכל האָט אויף א כיטרען אופן אויסגעקליגעלט.

וואָס איז דאָס געווען אזוינס, וואָס האָט דיך געטריבען פון בעכער צו בעכער און אָהן א שיעור גערייצט דיינע חושים? וועך האָט עס פאנאנדערגעשאָרט און צובלאָזען אין דיר יענעם הייסען דראַנג, וואָס האָט אויפגעוועקט א ווילדען פייער אין דיין האַרצען און צוויושעטע פאַרלאַנגען נאָך דער שולד פון דער זינד?

איז דאָס געווען בלויז די פלאטשינע, אויבערפלעכליכע פרייד פון׳ם גענוס, די צאַרטע בענקשאפט נאָך די „חיי שעה", די גינסטיגקייט פון דער שטונדע, וועלכע פארשווינדט שנעל ווי רויך און קלאַנג אין דעם וועלט־רוים?

ניין, דאָס וואָס האָט דיך געצויגען און אלץ ווידער געצויגען, דאָס איז געווען די נייגיריגקייט נאָך דעם גרונד פון׳ם לעבען, די רעטעניש, וואָס בלישטשעט ארוים פון טונקעלע טיפענישען און וואָס שטריקט ארום דיין מוח מיט צויבער־פעדים.

וואָס איך האָב געזוכט אויף דער אנדער זייט פון רוים און צייט, דאָס האָסטו געזוכט אין׳ם פייער פון הייסע ליפען. דער ווילדער אויסגעשריי פון טיפסטער לײדענשאפט, די ברענענדע חין פון׳ם פלייש אין׳ם וואנזין פון׳ם געשלעכט, דער דראַנג פון די גלידער, וואָס פאַדערט דערלייזונג אין בריהט אוים ניי לעבען — דאָס איז געווען פאר דיר דער טיפסטער גרונד פון דער רעטעניש.

צוליב דער דאָזיגער רעטעניש האָסטו זיך באמיהט און האָסט געזוכט פאַנאַנדערצונעמען די פארפלאָנטערטע פעדים, אריינצופלעכטען די פינסטערע טריבען אייגע אין די אנדערע.

אין יעדען קרעכץ, וואָס די לוסט האָט ארויסגערופען, אין יעדען בליק, פון וועלכען די תאוה האָט ארויסגעלאכט, אין יעדען פיכערדיגען ציטער, וואָס האָט ארומגענומען דעם קערפער, פאר'שכור'ט, פארטומעלט דעם מוח און אין וויי־טאָגען אייסגעשריען, האָבטו געפרואווט כאָפען די שטילע שפּור, כדי צו דערגרייכן דעם אור־גרונד פון'ם גאנצען דאזיין.

דו ביזט געזונען א זוכער פונקט אזוי ווי איך, נאָר דיין אויג איז נאָכגעגאנגען אנדערע שפּורען, וועלכע האָבען סוף כל סוף געפיהרט אין דעם זעלבען מדבר, דאָ וואו די ספינקס חלומ'ט איהר טיפע רעטעניש.

דאָ רופט זיך אָפּ דער אנדערער, באלויכטען פון'ם גייסט:

מיר דוכט, איך האָב גע'חלום'ט מיין טיפסטען חלום. אצינד וועלט ערשט אנטפלעקט פאר מיר דיין וועזען, דאָס וועזען פון פאָוסט, וואָס איך האָב קיינמאָל ניט געקאָנט באַ־גרייפען.

אצינד זעה איך קלאָר, אז מיר זיינען פון'ם זעלבען שטאָם; נאָר הגם מיר זיינען געגאנגען אויף פארשידענע וועגען, האָט אונז אָבער געפיהרט די זעלבע טיפע שפּור, וועלכע יעדער איינער האָט אויסגעטייטשט אויף זיין שטיי־גער.

דו האָסט געזוכט זיך אפצושיידען פון'ם ערדישען, האָסט געוואָלט, אז דער מוח, באפריים פון יעדער לאָסט, זאָל זיך פארנעמען מיט זיך אליין אין זיין אייגענעם רייך, כדי הינ־טער די בילדער פון דער דאָזיגער וועלט צו דערזעהן דאס גרויסע „ווי אזוי" פון די זאכען און אראָפּנעמען דעם מאַ־טעל, די הילע וואָס באדעקט דעם „פארוואָס".

דיין וועג האָט דיך אלזאָ קודם כל געפיהרט צו גאָט, אז ער זאָל אויפעפענען זיין רייך פאר דיין גייסט און זאָל דיר אָנצינדען א פייער אין דער נאכט, כדי דיין אויג זאָל זעהן טיף און קלאָר דאָס וווייטסטע און דאָס נאָנטסטע פון יעדער עקזיסטענץ.

און וועג ער איז טויב געווען צו דיין געבעט און האָט פאר דיין גייסט ניט אויפגעשלאָסען די טיר, וועלכע באהאלט ווי דער קבר איהר טיפסטע רעטעניש, דאן האָט די פארצווייפלונג דיך געטריבען אין די הענט פון׳ם שטן, כדי עס זאָל דיר פון איהם קומען די דערקענטעניש, נאָך וועלכער דו האָסט געשמאכט אין דיין טיפסטער פיין.

אָבער אויך פון איהם איז דיר קיין רעטעניש ניט קלאָר געווארן. דאָס וואָס דו האָסט דערזעהן, איז געווען דיין אייגען לעבען, דיין אייגענע עקזיסטענץ. אזוי ביזטו פארפיהרט געווארן פון׳ם אייגענעם בילד און האָסט געהערט בלויז דעם ווידער־קלאָנג פון דיינע וואונשען.

ביז וואָנען דו האָסט דערקענט דאָס משוגענע שפיל, וואָס האָט זיך גענעהרט פון די זאָפטען פון דיין לעבען. — ס׳איז אָבער געווען צו שפעט, דער מדבר איז שוין געלעגען אָפען פאר דיר. —

אָבער הגם דו האָסט קיינמאָל ניט דערגרייכט קיין דערקענטעניש, איז דיין קאמף פונדעסטוועגען ניט געווען אומזיסט. אויב דו האָסט אליין קיינמאָל ניט געזעהן דעם שטראל פון׳ם ליכט אין דער גאָנצער פינסטערניש, וואָס רינגעלט אונז ארום, בלייבט אָבער דיין שטרעבען פאר יעדען קומענדען דור אלס ירושה פון יענעם היסטן בענק־

שאפט־דראנג, פון וועלכען עס וועט ארויסקומען די מלוכה פון׳ם גייסט.

איך אבער בין אנגעבונדען אן דער דאזיגער וועלט, אן דער פארגענגליכקייט פון׳ם ערדישען לעבען, וואס קומט אן פארגעהט שנעל ווי דער וואלקען, אזוי ווי קיין אויג וואלט איהם קיינמאל ניט געזעהן.

וואס איך האב געזוכט, דאס געהט מיט מיר צוגרונד. קיין יורש קלאגט ניט איבער מיין קבר, וואהרים אלעם ערדישע, דאס וועלט פון פינסטערע טריבען, וועלט צושטערט פון דער צייט און צופאלט אין שטויב.

בלייבען וועט נאר יענער העכערער דראנג, וועלכער פארבינדט זיך מיט דעם וועלט־אל, מיט דער אייביגקייט, און אנטלויפט פון דער פארגענגליכקייט.

און דאך קומט מיר ארויף אן אהנונג, א פארגעפיהל פון האארצען, אזוי ווי איך וואלט געשפירט די דערנענטערונג פון א נייעם רייך, פון א נייער וועלט, וואו גייסט און טריב געפינען זיך, וואו פארגענגליכקייט מיט אייביגקייט צוקושען זיך. וועד ווייס? פיליכט — — —

דיזעלבע אהנונג נעמט אויך מיך אן ביים האארצען. זאג, ברודער, פיהלסטו דאס ליכט פון יענעם שטערן? קומט עס ניט ווי אן אנטפלעקונג איבער דיר, אזוי ווי טיפע חלומות וואלטען געדארפט מקוים ווערן?

ווי א שלייער פאלט עס מיר ארא׳ף פון מיינע אויגען, און אלעם ערדישע ווערט פאר מיר א סימבאל פון דער גרויסער אייביגקייט, וועלכע נעמט אלצדינג אריין אין זיך. ערשט דאן, וען דער מענש וועט אין זיין הייסען דראנג פון׳ם טריב

אָנטאָפּען טיף־פּאַרבאָרגענע וואָרצלען, וועט די תאוה פון׳ם פלייש זיך פּאראיניגען מיט דעם גייסט.

פּאַרגענגליכקייט איז ניט קיין אוועקבלאָזען, קיין פּאר־שווינדען אין׳ם רוים, וואָרים יעדעס שטארבען איז בלויז א צוריקקער און באַהאַלט אין זיך די טיפקיטען פון יעדער אייביגקייט. עַרשט וען עס וועט אראָפּפאַלען דער לעצטער שלייער פון דער ערד, דאַן וועט געשען דער נס, דער גרוי־סער וואונדער. דאַן וועט דאס אויג דערזעהן די בריק, וועל־כע פּאראיניגט ערדישעס מיט אייביגען.

ס׳איז ניט גוט, בלויז צו וואנדערן אין דער וויטען. אויף אייזיגע שניי־בערג ציטערט אויך דער גייסט פון קעלט, וויל עס פּעהלט איהם דאַס הייסע קאָכען פון׳ם טריב. אויך אין דעם נאַנטען ליגט באַהאַלטען א וועלט, און וואונדער איבער וואונדער הויפען זיך אַן דאַרט, וואו עס הערשען די פינסטערע כוחות פון׳ם טריב.

דאַן איז אלזאָ דערפילט געווארן די באַשטימונג פון׳ם שיקזאל, און פאוסט און דאַן זשואן גיבען זיך די האנד. אין׳ם גייסט שפּיגעלט זיך אָפּ דער דראַנג פון׳ם פלייש, און ליכט נעמט ארום דאַס טונקעלע רייך פון די טריבען. פונקט ווי דער הימעל שפּיגעלט זיך אָפּ אין׳ם טראָפּען טוי, אזוי שטראַלט אָפּ דאַס אייביגע אין דעם ערדישען — דער וואונ־דער דערנענטערט זיך — די צייטען זיינען דערפילט.

און אלץ קלאָרער וועדט דאַס ליכט פון׳ם שטערן, אין׳ם וויטען מזרח געהט אויף א בלייכער שיין.

דאָ הויבט דער דריטער וואַנדערער אויף דעם קאָפּ. דער בלאַסער שטערן איז העל באַגאַסען פון׳ם ליכט, און אין די

אויגען בלישטשעט א מאַטער גלאַנץ, אזוי ווי זיי וואָלטען וועלען דערגעהן, אויסגראָבען פּאַרגאַנגענעם, וואָס איז שוין לאַנג אָפּגעשטאָרבען אין דער נשמה.

נאָך האַלב פּאר׳חלום׳ט קוקט ער זיך אום. מיט אמאָל טוט עס איהם א קלאַפּ אין די אויערן, ווי דער קלאַנג פון אייזען. א ריטער שטערקט זיך אויס פון׳ם מדבר־זאַמד און קוקט שטראַלענדיג אין׳ם ליכט פון יענעם שטערן, וואָס שיינט אראָפּ פון׳ם הימעל אין מדבר.

איצט קומט איהם ביסלאכווייז די ערינערונג, און בליי־כע שאָטענס שטייגען ארויף פון דער טיפענישׂ, וועלכע האָט אמאָל דורכגעשניטען זיין לעבענס־וועג. אין זיין געדאנק זעהט ער די פּארנעבעלטע געגענדען פון׳ם צפון־לאַנד, און פון דער ווייטען דרינגט צו איהם דעם פּאָטער׳ס רוף ווי דער לעצטער הויך פון א שוואכען עכא.

אצונד זעהט ער ווידער יענעם לאַנגען וועג, אויף וועל־כען ער איז אמאָל, פּאר לאנגע צייטען, געגאנגען, ביז ער איז צוגעקומען צום ראַנד פון׳ם מדבר. א שוואכער קלאַנג הילכט אָפּ אין זיינע אָפענע, וואכע אויערן — די לעצטע שטים, וואָס ער האָט אמאָל געהערט, וען די ספּינקס האָט איהם געפרעגט איהר שטילע רעטעניש.

אָבער יענער ריטער דאָרט, ווער קאָן ער פּאָרט זיין? וואָס האָט איהם געפיהרט אהער אין דעם דאָזיגען טויטען אָרט, וואָס איז ווי באַלאָדען פון גאָט׳ס קללה? מעהר ווי איינער איז איהם פּארבייגעגאנגען אויף זיין וועג, אָבער יענעם האָט זיין אויג קיינמאָל ניט געזעהן.

און דאָך קוקט איהם די געשטאַלט אוים אזוי היימיש, אזוי ווי זי וואָלט ארויסגעקומען פון דעם אייגענעם מוח און

וואָלט געווען טיף פארוואקסען מיט דעם אייגענעם זיין. ער טראַכט און טראַכט, אָבער ער קאָן ניט געפינען קיין שפור, וואָס וואָלט איהם געקאָנט לייזען דעם פרעמדען׳ס רעטעניש.

דאָ קוקט ער זיך איין אין דעם באַשטראַלטען בליק פון׳ם אנדערן, וועלכער איז געווענדט צו יענעם שטערן, און עם ווערט איהם מיט אמאָל ליכטיג אין די אויגען.

ווען ער איז מיט לאַנגע יאָהרען צוריק דאָ אנשלאָפען געווארן, האָט זיך א חלום איהם אוועקגעלעגט אויף׳ן האַר־צען, א דריקענדער, פיינליכער, טיפער און שווערער חלום. ער האָט געזעהן, ווי דער מדבר שפרייט זיך אוים האָפנונגס־לאָז און שטום ביז צום ראַנד פון׳ם גרויען הימעל. אזוי מורא׳דיג, אזוי פאַרצווייפעלט איז געווען די וויסטעניש ארום און ארום, אז דאָס האַרץ איז איהם פארגליווערט געווארן אין דער ברוסט און זיין זעל האָט געקרעכצט און אויפגע־שריען פאר יסורים.

אין טויט־אַנגסטען קוקט ער זיך אום, ווענדט זיין בליק אין אלע זייטען, צי גרינט ניט ערגעצווואו א צייכען פון האפ־נונג. — אומזיסט, דער מדבר האָט געגענעצט מורא׳דיג און שווער, און זיין מוח איז געווען ווי אָנגעפילט מיט בליי.

דאָ האָט ער דערזעהן, ווי דער הימעל איבער איהם האָט זיך לאַנגזאַם אראָפגעלאָזט טיפער צו דער ערד. א קאַלטער פחד האָט איהם ארומגענומען ביים האַרצען. ער האָט גע־פיהלט, ווי דאָס בלוט קלאַפט איהם אין די אָדערן, געזעהן, ווי הענט שטרעקען זיך אוים נאָך זיין האַלז, איהם צו דער־ווערגען.

זיין קערפער ווארפט זיך ארום אונטער מורא׳דיגע יסורים פון טויט, די גלידער הויבען זיך אין קאלטען קראמף,

און קייבענדיג קלאפּט דאָס הארץ ביי איהם אין דער ברוסט.

דאָ האָט ער מיט אמאָל דערזעהן, ווי ביים וויטען האָריזאָנט איז פון דער טיפענישׂ לאַנגזאָם ארויסגעוואקסען א שאָטען. און אלץ קלאָרער איז איהם געוואָרן די פיגור, וואָס נענטער דער פרעמדער איז צוגעקומען צו דעם ציל. ס׳איז געווען א ריטער פון טרויעריגער געשטאלט, וואָס האָט זיך קוים געקאָנט האלטען אויף זיין שקאפּע, וועלכע האָט זיך געשלעפּט אָהן כוחות דורך׳ן זאמד פון׳ם מדבר.

אצונד איז איהם אראָפּ דער שווערער שטיין פון האַרצען, און ער האָט זיך דערפיהלט ווי אויסגעלייזט. אין חלום האָט ער נעבען זיך געזעהן דעם ריטער, וועלכער האָט גערעדט צו איהם פון זיינע גרויסע טאַטען און פּארטריבען יעדע אַנגסט פון זיין האַרצען.

נו, שטעהט איצט דאָס טרויס-בילד פאר זיינע אָפענע אויגען, דערזעלבער ריטער, וועלכען ער האָט אמאָל געזעהן; נאָר דער מאָגערער, אויסגעדארטער פּנים קוקט אוים אזוי באַשטראָלט, פונקט ווי זיין גייסט וואָלט געווען באלויכטען פון א ניי ליכט.

לאַנגזאָם הויבט ער זיך אויף, געהט צו מיט לייכטע טריט צו דעם ריטער און לעגט איהם ארויף די האנד אויף דעם אויסגעדארטען אָרם.

דאָ קוקט דער פרעמדער איהם אריין אין געזיכט, אבער עם ווייזט זיך ניט קיין ערשטוינונג אין דעם בליק, אזוי ווי ער וואָלט שוין פון לאַנג געפיהלט זיין נאָנטקייט.

ווילקאָמען, האַמלעט, ברודער פון מיין נויט! איך בין געשלאָפען און האָב גע׳חלום׳ט א טיפען חלום, אין וועלכען

דיין שאַטען האָט געהאַלטען אין איין פארשווינדען און צו־ריקקומען, ביז וואַנען דיין וועזען איז מיר געווארן אזוי הייר־מיש, אזוי ווי עס וואָלט ארויסגעקומען פון מיין אייגענעם גייסט.

געבענשט זאָל זיין די שטונדע, וועלכע האָט געשלאָגען פאַר אונז, וועו דאָס ליכט פון יענעם שטערן האָט אוועקגע־נומען דעם כשוף, וואָס האָט אונז געהאלטען יאָהרען לאַנג אין קייטען! — צוויי ברידער האָבען געוואנדעלט אויף ווייטע וועגען און האָבען זיך צוזאמענגעטראָפען ביי דעם זעלבען ציל. —

אזוי איז עס, אידעלער ריטער דאָן קיכאָט. אין טיפען חלום האָסטו זיך באוויזען פאר מיר, וועו מיין זעל האָט גע־קרעכצט אוו זיך געמוטשעט אונטער יסורים פון טויט. דאָ האָסטו מיט אמאָל אויפגעהויבען דעם כשוף, וואָס האָט מיך ווי מיט שטריק ארומגעשנורעוועט, אוו א העלער שטראָל איז אריינגעפאלען אין דער נאַכט וואָס האָט ארומגערינגעלט מיין נשמה.

מיין גאַנץ לעבען האָב איך זיך באַמיהט צו געפינען ליכט אין דער פינסטערניש, וועלכע שפרייט זיך אוים ארום אונזער לעבענס־וועג. נאָר וועו א טויטער האָט מיר געגעבען געווישהייט אוו מיר געווייזען די פלאַמען־שפורען פון דעם אמת, דאָן האָט די דערקענטעניש פאַראַליזירט מיין קראָפט, אוו מיין האַנד איז געוואָרן שוואַך צו דער בייזער טאַט.

דערקענטעניש האָב איך געקריגען, אָבער ניט דעם מוט, וואָס האָט מיר געזאָלט באַוועגען די האַנד צו דער טאַט. דער וואָרים פון צווייפעל האָט זיך איינגעפרעסען טיף אין מיין

ברוכט, האָט צושטערט מיין ווילען׳ס האַרטען „מוז" און האָט מיך געמאכט צום שפּאָט פּאר זיך אליין.

אזוי איז די דערקענטעניש פּאר מיר געוואָרן א וואָמ־פּיר, וואָם האָט מיר אויסגעזוּיגען דאָם בלוט פון הארצען אין א תל געמאכט פון מיין גאַנצער לעבענס־קראַפט, ביז וואַנען איך אליין בין געוואָרן א בלייכער שאָטען.

ווי אנדערש וואָלט זיך דאָם לעבען פּאר מיר פּאַרמירט, ווען בלויז א טיילבעלע פון דיין מוט וואָלט מיך באזעלט! דו האָסט קיינמאָל ניט געפרעגט, האָסט זיך קיינמאָל ניט גע־קימערט וועגען דער גינסטיגקייט פון דער שטונדע. קיין ציטערענדער צוויפּעל האָט ניט פּאַראַליזירט דיין אָרם. שטענדיג האָסטו געפּאָלגט דעם איידעלען דראַנג צו דער טאָט.

דו האָסט געלעבט, איך האָב בלויז געטרוימט, וואָרים לעבען אָהן טאָט איז האַלבער טויט. ערשט דורך דער טאָט רעדט קלאָר די שטים פון׳ם גייסט.

מיר דוכט, אז דו זעהסט ניט קלאָר דעם גרונד פון די זאַכען, פּאַלט איהם דער ריטער האַסטיג אריין אין די רייד. — וואָם טויג די טאָט, וועג עם פּעהלט איהר די דערקענטע־ניש, די טאָט, וועלכע איז ניט די רייפע פרוכט פון׳ם מוח? די טאָט אליין איז א פּיסטע נוס, אזוי לאַנג ווי דער מוח וועיזט איהר ניט דעם וועג, פון וועלכען עם פּאַרמירט זיך ערשט דער זין פון דער האַנדלונג.

ס׳איז אמת, אז איך בין שטענדיג געווען גרייט צו דער שנעלער טאָט, אָבער פּאר מיר איז ניט ערשינען קיין טויטער פּאַטער, וואָם זאָל מיר געבען דערקענטעניש און גרונד פון

וואַרהייט. דערפאר האָט מיין האַנדלונג נאָר אַרויסגערופען שפּאָט, דער פלוך פון דער דומהייט איז נאָכגעגאַנגען מיינע טריט און האָט צוועקגעראַיבט דעם ריכטיגען זין פון מיין טאָט.

דאָך ביזטו געווען גליקליך, וויל דו ביזט געווען פריי פון צווייפלען. דיין גאַנצער וועזען איז ווי פון איין שטיק אויסגעגאָסען. דו האָסט ניט געפיהלט דעם שפּאָט פון דער נאַריישער וועלט, און דיין זעלע האָט ניט געווואוסט פון ער־גערניש, פון בייזקייט.

אָבער מיין וועזען איז צוריסען, וויל דער געדאַנק איז שטענדיג אַנטלאָפען פאַר דער האַנדלונג און האָט מיך גע־מאַכט פאַר א שפיל־באָל פון פינסטערע כוחות. דעם פּא־טער׳ס שטים איז מיר שטענדיג געלעגען אין אויער, אָבער זי האָט מיר קיינמאָל ניט געשטארקט די האַנד צו דער טאָט. זי האָט בלויז געהרט די יסורים אין מיין האַרץ און מיר אָנגעוויזען אויף מיין אייגענער שוואכקייט.

אזוי איז מיר געבליבען בלויז דער בייזער גיפט פון׳ם ליגען, כדי צו פאר׳שכור׳ן, פּאַרטומלען די שטים פון׳ם גע־וויסען. מיין מוח האָט ערפונען אלערליי געדאַנקען־מאַסקע־ראַדען, כדי צו פארדעקען אין מיר די שוואכקייט פון׳ם ווי־לען. כ׳האָב געזוכט טרייסט אין טויטע טעאָריעס; כדי דורך קולסען צו פארשטעלען די דערקענטעניש, האָב איך זיך אָנגעטאָן דעם מאַנטעל פון׳ם פילאָזאָף.

אָבער געבליבען איז מיר ניט מעהר ווי דער ווייטאָג, וועלכער האָט זיך קיינמאָל ניט איינגעשטילט, ביז וואנען מיין אייגען בילד איז מיר געוואָרן דערווידער און דעם פּא־

יידישע
פאלקס ביבליאטעק
מאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

טער׳ס שטים האָט קוים נאָך געקלונגען אין מיינע אויערן.

דערקענטעניש, דוכט מיר, איז דעם ווילען׳ס טויט. ווער עם ווייסט צופיל, דעם דריקט די לאַסט פון׳ם לעבען. ער וועגט און וועגט, ביז וואַנען ער פֿארזאַמט די טאַט און דאָס רייך פון דער ווירקליכקייט פארשווינדט פון איהם.

פילייכט איז די לאַסט ווירקליך געווען צו שווער פֿאר דיר. דיין וויסען האָט ביי דיר אוועקגערויבט דעם מוט צו דער טאַט. און דאָך מוז דער פּאַקעל פון דערקענטעניש לייכטען, כדי דאָס ווערק פון דער צוקונפט זאָל דערפילט ווערן.

מיר דוכט, איך הער א שטילען פליגעל-געראוש. עם קומט א נייער אָנפאנג פון אלצדינג. זאָג, האָמלעט, געהט דיר ניט דורך א פּאַרגעפיהל אין האַרצען, אזוי ווי א נייע מלוכה וואָלט פאר אונז ענטשטאַנען?

וועז דאָן קיכאָט און האמלעט האָבען זיך געפונען, דאָן פֿארמירט זיך דער כאָאָס צו א נייער וועלט. פון דער דער־קענטעניש וואקסט פאר אונז דאן ארויס די טאַט, און יעדע האַנדלונג טראָגט די קראפט פון׳ם גייסט.

פון גייסט ווערט ווילען, ווילען ווערט פארוואנדעלט אין טאַט. פון גייסט און ווילען וואקסט דער באשעפער־דראַנג, און גייסט און ווילען געפינען זיך אין׳ם ווערק. דורך גייסט און טאַט קומט פאר אונז די נייע מלוכה.

דער אייגענער גייסט שאָפט זיך דעם אייגענעם שווערד, כדי צו קעמפען קעגען די מאכטען פון׳ם שיקזאל. — די גרוי־סע שטונדע קומט, עם דערנענטערט זיך די מאַרגען־רויט־קייט!

איז דאָס דאָס רוישען פון א נייער צייט? וועט דער חלום זיך פארוואנדלען אין ווירקליכקייט? וועט האַמלעט אצונד באפרוכטען דעם ריטער׳ס מוח און דאָן קיכאָט וועט איהם אנטלייהען זיין ווילען?

ס׳איז מעהר קיין צווייפעל ניטאָ, אז דער גרויסער אוים־טויש קומט! דעם פאַטער׳ס שטים קלינגט דעם איידעלען ריטער אין די אויערן, כדי זיין הארץ זאָל דורכגענומען ווערן פון דעם שוידערליכען אמת, אין דער צייט וואָס פרינץ האמלעט זעצט זיך אויף דער שקאַפע און פארקירעוועט זיינע טריט קיין טאָבאָסאָ.

זעה, ווי דער שיין פון׳ם שטערן שטראַלט פון׳ם הימעל! זיין קלאָר ליכט דרינגט אריין אין׳ם גרונד פון דער זעלע, און ווייט אין מזרח געהט אויף א בלייכע רויטקייט! —

פון׳ם טיפען שלאָף האָט זיך אצונד אויפגעכאפט דער מאָנאַך. פארוואנדערט עפענט ער אויף די שווערע ברעמען און זעהט איבער זיך אנגעבויגען א געזיכט, וואָס נעמט איהם ארום מיט א מילדען, ווייכען בליק.

די גרויסע אויגען שטראַלען מיט א וואַרעמען גלאַנץ, וואָס גיסט זיך אריין ווי באַלזאַם אין דער נשמה און וועקט אויף די שטילע בענקשאפט פון דער ערינערונג.

ער פיהלט דעם לייכטען דרוק פון׳ם פרעמדען׳ס האַנד, און א שטילע גליקזעליגקייט קומט איבער איהם. דאָ איז די רוה, וואָס ער האָט אַמאָל געזוכט. אזוי מאַדנע קוקט איהם אלעם אוים און אזוי פרעמד און דאָך אזוי אינטים און חיימיש, פונקט ווי עס וואָלט געווען א בילד פון דער ווייטער יוגענד־צייט.

דאָ הערט ער, ווי דער אנדערער רעדט צו איהם און זאָגט:

מעדאַרדום, ברודער, דו האָסט זיך אלזאָ אויפגעכאפט? האָט דאָס ליכט פון יענעם שטערן באריהרט דיין הארץ און פאַריאָגט די שאָטענס פון דיין זעלע? פיהלסטו דאָס שטילע ווערן פון׳ם גרויסען וואונדער, אזוי ווי א נייע וועלט וואָלט באַדאַרפט געבוירן ווערן? דערקענסטו מיך, וועלכער געהט דאָ ארום אין׳ם ליכט?

איך קען דיך, דו ווּאָם דו ביזט דאָס בילד פון מיין טרוים. מיר קומט פאָר, אזוי ווי דו וואָלסט געווען מיין נייער איך, ווּאָם רייסט זיך פון די קברים צו דער זון.

היינריך, איך האָב גע׳חלומ׳ט א טיפען חלום, א חלום פון דיר און דער גאנצער אייביגקייט, א חלום, אזוי מאָדנע און אזוי וועלטען־וויט, ווי מיין מיעד האָרץ האָט נאָך קיינ־מאָל ניט געפיהלט.

ס׳איז געווען אום האַלבע נאַכט. ארומגערינגעלט פון קברים בין איך געשטאַנען אליין מיט דער אַנגסט פון מיין האַרצען. מיט אַמאָל האָב איך דערזעהן, ווי די אלטע שטיי־נער האָבען אויפגעציטערט און שווער, מיט א טעמפען קראַך, זיינען זיי אראָפגעפאלען אויף דער ערד.

און פון די לעכער זיינען ארויפגעשטיגען שאָטענס, פון וועלכע עס האָבען זיך פאַרמירט מורא׳דיגע גיייסטער, ווּאָם האָבען זיך געקרימט אנטקעגען מיר אין ווילדען שפאָט. איעדער פון זיי האָט געהאַט אן אנדער געשטאַלט, דאָך האָ־בען זיי מיר אלע אויסגעקוקט היימיש.

איך האָב געזעהן, אז אין יעדען איינעם לעבט א שטיק

פון מיר; זיי אלע זיינען געווען שטיקער, שפּענער פון מיין איך, אָבער יעדער איינער האָט זיך געהאַט זיין אייגענעם וועג, אזוי אז עס האָט זיך קיינמאָל ניט געקאָנט פאָרמירען קיין גאַנצעס.

מיט אמאָל האָבען זיי זיך פלינק אָנגענומען ביי די הענט און זיך אוועקגעלאָזט אין א ווילדען קאַראַהאָד ארום מיר, אז איך בין שיער פון זינען ניט אַראָפּ. און אלץ ענגער איז גע־ווארן דער משוגענער קרייז. כ׳האָב געפיהלט, אז מיין האַרץ האלט ביים פלאַצען און פאר מורא האָבען זיך מיר די האָר געשטעלט קאָפויר.

ווי פעלזענשטיינער איז עס מיר געלעגען אויף׳ן האַר־צען. כ׳האָב געוואָלט שרייען, אָבער איך האָב ניט געקאָנט. ס׳האָט מיך געוואָרגען, מיין האַלז איז געווען ווי פארשנו־רעוועט, און איך האָב ניט געקאָנט ארויסלאָזען קיין קלאַנג.

כ׳האָב שוין געפיהלט, ווי מיין פּארשטאַנד פאַרשווינדט, אָבער פלוצלינג איז דיין בילד געשטאַנען פאר מיין זעלע. דו ביזט געשטאַנען אויף דער אנדער זייט, אויסער דעם משו־גענעם קרייז, און האָסט אויסגעשטרעקט ביידע ארעמס צו מיר. דאָ איז אַראָפּ דער שטיין פון מיין האַרצען, פאַרשוואונ־דען איז דער שווערער דרוק פון מיין נשמה און בלייבער איז געוואָרן די גיסטער־מחנה.

כ׳האָב געפּרואווט אָננעמען דיינע הענט און געזוכט מיט אלע כוחות דיר אנטקעגען צו געהן, אָבער איך האָב געזעהן, אז איך בין ניט געקומען קיין טריט נענטער צו דיר. די גייסטער זיינען נאָך אלץ געשטאַנען צווישען אונז, אבער איך האָב געפיהלט דעם ווארעמען גלאַנץ פון דיין אויג, וואָס האָט אָפּגעשטראַלט טיף אין מיין נשמה.

דאָ האָב איך דערפיהלט, פון וואַנען דו ביזט צו מיר געקומען, און איך האָב געוואוסט, אז עס וועט אמאָל מוזען שלאָגען די שעה, וועו אונזערע הענט וועלען זיך דערגרייכען.

זיי מיר געגריסט, דו בלייך שטערן-ליכט, וואָס וועקט מיך צו א נייעם לעבען. שוין דרינגען אריין ווייטע קלאַנגען אין מיין אויער, וועלכע זאָגען מיר אָן וועגען א נייער מלוכה.

הערסטו דעם קלאַנג, וואָס קומט פון דער ווייטען? באַלד וועלען זיך עפענען די טויערן פון דער נייער מלוכה!

מעדאַרדוס, שוין לאַנג ביזטו מיר באַקאַנט. נאָך איידער דער מדבר האָט מיך אויפגענומען, בין איך איבעראל נאָכגעגאַנגען דיין שאָטען.

וועו איך האָב אמאָל געפונען די בלויע בלום און מיין האַרץ האָט געקוואָלען פאר ענטציקונג, דאן האָט מיין אויג געזעהן דעם שאָטען פון א מאַנאָך, וועלכער איז אריופגעפאַלען שטום, ווי אן אָנזאָגער פון אומגליק, אויף דער בלום און איז באַלד ווידער פארשוואונדען, אזוי שנעל ווי ער איז געקומען.

דיין וועזען איז מיר דאָן געווען פרעמד. ס׳איז מיר ארי־בער א גרויל, וועו איך האָב דיך געזעהן אין חלום, און מיין זעל האָט אויפגעציטערט אין מורא׳דיגער פיין.

אצונד אָבער איז דיין וועזען אָפען, אויפגעשלאָסען פאר מיר. קלאָר ליגט דיין טיפע פיין פאר מיין בליק. איך זעה די דעמאָנען, די שדים, וועלכע האָבען דיך געהעצט און די נשמה דיר צוריסען אין שטיקער.

דו האָסט געוואָלט געפינען דעם וואָרצעל פון דיין איך, וואָס דו האָסט אומזיסט געזוכט צו דערגרונטעוועו. אזוי

ביזטו פאר דיר געוואָרן דער מיטעלפונקט פון דער וועלט, קיין שום אַנדער זאַך האָט ניט עקזיסטירט פאר דיין אויג, און אלצדינג איז פאַר דיר געווען בלויז א שפיגעל פון זיך אליין.

דו האָסט געפיהלט בלויז דיינע אייגענע יסורים און די פרייד פון דיינע אייגענע וואונשען, האָסט אויפגעבויט הויכע מויערן ארום זיך, וואו דו האָסט זיך אויפגעהאלטען אליין מיט דיין שאַטען.

איך אָבער בין געגאַנגען אויף אן אנדער וועג, איך האָב קיינמאָל ניט געזוכט דעם גרונד פון מיין וועזען. מיין האַרץ האָט שטענדיג ארומגענומען די גאנצע וועלט. איך האָב געזעהן די גרויסע ליידען פון די מענשען און איך האָב זיי געוואָלט דערלייזען פון דער נויט.

אין מיין נשמה האָט געברענט יעדע פיין, יעדע מאַטער־ניש, וואָס האָט מיין ברידער־מחנה געשמידט אין קייטען. דער גאנצער יאַמער פון׳ם מענשליכען מין האָט מיך ארומ־גענומען און יעדער וויטאָג, וואָס האָט זיך אין אלע צייטען ארויסגעריסען פון די הערצער, אָבער אויך די האָפענונג אויף א נייעם רייך, וואָס זאָל מאכען א סוף צו אלע יסורים פון דער ערד.

נו, האָב איך געזוכט דעם טאָל פון דער בלויער בלום, וואָס איך האָב אזוי אָפט געזעהן אין חלום. דאַרט איז געוען דער שליסעל צו דער נייער מלוכה, וועגען וועמעס קומען איך האָב געזונגען פאר מיינע ברידער.

דורך פרעמדע לענדער האָט מיך געפיהרט דער וועג, און די ענטוישונג איז מיר נאָכגענאַנגען אויף שריט און טריט. דאָך האָב איך ניט ארויסגעלאָזט דעם ציל פון מיין

אויג, ביז וואנען איך האב געפונען דעם ארט, וואם איך האב שטענדיג געזוכט.

איך האב אלזא געהאלטען דעם שליסעל אין מיין האנד, און מיין הארץ איז דורכגענומען געווארן פון טיפסטען גליק. ס׳איז געקומען א סוף צו די יסורים, געענדיגט האט זיך די צייט פון די גרויסע ליידען, און פאר מיר איז געלעגען דאס טויזענט־יעריגע רייך, וואם איז געווען דער וויטסטער ציל פון מיין בענקשאפט.

אבער וען איך האב געבראכט מיין אוצר צו די מענשען, איז די בלויע בלום שוין געווען פארוויאנעט, און דער מויער פון מיין גלויבען איז איינגעפאלען, צושאטען געווארן אין שטויב. א סוף איז געקומען צו דעם דיכטער׳ס שענעם חלום, און א ווינטער־קעלט האט דורכגענומען מיין נשמה. דאן האב איך ווידער דערשפירט די נאנטקייט פון דיין שאטען אן געפיהלט, ווי דער מאנאך וואלגט דעם דיכטער.

נאר היינט איז מיר אלעס קלאר געווארן. קיין משיח קאן ניט העלפען די זיהן פון דער ערד. דער פרייער גייסט שאפט זיך זיין אייגען רעכט. ערשט דאן, וען אין יעדען הארין וועט אויפפלאמען די בענקשאפט, די גרויסע בענקשאפט נאך דער נייער מלוכה, וועט איינפאלען יעדע וואנט, יעדער גרענץ, וואם צושיידט אונז.

קיין אויסדערוויילטער קאן ניט צוברעכען די קייטען, דער מענש מוז פאר זיך אליין ווערן א דערלייזער, א באפרייער פון׳ם שווערן יאך פון דער קנעכטשאפט. פון אלע הערצער מוז ארויסוואקסען די טאט, וועלכע וואלגען אריבער בריקען צו א נייער וועלט און טראגט הויך דעם שטאלצען באנער פון דער פרייהייט.

און דאָך איז געלעגן א ברכה איבער דיינע מעשים. אין אנדערע האָסטו זיך אליין געפונען, און דיין בענקשאפט האָט צושפריצט ליכטיגע פונקען, וועלכע לויכטען דורך דער פינסטערניש פון די טעג.

איך אָבער בין געבליבען ווייט פון די אנדערע, איך בין געווען א פרעמדער צווישען אייגענע ברידער. אין זיך אליין האָב איך געזוכט די גאַנצע וועלט און בין נאָכגעגאַנגען נאָך מיין איך דורך נאכט און שרעק, ביז דער ווילדער וואנזין האָט מיך אריינגעכאפט אין זיינע לאַפּעס.

קיינמאָל האָב איך ניט געטראכט וועגען דערלייזען די אנדערע, כ׳האָב דאָך פאר זיך אליין קיין דערלייזונג ניט גע־קאָנט געפינען, א דערלייזונג פון די יסורים פון׳ם אייגענעם איך.

אָה הייניריך, מוראַדיג זיינען די יסורים פון׳ם מענשען, וועלכער איז באשעפטיגט נאָר מיט זיך אליין און פיהלט קיינמאָל ניט די וואַרימקייט פון אנדערע זעלען, דאָס האַר־ציגע „מיר", אין וועלכען דער „איך" געפינט זיך.

ווי א פאַרטריבענער, א פאַרשאָלטענער, שלעפט ער זיין עקזיסטענץ דורך די גאַסען פון׳ם לעבען און קעמפט מיט די גייסטער, וועלכע ער האָט אליין ארויסגערופען.

גליקליך איז דער מענש, וואָס לעבט אויך אין אנדערע און טראָגט אין זיך די פרייד און לייד פון זיינע ברידער. נאָר דורך דעם „מיר" קאָן קומען די דערלייזונג.

מעדאַרדום, זהסטו, ווי די דעמערונג פארשווינדט? מיר דוכט, עס קומט א נייער טאָג פאר אונז.

מיר האָבען געזוכט גאָט אויף צווויי פארשידענע וועגען,

ביז דאָס שיקזאל האָט אונז דאָ צוזאמענגעפיהרט. אצונד וויסען מיר, אז די צייטען זיינען דערפילט. — פון מאָנאָך און דיכטער שפראָצט ארויס א נייער שטאַם, וואָס וועט זיך פאָנאָנדערבליהען אנטקעגען א נייער וועלט.

ס׳איז ניט גוט צו פארגעסען די אנדערע, אָבער עס איז פאָלש אויסצומיידען דעם אויגענעם איך. פונקט ווי די אָטאָמען גענפינען זיך אין׳ם גאַנצען, אזוי גענפינט זיך אונזער „איך" אויס אין דעם „מיר".

אָרים איז די ליעבע, וועלכע טראכט בלויז פון זיך אליין, אָבער אויך די ענטזאגונג פון׳ם איך קאָן דעם מענשען קיינמאָל קיין דערלייזונג ניט ברענגען. אין דער פאראיניגונג, אין׳ם בונד דערפיהלען מיר ערשט דאס גליק פון׳ם לעבען.

געמיינשאפטליכקייט איז דער אויפגאַנג פון דער פריוהייט. אין׳ם בונד בליהט זיך פאָנאָנדער דער אמת׳ער איך. דאָ בליהט געראכטיגקייט און ברודער-ליעבע, אין וועלכער עם ענטוויקלען זיך די טריבען פון׳ם ווילען און יעדע אייגענע קראָפט געפינט איהר וואָרצעל.

דאָס נייע רייך ליגט אָפען פאר אונזער בליק. שוין פארשווינדט דער שטערן, וועלכער האָט אונז אויפגעוועקט, און גליהענדיג געהט אויף די נייע זון.

זיי געגריסט, דו פריה-מאָרגען פון פארשפרעכונג. דאס גרויסע וואונדער קומט, די שטונדע שלאָגט!

פורפור-רויט גליהט אויף דער הימעל אין מזרח, און שטראָלענדיג געהט אויף די זון פון דער טיפענישן. פארשוואונדען איז די טויטקייט פון׳ם מדבר, און גרין לאָנד שפרייט זיך אויס ביז צום האָריזאָנט.

פון משופע׳דיגע פעלזען גיסען זיך אראָפּ קלאָרע קווע־לען, און פאר׳חלום׳ט שפּרייט זיך אוים אין טאָל אן אָזיערע, אין וועמעס וואסערן עס שפּיגעלט זיך דער הימעל אין׳ם בלויען גלאַנץ פון זיין הערליכקייט.

איצט קומען זיך די זעקס צוזאַמען פאר דער ספּינקס און גיבען זיך די האַנד צום פעסטען בונד. די אויגען זיינען גע־וועגדעט צום מזרח, וועלכער שטראַלט איבער א נייער וועלט.

מיט אַמאָל הויבט עס אָן זיך צו ריהרען אין׳ם טויטען שטיין, און לאַנגזאַם שטרעקען זיך אוים די שלאַנקע גלידער פון דער אלטער ספּינקס, וועלכע האָט דאָ פאר טויזענטער יאָהרען געקיניגט. איהרע אויגען קוקען שוין מעהר ניט ארוים אין דער וויטענס. א וואַרעמער שיין שטראלט אָפּ פון׳ם פּנים, און לאַנגזאַם עפענען זיך די קאלטע ליפּען:

זעקס וועגען האָבען אייך געפּיהרט צו די טויערן פון מיין רייך. א יעדער וועג האָט באַהאַלטען אין זיך אָן אנדער שפּור, דאָך האָט יעדער פון זיי געפּיהרט צו דעם זעלבען ציל. אזוי לאַנג ווי יעדער איינער איז נאָכגעאַנגען זיין אייגענע שפּור, האָט ער ניט געקאַנט דערגרונטעווען מיין רעטעניש. אָבער אצונד זיינען די זעקס פּאראייניגט אין איין בונד, און יעדער איינער פיהלט זיך דורכגעדרונגען פון אלע. צו א גאַנצען פאַרמירען זיך די טיילען.

די אַלטע רעטעניש, וואָס איז געווען פאַרבאָרגען אין מיר, איז אלזאָ געלייזט — די צייטען זיינען דערפילט. דער נייער מענש שאַפט זיך זיין אייגענע מלוכה. געראַכטיגקייט און פרייהייט געפינען זיך אין דעם בונד. —

די אלטע ספינקס צופאלט אין שטיקער, און א וואונדער־בלום, בלוי און צארט, שפראצט ארוים אויף דעם ארט, וואו זי האט אמאל געקיניגט.

דא עפענען זיך אויף די טויערן פון׳ם נייעם רייך. דער נייער מענש טרעט ארויף אויף דער נייער ערד, און יובע־לענדיג קלינגט עס אף פון די הימלען.

אין זעלבען פֿאַרלאַג איז ערשינען

רודאָלף ראָקער'ס בוך

„הינטער שטעכיגע דראָט און גראַטעס"

עראינערונגען פון דער קריגס-געפֿאַנגענשאַפֿט אין ענגלאַנד.

דאָס איז ניט בלויז א פֿארציכענונג פון אינטערעסאנטע פֿערזענלעכע עראינערונגען, נאָר אויך א זאמלונג פון וויכטיגען מאטעריאל פֿאר מענשלעכער און סאָציאלער פֿאָרשונג, פול מיט לעבהאפטע שילדערונגען פון זעהר אינטערעסאנטע טיפען. יעדעס קאפיטעל לייענט זיך מיט שפֿאנענדען אינטערעס און איז א קוואל פון וויכטיגער אינפֿארמאציע און גייסטיגען גענוס.

צוויי בענדער, איבער 800 זייטען

פֿרייז פֿאר ביידע בענדער: 5 דאָלאר.

עם ווערט פארפערטיגט צום דרוק

רודאָלף ראָקער'ס בוך

יאָהאַן מאָסט

דאָס לעבען פון אַ רעבעל

עס איז די ערשטע פולשטענדיגע ביאָגראפיע פון דעם באַרימטען רעוואָלוציאָנער און אנארכיסטישען אגיטאַטאָר, און צו גלייכער צייט אויך א וויכטיג האנט־בוך פאר דער גענשיכטע פון דער סאָציאָליסטישער און אנארכיסטישער באוועגונג פון עטליכע צענדליג יאָר.

דאָס בוך איז אינגעטיילט אין צוואַנציג קאַפּיטלעך מיט פאָלגענדען אינהאלט:

1. קינדער־יאָרען. — לער־צייט. — וואַנדערונג. — מאָסט ווערט אַ סאָציאָליסט.
2. אין עסטרייך. — די אַרבייטער־באוועגונג. — פאר'משפט אַלס הויך־פאַרראָטער. — אויסגעוויזען.
3. מאָסט'ס פּראָפּאַגאַנדיסטישע מעטוגקייט אין דויטשלאנד. — אין דויטשען רויכסטאג. — די באַסטיל ביי פּלעצענזעע. — אין שטורעם און דראנג.
4. אויזשען דיהרינג — מאָסט'ס לעצטע פּעריאָדען אין דויטשלאַנד. — די אמענסאַמען פון העדעל און נאָבילינג. — דאָס סאָציאָליסטען־געזעץ. — מאָסט פּאָרט קיין לאָנדאָן.
5. די גרינדונג פון דער „פרייהייט". — קאַמף פון די פירער קעגען מאָסט'ן. — ברעכט אָפּ מיט דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. — אין חרם.
6. באָציהונגען מיט מארקס און ענגעלס. — דושאַטן נעווע. — די גע־הויבע גרופּע־אַרגאַניזאציעס. — דער פּראָצעס פון דאוע און גענאָסטן.
7. די פּיאָנערען פון דער אַנאַרכיסטישער באוועגונג אין דויטשלאַנד. — עמיל ווערנער און די „ירא־פּעדעראַציע. — די בערנער „ארבייטער־צייטונג". — די ערשטע פּראָפּאגאנדא אין דויטשלאנד.
8. מאָסט פּאַראַרטיילט אין ענגלאנד. — דער אינטערנאַציאָנאלער קאָנגרעס אין לאָנדאָן. — די זעצער פון דער „פרייהייט" הינטער שלאָס און ריגעל. — די „פרייהייט" ערשיינט אין דער שווייץ.
9. מאָסט אין אמעריקא — אָנהויב פון דער אמעריקאנער ארבייטער־באוועגונג. — די פּאַראיזירונג פון די רעוואָלוציאָנערען. — די פּיטסבורגער פּרינציפּיען־ערקלערונג.

10. די באַוועגונג פאר דעם אכט־שטונדען־טאָג. — מאַסט און די באַוואַקסענגס פראגע. — אמעריקאנישע פריוחויט. — דער גיהנום פון בלעקוועלס אוילאנד.

11. די סאָציאל־רעוואָלוציאָנערע באוועגונג אין עסטרייך. — דער מערסטאָלינגער־פּראָצעס. — די אטעמאטען אין ווין. — אויסנאמגעזעצען. — אונטערגאַנג פון דער ראַדיקאַלער באַוועגונג.

12. רעוואָלוציאָנערע וועטער־ציכענס אין דייטשלאַנד. — אויגוסט רייבנדאָרף און די נידערוואָלד־פּאַרשווערונג. — דער גרויסער הויך־פּאַרראַט־פּראָצעס. — די היגריכטונג פון דעם פּאָליציי־ראַט רומפף.

13. אינערליכע טומלענישען.—דער קאַמף צווישען פּוּיקערט און דאווע. די שפּאלטונג. — די גרופּע „אויטאָנאָמיע". — פּארשפּריטונג פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג אין ענגלאַנד.

14. טהעאַדאָר רויס. — פּוּיקערט פאַהרט מיט רויס'ן קיין בעלגיען. — די ארעסטירונג פון דזשאָהן נעוויל. — די פאַלגען. — פּוּיקערט פארלאָזט לאָנדאָן.

15. דזשאָהן נעוויל פאר דעם רייכס־גערייכט. — לעבעדיג באגראָבען. — אונטערגאַנג פון דער לאָנדאָנער באַוועגונג. — בענדזשאָמין טאָקער קעגען מאַסט און דער „פריוחויט". — דאָס אָפּברעכען מיט יוסטום שוואָב.

16. דער גענעראל־סטרייק פאר דעם אכט־שטונדען־טאָג. — די געשעהענישען אין שיקאגא. — די חעצעריי קעגען מאַסט'ן. — דער גרויסער אַנארכיסטען־פּראָצעס. — דער יוסטיץ־מאָרד. — מאַסט ווידער אַמאָל פאר'משפּט.

17. אַלערליי שפּיאָנען. — ווידער אַמאָל אין חפיסה. — פּוּיקערט אין אַמעריקא. — נייע קאַמפּען. — דער סטרייק פון האַמסטעד. — אַלעקסאַנדער בערקמאנ'ס אטענטאַט. — א שענדליכער אורטייל.

18. אַ יאָהר פון פּאַרפּאָלגונגען. — נאָלד און באָער פאַר'ן גערייכט. — עמא גאָלדמאן פּאראורטיילט. — די אַנארכיסטישע באַוועגונג אין אמעריקא אין די נייניציגער יאָהרען. — די „פריוחויט" אין באָפּאַלא. — צוואנציג יאָהר אין קאמף.

19. מאַסט און די טרויי־יוניאָן־באוועגונג. — דער סינדיקאליזם. — באגריסונג מיט פּעטער קראָפּאָטקין. — לעאָן טשאָלגאש דערשיסט דעם פּרעזידענט מעקינלי. — די יאגד אויף אנארכיסטען. — רוזוועלט'ס „מעסעדזש" צום סענאט. — מאַסט ווידער אַמאָל פאר'משפּט.

20. דער 25־יעהריגער יובילוי פון דער „פריוחויט". — די צייטונג און אירע מיטארבייטער. — די זאָרגען פון די לעצטע יאָהרען. — מאַסט'ס טויט. — דער סוף פון דער „פריוחויט". — שלום־באַראכטונגען.

וועט ערשיינען אין צווויי בענדער, איבער 800 זייטען.

פּרייז פאַר בוידע בענדער: 5 דאָלאר.

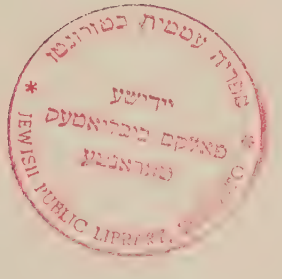
JEWISH PUBLIC LIBRARY

Toronto Jewish Public Library
THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS
and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

עסיא

כ. ביקדר

ציקם בילוקטרן און דרב
וועלט פובליקיישנס

#1777

#1777

עסיא

קהילת טורונטו * יידישע פובליק ביבליאטעק * JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO